

gemeente
Midden-Groningen

Programmabegroting 2026

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave 4
1. Algemeen 7
1.1 Inleiding 7
1.2 Begroting in één oogopslag 8
1.3 Samenstelling college en gemeenteraad 8
2.1 Programma Dorpen en wijken 13
2.1.0 Inleiding 13
2.1.1 Het versterken van de sociale cohesie 14
2.1.2 Deelname aan het maatschappelijk leven 15
2.1.3 Sport en bewegen 18
2.1.4 Veiligheid op het gebied van wonen, werken en leven 20
2.1.5 Fysieke leefbaarheid 23
2.1.6 Verplichte beleidsindicatoren (BBV) 28
2.1.7 Financieel overzicht Dorpen en wijken 28
2.2 Programma Sociaal 34
2.2.0 Inleiding 34
2.2.1 Gezondheid 35
2.2.2 Welzijn 37
2.2.3 Wmo 40
2.2.4 Jeugd, jeugdgezondheidszorg en onderwijs 44
2.2.5 Participatiewet 48
2.2.6 Schuldhulpverlening 54
2.2.7 Sociale teams 57
2.2.8 Verplichte beleidsindicatoren (BBV) 60
2.2.9 Financieel overzicht Sociaal 62
2.3 Programma Fysieke leefomgeving 67
2.3.0 Inleiding 67
2.3.1 Ruimtelijke ontwikkeling en kwaliteit 67
2.3.2 Wonen 72
2.3.3 Werken 75
2.3.4 Energie en duurzaamheid 79
2.3.5 Verplichte beleidsindicatoren (BBV) 86
2.3.6 Financieel overzicht Fysieke leefomgeving 86
2.4 Programma Dienstverlening 90
2.4.0 Inleiding 90
2.4.1 Bestendigen van optimale dienstverlening 90
2.4.2 Financieel overzicht Dienstverlening 94
2.5 Programma Gevolgen gas- en zoutwinning en lokaal programma NPG 96
2.5.0 Inleiding 96
2.5.1 Herstelagenda 96
2.5.2 Duurzaamheidsmaatregelen Nij Begun: alle woningen in 2035 geïsoleerd 99

2.5.3 Sociale en Economische Agenda 100
2.5.4 Nationaal Programma Groningen (NPG) - lokaal programma Hart voor Midden-Groningen 101
2.5.5 Financieel overzicht Gevolgen gas- en zoutwinning en lokaal programma NPG 104
2.6 Programma Bestuur en bedrijfsvoering 107
2.6.0 Inleiding 107
2.6.1 Bestuur en bedrijfsvoering 107
2.6.2 Verplichte beleidsindicatoren (BBV) 109
2.6.3 Financieel overzicht Bestuur en bedrijfsvoering 109
3. Paragrafen 112
3.1 Paragraaf bedrijfsvoering 112
De opgave voor 2026 112
HRM & Organisatieontwikkeling 112
Informatisering en automatisering 114
Wij zijn in control 115
Communicatie 116
Fraude & integriteit 116
Rechtmatigheidsverantwoording 117
3.2 Paragraaf lokale heffingen 118
Inleiding 118
Inkomsten lokale heffingen 118
Beleid lokale heffingen 119
Kostendekkendheid van de heffingen 121
Belastingdruk (woonlasten) 124
Kwijtscheldingsbeleid 125
3.3 Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing 126
Inleiding 126
Integraal risicomanagement 126
Weerstandscapaciteit 127
Beschikbare weerstandscapaciteit 127
Benodigde weerstandscapaciteit 127
Overzicht risico's 128
Financiële kengetallen 132
3.4 Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen 133
Inleiding 133
Ambitie 136
Doelstellingen 136
Inzet 136
Kerncijfers kapitaalgoederen 137
Financieel overzicht kapitaalgoederen 138
3.5 Paragraaf Financiering 138
Inleiding 138
Wettelijk kader 139
Vermogenspositie 139

Herfinanciering en aanvullende financiering....139
Financieringsbeleid....139
Liquiditeitenbeheer....139
Ontwikkelingen op de geld- en kapitaalmarkt....140
Risicobeheersing....140
3.6 Paragraaf Verbonden partijen....142
Inleiding verbonden partijen....142
Verbonden partijen....142
Informatie per verbonden partijen....142
3.7 Paragraaf Grondbeleid....145
Inleiding Grondbeleid....145
Herziening grondexploitaties....145
Winst en verlies....145
Grondexploitaties....145
Financieel....148
Overige complexen (geen onderdeel van bouwgronden in exploitatie)....148
Onderbouwing van de geraamde winstnemingen....149
Risico's....149
3.8 Paragraaf Bestuur....149
Inleiding bestuur....149
Interactieve beleidsvorming....149
In gesprek met de samenleving....150
Rekenkamer Midden-Groningen....151
3.9 Paragraaf Wet open overheid (Woo)....152
4. Uiteenzetting financiële positie....153
4.1 Overzicht baten en lasten per programma....153
4.2 Overzicht baten en lasten per taakveld....155
4.3.1 Overzicht incidentele baten en lasten per programma....157
4.3.2 Overzicht structurele toevoegingen en onttrekkingen reserves....161
4.4 Structureel evenwicht....161
4.5 Geprognosticeerde balans 2026-2029....162
4.6 EMU-saldo....164
4.7 Arbeidskosten gerelateerde verplichting....164
4.8 Overzicht investeringen....165
4.9 Overzicht reserves en voorzieningen....168
4.10 Algemene dekkingsmiddelen....176
4.11 Subsidies....178

1. Algemeen

1.1 Inleiding

Voor u ligt de begroting 2026–2029. Het is de vierde en laatste begroting langs de lijnen van ons collegeakkoord ‘Samen aan de slag’. We werken in een tijd waarin grote transities en lokale vraagstukken elkaar raken: De uitvoering van Nij Begun, de vergrijzing en de druk op zorg en jeugdhulp, de woningbouwopgave, verduurzaming en klimaatadaptatie. Dat vraagt om keuzes die niet alleen voor vandaag, maar ook voor toekomstige generaties houdbaar zijn.

Onze koers blijft hetzelfde: investeren in een sterke en leefbare gemeente, waar inwoners invloed hebben op hun leefomgeving en waar iedereen kan meedoen. We versterken het gebiedsgericht werken en betrekken inwoners bij plannen voor hun dorp of wijk. Cultuur, sport en erfgoed dragen bij aan sociale cohesie en identiteit. We zorgen voor toegankelijke ondersteuning voor wie dat nodig heeft en stimuleren eigen regie en samenredzaamheid.
We blijven inzetten op goed en betaalbaar wonen, met aandacht voor jongeren, ouderen en kwetsbare groepen. Samen met corporaties en marktpartijen versnellen we woningbouw en verbeteren we bestaande woonwijken. We bereiden ons voor op de energietransitie en ondersteunen inwoners bij verduurzaming en het verlagen van hun energielasten. Ook werken we aan een veilige, schone en toekomstbestendige leefomgeving door te investeren in infrastructuur, openbare ruimte en klimaatmaatregelen.

De economische ontwikkeling van Midden-Groningen blijft een speerpunt. We zorgen voor aantrekkelijke bedrijventerreinen, ondersteunen ondernemers en zetten in op toerisme en recreatie als motor voor levendigheid en werkgelegenheid. Daarbij hebben we oog voor de landbouwtransitie en versterken we samen met partners de verbinding tussen onderwijs en arbeidsmarkt. De komende jaren staan daarnaast in het teken van de uitvoering van Nij Begun. Daarmee investeren we in herstel, schadeafhandeling en versterking, maar ook in sociale en economische kansen. Hierdoor wordt een bijdrage geleverd aan het vergroten van de leefbaarheid en brede welvaart.

Ondanks financiële en maatschappelijke uitdagingen blijven we samen met uw raad, onze partners en inwoners de handen ineenslaan om Midden-Groningen verder vooruit te brengen: een gemeente waar het fijn is om te wonen, werken en leven – nu en in de toekomst.

Financieel beeld in een notendop

In deze paragraaf is een beknopte weergave opgenomen van het financieel meerjarenperspectief in deze begroting. Ons financieel beeld is naar aanleiding van de meicirculaire van het Rijk voor 2026 en 2027 sterk gewijzigd. Er is geen bezuinigingsopgave meer in 2026 en voor 2027 is deze gedempt. Hieronder is de ontwikkeling van de saldi in deze begroting weergegeven.

Ontwikkeling saldo *(bedragen x € 1.000)*	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**
Vertrekpunt Voorjaarsnota incl meicirculaire	934	-4.184	-13.122	-11.757
Autonome ontwikkelingen	2.587	1.789	3.131	-2.439
Nieuwe ontwikkelingen	-810	-1.056	-588	-594
Verwacht saldo	**2.710**	**-3.451**	**-10.580**	**-14.507**

Zoals hierboven te zien is er sprake van autonome en nieuwe ontwikkelingen. De autonome ontwikkelingen zijn toegelicht in bijlage 3 en de nieuwe ontwikkelingen in bijlage 4 van het raadsvoorstel bij deze begroting. Tot slot worden er ook maatregelen in het kader van de afvalstoffenheffing voorgesteld. Deze maatregelen hebben geen invloed op het exploitatiesaldo van deze begroting, maar verlagen het vastrecht voor onze inwoners. In bijlage 5 van het raadsvoorstel zijn deze maatregelen toegelicht.

De tekorten in 2027 en verder
Conform het VNG-advies hebben we besloten stappen te zetten richting het sluiten van de begroting 2026 en 2027. In de primaire begroting is er al sprake van een positief saldo in 2026 en nemen we geen maatregelen. Wanneer uw raad instemt met het aangeboden pakket aan bezuinigingsmaatregelen voor 2027 dan leidt dit tot een relatief beperkt tekort van afgerond € 100.000. De bezuinigingsmaatregelen worden separaat, maar parallel aangeboden bij de begroting.

NB. De septembercirculaire 2025 is verwerkt in de begroting. Volgende circulaires kunnen in aanloop naar 2027 nog invloed hebben op het saldo.

1.2 Begroting in één oogopslag

Inkomsten
Waar komt het geld vandaan.

Uitgaven
Waar is het geld naar toe gegaan.

Rijk		
Uitkeringen	€	211.611
Inkomensondersteuning	€	34.968
Subtotaal	**€**	**246.579**
Andere inkomstenbronnen		
Opbrengsten uit grondverkopen	€	10.597
Verhuur	€	1.746
Overig	€	36.984
Subtotaal	**€**	**49.327**
Lokale heffingen		
Onroerendzaakbelasting (OZB)	€	25.500
Rioolheffing	€	6.547
Afvalstoffenheffing	€	10.138
Toeristenbelasting	€	425
Overig	€	5.043
Subtotaal	**€**	**47.653**
Totaal	**€**	**343.559**

Economische ontwikkeling	€	14.408
Openbaar groen en openlucht recreatie	€	8.242
Milieubeheer, afval en riolering	€	18.392
Integrale veiligheid	€	7.380
Onderwijs	€	11.318
Sport en vrije tijd	€	6.198
Wet maatschappelijke ondersteuning Wmo	€	31.467
Bestuur en dienstverlening	€	46.284
Jeugd en ouderen	€	45.597
Inkomensondersteuning	€	45.375
Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	€	33.651
Samenkracht en burgerparticipatie	€	28.196
Cultuur	€	7.763
Overig	€	6.464
Gevolgen gas- en zoutwinning	€	30.117
Totaal	**€**	**340.849**

Gemeentelijke tarieven in 2026		
OZB	€	610
Afvalstoffenheffing	€	365
Rioolheffing	€	206

Resultaat	**€ 2.710**
Totale inkomsten	**€ 343.559**
Totale uitgaven	**€ 340.849**

1.3 Samenstelling college en gemeenteraad

Samenstelling College

Portefeuilleverdeling

Burgemeester Erica van Lente

- Openbare orde en veiligheid
- NPG (inclusief coördinatie dorpsplannen)
- Dienstverlening
- Participatie
- Gebiedsgericht werken
- Bedrijfsvoering
- Regionale samenwerking
- Discriminatiebeleid
- Interbestuurlijk Toezicht

Wethouder Markus Ploeger (GemeenteBelangen Midden-Groningen)

- Zonneparken
- Financiën
- Belastingen
- Beheer Openbare Ruimte
- Grondbedrijf
- Vastgoed
- Projectwethouder: Havengebied Slochteren
- Wethouder voor: Slochteren, Schildwolde, Hellum, Overschild, Siddeburen, Steendam, Tjuchem

Wethouder Annemiek Hoesen-Spithorst (Boer & Burger Partij Midden-Groningen)

- Economie (inclusief landbouw)
- Vrijetijdseconomie
- Cultuur
- Erfgoed
- Sport en sportaccommodaties
- Dorpen en wijken (inclusief dorpshuizen)
- Archeologie

- Natuur en landschap
- Snel internet
- LEADER+
- Projectwethouder: Visie A7/N33
- Wethouder voor: Meerwijck, Kropswolde, Kielwindeweer, Foxhol, Kolham, Foxham, Froombosch, Meeden en Noordbroek

Wethouder Erianne van der Burg-Versteeg (CDA)

- Ruimtelijke ordening
- Wonen
- Verkeer en Vervoer
- Taakstelling huisvesting statushouders
- Projectwethouder: Hoogezand Noord, Stadshart, Hart van Muntendam en Harkstede/Meerstad
- Wethouder voor: Woudbloem, Lageland, Westerbroek, Waterhuizen, Harkstede, Scharmer, Zuidbroek en Muntendam

Wethouder Evert Offereins (VVD)

- Sociaal Domein
- Jeugdzorg

- Ouderenbeleid
- WMO / Gezondheid / Welzijn
- Participatie en inkomen (inclusief BWRI en Sociaal Werkbedrijf)
- Arbeidsmarkt
- Gevolgen gas- en zoutwinning
- Wethouder voor: Martenshoek, Spoorstraat-Kieldiep, Woldwijck, De Dreven, het Centrum, Gorecht, Vosholen, Kalkwijksterlint, Borgercompagnie en Tripscompagnie

Wethouder Jur Mellies (GemeenteBelangen Midden-Groningen)

- Energietransitie
- Duurzaamheid
- Milieu
- Vergunningverlening, toezicht en handhaving
- Onderwijs, inclusief huisvesting
- Opvang asielzoekers en ontheemden
- Dierenwelzijn
- Wethouder voor: Noorderpark, Westerpark, Oosterpark, Zuiderpark, Margrietpark, Boswijk, Sappemeer Noordoost, Compagniesterwijk

Samenstelling Gemeenteraad

Partij	Aantal zetels
Gemeentebelangen	7
Boer & Burger Partij	5
PvdA	4
SP	3
CDA	3
ChristenUnie	3
GroenLinks	2
VVD	2
D66	2
BBB-LMG	1
Lijst Jan Hulzebos	1
Totaal	**33**

2.1 Programma Dorpen en wijken

2.1.0 Inleiding

Visie

We willen 'groots zijn in kleinschaligheid'. Onze gemeente bestaat uit vitale, lokale gemeenschappen, gevormd door de inwoners van dorpen, kernen en wijken. Onze inwoners ontmoeten elkaar op het sportveld, in de kerk, het dorpshuis en bij vrijwilligerswerk. Al deze gemeenschappen hebben hun eigen identiteit. In het ene dorp zijn de inwoners bijvoorbeeld zeer maatschappelijk actief. In het andere dorp leven inwoners meer hun eigen leven. Overal kennen mensen elkaar en voelen zij zich verantwoordelijk voor elkaar en voor de leefbaarheid in hun directe omgeving. Wij zijn bondgenoot van inwoners in het vergroten van de leefbaarheid. Leefbare dorpen en kernen dragen direct bij aan het welbevinden van onze inwoners en de sociale veerkracht van de diverse lokale gemeenschappen.

Doelstelling

Binnen het programma Dorpen en Wijken zetten we in op zelfredzame en leefbare dorpen en kernen. Dit betekent dorpen en wijken waarin volop mogelijkheden zijn voor onze inwoners om elkaar te ontmoeten en initiatieven te ontplooien. De inwoners ervaren de omgeving als schoon, heel en veilig. We werken nauw samen met inwoners en organisaties om de leefbaarheid te vergroten. Dit kan op iedere plek anders vorm krijgen. Geen dorp, wijk of buurt is hetzelfde. De aanpak is dat we de zeggenschap en het eigenaarschap van onze inwoners stimuleren en ondersteunen. Activiteiten op het gebied van sport, cultuur, educatie en activiteiten voor specifieke doelgroepen, zoals jongeren en ouderen, dragen wezenlijk bij aan leefbaarheid in de dorpen en wijken. Ze geven kleur en identiteit en stimuleren ontmoeting en samen bezig zijn. Ontmoeting vindt vaak plaats in maatschappelijke accommodaties. We willen dan ook dat ieder dorp beschikt over een gelegenheid of voorziening om elkaar te kunnen ontmoeten. Ons streven is om de voorzieningen die van belang zijn voor het dagelijks leven, zo dicht mogelijk bij mensen te brengen of te zorgen dat deze goed bereikbaar zijn. Ook de openbare ruimte is van belang voor de identiteit van een dorp of wijk en het woonplezier van onze inwoners. We vergroten de leefbaarheid door inwoners meer zeggenschap en zelfbeheer te geven over bijvoorbeeld het groen in de wijk. We zijn verantwoordelijk voor het afgesproken kwaliteitsniveau.

Opbouw programma Dorpen en Wijken
Het programma Dorpen en Wijken bestaat uit de volgende beleidsonderwerpen:

- Het versterken van de sociale cohesie;
- Huisvesting voor sociaal maatschappelijke activiteiten;
- Deelname aan het maatschappelijk leven;

- Sport en Bewegen;
- Veiligheid op het gebied van wonen, werken en leven;
- Fysieke leefbaarheid.

2.1.1 Het versterken van de sociale cohesie

Inleiding

Het is prettig wonen en leven in onze dorpen en wijken. Inwoners zijn mede verantwoordelijk voor hun eigen leefomgeving en daarom hebben onze inwoners "een stem" bij ontwikkelingen en herinrichting van de openbare ruimte en andere ontwikkelingen. Wij zorgen ervoor dat inwoners invloed hebben op hun leefomgeving en samen met ons kunnen werken aan het verbeteren van hun wijk of dorp.

Gebiedsgericht werken
Gebiedsgericht werken is een reeds ingezette lijn binnen onze gemeente, zoals dit al gebeurde bij ontwikkelingen centrum Muntendam of diverse integrale projecten in de openbare ruimte als Onderhoud Margrietpark. Dit betekent dat we meer denken vanuit de leefwereld van onze inwoners, dat we samenwerken met onze inwoners en maatschappelijke partners aan problemen, kansen, ideeën, én opgaven in een gebied in samenhang oppakken. Daarnaast moeten inwoners regie kunnen nemen over zaken die zij zelf willen aanpakken. Uiteindelijk moet dit leiden tot plannen en beleid dat beter aansluit bij de behoeften van onze inwoners en die effectiever zijn. Samenwerking met onze inwoners is onmisbaar. Onze inwoners houden ons scherp, geven inkleuring aan onze samenleving en zorgen voor draagvlak en invulling van beleid. Daarnaast kunnen ze een drijvende kracht zijn achter maatschappelijke vernieuwingen door allerlei ideeën en initiatieven aan te dragen. We hebben elkaar nodig en moeten elkaar kunnen vertrouwen om gemeenschappelijke doelen te kunnen realiseren.

Ambities

Inwoners hebben en ervaren invloed op en zeggenschap over hun dorp of wijk. Wij denken vanuit de leefwereld van onze inwoners en werken samen met onze inwoners aan problemen, kansen, ideeën, en opgaven in een gebied. Inwoners nemen regie over zaken die zij zelf willen aanpakken en hebben een aanspreekpunt om ideeën en zorgen over hun leefomgeving mee te bespreken. Dit leidt tot beleid en plannen die aansluiten bij de behoeften van onze inwoners en effectiever zijn.

Trends en ontwikkeling

Veel dorpen en wijken hebben inmiddels een dorps- of wijkplan kunnen maken vanuit het NPG-project dorps- en wijkplannen maken. Met dit project krijgen al onze 37 dorpen en wijken de mogelijkheid om zelf een dorps- / wijkplan te maken. Met de gemeente wordt vervolgens in gezamenlijkheid een uitvoeringsagenda gemaakt met daarin de ideeën en projecten die uit het dorps- of wijkplan voortkomen. In de dorpen en wijken is men over het algemeen positief kritisch over de gemeente geboden mogelijkheid om zelf na te denken over hun toekomst. Bewonersorganisaties zijn bereid tijd en energie te steken in het maken van een plan en om te proberen om zoveel als mogelijk inwoners hierbij te betrekken. Met het maken van de uitvoeringsagenda geven we ook uitvoering aan een nieuwe manier van samenwerken tussen bewonersorganisaties en onze gemeente. Dit wordt erg op prijs gesteld.

Nij Begun
Het kabinetsplan ‘Nij Begun’ bestaat uit 50 maatregelen die gericht zijn op het oplossen van de problemen die het gevolg zijn van de aardgaswinning. Diverse maatregelen zullen ook invloed hebben op het verbeteren van de leefomgeving en de sociale cohesie voor de inwoners van onze gemeente. Voor nadere informatie verwijzen wij u naar programma vijf in deze begroting.

Doelstelling

Inwoners hebben meer invloed op hun leefomgeving en voelen zich betrokken bij maatschappelijke vraagstukken

Wij denken vanuit de leefwereld van onze inwoners en werken samen met onze inwoners aan problemen, kansen, ideeën, en opgaven in een gebied. Inwoners nemen regie over zaken die zij zelf willen aanpakken en hebben een aanspreekpunt om ideeën en zorgen over hun leefomgeving mee te bespreken. Dit leidt tot beleid en plannen die aansluiten bij de behoeften van onze inwoners en effectiever zijn.

Acties

Door een diversiteit aan acties de betrokkenheid van onze inwoners stimuleren bij ontwikkelingen in hun leefomgeving, dorp, wijk, buurt, straat

We stimuleren de betrokkenheid die inwoners voelen bij hun wijk of omgeving en hun bereidheid om zich daar vrijwillig voor in te zetten. Het gaat ook om het stimuleren van ontmoeting tussen inwoners. Er wordt beleid ontwikkeld voor dorps- en wijkcentra waarbij ontmoeten centraal staat om op die manier de sociale cohesie te versterken en te behouden. We hebben speciale aandacht voor inwoners die moeilijk te bereiken zijn en die niet op eigen kracht volwaardig mee kunnen doen aan de maatschappij.

- We werken samen met inwoners en helpen hen op weg met plannen en ideeën die zij hebben voor hun leefomgeving en gemeenschap.
- We ondersteunen met subsidies activiteiten die de leefbaarheid verbeteren in een dorp, buurt of straat.
- We geven met de dorps- en wijkbudgetten vanuit het NPG-project Dorps- en wijkplannen inwonersgroepen directe invloed en zeggenschap over hun leefomgeving.
- We ontwikkelen een helder beleid voor dorps- en wijkcentra en voeren dit uit.
- We zorgen dat de maatregelen vanuit Nij Begun ingepast worden in onze werkwijze.

2.1.2 Deelname aan het maatschappelijk leven

Inleiding

Cultuur en kunst, archeologie, erfgoed en monumentenzorg dragen samen bij aan de identiteit en eigenheid van Midden-Groningen. Onze gemeente kent vele gezichten, gevormd door de geschiedenis van de streek én door de bijdragen van nieuwe inwoners en culturen.

Cultuur en erfgoed bieden herkenning en trots, terwijl nieuwe verhalen en tradities ons heden verrijken. Zo ontstaat een gemeenschap waarin verleden en heden elkaar versterken. Dit vergroot verbondenheid en sociale veerkracht.

Ambities

Erfgoed, archeologie en cultuur vertellen het verhaal van wie we zijn en waar we vandaan komen. Ze laten zien hoe onze gemeente door de jaren heen is gegroeid en veranderd. Dat geeft ons een gevoel van identiteit en trots. We vinden het belangrijk om dit verleden te bewaren en door te geven, maar ook om ruimte te maken voor nieuwe verhalen en culturen die onze gemeente vandaag rijker maken.

Daarom zorgen we voor behoud, bescherming en het delen van erfgoed en cultuur. Kinderen op basis- en middelbare scholen krijgen lessen hierover. Zo leren ze niet alleen de geschiedenis van hun eigen omgeving kennen, maar ook hoe deze zich verbindt met de mensen die er nu wonen, uit allerlei culturen. Dit helpt om elkaar beter te begrijpen en samen een gemeenschap te vormen.

Cultuuronderwijs tijdens en na schooltijd maakt kinderen creatiever en geeft plezier en ontspanning. In het programma Tijd voor Toekomst is cultuur een belangrijk onderdeel van de verrijkte schooldag. Zo bouwen we samen, jong en oud, verder aan een gemeente waarin het verleden en het heden elkaar versterken. We willen dat iedereen in alle dorpen en wijken hiervan profiteert.

Trends en ontwikkelingen

- Met de inwerkingtreding van de nieuwe Bibliotheekwet in 2027 wordt de zorgplicht wettelijk vastgelegd; de gemeente moet eventuele drempels wegnemen zodat de bibliotheek ‘van iedereen is’ en hiermee verschillende maatschappelijke functies vervuld kunnen worden. Dit wordt onder andere gerealiseerd door het opzetten van een Informatieplein dat bewust is ingericht als centrale ontmoetingsplek met inloopspreekuren waarin professionals van verschillende organisaties samenkomen.
- In 2026 wordt een nieuw kunstwerk gemaakt bij Midwerk.
- Er wordt uitvoering gegeven aan het amendement op de cultuurvisie waarin gevraagd wordt om een nieuwe structurele subsidieregeling voor kleinere culturele partijen en de uitvoeringsagenda cultuur.
- Cultuur als middel: cultuur wordt meer ingezet als middel bij maatschappelijke thema's.

- Er wordt gewerkt aan een museumvisie. Voor het grote aantal ludieke verzamelingen binnen de gemeente wordt gezocht naar de samenwerking met Marketing Midden-Groningen en de beleidsmedewerker vrijetijdseconomie.
- De overlap in de visies vrijetijdseconomie en de cultuurvisie wordt verder uitgewerkt in concrete acties.

Doelstellingen

a. Cultuurvisie verder uitvoeren de komende beleidsperiode

Voor de periode 2025-2028 is de Cultuurvisie opgesteld. Deze is in november 2024 aangenomen door de Raad met een amendement, waarin verzocht wordt om de uitwerking van een nieuwe subsidievoorziening en het opstellen van de uitvoeringsagenda voor cultuur. Hier is in 2025 een start mee gemaakt; de nieuwe regeling is aangeboden aan de Raad en er is een informerende bijeenkomst geweest over de Uitvoeringsagenda Cultuur.

Acties

Uitvoeringsprogramma & nieuwe subsidieregeling cultuur

In 2026 wordt de Uitvoeringsagenda Cultuur aan uw raad voorgelegd inclusief de nieuwe subsidieregeling.

Doelstellingen

b. Cultuur in Kielzog Theater, Muziekschool en Kunstwerkplaats

Kielzog ontvangt jaarlijks structurele subsidie en is, naast Biblionet en de Fraeylemaborg onderdeel van de culturele infrastructuur van de gemeente Midden-Groningen. Kielzog biedt een compleet professioneel en gevarieerd cultuuraanbod. Het is het lokale podium voor professioneel theater. Het is ook de plek om zelf kunst te maken bij de Muziekschool en de Kunstwerkplaats. Kielzog biedt als partner een zalencomplex met professionele begeleiding voor amateurbespelers. Hier wordt aan talent gewerkt op alle niveaus. Dat gebeurt ook in de projecten en evenementen die Kielzog organiseert. Met Kielzog is de afspraak gemaakt dat deze activiteiten steeds meer buiten de hoofdvestiging in dorpen en wijken gebeuren. Om die inwoners cultureel te bereiken.

De cultuurcoaches zijn bij Kielzog ondergebracht. Zij vormen met raad en daad de schakel in het culturele veld tussen idee en uitvoering. Op deze manier komt cultuur dicht bij de mensen. Dat geldt ook voor inwoners die minder bekend zijn met cultuur. Voor hen kan kunst en cultuur het verschil maken. Meer sociale contacten, plezier met anderen, zelfontplooiing en zelfvertrouwen groeien door cultuurdeelname.

Kielzog organiseert per seizoen ongeveer 65.000 ‘cultuurbezoeken' met: 70 professionele voorstellingen, 60 culturele verhuringen, wekelijks 1.000 cursisten (muziek, beeldend, dans, theater) en 8.600 leerlingen op meer dan 30 scholen (BO en VO) in de hele gemeente.

Kielzog zet zich extra in om ook buiten de hoofdvestiging in Hoogezand kunst en cultuur aan te bieden. Dat geldt voor personen, maar ook voor amateurverenigingen voor zang, toneel en muziek en culturele evenementen die professioneel worden bijgestaan.

Doelstellingen

c. Bibliotheek ontwikkelt taal, cultuur, lezen en digitale vaardigheden

Samen met Biblionet werken we aan een Bibliotheek die dichtbij en toegankelijk is. Het uitgangspunt van de toekomstige ontwikkeling is de bibliotheek als een sociale omgeving waar mensen naartoe gaan naast thuis, werk of school. Door drempels weg te nemen kan de bibliotheek daadwerkelijk van ‘iedereen zijn’. Zo kunnen we ook mensen bereiken die nu nog niet meedoen waardoor iedereen welkom is om te ontdekken, leren en ontmoeten. Biblionet ontvangt jaarlijks een subsidie voor bibliotheekactiviteiten. Vanuit de Producten en Diensten Catalogus (PDC) worden op basis van onderlinge afspraken producten en diensten afgenomen die bijdragen aan het uitvoeren van onze doelstellingen. Hiermee zorgen we voor een volwaardige openbare bibliotheekvoorziening waarbij alle inwoners van onze gemeente toegang hebben tot een bibliotheek met een breed aanbod aan diensten.

Acties

Taalbevordering en ontwikkelen leesplezier van kinderen van 0 t/m 18 jaar

Leren begint bij lezen, een taalrijke omgeving is voor kinderen letterlijk van levensbelang. We leggen hiermee de focus steeds meer op het gezin en op preventie. De programmalijn ‘Taal als basis’ biedt een doorlopende (voor)lees- en mediawijsheidslijn voor kinderen van 0 tot 18. De onderdelen zijn op elkaar afgestemd; aanvullend en versterkend. Deze doorgaande lijst gaat uit van ondersteunende en bij het taalonderwijs aansluitende activiteiten.

Werken aan geletterdheid van volwassenen

Met lokale en regionale partners investeren we in stevige samenwerkingen die van essentieel belang zijn om laaggeletterdheid terug te dringen. In het Taalhuis wordt een plek aangeboden om informeel te leren en ontmoeten. Door het vergroten van basisvaardigheden zijn de deelnemers zelfredzamer waardoor participatie in de samenleving wordt verhoogd.

Meedoen in de samenleving door het ontwikkelen van digitale vaardigheden van inwoners

We ontwikkelen een informatieplein waarbij een herkenbare, structurele plek voor inwoners wordt gecreëerd om informatie en advies in te winnen. Inwoners komen zo ook in aanraking met ondersteuning en mogelijkheden die ze niet kennen of waar ze uit zichzelf niet op af zouden stappen. Vanuit een Informatieplein kunnen inwoners worden gekoppeld aan passend leeraanbod als daar behoefte aan is. Inwoners worden uitgenodigd om deel te nemen aan activiteiten die aansluiten op hun persoonlijke situatie, ook als ze daar niet direct naar op zoek zijn. Informatiepunt Digitale Overheid (IDO), het Taalhuis en het digivaardigheidsaanbod wordt gecombineerd met inloopspreekuren en lesactiviteiten van diverse partners.

Doelstellingen

d. Het historisch erfgoed Fraeylemaborg openstellen

De Fraeylemaborg is, naast Biblionet en Kielzog, onderdeel van de culturele infrastructuur van de gemeente Midden-Groningen. Jaarlijks komen zo'n 40.000 bezoekers naar de borg en 60.000 in de monumentale Engelse landschapstuin. De borg heeft een bovenlokale functie, bezoekers en toeristen komen van heinde en verre. De monumentale borg toont het lokale verleden, maar organiseert ook kunstexposities en evenementen. Door variatie en vernieuwing blijft de borg boeiend voor bewoners en bezoekers. De Fraeylemaborg is voor kleine, niet professionele musea in de gemeente een professionele vraagbaak. Fraeylemaborg biedt ruimte aan een cultuurcoach om activiteiten te organiseren op het gebied van erfgoed en geschiedenis. Dat gebeurt op scholen, maar ook voor groepen als nieuwkomers en ouderen.

Doelstellingen

e. Beeldende kunst en gedenktekens/monumenten onderhouden en realiseren

Beeldende kunst markeert plekken in de openbare ruimte. Het draagt bij aan de herkenbaarheid en lokale identiteit van onze dorpen en wijken. Het helpt je te weten waar je bent en past bij waar je bent. Gedenktekens en oorlogsmonumenten doen dit ook en zijn ook plaatsen van herdenking, bezinning en troost. We hebben zo'n 100 beeldende kunstwerken, gedenktekens en oorlogsmonumenten in de openbare ruimte staan. De afgelopen jaren hebben we veel kunstwerken, gedenktekens en oorlogsmonumenten opgeknapt. In 2026 gaan we nog een aantal kunstwerken opknappen en ook gewoon onderhoud uitvoeren. Hiermee verbeteren we de kwaliteit van de gebouwde omgeving.

In tijden van bezuinigingen wordt de 'Verordening percentageregeling kunstopdrachten Midden-Groningen' niet meer toegepast. Wel is er in de 'Reserve beeldende kunstopdrachten' al een budget beschikbaar voor het maken van een kunstwerk bij de nieuwbouw van Midwerk. Eind 2026 wordt dit kunstwerk onthuld.

Acties

In 2026 wordt een aantal kunstwerken en gedenktekens opgeknapt en onderhouden

Hiermee verbeteren we de kwaliteit van de gebouwde omgeving.

In 2026 wordt er een kunstwerk voor de nieuwbouw van Midwerk gemaakt en onthuld

De kunstopdracht is openbaar gepubliceerd met een oproep aan professionele kunstenaars bij de opdracht passende documentatie van bestaand werk in te zenden. Kernbegrippen in de kunstopdracht; beeldentuin, fabelachtig, fantasierijk, figuratief. Meerwaarde directe of indirecte verbinding met Midwerk. Uit de 87 inzendingen werden na een voorselectie van 10 kunstenaars uiteindelijk drie kunstenaarsduo’s geselecteerd voor het maken van een schetsontwerp. Het ontwerp van kunstenaarsduo Mainkunstenaars is unaniem door de kunstcommissie gekozen voor realisatie. Het productieproces, de plaatsing, oplevering en feestelijke onthulling zal in 2026 gebeuren.

Doelstellingen

f. Uitvoering geven aan het Erfgoedprogramma

We hebben in 2020 samen met Rijk, provincie, NCG en de andere Groninger gemeenten het Erfgoedprogramma vastgesteld. In dit Erfgoedprogramma hebben we aangegeven hoe we ons Groninger erfgoed willen behouden, beschermen en ontwikkelen. De beleidsmatige gezamenlijke aanpak in het Erfgoedprogramma is een succes. Het Erfgoedprogramma wordt daarom geactualiseerd en verlengd t/m 2028.

Eén van de thema's die ook in 2026 veel aandacht zal krijgen is het op een zorgvuldige wijze versterken van erfgoedpanden, waarbij gelijktijdig verduurzaamd wordt. Naast het Erfgoedprogramma hebben we ook een eigen gemeentelijke Erfgoedcommissie die onder andere adviseert over omgevingsaanvragen van monumenten.

Acties

We maken voor monumenten die versterkt moeten worden een voorbereidend advies om zo sneller een erfgoed-gedragen omgevingsvergunning te kunnen verlenen
We kijken vanaf de start mee bij de versterking van karakteristieke panden om tot een zorgvuldig versterkingsbesluit te komen
We laten de gemeentelijke erfgoedcommissie advies uitbrengen over omgevingsvergunningen monument
We maken erfgoedbeleid met als doel deze cultuurhistorisch waardevolle gebouwen te behouden voor de generaties na ons
We communiceren over erfgoed via het Erfgoedloket (ondergebracht bij Libau). Het loket ondersteunt en adviseert monumenteneigenaren en eigenaren van karakteristieke panden
Organiseren jaarlijks samen met het lokale comité een Open Monumenten Dag

Doelstellingen

g. Beschermen archeologische waarden

Als je in de grond gaat graven moet vooraf getoetst worden of daarmee archeologische waarden verloren kunnen gaan. Deze verplichting is vastgelegd in de Erfgoedwet. De gemeente is hierbij aangewezen als bevoegd gezag. De gemeente werkt de spelregels verder uit in haar Archeologiebeleid. Op basis hiervan beoordeelt de gemeente of archeologisch onderzoek nodig is en wat de eventuele vervolgstappen zijn. Voor de inhoudelijke beoordelingen van de onderzoeksrapporten laat de gemeente zich adviseren door de archeologen van Libau uit Groningen.

Acties

Beoordelen noodzaak archeologisch onderzoek
Beoordelen archeologische onderzoeken en het nemen van besluiten hierover
Informatie over archeologische waarden in de gemeente actueel houden (onderzoeksresultaten verwerken op de archeologische waardenkaart en in de bijbehorende database)
Informatieverstrekking archeologie intern en extern
Indicatoren

- Aantal bij de gemeente ingediende archeologische onderzoeken
- Aantal bestuurlijke besluiten op archeologische onderzoeken die aan de gemeente worden voorgelegd.

2.1.3 Sport en bewegen

Inleiding

Iedere week zijn duizenden mensen in de gemeente actief betrokken bij sport- en beweegactiviteiten, als beoefenaar, vrijwilliger of professional. Wij bouwen aan een gemeente waarin sporten en bewegen voor iedereen leuk en mogelijk is. We willen er zijn voor alle inwoners en in het bijzonder voor de mensen die kwetsbaar zijn, zodat ook zij zich optimaal kunnen ontwikkelen en een betekenisvol en gelukkig leven kunnen leiden. Sport en bewegen is onmisbaar in het werken aan de gezondheid en vitaliteit, en draagt in grote mate bij aan het geluk van onze inwoners.

Ambities

Iedere inwoner in onze gemeente kan laagdrempelig een leven lang op zijn of haar eigen niveau sporten en bewegen in de leefomgeving.

Trends en ontwikkelingen

De stijgende gemiddelde leeftijd heeft invloed op de sportdeelname in onze gemeente. In onze gemeente ligt het percentage inwoners dat één keer per week of vaker sport onder het landelijk gemiddelde. Er is groeiende aandacht voor integrale samenwerking tussen sport, bewegen, gezondheid, leefbaarheid en preventie. Binnen het lokale plan Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) worden deze verbindingen gelegd (zie voor meer informatie 2.2.1 Gezondheid). De uitvoeringsagenda Lokaal Sportakkoord II maakt integraal onderdeel uit van het GALA (AZWA). Ook inhoudelijk willen we vanuit Sport en bewegen inzetten op nieuwe trends en ontwikkelingen om inwoners meer keuze te bieden in vernieuwend sportaanbod.

Doelstelling

a. Het vergroten van het aandeel bewoners dat regelmatig sport en beweegt

Alle inwoners, met of zonder beperking, kunnen op een laagdrempelige manier aan sport en bewegen doen. We willen dat het sport- en beweegaanbod aansluit bij de huidige vraag van de inwoners. Daarnaast proberen we zoveel mogelijk financiële drempels weg te nemen om deel te kunnen nemen aan sport- en beweegactiviteiten.

Acties

In 2026 vinden verbeteringen plaats op het vlak van fysieke en sociale toegankelijkheid van speel- en beweegplekken in de openbare ruimte

We werken aan verbetering van de fysieke en sociale toegankelijkheid van speel- en beweegplekken in de openbare ruimte. Daarbij zetten we in op het aanmoedigen van voldoende beweging bij de jeugd, bij ouderen en bij kwetsbare groepen.

Doelstelling

b. Het bevorderen van vitale en toekomstbestendige sportverenigingen

Een belangrijk aandachtspunt de komende jaren is het investeren in kwalitatief sterke sportaanbieders die voor iedereen toegankelijk en veilig zijn. Meer inwoners voelen zich aangesproken en uitgenodigd om te gaan sporten bij sportverenigingen, ondernemende sportaanbieders of via anders georganiseerd aanbod. In het stimuleren van beweging zijn toekomstbestendige sportverenigingen cruciaal. De gemeente kijkt graag samen met sportverenigingen hoe meer inwoners, jong en oud, (structureel) in beweging kunnen komen en betrekt daarbij ook de inwoners zelf om het aanbod goed aan te laten sluiten bij de huidige behoefte.

Acties

Faciliteren en stimuleren van het verenigingsleven binnen de sport

Samen met sportverenigingen en maatschappelijke organisaties geven wij vorm aan het Sportakkoord. Daarnaast versterken en ondersteunen we de sportverenigingen. Toekomstbestendige en goed georganiseerde verenigingen vormen de basis van een gedegen sportaanbod. Vanuit het lokaal sportakkoord bestaat een subsidieregeling voor verenigingen. Deze regeling is gericht op samenwerking met andere verenigingen. Daarnaast werken we met een verenigingsondersteuner die de sportaanbieders ondersteunt bij het ontwikkelen van voldoende bestuurlijk en sporttechnisch kader. Het gaat hierbij over beleid, samenwerking en concrete acties. Er is ook veel aandacht voor een veilige sportomgeving.

Doelstelling

c. Harmonisatie buitensportverenigingen

Door de herindeling bestaan er grote verschillen in de afspraken met, en ondersteuning van, sportverenigingen met betrekking tot de sportaccommodaties. Bij de harmonisatie buitensportverenigingen maken we eerlijke en eenduidige afspraken samen met sportverenigingen. Daarmee werken we toe naar een toekomstbestendige sportinfrastructuur.

Acties

Gelijke basis voor sportverenigingen realiseren

Eind 2025 neemt uw raad een besluit over de harmonisatie buitensportverenigingen. Op basis van dit besluit zullen we samen met de verenigingen afspraken maken rondom eigendom, beheer en onderhoud van accommodaties. Het vastleggen van die nieuwe afspraken corrigeert ongelijkheden tussen verenigingen. Ook voeren we innovaties door om sportaccommodaties aantrekkelijker te maken. Voorbeeld daarvan zijn interactieve systemen in gymzalen, die mensen op een innovatieve manier uitdagen om in beweging te komen.

Kwaliteitsimpuls sportpark 'Onder de Juffer'

Uw raad heeft op 10 juli 2025 de motie 'Kwaliteitsimpuls sportpark Onder de Juffer' aangenomen. In deze motie worden we verzocht voorafgaand aan deze begroting te komen met een voorstel voor een passende oplossing voor de problemen van de accommodatie, trainingsruimte en parkeergelegenheid van het sportpark.

Sportpark “Onder de Juffer” in Schildwolde viel voor de herindeling onder de voormalige gemeente Slochteren. In voormalig gemeente Slochteren hebben alle buitensportverenigingen al Recht van Opstal. Hierdoor ligt beheer en onderhoud van het sportpark bij de vereniging. Dit geldt niet voor de turnhal en de openbare ruimte. Op dit moment zijn wij in gesprek met vv SGV over de wensen van de vereniging en de knelpunten op en rond het sportpark en we gaan samen een projectplan opstellen. Hier betrekken we het verduurzamen en het weer op onderhoudsniveau brengen van de turnhal ook bij. Voor de verduurzaming van de turnhal is een subsidie Duurzaam Maatschappelijk Vastgoed (DUMAVA) aangevraagd en ontvangen. Het gaat om een bedrag van € 226.028. Naast verduurzaming moet er ook aanvullend onderhoud uitgevoerd worden. De gemeentelijke investering voor de turnhal wordt geschat op: € 759.000.

Voor de benodigde investeringen in het sportpark kijken we naar mogelijke financiering vanuit het impulsenbudget in maatregel 14 Leefbaarheid, waarbij de planning is in Q3 2026 een uitvoeringsprogramma gereed te hebben. Naast sportpark 'Onder de Juffer' gaan we ook verkennen welke andere sportparken boven de A7 een impuls kunnen gebruiken.

Indicatoren

Naam indicator	2022	2024
Percentage inwoners dat VOLDOET aan de beweegrichtlijn MG	45%	45%
Percentage inwoners dat VOLDOET aan de beweegrichtlijn Provinciaal	51%	50%
Percentage jongeren dat VOLDOET aan de beweegrichtlijn MG	15%	12%
Percentage jongeren dat VOLDOET aan de beweegrichtlijn Provinciaal	16%	15%
Percentage jongeren dat wekelijks actief sport of beweegt in de vrije tijd MG	84%	85%
Percentage jongeren dat wekelijks actief sport of beweegt in de vrije tijd MG	87%	89%

Gezondheidsmonitor volwassenen

https://ggdgroningen.incijfers.nl/dashboard/gezondheidsmonitor-veno-2024

2.1.4 Veiligheid op het gebied van wonen, werken en leven

Inleiding

We willen onze inwoners een veilige woon- en leefomgeving bieden. Daarbij werken we nauw samen met veiligheidspartners als politie, Openbaar Ministerie, Veiligheidsregio Groningen, RIEC (Regionaal Informatie- en Expertise Centrum), inwoners, (maatschappelijke) instellingen, woningbouwcorporaties en ondernemers. Wat we doen en hoe we dat aanpakken staat vermeld in het in 2024 vastgestelde Integraal Veiligheidsbeleid 2025-2028. Hierin zijn zes prioriteiten opgenomen:

1. Ondermijning;
2. Jeugd en Veiligheid;
3. NPG Verbeteren Veiligheid Midden-Groningen;
4. Mensenhandel;
5. Maatschappelijke onrust;
6. Personen met onbegrepen gedrag.

Daarnaast zijn er vier strategische thema’s benoemd:

1. Cybercriminaliteit;
2. Actualisering APV;
3. Crisisbeheersing;
4. Evenementenbeleid.

Ondermijnende criminaliteit ontstaat vaak in georganiseerd verband, zoals bij grootschalige drugscriminaliteit, fraude en misbruik in de vastgoedsector, witwassen, financieel-economische delicten en mensenhandel. De voedingsbodem voor dit soort criminaliteit ligt vaak in wijken waar problemen zich opstapelen: armoede, schulden, lage opleiding, slechte woonomstandigheden en (psychische) gezondheidsproblemen. Voor sommige inwoners leidt de uitzichtloosheid tot een grotere kwetsbaarheid voor drugs en drugsgerelateerde criminaliteit. Ook thuisprostitutie kan dan lijken op een snelle manier om geld te verdienen, zonder dat men de verstrekkende gevolgen overziet. Vooral jongeren lopen het risico in deze 'fuik' van criminaliteit terecht te komen. Wie er eenmaal in belandt, komt er moeilijk weer uit.

Om deze reden zetten we stevig in op preventie, samenwerking en maatwerk: om inwoners perspectief te bieden, jongeren weerbaar te maken en wijken veiliger en sterker te laten worden. Want veiligheid is niet vanzelfsprekend – die maken we samen.

Ambities

We willen dat onze inwoners zich veilig voelen in hun eigen woon- en leefomgeving. Dat doen we door criminaliteit, overlast en de gevoelens die daarmee samenhangen te voorkomen en tegen te gaan. We voeren het Integraal Veiligheidsbeleid uit, handhaven de openbare orde en bieden maatwerk voor inwoners die ernstige overlast veroorzaken. Daarnaast werken we aan veilige evenementen, een prettig en veilig winkelklimaat en het vergroten van bewustwording.

Trends en ontwikkelingen

De veiligheidsopgave verandert en vraagt om blijvende alertheid en samenwerking op het gebied van:

- Aanpak van ondermijning;
- Verbinding veiligheid en zorg;
- Kwetsbare jongeren: Criminele netwerken werven steeds vaker jongeren voor riskante klussen zoals drugskoerierswerk, jeugdprostitutie of cybercriminaliteit. Deze "jonge aanwas" loopt de grootste risico's, terwijl de echte criminelen buiten schot blijven;
- Kwetsbare wijken: In wijken waar armoede, schulden en gezondheidsproblemen samenkomen, staan leefbaarheid en veiligheid onder druk. Hier is het risico op (ondermijnende) criminaliteit groter;
- Digitalisering en cybercriminaliteit: De digitale wereld biedt kansen, maar ook risico's. Inwoners, bedrijven en overheden zijn steeds vaker doelwit van cybercriminelen;
- Maatschappelijke onrust.

Veiligheid is nooit vanzelfsprekend. Het vraagt om een stevige, integrale aanpak waarin preventie, zorg, handhaving en samenwerking hand in hand gaan.

Doelstelling

a. Aanpak (internationale) georganiseerde en ondermijnende criminaliteit

Ondermijnende criminaliteit, waarbij onder- en bovenwereld in elkaar grijpen, vormt een groeiende bedreiging voor de betrouwbaarheid van onze samenleving. De urgentie om dit lokaal én regionaal aan te pakken neemt toe.

Acties

Onze gemeente minder aantrekkelijk maken voor (internationale) georganiseerde criminaliteit

Inzetten op de bestuursrechtelijke instrumenten zoals handhaven, het opwerpen van barrières en gebruik maken van bestuurlijke maatregelen. Te denken valt aan meer controles en het effectiever inzetten van handhaving als het gaat om vergunningen en naleven van deze vergunning. Een goede barrière aan de voorkant is het vaker toepassen van de Wet BIBOB op vergunningsaanvragen en op transacties in voor ondermijning gevoelige branches (zoals horeca, prostitutie, vastgoed), wanneer er signalen zijn van ondermijning of criminele activiteiten. Het vergroten van het zicht op ondermijning door onze informatiepositie te versterken Gebruik maken van het lokaal informatieoverleg. Dit overleg biedt handvaten voor het oppakken en bespreken van signalen van ondermijning binnen de gemeente.

Een gerichte aanpak op brancheniveau

Ondermijning is een breed begrip, waaronder veel verschillende branches en fenomenen vallen. Elke branche of fenomeen vraagt om een andere aanpak. Daarin wordt gekeken naar verschillende mogelijkheden in de preventieve aanpak als bewustwording, het herkennen van signalen en waar deze te melden. Vanuit de informatie gestuurde aanpak willen we gerichte integrale controles uitvoeren binnen verschillende branches die kwetsbaar zijn voor ondermijning.

Het vergroten van de weerbaarheid van bestuur en organisatie

Creëren van bewustwording door informatie- en kennissessies te organiseren voor de gemeentelijke organisaties, inwoners en ondernemers. Dat heeft een preventieve werking en leidt tot meer signalen. Deze samenwerkingen blijven we op inzetten en willen we op thema, branche of casus waar nodig en waar dat kan versterken voor een doelgericht en effectieve aanpak.

Interne- en externe samenwerking continueren en waar mogelijk versterken

Een succesvolle aanpak van ondermijning is een integrale aanpak vanuit verschillende disciplines. Hierbij is samenwerking van groot belang. Er is afgelopen jaren geïnvesteerd in de samenwerking met verschillende veiligheidspartners.

Doelstelling

b. Effectieve verbinding veiligheid en zorg

Veel veiligheidsproblemen hangen samen met kwetsbaarheid. Personen met psychische klachten, verslavingen of een verstandelijke beperking kunnen zowel dader als slachtoffer zijn. Dit vraagt om nauwe samenwerking tussen zorg en veiligheid.

Acties

Door een diversiteit aan acties werken aan een effectieve verbinding tussen veiligheid en zorg door gezamenlijk te werken aan beleidsontwikkeling, prioriteiten te bepalen, en het uitwisselen van kennis en expertise

Binnen casuïstiek kan sprake zijn van een zorgcomponent als een veiligheidscomponent, bijvoorbeeld bij personen met onbegrepen gedrag. Een goede samenwerking is essentieel om kwetsbare personen en gezinnen te ondersteunen. Er is veel overleg tussen de ketens zorg en veiligheid en er zijn korte lijnen binnen casuïstiek. We houden ons momenteel bezig met de verdere implementatie van de ‘Aanpak ter Voorkoming van Escalatie (AVE). Het AVE-model is ontworpen om de ketens van zorg en veiligheid beter met elkaar te laten samenwerken. Het AVE-model maakt helder wie de regie heeft bij (dreigende) escalatie van problemen en wie verantwoordelijk is voor de uitvoering van taken binnen het totale plan van aanpak. Hierdoor kan het overlastgevend of crimineel gedrag van (groepen) jongeren verminderd of bestreden worden. Ook binnen andere thema’s is een effectieve verbinding tussen zorg en veiligheid essentieel, denk aan mensenhandel.

Doelstelling

c. Veilige woon- en leefomgeving

Het bevorderen van de veiligheid en leefbaarheid op specifieke locaties en in wijken blijft een aandachtspunt.
Zo wordt in een aantal wijken met stedelijke problematiek het project ‘Verbeteren Veiligheid Midden-Groningen’ uitgevoerd. Dat wordt gefinancierd vanuit het Nationaal Programma Groningen, het is een plus op de reguliere veiligheidsvraagstukken uit het integraal veiligheidsbeleid. De focus ligt op het zicht krijgen op veiligheidsvraagstukken en in verbinding met inwoners en samenwerkingspartners werken aan de leefbaarheid en veiligheid. Om hiermee te voorkomen dat criminaliteit een voet aan de grond krijgt en om deze te bestrijden.

Een veilige en leefbare omgeving vereist een goede samenwerking op thema’s als Jeugd en Veiligheid en Veiligheid en Zorg evenals de samenwerking met netwerkpartners.

Acties

Door een diversiteit aan acties de veiligheid in dorpen en wijken op peil houden, en waar nodig vergroten.

Voor de twee focuswijken wordt een programma opgesteld voor de termijn van twee jaar waarin aandacht wordt besteed aan het verbeteren van de veiligheid en de leefbaarheid. Onderdelen van dit programma kunnen zijn: de stratenaanpak, milieustraten t.b.v. de jaarwisseling en het project Politiekids. Dit wordt aangevuld met onderdelen die specifiek gericht zijn op de problematiek die in de desbetreffende wijken speelt.

Doelstelling

d. Maatschappelijke onrust of verdeeldheid bij overheidsbeslissingen

Maatschappelijke onrust zoveel als mogelijk voorkomen en verminderen. Discussies over energie, natuur en milieu leiden tot zichtbare spanningen in de samenleving. Desinformatie kan deze polarisatie versterken en de sociale samenhang onder druk zetten.

Acties

Door een diversiteit aan acties maatschappelijke onrust zoveel als mogelijk voorkomen en verminderen

Vroegtijdig in contact zijn met inwoners en belangengroeperingen die geconfronteerd worden met een overheidsbeslissing met effect op de leefomgeving. Serieus nemen van vragen en bezorgdheid, de aangedragen alternatieven door bewoners en streven naar een eerlijke verdeling van lusten en lasten. Gerichte samenwerking met diverse partijen om onrust en polarisatie vroegtijdig te signaleren, te monitoren en in goede banen te leiden. Om te voorkomen dat mensen overgaan tot radicaal gedrag realiseren we duurzame interventies samen met maatschappelijke organisaties en de veiligheidsketen. De komende jaren wil de gemeente inzetten op het vergroten van de kennis en bewustwording over dit thema onder medewerkers van de gemeente.

2.1.5 Fysieke leefbaarheid

Inleiding

De openbare ruimte is dé plek waar onze bewoners, ondernemers en bezoekers elkaar ontmoeten, naar het werk gaan, spelen, sporten en ontspannen. In deze openbare ruimte bevinden zich onze kapitaalgoederen zoals wegen, bruggen, parken, speelplaatsen, lantaarnpalen en verkeerslichten.

Naast het dagelijks beheer en onderhoud in de openbare ruimte, dragen we ook bij aan nieuwe projecten. Het gaat dan bijvoorbeeld om de versterkingsopgave, diverse fases van inrichting in de wijken Gorecht en Vosholen, de particuliere initiatieven voor te ontwikkelen zonneparken. We blijven verbeteren, bijvoorbeeld door te werken aan een meerjarige integrale onderhoudsplanning.

We hebben veel kapitaalgoederen in beheer en onderhoud. In 2024 is een begin gemaakt met actualisaties van beleid en beheerniveaus van de kapitaalgoederen en het wegwerken van achterstanden en zijn ook de beleidsnota's vastgesteld voor het beheer en onderhoud van wegen en kunstwerken. 2025 is gebruikt om hier verder invulling aan te geven als opstart. In 2026 komt het meer aan op uitvoeren en wegwerken van de achterstanden. De werkzaamheden lopen nog wel enige jaren door.

Ambitie: Een goed onderhouden buitenruimte draagt bij aan leefbaarheid

We willen de openbare ruimte beheren en onderhouden zodat deze ‘schoon, heel, veilig en duurzaam’ is. We streven naar een gemeenschap waarin inwoners, ondernemers en bezoekers tevreden zijn over de openbare ruimte en waar zij medeverantwoordelijk zijn voor de leefbaarheid van hun dorp of wijk. Daar waar wij verantwoordelijk zijn voor het basisbeheer en -onderhoud, kan in een gebiedsgerichte samenwerking met partners een 'plus' geleverd worden. De openbare ruimte gaan wij voorbereiden op de opgaven die klimaatverandering met zich meebrengt. Dit zal met name gericht zijn op het voorkomen van wateroverlast en hittestress.

Trends en indicatoren

De kosten voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte nemen, net als vorig jaar het geval was, nog steeds toe vanwege de stijgende prijzen in de markt. De oorzaak daarvan is duurder geworden grondstoffen en krapte op de arbeidsmarkt.

De klimaatopgave, energietransitie en de verdere uitrol van glasvezelnetwerken leiden er toe dat bijvoorbeeld onze wegen, voetpaden en groenstroken opengebroken worden. Dat heeft nadelige effecten op de kwaliteit en de levensduur van de openbare ruimte. Daarnaast is er onder de grond steeds minder ruimte, door de aanleg van nieuwe kabels en leidingen, en ook de vervanging van bestaande kabels en leidingen (netverzwaring en verglazing). Hierdoor komt ons eigen beheer en onderhoud aan bijvoorbeeld het riool in gedrang en zullen wij extra maatregelen moeten nemen. We kunnen daardoor geen separate waterriolen aanleggen om hemelwater af te koppelen van gemengde rioolstelsels. In 2026 zal er nog steeds glasvezel-aanleg zijn binnen onze gemeente. We verwachten dat de aanleg van glasvezel in 2026 voor een groot deel afgerond kunnen worden.

Doelstelling

a. Voorkomen bijplaatsingen

We willen het aantal bijplaatsingen fors verminderen en zoveel mogelijk voorkomen.

Acties

Voorlichting, communicatie en handhaving voor het voorkomen van bijplaatsingen

In 2026 zullen we naast het intensiveren van voorlichting en communicatie, vooral ook inzetten op handhaving. Daartoe organiseren we eind 2025 de benodigde capaciteit met een kleine uitbreiding van de formatie van de BOA's. De combinatie van voorlichting, frequente en herhaaldelijke communicatie en handhaving moet ertoe leiden dat de zogenaamde hotspots (die we in kaart hebben) beheersbaar worden en dat overall de kosten die we nu maken vanwege het opruimen van de bijplaatsingen zullen afnemen.

Doelstelling

b. Verminderen van restafval

We willen de hoeveelheid restafval per inwoner fors terugdringen. Daarmee houden we de verbrandingskosten beheersbaar en zetten we een verdere stap richting een circulaire gemeente.

Acties

Door inzet van afvalcoaches, educatie en ondersteuning afvalscheiding verbeteren

We maken inwoners nog meer bewust van de kosten van restafval. In het restafval bevinden zich nog steeds teveel (68%) scheidbare stromen zoals PMD, glas en textiel die gratis kunnen worden ingeleverd. Restafvalanalyses (wijkgericht) laten zien waar nog veel winst te behalen is en vormen de basis voor gerichte campagnes. Met inzet van afvalcoaches, educatie en ondersteuning bij praktische vragen helpen we inwoners hun afval beter te scheiden. Zo verkleinen we de restafvalstroom, de kosten voor inwoners en vergroten we het aandeel grondstoffen dat opnieuw gebruikt kan worden.

Doelstelling

c. Afval: Versterken van bewustwording en gedragsverandering

Duurzame resultaten vragen om blijvende gedragsverandering. Inwoners moeten het nut en de noodzaak van afvalscheiding ervaren en daarbij het gevoel hebben dat hun inzet ook daadwerkelijk verschil maakt. Door inzicht in kosten van restafval, advisering en voorlichting over beperken van echt afval en verhogen van de omvang van grondstoffen in combinatie met educatie en betrokkenheid vergroten we het eigenaarschap en de bereidheid om mee te doen.

Acties

Investeren in educatieprogramma's op scholen en campagnes in de wijken

We investeren in educatieprogramma's op scholen en campagnes in de wijken, zodat inwoners leren welke voordelen goed scheiden oplevert voor zowel milieu als (persoonlijke) kosten. Met duidelijke terugkoppeling van wijkprestaties laten we inwoners zien hoe hun buurt scoort en waar verbeterkansen liggen. Vrijwilligers en lokale initiatieven worden actief betrokken om samen acties op te zetten en resultaten te vieren.

Doelstelling

d. Verbeteren van de kwaliteit van grondstoffen

Naast méér scheiden richten we ons op schoner scheiden, zodat ingezamelde grondstoffen (PMD, Gft en OPK) daadwerkelijk hergebruikt kunnen worden. Door de kwaliteit van gescheiden stromen te verhogen, kan meer afval worden gerecycled en neemt de milieulast van Midden-Groningen af.

Acties

Gerichte communicatie en educatie inzetten voor bewustwording over het belang van schone grondstoffen

Door middel van gerichte communicatie en educatie maken we inwoners bewust van het belang van schone grondstoffen. Met gerichte wijkanalyses, campagnes en handhaving werken we aan meer scheiding en schonere grondstoffen. Zo vergroten we de recyclebaarheid, verlagen we de milieulast en bouwen we stap voor stap aan een circulaire gemeente. Afvalcoaches ondersteunen inwoners bij vragen over scheiden en wijzen op veelgemaakte fouten. In wijken waar vervuiling structureel voorkomt maken we gebruik van camera's op de inzamelvoertuigen en zetten we voorlopers (die de inhoud van de containers controleren op juistheid) en handhaving in.

Doelstelling

e. Groen en spelen: Onderhoud en beheer uitvoeren conform vastgestelde beleids(beheer)plannen

We verwachten dat we u in de loop van 2026 beheerplannen van zowel spelen, als op diverse onderdelen van groen, zullen voorleggen. Deze plannen geven de contouren en richting aan op welk niveau (beheerbeeld) onderhoud zal worden uitgevoerd.

Acties

Uitvoering geven aan Beheerplan Groen

In 2026 wordt nader invulling gegeven aan de ontwikkeling en in uitvoering nemen van een Beheerplan Groen. Met een Beheerplan Groen zijn we meer in staat om op basis van maatwerk het Groen te onderhouden. Nog niet op alle onderdelen van het domein Groen werd op een eenduidige wijze gewerkt, wat variaties geeft in het beheerbeeld. Bijkomend voordeel van het werken met een vastgesteld Beheerplan is dat er meer duidelijkheid komt t.a.v. toedeling van taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden voor de verschillende functionarissen binnen het domein Groen.

Schouw openbare ruimte (in zijn algemeenheid) op basis van CROW-maatlatten

Op basis van het reeds genoemde Beheerplan kunnen we ook meer gericht de kwaliteit en beleving van de openbare ruimte van onze gemeente beoordelen. Daar zijn waar het op dat moment nodig is, dat is de insteek. Nog te veel wordt er nu op basis van frequentie onderhouden. Op basis van de vastgestelde CROW normen wordt de beeldkwaliteit beoordeeld op basis van een schouw van de openbare ruimte. De resultaten van de beoordeling, die per kwartaal plaatsvindt door een externe partij, krijgen we een beeld waar de inzet op het onderhoud moet plaatsvinden. Deze werkwijze biedt ons de mogelijkheid om meer op basis van regie onze werkzaamheden uit te voeren.

Speelbeleid actualiseren

In 2025 zijn we gestart met het opstellen van het nieuwe speelbeleid. Dit om onze inwoners goede faciliteiten te bieden die aansluiten bij de wens en behoefte m.b.t. het spelen en de daarbij behorende voorzieningen. Het opstellen van speelbeleid vraagt om brede participatie. De verwachting is dat het nieuwe beleidsplan eind 2026 kan worden voorgelegd aan uw raad.

Starten opstellen 'Nota Gemeentelijke Bomen'

Bomen zijn bepalend voor ons landschap, dragen bij aan opgaves aangaande klimaatadaptatie. Bladeren van bomen zuiveren lucht en bomen halen CO2 uit de lucht en zetten dit om naar bruikbare zuurstof en leggen koolstof vast. In 2025 zijn we begonnen met het inzichtelijk krijgen van de bomen binnen ons areaal. Hieruit volgt een 'Nota Gemeentelijke Bomen'. Deze nota legt beleidsmatig vast hoe wordt omgegaan met bestaande bomen en houtopstanden, en biedt richtlijnen voor het beheer en de ontwikkeling van nieuwe beplantingen. Daarbij staat zowel de bescherming en het regulier beheer van het huidige boombestand als de begeleiding van jonge bomen naar de volwassenfase centraal. Daarnaast biedt de nota handvatten voor verantwoorde keuzes bij nieuwe aanplant, zoals het zorgvuldig bepalen van locaties om rekening te houden met onder andere zonnepanelen en leefomgeving. Het document vormt de basis voor een planmatig beheer van het gemeentelijk boombestand voor de komende tien jaar. Naar verwachting wordt deze nota in 2026 aan uw raad voorgelegd.

Vastleggen "contouren" houtopstanden

De nieuwe contouren houtkap worden in 2026 voorgelegd aan uw raad.

Doelstelling

f. We beheren en onderhouden onze wegen volgens de beleidsplannen Wegen en Gladheidsbestrijding

We zorgen dat wegen veilig zijn. Wij gaan in 2026 verder met de uitvoering van het beleidsplan wegen 2024–2027. Daarin staat welk type onderhoud we doen: groot, klein of investeringen. Daarnaast geven we uitvoering aan het vastgestelde beleidsplan gladheidsbestrijding. De gladheidsbestrijding is uitgevoerd volgens de vastgestelde richtlijnen en het beleid, waarbij de in het uitvoeringsplan opgenomen wegen en fietspaden, zijn ‘gestrooid’. Alle routes worden conform afspraak binnen het gereserveerde tijdsbestek voltooid.

Acties

Een diversiteit aan beheer- en onderhoudswerkzaamheden aan wegen, fiets- en voetpaden

Straatnaam	Woonplaats	Type
Beukenlaan e.o.	Kolham	Integraal project
Boslaan	Sappemeer	Integraal project
Burgemeester Venemastraat	Muntendam	Integraal project
Esdoornlaan e.o.	Meeden	Integraal project
Kerkstraat	Zuidbroek	Integraal project
Kleine Vennen	Muntendam	Integraal project
Mars	Hoogezand	Integraal project
Winkelhoek	Hoogezand	Integraal project
Drostenlaan	Zuidbroek	Investering wegen
Fromaweg incl. deel Ruitenweg	Froombosch	Investering wegen
Hamweg	Lageland	Investering wegen
Korengarst	Noordbroek	Investering wegen
Oosterpaauwenweg	Overschild	Investering wegen icm versterking
Pallas	Hoogezand	Investering wegen
Tripscompagniesterweg	Tripscompagnie	Investering wegen
Tussenklappen westzijde	Muntendam	Investering
Vijverstraat	Hoogezand	Investering wegen
Westerpaauwenweg	Overschild	Investering wegen
Aalbersestraat voetpaden	Hoogezand	elementen
Donker Curitiusstraat voetpaden	Hoogezand	elementen
Hoofdweg	Kolham	asfalt
Kappershuttenweg	Hellum	asfalt
Moddermanstraat voetpaden	Hoogezand	elementen
Mozartlaan	Hoogezand	elementen
Rengerslaan	Kolham	asfalt
Strandweg	Kropswolde	elementen
Stroolaan	Hoogezand	elementen
Van Poortvlietstraat voetpaden (deels)	Hoogezand	elementen
Westerlaan	Hoogezand	elementen

Betreft groot onderhoud

Evalueren huidig gladheidsbestrijdingplan

De verwachting is, doordat we de afgelopen jaren meer areaal te beheren hebben gekregen, de routes voor de gladheidsbestrijding uitgebreid moeten worden. Een evaluatie zal moeten aantonen of we met de huidige bezetting van mens en materieel kunnen blijven voldoen aan de wettelijke verplichting om tijdig de routes te kunnen rijden.

Doelstelling

g. We beheren en onderhouden het riolenstelsel volgens het vastgestelde afvalwaterbeleidsplan

We voeren een diversiteit aan rioolwerkzaamheden (optimalisaties, renovatie) uit volgens het vastgestelde afvalwaterbeleidsplan. In 2025 zijn diverse rioleringsprojecten opgestart die voor een groot deel in het teken staan van duurzaamheid, klimaatadaptatie en het oplossen van knelpunten in het rioolstelsel. Deze werkzaamheden worden in 2026 afgerond. Daarnaast starten in 2026 diverse rioolwerkzaamheden waarbij naast het bovenstaande, ook integraal wordt samengewerkt met o.a. nutspartijen en telecombedrijven.

Acties

Afronden van projecten in 2026

In 2026 worden enkele werkzaamheden afgerond die eerder zijn opgestart. Dit betreft o.a. riooloptimalisatieprojecten rond de Jacob van Ruysdaelstraat en rond de Bartholomeus van der Helststraat te Hoogezand, de Kerspellaan te Muntendam, rondom de Patrijs in Siddeburen en de Talingstraat in Foxhol.
Hier wordt, vanuit de duurzaamheidsgedachte, schoon regenwater afgekoppeld van het vuilwaterriool. Op deze wijze wordt overbodig transport van afvalwater naar de rioolwaterzuivering voorkomen. Waarmee voorkomen wordt dat relatief schoon afvalwater wordt aangeboden bij de RWZI (rioolwaterzuivering).
Het schone regenwater wordt zo veel als mogelijk naar omliggende watergangen afgevoerd.

Opstarten / realiseren van projecten in 2026

Er worden enkele Integrale projecten opgestart, waarbij de domeinen wegen, groen en riolering, in afstemming met nutsbedrijven gezamenlijk aanpassingen doen in de openbare ruimte. Enkele voorbeelden daarvan vinden plaats in en rondom de Zuiderlaan - Kerslaan te Hoogezand, de K. Nieboerweg en Krulweg te Foxhol en de Kleine Venne te Muntendam.
In Zuidbroek worden riooloptimalisaties doorgevoerd, om met name invulling te geven aan de Stedelijke Wateropgave. De optimalisatie van het rioolstelsel heeft als doel om de capaciteit van de riolering te vergroten zodat bij hevige regenval, wateroverlast op straat wordt beperkt.

Doelstelling

h. We beheren en onderhouden de openbare verlichting volgens het vastgestelde beleidsplan

De gemeente Midden-Groningen gaat de komende jaren “bewust” verlichten (en in sommige gevallen “bewust niet” verlichten). Doel is extra verduurzaming van de openbare verlichting en het tegengaan van negatieve gevolgen van lichthinder en lichtvervuiling, waarbij veiligheid voorop blijft staan.

Acties

Minder verlichting binnen en buiten de bebouwde kom

In 2026 wordt ingezet op "minder verlichten" in de avond en ’s nachts. Dit kan door Openbare Verlichting uit te schakelen of weg te halen, maar ook door minder felle verlichting toe te passen, op plaatsen waar verlichting wel gewenst en / of noodzakelijk is. Het aanpassen van de verlichting gebeurt in stappen en combineren we als dat kan met andere werkzaamheden zoals bijvoorbeeld onderhoud aan wegen.

Doelstelling

i. We beheren en onderhouden de kunstwerken, het water en de beschoeiingen

In 2025 is het beleidsplan Kunstwerken vastgesteld. Hiermee is de basis gelegd voor het structureel onderhoud van o.a. de beweegbare en vaste bruggen van onze gemeente, alsmede ook de financiële onderbouwing voor het inlopen van achterstallig onderhoud en het uitvoeren van regulier onderhoud. N.a.v. de vaststelling in 2025 zijn er twee Europese aanbestedingen doorlopen waaruit twee raamcontracten (één voor beweegbare bruggen en één voor vaste kunstwerken) zijn gesloten, die een looptijd van maximaal 6 jaar kennen.

Acties

Een diversiteit aan beheer- en onderhoudswerkzaamheden op het gebied van civieltechnische kunstwerken, watergangen en beschoeiingen voorbereiden, uitvoeren en opleveren

- In 2026 gaan de gecontracteerde aannemers, samen met ons, een plan van aanpak (uitvoeringsagenda) opstellen.
- In de winterperiode 2025/2026 wordt er een start gemaakt met achterstallige baggerwerkzaamheden bij ca. 20 waterpartijen (ca. 6200 m3 slib) verspreid over Tjuchem, Siddeburen, Slochteren, Noordbroek en Hoogezand. Voor beschoeiingenwerkzaamheden staat in 2025/2026 de damwandvervanging bij Waterhuizen op het programma.
- In 2026 worden de renovatie van de loopbrug over de N387 in Slochteren en de Rijksmonumentale ophaalbrug alsmede de vernieuwing van de kademuur in de Slochterhaven afgerond.
  Voor grotere werkzaamheden aan de beweegbare bruggen staan voorlopig de volledige installatievervangingen van brug De Groeve in Overschild en de Blinkbrug in Kiel-Windeweer in de planning. (e.e.a. is afhankelijk van leveranties van onderdelen indien deze vervangen moeten worden.)

- In 2026 worden de brug in de Koopmanslaan te Tjuchem en enkele betonbruggen in Kiel-Windeweer vervangen. Daarnaast wordt er een uitvoeringsplanning van de vervanging van de houten bruggen in onze gemeente opgesteld.
- Verder spelen er nog twee integrale projecten (die starten) in 2026. Het betreft in dit geval de vervanging van de beschoeiing. In Zuidbroek wordt er gewerkt aan een integraal plan voor de haven en aansluitend gebied bij De Broeckhof en zijn er verschillende opgaves gedefinieerd in het Gorechtpark. Door de integrale aanpak vergt dit nauwkeurige voorbereiding.

2.1.6 Verplichte beleidsindicatoren (BBV)

Indicatoren

Naam indicator	Eenheid	Peiljaar	M-G	Nederland
Verwijzingen Halt	Aantal per 1.000 jongeren	2024	10,0	9,0
		2023	8,0	9,0
		2022	8,0	8,0
		2021	8,0	8,0
Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	2024	0,7	2,2
		2023	1,2	2,5
		2022	0,9	2,3
		2021	0,7	1,8
Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	2024	3,2	4,3
		2023	2,8	4,2
		2022	3,3	4,5
		2021	3,2	4,4
Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	2024	0,8	1,2
		2023	1,4	1,3
		2022	1,6	1,4
		2021	1,8	1,4
Vernielingen en beschadigingen in de openbare ruimte	Aantal per 1.000 inwoners	2024	4,8	5,7
		2023	4,5	5,8
		2022	5,5	6,0
		2021	5,8	6,1
Niet-sporters	%	2024	51,0%	42,5%
		2022	58,0%	46,4%
		2020	59,7%	49,2%
		2016	57,9%	48,7%
Omvang huishoudelijk restafval	Kg/inwoner	2021	136	164
		2020	137	171
Hernieuwbare elektriciteit	%	2022	96,1%	32,5%
		2021	83,4%	24,9%
		2020	47,3%	22,1%
		2019	9,7%	16,8%
Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	2023	3,4	9,1
		2022	13,2	9,3
		2021	5,4	8,9
		2020	9,9	8,9

De gegevens kunnen onderhevig zijn aan verandering en zijn overgenomen van waarstaatjegemeente.nl op peildatum 30-7-2025

2.1.7 Financieel overzicht Dorpen en wijken

Financieel overzicht

Bedragen x €1.000

Omschrijving	Realisatie 2024	Begroting na wijziging 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Lasten						
Openbare ruimte	**12.711**	**13.206**	**14.162**	**14.964**	**15.717**	**15.893**
Cultuur	**6.975**	**7.161**	**7.763**	**7.650**	**7.598**	**7.819**
Sport	**5.405**	**5.458**	**5.586**	**5.465**	**5.477**	**5.551**
Openbaar groen	**7.345**	**7.794**	**8.242**	**8.418**	**8.571**	**8.733**
Riolering	**4.731**	**4.537**	**4.784**	**4.889**	**5.567**	**5.748**
Afval	**8.558**	**8.232**	**8.891**	**9.178**	**9.386**	**9.672**
Milieu	**4.927**	**4.512**	**4.716**	**4.601**	**4.702**	**4.807**
Begraafplaatsen	**687**	**783**	**797**	**800**	**823**	**823**
Totaal Lasten	**51.340**	**51.683**	**54.941**	**55.964**	**57.841**	**59.045**
Baten						
Openbare ruimte	**992**	**521**	**748**	**669**	**684**	**699**
Cultuur	**678**	**710**	**937**	**635**	**652**	**670**
Sport	**1.640**	**1.442**	**1.418**	**1.142**	**1.142**	**1.142**
Openbaar groen	**221**	**141**	**124**	**126**	**129**	**110**
Riolering	**5.992**	**6.594**	**7.109**	**7.112**	**7.074**	**7.299**
Afval	**10.096**	**9.754**	**11.763**	**12.114**	**12.422**	**12.819**
Milieu	**1.791**	**1.206**	**1.569**	**1.524**	**1.564**	**1.605**
Begraafplaatsen	**482**	**546**	**565**	**585**	**606**	**616**
Totaal Baten	**21.891**	**20.915**	**24.234**	**23.907**	**24.272**	**24.960**
Saldo voor bestemming	**-29.448**	**-30.768**	**-30.707**	**-32.057**	**-33.569**	**-34.085**
Stortingen						
Openbare ruimte	**1.029**	**0**	**0**	**0**	**0**	**250**
Sport	**24**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Milieu	**593**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal Stortingen	**1.646**	**0**	**0**	**0**	**0**	**250**
Onttrekkingen						
Openbare ruimte	**1.285**	**359**	**839**	**186**	**141**	**140**
Cultuur	**75**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Sport	**141**	**69**	**69**	**69**	**69**	**69**
Openbaar groen	**63**	**51**	**25**	**3**	**3**	**3**
Afval	**0**	**1.284**	**0**	**0**	**0**	**0**
Milieu	**88**	**0**	**125**	**225**	**125**	**25**
Totaal Onttrekkingen	**1.651**	**1.763**	**1.058**	**483**	**337**	**237**
Totaal mutatie reserves	**5**	**1.763**	**1.058**	**483**	**337**	**-13**
Saldo na bestemming	**-29.444**	**-29.005**	**-29.649**	**-31.574**	**-33.232**	**-34.098**

Toelichting

In de financiële toelichting wordt de afwijking verklaard tussen de begroting 2026 en de begroting 2025 na wijziging. Het nadelig saldo voor bestemming op het programma dorpen en wijken 2026 is afgenomen met € 61.000 ten opzichte van begroting 2025. Het nadelig saldo na bestemming is toegenomen met € 644.000. We lichten per product de belangrijkste wijzigingen toe.

Openbare ruimte
Het saldo bij het product Openbare ruimte na reservemutaties is ten opzichte van 2025 met € 249.000 verslechterd. De lasten zijn met € 956.000 gestegen, de baten zijn met € 227.000 toegenomen, de onttrekkingen aan de reserve zijn met € 480.000 toegenomen.

Lasten (€ 956.000 nadelig): In 2025 heeft uw raad het beleidsplan openbare verlichting 2025-2029 vastgesteld. Het uitvoeren van het beleidsplan voor 2026 resulteert in een toename van de energiekosten en kapitaallasten (rente- en afschrijvingskosten) investeringen openbare verlichting en een afname in het budget voor beheer, regulier- en periodiek onderhoud. Dit leidt tot een lastentoename van € 111.000. Verder verwachten we hogere kapitaallasten (rente- en afschrijvingskosten) op investeringen wegen en gebiedsontwikkeling Slochterhaven. Dit leidt tot een lastentoename van € 480.000. Dekking hiervoor komt uit reserves. Daarnaast heeft uw raad in 2025 de voorjaarsnota 2025 vastgesteld. Onderdeel hiervan is het uitvoeringsprogramma Mobiliteitsplan. Voor het uitvoeren van dit plan heeft u voor 2026 en meerjarig gelden beschikbaar gesteld. Dit leidt tot een lastentoename van € 145.000. Verder leidt de toerekening van de inzet personeel voor het uitvoeren van werkzaamheden voor de openbare ruimte tot een nadeel van € 134.000. Tot slot voorzien we een hogere toerekening van tractie materieel en vastgoed huisvesting. Dit komt met name door hogere kapitaallasten (rente- en afschrijvingskosten) op investeringen tractie materieel en vastgoed huisvesting ten behoeve van de openbare ruimte. Dit leidt tot een lastentoename van € 44.000. Overige afwijkingen in de lasten tellen op tot een nadeel van € 42.000. Hetgeen met name komt door het toepassen van de vastgestelde indexatie voor prijsontwikkelingen op uitvoeringsbudgetten.

Baten (€ 227.000 voordelig): Voor 2026 verwachten we meer legesinkomsten inclusief indexatie van de tarieven uit vergunningverlening Telecommunicatie en kabels en leidingen van € 75.000. Verder kunnen we meer baten uit vergoedingen degeneratiekosten kabels en leidingen ontvangen. Deze is als bezuinigingsmaatregel opgenomen. Dit leidt tot een voordeel van € 100.000. Tot slot voorzien we € 49.000 meer inkomsten uit schadevergoedingen openbare verlichting te ontvangen. Overige afwijkingen in de baten tellen op tot een voordeel van € 3.000.

Mutaties reserves (€ 480.000 voordelig): Voor de dekking van de afschrijvingskosten investeringen uit het beleidsplan wegen wordt ten opzichte van de begroting 2025 meer gelden uit de reserve onttrokken. Het gaat om € 453.000 uit de afschrijvingsreserve wegen. Dit leidt tot een voordeel. Dit geldt ook voor de dekking van de afschrijvingskosten investeringen gebiedsontwikkeling Slochterhaven. Het gaat om € 27.000 uit de afschrijvingsreserve gebiedsontwikkeling Slochterhaven.

Cultuur
Het saldo bij het product Cultuur na reservemutaties is ten opzichte van 2025 met € 375.000 verslechterd. De lasten zijn met € 602.000 toegenomen en de baten met € 227.000 toegenomen.

Lasten (€ 602.000 nadelig): Voor cultuurcentra, bibliotheek en de Fraeylemaborg worden de lasten verhoogd met het accres dit heeft ten opzichte van begroting 2025 een nadelig effect van € 270.000. De lasten voor de verbouwing van de bibliotheek in Harkstede zijn in 2026 voor € 207.000 in de begroting opgenomen. Dit leidt tot een lastentoename. Deze lastentoename wordt gedekt uit de baten van de specifieke uitkering lokale bibliotheekvoorzieningen. Verder voorzien we een hogere toerekening van vastgoed huisvesting voor het product cultuur ten aanzien van de culturele instellingen. Dit komt met name door een toename in de lasten onderhoud en energie. Dit leidt tot een lastentoename van € 23.000. Tot slot leidt met name de toerekening van inzet personeel voor het uitvoeren van werkzaamheden voor archeologie en cultureel erfgoed tot een lastentoename. Het gaat om € 97.000. Overige afwijkingen in de lasten tellen op tot een nadeel van € 5.000.

Baten (€ 227.000 voordelig): Voor het uitvoeren van de werkzaamheden verbouwing bibliotheek in Harkstede verwachten we in 2026 een specifieke uitkering lokale bibliotheekvoorzieningen van € 207.000. Dit leidt tot een toename in de baten. Verder verwachten we in 2026 € 23.000 meer huurinkomsten en vergoedingen servicekosten voor onroerende zaken vastgoed huisvesting culturele instellingen te ontvangen. Dit leidt tot een toename in de baten. Overige afwijkingen in de baten tellen op tot een nadeel van € 3.000.

Sport
Het saldo bij het product Sport na reservemutaties is ten opzichte van 2025 met € 152.000 verslechterd. De lasten zijn met € 128.000 toegenomen en de baten met € 24.000 afgenomen.

Lasten (€ 128.000 nadelig): In de 2026 verwachten we een hogere toerekening van vastgoed huisvesting voor het product sport ten aanzien van de sportaccommodaties. Dit komt met name door een toename in de lasten voor onderhoud en gebruik energie van de sportaccommodaties. Dit leidt tot een lastentoename van
€ 46.000. Verder voorzien we een toename in de toerekening inzet personeel en onderhoud voor het uitvoeren van werkzaamheden ten behoeve van het product sport. Dit komt met name door loon- en prijsontwikkelingen. Dit leidt tot een lastentoename van € 80.000.

Baten (€ 24.000 nadelig): Voor GALA combifuncties sport en lokaal sportakkoord verwachten we in 2026 minder baten uit specifieke uitkeringen te ontvangen. Dit leidt tot een nadelig effect op de baten van € 24.000.

Openbaar groen
Het saldo bij het product Openbaar groen na reservemutaties is ten opzichte van 2025 met € 491.000 verslechterd. De lasten zijn met € 448.000 toegenomen, de baten met € 17.000 afgenomen, de onttrekkingen aan de reserve zijn met € 26.000 afgenomen.

Lasten (€ 448.000 nadelig): De toerekening van personele lasten voor het uitvoeren van werkzaamheden ten behoeve van het product openbaar groen leidt tot een lasten toename van € 195.000. Dit komt met name door indexatie gestegen loonkosten. Verder voorzien we een lastentoename van € 76.000 door hogere toerekening van tractie materieel en vastgoed huisvestingskosten vanwege hogere kapitaallasten (rente- en afschrijvingskosten) op investeringen tractie materieel en vastgoed huisvesting. Daarnaast heeft uw raad het beleidsplan water en oevers vastgesteld. Onderdelen van het beleidsplan hebben betrekking op het openbaar groen en moeten conform wet- en regelgeving ook aan het taakveld 5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie worden toegerekend. Het gaat om
€ 138.000 aan lasten. Deze zijn in de begroting 2026 in het product openbaar groen begroot. Dit leidt tot een lastentoename in het product openbaar groen. Dekking voor het uitvoeren van de watertaken groen zijn in product Toerisme en Openbare ruimte (€ 138.000) begroot. In deze begroting zijn de lasten van genoemde producten verlaagd. Verder is in 2026 voor een kunstopdracht nieuwbouw BWRI incidenteel € 22.000 in de begroting opgenomen. In 2025 is incidenteel € 48.000 begroot. Hetgeen uit een reserve wordt gedekt. Ten opzichte van de begroting 2025 leidt dit tot een lastendaling van € 26.000. Overige afwijkingen in de lasten tellen op tot een nadeel van € 65.000. Hetgeen met name komt door het toepassen van de vastgestelde indexatie voor prijsontwikkelingen op uitvoeringsbudgetten onderhoud groen.

Baten (€ 17.000 nadelig): In 2025 hebben we voor het laatst een instandhoudingssubsidie voor onderhoud uit het restauratiefonds voor het Oosterpark ontvangen en begroot. Dit leidt tot een nadeel van € 20.000. Overige afwijkingen in de baten tellen op tot een voordeel van € 3.000.

Mutaties reserves (€ 26.000 nadelig): Ten opzichte van de begroting 2025 gaan we incidenteel € 26.000 minder aan de bestemmingsreserve beeldende kunst voor de kunstopdracht nieuwbouw BWRI onttrekken. Dit leidt tot een nadeel van € 26.000. Zie ook de toelichting op de lasten.

Riolering
Het saldo bij het product Riolering na reservemutaties is ten opzichte van 2025 met € 268.000 verbeterd. De lasten zijn met € 247.000 toegenomen en de baten zijn met € 515.000 toegenomen.

Lasten (€ 247.000 nadelig): In 2026 verwachten we een toename van de toegerekende lasten aan de rioolheffing. Conform het vastgestelde beleidsplan water en oevers en het water- en rioolprogramma rekenen voor 2026 gedeeltelijk watertaken aan de rioolheffing toe. Het gaat in 2026 om € 140.000 aan lasten. Dit leidt tot een lastentoename van € 140.000. Verder voorzien we een lastentoename van € 26.000 op rioolgemalen. Dit komt door het toepassen van de vastgestelde indexatie voor prijsontwikkelingen op uitvoeringsbudgetten en gestegen energiekosten. Daarnaast leidt de toerekening van personele lasten voor het uitvoeren van werkzaamheden voor het product riolering tot een lasten toename van € 61.000. Dit komt met name door indexatie gestegen loonkosten. Tot slot voorzien we een hogere toerekening van tractie materieel aan het product riolering. Dit komt met name door hogere verzekeringskosten. Dit leidt tot een lastentoename van € 25.000. Overige afwijkingen in de lasten tellen op tot een voordeel van € 5.000. Bovengenoemde betreft de directe kosten van het taakveld riolering. In de paragraaf lokale heffingen wordt de kostendekkendheid van het tarief weergegeven. Daarin staan ook de toe te rekenen kosten die niet op het taakveld riolering staan.

Baten (€ 515.000 voordelig): De baten voor de rioolheffing zijn in 2026 € 287.000 hoger. We verwachten een toename in het aantal objecten groter en kleiner dan 50m2 en grootverbruik. En de tarieven worden conform het door uw raad vastgestelde Water- en rioolprogramma Gemeente Midden-Groningen 2024-2028 bijgesteld. Verder voorzien we in 2026 € 225.000 meer uit de uit de egalisatievoorziening te moeten onttrekken. Dit leidt tot een voordeel van € 225.000. Overige afwijkingen in de baten tellen op tot een voordeel van € 3.000.

Afval
Het saldo bij het product Afval na reservemutaties is ten opzichte van 2025 met € 66.000 verbeterd. De lasten zijn met € 659.000 toegenomen, de baten met € 2.009.000 toegenomen, de onttrekkingen aan de reserve zijn met € 1.284.000 afgenomen.

Lasten (€ 659.000 nadelig): Ten opzichte van de begroting 2025 verwachten we een toename van de toegerekende kosten aan het product afval. We voorzien een toename in de toerekening inzet personeel voor het inzamelen van afval. Dit komt met name door toepassen van indexatie voor loonontwikkelingen en extra inzet handhaving afval. Dit leidt tot een lastentoename van € 201.000. Verder verwachten we hogere verwerkingskosten op het inzamelen van grofvuil en restafval. Dit komt door een verwachte toename in het aanbod afval en een verhoging van de Wbm (Wet belastingen op milieugrondslag).
Dit resulteert in een lastentoename van € 124.000. Daarnaast verwachten we hogere toerekening van tractie materieel en vastgoed huisvesting. Dit komt met name door hogere kapitaallasten (rente- en afschrijvingskosten) op investeringen tractie materieel inzamelvoertuigen en vastgoed huisvesting. Dit leidt tot een lastentoename van € 98.000. Ook voorzien we door garantievergoedingen op het inzamelen van oud papier door verenigingen een lastentoename van € 58.000. Dit geldt ook voor het inzamelen van overige afvalstromen zoals klein gevaarlijk afval, groente-, fruit- en tuinafval (gft), glas, gruis/accu’s, matrassen en overig afval. Dit komt door een toename in het aanbod afval en indexatie prijsontwikkelingen. Dit leidt tot een lastentoename van € 143.000. Overige afwijkingen in de lasten tellen op tot een nadeel van € 35.000. Bovengenoemde betreft de directe kosten van het taakveld afval. In de paragraaf lokale heffingen wordt de kostendekkendheid van het tarief weergegeven. Daarin staan ook de toe te rekenen kosten die niet op het taakveld afval staan.

Baten (€ 2.009.000 voordelig): De baten voor de afvalstoffenheffing zijn in 2026 € 1.832.000 hoger. Dit komt met name door het voorstel om het vast tarief afvalstoffenheffing in 2026 te verhogen en een toename van het aantal huishoudens en ledigingen. Bovengenoemde om te komen tot een kostendekking van 100% in 2026. Verder voorzien we een voordeel op het inzamelen van overige afvalstromen zoals gruis/accu’s, PMD (Plastic verpakkingen, Metalen verpakkingen en Drankkartons), matrassen van € 127.000 door een hogere vergoeding en een toename aanbod afval. Daarnaast verwachten we ten opzichte van 2025 € 42.000 meer inkomsten voor het inzamelen van grofvuil. Overige afwijkingen in de baten tellen op tot een voordeel van € 8.000.

Mutaties reserves (€ 1.284.000 nadelig): Voor het verbeteren van de kostendekking in 2025 zijn incidenteel gelden uit diverse reserves onttrokken en incidenteel in de begroting verwerkt. Deze onttrekking hebben we in de begroting 2026 niet meer meegenomen. Dit leidt tot een nadeel van € 1.284.000.

Milieu
Het saldo bij het product Milieu na reservemutaties is ten opzichte van 2025 met € 97.000 verbeterd. De lasten zijn met € 204.000 toegenomen, de baten met € 176.000 toegenomen, de onttrekkingen aan de reserve zijn met € 125.000 toegenomen.

Lasten (€ 204.000 nadelig): In 2025 zijn er voor € 336.000 meer lasten opgenomen in de begroting voor de tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid (CDOKE). Het aanpassen van de begroting van de Omgevingsdienst Groningen (ODG) leidt tot een voordeel van € 163.000. Overige afwijkingen in de lasten tellen op tot een nadeel van € 31.000.

Baten (€ 363.000 voordelig): In 2025 zijn er voor € 328.000 meer baten in de begroting opgenomen voor de tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid (CDOKE) wat leidt tot een voordeel ten opzichte van de begroting 2025. Voor duurzaamheid aanpak energiearmoede leidt dit tot een voordeel van afgerond € 35.000.

Mutaties reserves (€ 125.000 voordelig): In 2025 wordt € 125.000 aan de reserve onttrokken, waarbij deze wordt ingezet voor de bezuinigingsopgave in 2026. Wat per saldo tot een voordeling resultaat leidt.

Begraafplaatsen
Het saldo bij het product Begraafplaatsen na reservemutaties is ten opzichte van 2025 met € 5.000 verbeterd. Vanwege de geringe afwijking wordt dit product niet toegelicht.

2.2 Programma Sociaal

2.2.0 Inleiding

Visie Sociale veerkracht
Ieder mens telt en iedereen mag er zijn. Iedereen heeft betekenis voor zichzelf en zijn omgeving. Hier staan wij voor. Dit dragen we uit in onze visie Sociale veerkracht (2019). Deze visie gaat uit van eigenaarschap en zeggenschap van mensen over hun eigen leven en het groter maken van de kring rondom mensen. We besteden aandacht aan de veerkracht en levenslust van mensen: we richten ons op wat wél goed gaat, wat mensen zelf kunnen en wat zij samen met de mensen om hen heen kunnen doen om problemen en moeilijkheden aan te pakken. Zo ontstaan betere oplossingen. En voelen mensen zich beter en gezonder. Het samenleven met anderen in dorp of wijk lukt daardoor ook beter.

Doelstelling Sociale veerkracht
Inwoners staan centraal. Het is belangrijk dat alle inwoners kunnen meedoen. Meedoen door betaald werk, vrijwilligerswerk of zinvolle dagbesteding. We willen ongelijk investeren om gelijke kansen te creëren.

Opbouw programma Sociaal
In dit programma beschrijven we hoe we in de komende jaren werken aan de opgaven voor de gezondheid, het welzijn, het opgroeien, onderwijs en meedoen van alle inwoners. Samen met inwoners en onze maatschappelijke partners, vanuit de visie Sociale veerkracht. Daarvoor brengen we de verschillende beleidstaken in samenhang en verbinding en stellen we doelen vanuit sociale veerkracht. Als eerste willen we het eigenaarschap van inwoners stimuleren. Onze inwoners krijgen meer zeggenschap, ook in situaties waar deze onder druk staat. Denk bijvoorbeeld aan jeugdbescherming en uithuiszetting. We willen de brede kring om mensen heen aanspreken. We versterken de zelf- en samenredzaamheid, zodat we hulp en ondersteuning kunnen inzetten waar deze echt noodzakelijk is.

We houden ons aan de wetten die daarvoor zijn gemaakt: de Jeugdwet, Wmo en Participatiewet. We brengen sociale veerkracht in de praktijk met de projecten van ons lokaal programma NPG. Met deze projecten investeren we in de grote verandering die we willen maken. Zo zetten we in op gelijke kansen en talentontwikkeling van alle kinderen met Tijd voor Toekomst en Jongerenwerk plus. We zetten met de projecten Ervaringsdeskundigen in armoede en uitsluiting en Jongeren met Toekomst in op de aanpak van armoede en schulden. Met volle aandacht voor eigenaarschap en zeggenschap. Het sociaal werkbedrijf (vanaf 2026 Midwerk) geeft inwoners weer perspectief op werk en hun talentontwikkeling.

Ontwikkelingen in 2026-2028
Hervormingsagenda Jeugd
De financiële uitdagingen van de jeugdhulp hadden hun weerslag op de gehele gemeentelijke begroting. Het rijk, gemeenten en zorgaanbieders zijn bezig met een hervorming van de jeugdhulp. Leidraad zijn onder andere de Hervormingsagenda jeugd en Toekomstscenario jeugd en gezin uit 2023. Daarmee committeren het rijk, gemeenten en zorgaanbieders zich aan het verbeteren van de kwaliteit van de jeugdzorg en de begrenzing van de kosten. Voor de komende jaren blijft dit een belangrijke en tegelijkertijd moeilijke opgave. Begin 2025 heeft de commissie van Ark in een evaluatie gewezen op de knelpunten in het financiële kader van de Hervormingsagenda en het rijk geadviseerd gemeenten te compenseren. Daaraan is door het kabinet deels tegemoet gekomen. Een groot deel van de maatregelen in de Hervormingsagenda moet nog verder inhoudelijk uitgewerkt worden. Dat doen we in regionaal en lokaal verband: we werken aan een andere manier van inkopen, die de transformatiedoelstellingen beter ondersteunt, en aan verbetering van onze toegang. De verwachte besparingseffecten van deze transformatie zijn deels al mee gerekend in de begrotingen vanaf 2026.

Ontwikkeling Lokale toegang jeugd
We zagen in de afgelopen jaren nog steeds een groei in het gebruik van de jeugdzorg. Dit is een landelijke trend. Die groei is bij ons vooral terug te zien in de kosten, waar het cliëntenaantal zich stabiliseert of licht daalt. Tot nu toe probeerden we vooral met beheersmaatregelen, die gericht zijn op verbeteringen binnen de huidige kaders, de kosten te beheersen. Waar we daarmee doorgaan, verleggen we tegelijkertijd het accent naar een andere manier van werken. Leidraad zijn de hierboven genoemde landelijke agenda's en regionale ontwikkelingen. In samenhang daarmee werken we aan de transformatie van onze toegang, samen met onze uitvoeringspartner Kwartier. In het 1e kwartaal 2026 legt het college de raad een voorgenomen besluit voor hoe het college deze uitvoering van de sociale teams uiterlijk januari 2028 vorm wil gaan geven.

Participatiewet in Balans
Met de komst van de Participatiewet in Balans, met een beoogde invoeringsdatum van 1 januari 2026, zal de focus veel meer komen te liggen op (individuele) toepassing van de menselijke maat in plaats van werken vanuit regelgeving. Vanuit vertrouwen en de samenwerking met onze inwoners wordt de persoonlijke situatie centraal gesteld. Deze nieuwe werkwijze past goed past bij onze visie Sociale Veerkracht en het werken met de doorbraak methode.

Nij begun met de Sociale en Economische agenda
In 2025 zijn de Sociale en Economische agenda vastgesteld door rijk en regio. Beide agenda's maken onderdeel uit van de kabinetsreactie Nij begun met 50 maatregelen, gericht op de verbetering van schadeherstel en versterking en op een beter toekomstperspectief voor Groningen en Noord-Drenthe. De Sociale agenda bevat 10 doelen met een groot aantal maatregelen die bijdragen aan het vergroten van kansengelijkheid voor kinderen en jongeren in de regio, het verbeteren van de gezondheid van alle inwoners in de regio, het versterken van de leefbaarheid en sociale samenhang, het verbeteren van het arbeidsperspectief van jongeren en inwoners met een achterstand op de arbeidsmarkt en het verminderen van armoede en schulden. De doelstellingen en de maatregelen van de Sociale agenda sluiten goed aan op bestaand beleid en bestaande programma's in de regio en in onze gemeente, zoals Tijd voor Toekomst, Kansen voor kinderen, Nij begunbanen en meer. Op basis van een convenant is de tijdelijke governance voor de Sociale agenda geregeld tot en met 2026. Binnen dit convenant wordt in 2026 verder gewerkt aan de uitwerking en uitvoering van de maatregelen in de regio.

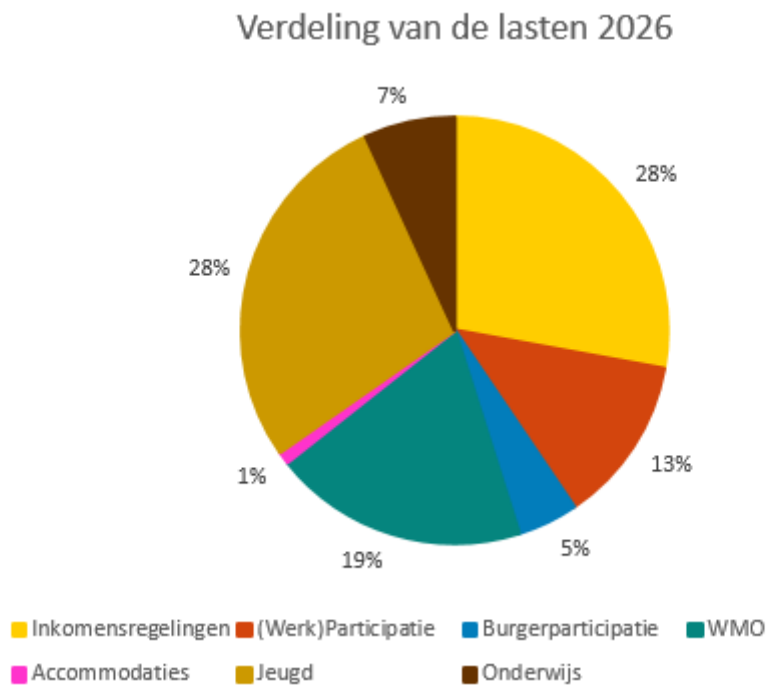

2.2.1 Gezondheid

Inleiding

De gemeente is verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet Publieke gezondheid (WPG). Onze visie Sociale veerkracht vormt de basis voor ons lokale gezondheidsbeleid. Met ons lokale Gezondheidsbeleid werken we samen aan een gezonde basis voor alle inwoners. Gezondheid is meer dan de afwezigheid van ziekte. we geven dit vorm vanuit onze visie sociale veerkracht en het gedachtegoed van Positieve Gezondheid. Ervaren gezondheid heeft veel raakvlakken met verschillende levensgebieden, zoals mentaal welbevinden, het ervaren van zingeving, sociale verbinding, mee kunnen doen in de samenleving, voldoende bewegen en een gezonde leefomgeving. We hebben aandacht voor het individu én de hele sociale en fysieke omgeving. Binnen ons gezondheidsbeleid werken we zo integraal mogelijk.

Regionaal werken we met alle Groninger gemeenten aan het inhoud geven aan ons gezamenlijk Regioplan. De Groninger gemeenten werken tevens samen met ruim 70 partners binnen de netwerkorganisatie Gezond Groningen aan de transformatie van zorg naar gezondheid.

Ambities

Inwoners voelen zich gezond en veerkrachtig. Het lukt hen om tot eigen keuzes en oplossingen te komen voor een gezond leven. Als gemeente willen wij samen met de inwoner inzetten op preventie, facilitering en het benutten van kansen en mogelijkheden. Waar nodig bieden we passende steun, zorg en voorzieningen.

Trends en ontwikkelingen

Gedeelde regionale opgaven
De Groninger gemeenten werken steeds meer samen. Zij geven vanuit een regionaal kader invulling aan gedeelde opgaven. Het regioplan laat vier uitdagingen zien: grote gezondheidsverschillen, veel mentale gezondheidsproblemen, een stijgende zorgvraag en toenemende schaarste in het zorgaanbod. Aangevuld met de impact van armoede en de aardbevingsproblematiek zijn dit de opgaven voor onze gemeente. De samenwerking versterkt ook onze positie als regio.

Van zorg naar gezondheid
De transformatie van zorg naar gezondheid krijgt regionaal en lokaal meer vorm vanuit de doelen van de Hervormingsagenda en de opdracht en noodzaak om een sterke sociale basis binnen de gemeenten te realiseren. In de transitie van ons aanbod in welzijn en de toegang tot zorg geven we hier vorm aan.

Gezondheidsmonitor GGD
De GGD voert elke 4 jaar de Gezondheidsmonitor uit op verschillende momenten voor jeugd en volwassenen. Deze gegevens geven ons inzicht in de fysieke en mentale gezondheid die onze inwoners ervaren. We kunnen deze informatie vergelijken met voorgaande jaren en met andere gemeenten. Deze cijfers zijn waardevol bij het maken van beleidskeuzes. In 2025 verscheen de gezondheidsmonitor volwassenen en ouderen. De meest actuele gezondheidsmonitor voor jeugd is in 2024 gepubliceerd.

Vanuit de Gezondheidsmonitor van de GGD vallen een aantal zaken op. Rond roken, middelengebruik en overgewicht stagneert de stijgende lijn bij volwassenen en lopen sommige percentages licht terug. Tegelijkertijd zien we dat het aantal volwassenen dat met stress kampt groeit. Bij jongeren is het beeld dat het stressniveau snel stijgt bij jongens en extreem stijgt bij meisjes. Vanuit onze visie sociale veerkracht werken we aan normalisering en het versterken van de sociale omgeving van al onze inwoners. Voor inwoners die extra ondersteuning nodig hebben faciliteren we snelle toegang tot laagdrempelige ondersteuning in de buurt, het liefst in groepsverband.

Doelstelling

a. Alle betrokkenen werken intensief samen

Het gezondheidsbeleid vergt zowel intern als extern samenwerking en afstemming. Onze inwoners hebben zelf invloed op hun eigen gezondheid. Dit vraagt om een bewustwording en gedragsverandering die alleen via intensieve samenwerking tot stand kan komen. Intern werken we vanuit diverse beleidsdisciplines samen aan de gezondheid van onze inwoners via Health in all policies (HIAP). Daarnaast werken we met andere gemeenten samen aan goed opdrachtgeverschap richting de GGD, binnen het Integraal zorgakkoord (IZA) aan ons regioplan en via de netwerkorganisatie Gezond Groningen aan de transformatie van zorg naar gezondheid.

Acties

Bevorderen van integraal samenwerken

Ons gezondheidsbeleid is afgestemd met diverse andere beleidsterreinen, zoals openbare orde, veiligheid, jeugd, ouderen, sport, welzijn en groen. De samenwerking met partners (welzijnswerk, sportverenigingen, culturele verenigingen) wordt versterkt door gebiedsgericht overleg te voeren. Preventie wordt vormgegeven binnen samenwerkingsverbanden met fysiotherapeuten, de welzijnsorganisatie en sport & bewegen. Regionaal sluiten we aan binnen diverse samenwerkingsverbanden om provinciaal en landelijk een sterk beleid neer te kunnen zetten en onze inwoners breed te kunnen faciliteren. Door de kennis van alle betrokken disciplines te bundelen wordt meerwaarde gecreëerd.

Doelstelling

b. Stimuleren van gezonde leefstijl

Het stimuleren van een gezonde leefstijl is integraal verweven in de beleidsterreinen binnen het sociaal domein. We richten ons daarbij op alle inwoners en kwetsbare inwoners in het bijzonder. We investeren ongelijk om gelijke kansen mogelijk te maken. Door middel van activiteiten willen wij het bewustwording vergroten, kennis overdragen en inwoners handvatten geven omtrent gezonde leefstijl. Daarbij richten wij ons niet alleen op roken, drinken en middelengebruik maar ook op gezonde voeding, voldoende beweging en ontspanning.

Acties

Uitvoering geven aan het Gezond en Actief Leven Akkoord

Via GALA/AZWA stimuleren we gezondheid, preventie en integraal werken. Het doel is een gezonde generatie in 2040. Het neerzetten van een gezonde basis en het stimuleren van gezond gedrag binnen een gezonde leefomgeving vormt hiervoor de basis. Ook worden verbindingen met vrijetijdsbesteding, sport en cultuur gelegd. Er wordt blijvend ingezet op minder roken, minder overgewicht en minder alcohol- middelengebruik. Projecten die hieraan bijdragen (zoals kookworkshops en gezonde inrichting van kantines) worden onder regie van de klankbordgroep lokale preventie uitgevoerd. We lichten inwoners preventief voor over roken, voeding, alcohol en middelengebruik om ongezonde keuzes te voorkomen. Meerdere partijen (GGD, VNN, jongerenwerk) geven verschillende doelgroepen (met name jeugd) voorlichting.

Indicatoren

De cijfers uit de Gezondheidsmonitor geven een beeld van de gezondheid van onze inwoners en ontwikkelingen hierbinnen. Tegelijkertijd hebben we als gemeente maar beperkt invloed op deze indicatoren. In de uitvoering van ons beleid streven we naar bewustwording van onze inwoners. Zo werken we samen aan een verandering in houding en gedrag rondom behoud en stimulering van de eigen gezondheid.

Naam indicator	2022	2024
Percentage volwassenen dat rookt MG	19%	18%
Percentage volwassenen dat rookt provinciaal	19%	19%
Percentage volwassenen met overgewicht MG	60%	55%
Percentage volwassenen met overgewicht provinciaal	51%	50%
Percentage overmatig alcoholgebruik MG	13%	11%
Percentage overmatig alcoholgebruik provinciaal	16%	14%
Percentage jongeren met overgewicht in groep 7 MG	19%	22%
Percentage jongeren met overgewicht in groep 7 provinciaal	19%	17%
Percentage jongeren dat in de afgelopen maand had gedronken MG	34%	30%
Percentage jongeren dat in de afgelopen maand had gedronken provinciaal	33%	30%
Percentage inwoners dat VOLDOET aan de beweegrichtlijn MG	45%	45%
Percentage inwoners dat VOLDOET aan de beweegrichtlijn Provinciaal	51%	50%
Percentage jongeren dat zich (zeer) vaak gestrest voelt MG	48,5%	59,7%
Percentage jongeren dat zich (zeer) vaak gestrest voelt Provinciaal	46,6%	55,9%
Percentage jongeren dat rookt MG	6%	13%
Percentage jongeren dat vaped MG	8%	18%
Percentage volwassenen dat zich altijd of meestal gelukkig voelt MG	65%	60%
Percentage volwassenen dat zich altijd of meestal gelukkig voelt Provinciaal	63%	58%

2.2.2 Welzijn

Inleiding

Welzijn gaat over het ervaren welbevinden van onze inwoners. Hoe kunnen zij volop meedoen in de maatschappij via een sterk sociaal netwerk, door werk, vrijwilligerswerk of zinvolle dagbesteding. Hoe leven onze inwoners samen in dorpen en wijken en voelen ze zich van betekenis?

Ambities

Alle inwoners kunnen naar eigen kunnen meedoen en betekenis geven aan hun leven en leefomgeving.

Trends en ontwikkelingen

Welzijn
Welzijn gaat over hoe tevreden inwoners zijn over hun leven. Dat hangt af van verschillende factoren. We willen dat inwoners zich fysiek, emotioneel en sociaal sterk voelen. Het gaat vooral om:

- Mee kunnen doen in de samenleving (werk, hobby, activiteiten);
- Zingeving (van betekenis zijn);
- Mentaal welbevinden (je goed voelen).

Inwoners moeten, binnen hun mogelijkheden, kunnen meedoen en de leefbaarheid in hun omgeving verbeteren. Met breed welzijnswerk (mantelzorgondersteuning, vrijwilligerswerk, maatschappelijke activering en opbouwwerk) ondersteunen we dit. We werken daarbij samen met vrijwilligers- en eerstelijnszorgorganisaties.

Met de doorontwikkeling van Sociale veerkracht realiseren we samen met inwoners betere oplossingen, zoals algemene voorzieningen. Het informele veld krijgt hierin een belangrijkere rol, zodat minder beroep wordt gedaan op schaarse en dure professionele zorg. Onder het informele veld vallen maatschappelijke organisaties zoals Kwartier Zorg en Welzijn, vrijwilligersorganisaties zoals Humanitas, de Kleding- en Voedselbank en inwoners(groepen).

Samenwerking welzijn en sociale teams
Ondersteuningsvragen pakken we zo laagdrempelig mogelijk op. Via integrale sociale teams bieden we vooral voorliggende ondersteuning, liefst in groepsverband. Daardoor is minder vaak professionele zorg nodig. We werken ook aan het bereiken van inwoners die nog niet goed in beeld zijn, zoals nieuwkomers (Humanitas) en mensen die eenzaam zijn (Kwartier Zorg en Welzijn).

GALA, IZA en AZWA
In 2026 werken we verder aan het plan van aanpak Midden-Groningen 2023–2026 (Gezond en Actief Leven Akkoord), het Regioplan Gezond Groningen en het Regioplan Mentale Gezond. We richten ons op mantelzorg en vrijwilligerswerk, welzijn op recept, mentale gezondheid en vitaal ouder worden. We sluiten aan bij het AZWA (Aanvullend Zorg- en Welzijns Akkoord), een vervolg op het Integraal Zorgakkoord, dat inzet op betere toegang tot zorg, minder administratiedruk, meer preventie en extra technologie. Voor Midden-Groningen betekent dit betere afstemming van voorzieningen, versterking van preventie en ondersteuning dichter bij inwoners.

Wonen en zorg
In 2025 is de Woonzorgwelzijnsvisie 2025–2030 opgesteld om in te spelen op de groei van het aantal ouderen en inwoners met een zorgvraag. De visie richt zich op meer zelf- en samenredzaamheid, voldoende passend en toekomstbestendig wonen, leefbare dorpen en wijken, en innovatie in wonen, welzijn en zorg. In 2026 werken we dit uit in een uitvoeringsprogramma met concrete afspraken samen met partners, mantelzorgers, vrijwilligers en inwoners.

Doelstelling

a. Het verbeteren van de weerbaarheid van inwoners met psychosociale klachten

Gezondheid en welbevinden gaat niet alleen over hoe iemand zich lichamelijk voelt. Een groot aantal inwoners komt regelmatig bij de huisarts met psychosociale problemen. Zeker in het aardbevingsgebied komen psychosociale problemen veel voor. Deze problemen gaan vaak samen met lichamelijke klachten, somberheid, angst, stress en een ongezonde leefstijl. Artsen verwijzen patiënten nog vaak door naar medische of psychologische zorg. Een medische of psychologische behandeling is echter niet altijd nodig. Mensen kunnen in die situaties beter geholpen zijn bij mogelijkheden om zich weer lekkerder in hun vel te voelen en om sociaal actiever te zijn. Wij willen deze inwoners helpen om weer perspectief te krijgen en een betekenisvol leven te kunnen leiden.

Acties

Uitvoeren van Welzijn op Recept en Grip en Glans

We bieden Welzijn op Recept en Grip en Glans gemeentebreed aan. Via Welzijn op Recept verwijzen huisartsen en andere eerstelijnszorgverleners patiënten met psychosociale problemen naar een Welzijnscoach. Deze bespreekt op basis van positieve gezondheid welke veranderingen de patiënt wil en koppelt hem aan passend (welzijns)aanbod. Grip en Glans is een groepscursus die mensen helpt meer grip én glans aan hun leven te geven.

Sociaal-emotionele ondersteuning bieden voor inwoners in het aardbevingsgebied

De inwoneronderseuners zijn professionals die laagdrempelig een luisterend oor kunnen bieden aan individuen of groepen inwoners. Zij geven inwoners een zetje in de juiste richting of verwijzen door naar de juiste ondersteuning. Daarnaast kunnen inwoners ook doorgestuurd worden naar de welzijnscoaches.

Doelstelling

b. Het bevorderen van het welbevinden van ouderen (65+) waarbij eigen regie en zelfredzaamheid het uitgangspunt is

De komende jaren groeit het aantal ouderen (60+) in onze gemeente, terwijl het aantal kinderen daalt. Vooral de groep 75-plussers neemt toe, de zogenoemde dubbele vergrijzing. We willen dat ouderen zo lang mogelijk zelfstandig thuis wonen en actief blijven in de samenleving, met behoud van regie over hun leven.

Op basis van het Rekenkameronderzoek (mei 2023) is in 2024 met de doelgroep een uitvoeringsagenda opgesteld. In 2025 volgde, opnieuw samen met de doelgroep, een uitvoeringsagenda voor 2025 en 2026. Deze sluit aan op de Woonzorgwelzijnsvisie 2025–2030 en het aangepaste gezondheidsbeleid.

Acties

Bevorderen van de vitaliteit onder ouderen

We werken onder meer samen met Kwartier Zorg en Welzijn en de buurtsportcoaches waarbij sportactiviteiten worden georganiseerd voor en door ouderen zoals Doortrappen en Dorpen in Beweging.

Valpreventie is onderdeel van GALA en wordt regionaal en lokaal via een ketenaanpak uitgevoerd. In 2026 gaan we door met valpreventie in lijn met de invulling van de ketenaanpak in 2025. Het aanbod van een valpreventieprogramma blijft en ouderen worden onder andere via een beweegprogramma van RTV Noord geïnformeerd over fit en gezond ouder worden.

Inzetten op een dementievriendelijke gemeente

Op basis van het inventarisatieonderzoek Meedoen met dementie zijn we in 2023 gestart met een vervolgproject. Doel is het aanbod van dagactiviteiten voor mensen met dementie te vergroten en dit aanbod beter onder de aandacht te brengen bij hen en hun naasten. Het project is in 2025 afgerond en wordt geborgd binnen het reguliere beleid. Onder andere via de inzet van een ouderenregisseur die signaleert en een verbindingsrol vervult tussen beleid en uitvoering.

In 2024 is de dementiescan uitgevoerd. Hieruit blijkt dat extra aandacht nodig is voor wonen. Dit is opgenomen in de Woonzorgwelzijnsvisie 2025–2030.

Terugdringen van eenzaamheid onder ouderen

Kwartier Zorg en Welzijn geeft invulling aan het project ‘Ouderen en eenzaamheid’ met als doel een integraal, samenwerkend en sluitend netwerk ouderen door o.a. het inzichtelijk maken van het netwerk en de inzet van ouderenadviseurs. Dit project is in 2025 verlengd en we onderzoeken hoe dit verder vorm te geven in 2026.

Uitvoering geven aan de opgave Wonen en zorg

We doen mee aan het Koplopersprogramma Thuis voor iedereen/Wonen en Zorg voor Ouderen (WOZO) van het ministerie VWS.

In 2025 is de Woonzorgwelzijnsvisie 2025–2030 vastgesteld. De visie richt zich op zelf- en samenredzaamheid, passend wonen, leefbare wijken en innovatie. In 2026 werken we dit uit in een uitvoeringsprogramma met partners en inwoners.

Doelstelling

c. Versterken van de informele ondersteuning

Inwoners in onze gemeente zetten zich graag in voor anderen, en deze samenredzaamheid vinden wij belangrijk. Vrijwilligerswerk en mantelzorg zijn vormen van informele ondersteuning die we willen versterken. Vanuit Sociale veerkracht zetten we in op het versterken van het sociale netwerk van inwoners.

Daarnaast ondersteunen we mantelzorgers, vrijwilligers en hun organisaties door kennis te vergroten, goede informatie en advies te geven, en hen te waarderen met het mantelzorgcompliment en Vrijwilligers Bedankt!. De steunpunten Mantelzorg en de vrijwilligerscentrale van Kwartier Zorg en Welzijn spelen hierin een belangrijke rol.

Indicatoren

Indicatoren	2022	2023	2024
Welzijn op recept			
- Aantal toeverwijzingen*	328	335	286
- Toename gevoel van welzijn		63%	n.n.b.
Grip en Glans			
- Aantal deelnemers**		37	15
- Aantal cursussen		5	3
Vrijwilligers			
- Aantal inschrijvingen vacaturebank	71	127	115
- Aantal geslaagde bemiddelingen***	98	137	96
- Aantal hulpvragen Vrijwillige Hulpdienst	198		314
Mantelzorgers			
- Aantal geregistreerde mantelzorgers****	1.021	858	951
- Aantal vrijwilligers Luisterend Oor	13	14	13
- Aantal Respijtvrijwilligers	8	6	2

** afgenomen vanwege verloop in personeel en inwerken nieuwe medewerkers*
*** BWRI heeft ook aanbod wat lijkt op Grip & Glans, waardoor instroom vanuit BWRI sterk is afgenomen*
**** aantal vrijwilligers neemt af en nieuwe groep hulpvragers met vaak mentale en/of fysieke beperking zijn moeilijker plaatsbaar*
***** het bestand is geactualiseerd, dit verklaart de afname van het aantal geregistreerde mantelzorgers in 2023*

2.2.3 Wmo

Inleiding

We voeren de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) uit. Met de Wmo ondersteunen we inwoners met een beperking en/of met chronische, psychische of psychosociale problemen. De problemen kunnen gaan over zelfredzaamheid en meedoen. We helpen zoveel mogelijk in de eigen thuissituatie en leefomgeving. Als dit niet kan, bieden we tijdelijk opvang. Onze Wmo-medewerkers beoordelen aanvragen voor ondersteuning. Ze voeren gesprekken met inwoners om hun behoeften en situatie te begrijpen. Ze stellen daarna passende ondersteuning vast. We regelen dat de ondersteuning wordt gestart. We houden de kwaliteit van de geleverde diensten goed in de gaten. We maken gebruik van algemene voorzieningen en bieden ook maatwerkvoorzieningen aan. Bij de uitvoering toetsen we altijd aan de Wet. We houden toezicht op de uitvoerende organisaties.

Ambities

Alle inwoners kunnen zelfstandig wonen en meedoen aan het dagelijks leven.

Trends en ontwikkelingen

De komende jaren zullen inwoners vaker een beroep doen op ondersteuning via de Wmo. Dit komt doordat er meer ouderen zijn en omdat het belangrijk is dat mensen zelfstandig wonen, ook als ze ouder worden. De hulp die nodig is, wordt ook zwaarder en ingewikkelder.

Wonen en zorg
Als gevolg van de Wet versterking regie volkshuisvesting (Wvrv) gaat er veel veranderen. Dit heeft ook gevolgen voor het onderwerp wonen en zorg. Zo wordt het schrijven van een woonzorgvisie verplicht. In de woonzorgwelzijnsvisie staat geschreven hoe we aan kijken tegen wonen en zorg voor de langere termijn. Dit is onder andere belangrijk omdat er te weinig woningen zijn voor verschillende doelgroepen. We maken afspraken over het aantal sociale huurwoningen en wie daarvoor in aanmerking komt. Verder maken we afspraken met zorgpartijen over de zorg van de toekomst. Ook omdat er in de toekomst meer ouderen zijn die zorg nodig hebben. De woonzorgwelzijnsvisie wordt vertaald naar een gezamenlijke uitvoeringsagenda. In de woonzorgwelzijnsvisie staan ambities aan de hand van de volgende vier thema's: (1) Inwoners en het netwerk (2) het huis (3) de wijk en het dorp en (4) organisaties.

Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA)
De afgelopen jaren is gewerkt aan de uitvoering van het Integraal Zorgakkoord (IZA) en het Gezond Actief Leven Akkoord (GALA). Hierbij kan gedacht worden aan het maken van afspraken over de zorg van de toekomst. We vinden het belangrijk dat mensen gezond leven. Op die manier voorkomen we dat mensen zorg nodig hebben. Dat is belangrijk omdat er in de toekomst meer mensen zijn die zorg nodig hebben. Dat komt omdat mensen steeds ouder worden en de groep mensen van 65 jaar en ouder groter wordt. We maken afspraken met huisartsen en zorgpartijen over wie wat doet in de zorg en op welke manier. Op die manier hopen we dat de zorg niet veel duurder wordt en zijn er ook in de toekomst genoeg mensen die de zorg kunnen geven die nodig is. Om dit beter te doen en te versnellen is het Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA). Op het moment van schrijven weten we nog niet precies wat dit betekent. Hierover volgen afspraken op landelijk niveau, in de regio en bij ons als gemeente.

Afschaffing abonnementstarief
Het wetsvoorstel om het abonnementstarief voor de Wmo af te schaffen is als gevolg van vervroegde verkiezingen controversieel verklaard. Dat betekent dat dit wetsvoorstel pas in behandeling wordt genomen na de vervroegde Tweede Kamerverkiezing van 29 oktober 2025. Het doel van dit wetsvoorstel is dat er weer een inkomensafhankelijke eigen bijdrage van de inwoner gevraagd wordt.

Beschermd Wonen en opvang
De invoering van het woonplaatsbeginsel en het objectief verdeelmodel voor Beschermd Wonen is uitgesteld. Dat betekent dat het geld dat van het Rijk komt voorlopig niet op een andere manier verdeeld wordt over de regio's en de gemeenten. Voor de langere termijn kan dat betekenen dat we meer geld kregen dan waar we eerder vanuit gingen. Dit is mede afhankelijk van wat gebeurt na de vervroegde Tweede Kamerverkiezingen. We hebben als regio als doel gesteld dat er in 2030 geen mensen meer dakloos zijn. We zorgen er samen met andere partijen voor dat er huizen bij komen. Ook proberen we te voorkomen dat mensen dakloos raken door bijvoorbeeld hulp bij schulden en andere problemen.

Doelstelling

a. Inwoners zijn betrokken bij beleid en uitvoering
We willen aan inwoners vragen wat ze van ons beleid en de uitvoering vinden. We spelen in op vragen en ontwikkelingen in de samenleving. We betrekken bij voorkeur de inwoners vooraf, zoals bij de uitvoeringsagenda ouderenbeleid of bij de regenboogagenda.

Acties

Ontwikkelen van nieuwe vorm voor inwonersparticipatie
Na het beëindigen van de taken van de Adviesraad Sociaal Domein in 2023 werken we aan een nieuwe invulling van het inwonersperspectief, als onderdeel van het participatiebeleid.

In 2024 is het Platform Ouderen Midden-Groningen opgericht als gesprekspartner voor ouderenkwesties, met speciale aandacht voor de niet-gehoorde oudere. Het platform werkt mee aan de uitvoeringsagenda ouderen 2025, is betrokken bij de opvolging van de evaluatie van het minimabeleid en participeert in de Regiegroep Uitvoeringsagenda Ouderen. In mei 2025 organiseerde het platform een startbijeenkomst over gezondheid, wonen, sociale leefomgeving en hun eigen rol.

Voor input vanuit jongeren zoeken we aansluiting bij het jongerenwerk.

Uitvoeren van een cliëntervaringsonderzoek

Elk jaar vragen we inwoners naar hun ervaringen met de Wmo. Dat doet een onafhankelijk bureau voor ons. Met de uitkomsten van dit onderzoek gaan we aan de slag. Daarnaast onderzoeken we of het cliëntervaringsonderzoek op een andere manier uitgevoerd kan worden. Zodat we nog meer en beter inzicht hebben in de ervaringen van inwoners met de Wmo.

Doelstelling

b. Inwoners zijn zelfredzaam binnen hun eigen mogelijkheden

Inwoners zijn zelfredzaam binnen hun eigen mogelijkheden met hulp van hun netwerk. We ondersteunen inwoners die dit nodig hebben op verschillende manieren. Hierdoor kunnen inwoners langer zelfstandig blijven wonen en meedoen in de samenleving . We zetten toezichthouders in die onderzoeken of de ondersteuning goed genoeg is (kwaliteit) en of het geld op de juiste plek terecht komt (rechtmatigheid).

Acties

Het inzetten van ondersteuning in de thuissituatie

We vinden het belangrijk dat inwoners regie hebben over hun eigen leven. Daarom ontwikkelen we betere ondersteuning in de thuissituatie. Het initiatief van Housing First en de herontwikkeling van het Postkantoor in Sappemeer zijn hier voorbeelden van. Hierdoor wordt er naar verwachting minder snel een beroep gedaan op Beschermd Wonen en Maatschappelijke opvang.

Onderzoek naar en herziening van Wmo-verstrekkingen voor vervoersvoorzieningen

We helpen inwoners met verschillende vervoersvoorzieningen:

- Hulpmiddelen, zoals scootmobiels en aangepaste fietsen;
- Collectief vervoer;
- Financiële tegemoetkomingen.

De kosten voor dit totale pakket bedragen ongeveer 2 miljoen euro.

In 2023 en 2024 is er onderzoek gedaan naar het gebruik van collectief vervoer. We weten nu meer over aantallen en welke mensen welke voorzieningen aanvragen (reizigersprofiel). We kijken of indicaties op een meer efficiënte wijze kunnen worden ingezet.

Zo kunnen in 2026 de productcodes voor het standaard reizen met een scootmobiel in de Wmo-taxi worden omgezet naar de productcode voor het variabel reizen met een hulpmiddel. Hiermee kunnen kosten worden bespaard en kan er beter worden aangesloten op de vervoersvraag van dat moment. Daarnaast wordt er d.m.v. data-analyse onderzocht of het taxivervoer rechtmatig wordt gebruikt en wordt er gecontroleerd of mensen niet met hun Wmo-pas reizen naar een dagbestedingslocatie. Ook weten we dat er regelmatig zeer korte taxiritten worden gemaakt. Mogelijk is voor deze inwoners een andere (Wmo-)voorziening passender, dit wordt onderzocht.

Ontwikkelen algemene voorzieningen

Een algemene voorziening is een dienst of activiteit waar een inwoner naartoe kan zonder indicatie van de gemeente. Een algemene voorziening is gericht op maatschappelijke ondersteuning. Er zijn in de gemeente al een aantal algemene voorzieningen, zoals vrij toegankelijke dagbesteding in Noordbroek, Kolham en Hoogezand. We onderzoeken welke andere maatwerkvoorzieningen kunnen worden omgezet naar algemene voorzieningen. Hierdoor kan het zo zijn dat we minder vaak een indicatie hoeven af te geven voor individuele begeleiding of dagbesteding. Er zijn dan betere alternatieven waar inwoners terecht kunnen zonder indicatie. De inwoner heeft door het gebruik van een algemene voorziening meer regie en kan sneller de hulp krijgen die hij nodig heeft.

Samenwerken met andere zorgdomeinen

Samen met inwonersinitiatieven, thuiszorgorganisaties en zorgkantoren werken we aan Domein Overstijgende Samenwerking (DOS). In Noordbroek en Kolham testen we dit. Eén professional regelt de ondersteuning. En we werken samen met vrijwilligers uit dorpen. Daardoor kunnen we veel hulpvragen al oplossen zonder indicatie of efficiënter. Door DOS wordt er beter samengewerkt en kunnen inwoners langer gezond thuis wonen.

In 2025 worden de experimenten in Noordbroek en Kolham voortgezet en uitgebreid. Hiervoor onderzoeken we de mogelijkheden om een dorpsondersteuner in te zetten. Ook wordt gekeken naar een uitbreiding van DOS in een ander dorp of wijk.

Uitvoering geven aan de opgave Wonen en zorg

We doen mee aan het Koplopersprogramma Thuis voor iedereen/Wonen en Zorg voor Ouderen (WOZO) van het ministerie VWS.

In 2025 is de Woonzorgwelzijnsvisie 2025–2030 vastgesteld. De visie richt zich op zelf- en samenredzaamheid, passend wonen, leefbare wijken en innovatie. In 2026 werken we dit uit in een uitvoeringsprogramma met partners en inwoners.

Continueren aanbesteding Doelgroepenvervoer

De gemeente Midden-Groningen heeft een contract met Connexxion voor doelgroepenvervoer. Dit gaat over Wmo-vervoer en leerlingenvervoer. Het huidige contract loopt op 31 juli 2026 af. De overeenkomst is al tweemaal verlengd. Omdat het contract afloopt moet er opnieuw worden aanbesteed.

De aanbesteding doen we samen met 21 andere gemeenten. De uitvoeringsorganisatie Publiek Vervoer Groningen Drenthe helpt ons hierbij. Omdat 22 gemeenten samen een offerteaanvraag en programma van eisen moeten opstellen, hebben we ruim tijd nodig voor de aanbesteding. Daarom zijn we al in 2024 begonnen.

Beoogd was een project te starten met als doel om in augustus 2026 opnieuw aanbesteed te hebben. Om diverse redenen heeft het project vertraging opgelopen en is in april 2025 volledig tot stilstand gekomen. Er is voorgesteld om de lopende vervoercontracten met een jaar te verlengen en dit jaar te gebruiken om de aanbesteding goed te regelen.

In 2026 werken we samen met de andere gemeenten aan onze eisen ten aanzien van Doelgroepenvervoer. We zullen vooral samen met de gemeenten in ons gebied (Oost) samenwerken. Er wordt afgewogen welke vervoersstromen de aanbesteding dient te omvatten. Hierin is besloten dat voor onze gemeente het Wmo-, leerlingen- en jeugdwetvervoer zal worden aanbesteed.

Met het aanbestedingstraject wordt gericht op de start van een nieuwe exploitatie vanaf 1 augustus 2027.

Uitvoering geven aan plan van aanpak Bestuursopdracht Integrale aanpak van inwoners met gestapelde problematiek

In de ondersteuning van inwoners staat de manier waarop wetten en regels worden uitgelegd soms in de weg van het bieden van de juiste ondersteuning. In 2025 is gestart met de uitvoering van het plan ‘Integrale aanpak van inwoners met gestapelde problematiek’. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van de doorbraakmethode van het Instituut voor Publiek Waarden. Dat is een aanpak waarbij een inwoner met complexe problematiek op een betere manier geholpen wordt, door de wetten en regels beter toe te passen. Het project zal einde 2e kwartaal 2026 geëvalueerd worden. Dan wordt gekeken op wat voor manier we de opgedane ervaring in het vervolg kunnen toepassen.

Indicatoren

Zorg in Natura		2021		2022		2023		2024	
Betreft	Eenheid van aantal per week	Aantal cliënten	Per week	Aantal cliënten	Per week	Aantal cliënten	Per week	Aantal cliënten	Per week
BG Basis	uren	537	1.492	524	1.291	517	1.195	476	1.073
BG Plus	uren	58	212	32	128	21	83	21	109
Dagbesteding Basis	dagdelen	249	1.213	232	1.095	215	990	215	823
Dagbesteding Plus	dagdelen	16	74	12	52	11	45	11	36
HH1	uren	1.751	4.062	1.816	4.137	1.931	4.311	1.931	4.446
HH2	uren	132	341	119	299	102	262	102	224

PGB		2021		2022		2023		2024	
Betreft	Eenheid van aantal per week	Aantal cliënten	Per week	Aantal cliënten	Per week	Aantal cliënten	Per week	Aantal cliënten	Per week
BG	uren	109	529	73	383	53	254	47	254
Dagbesteding	dagdelen	25	120	18	66	18	65	16	65
HH1	uren	35	110	29	95	26	80	26	75
HH2	uren	2	7	0	0	0	0	0	0

2.2.4 Jeugd, jeugdgezondheidszorg en onderwijs

Inleiding

De jeugd is de toekomst. In onze gemeente wonen ruim 11.000 kinderen tot en met 18 jaar, voor het merendeel in een gezin. We willen graag dat deze kinderen kansrijk en veerkrachtig opgroeien. Als gemeente dragen we bij aan een omgeving waarin dat mogelijk is. Dat doen we op verschillende manieren. We verrijken het onderwijs, stimuleren een gezonde leefstijl en een veilig en stabiel thuis, organiseren ondersteuning van de omgeving of van professionals en leren vaardigheden aan om stress en tegenslag het hoofd te bieden. Daarmee realiseren we een stevige pedagogische basis, die de ontwikkeling van kinderen stimuleert en ouders ondersteunt bij het opvoeden. Een stevige basis draagt bij aan het gezond, veilig en kansrijk opgroeien en helpt bij het omgaan met alledaagse problemen.

De zorg voor sociale veerkracht van onze inwoners komt voor uit de wettelijke taken in de Jeugdwet, Wet publieke gezondheid, Wet primair onderwijs, en Wet Kinderopvang. Daarnaast hebben we keuzes gemaakt binnen de beleidsruimte van deze wettelijke kaders. Die keuzes zijn uitgewerkt in de visie Sociale veerkracht, het Langjarig perspectief jeugdhulplandschap (de regionale visie op jeugdhulp en inkoop), het Onderwijskansenakkoord, de Gemeenschappelijke regeling Publieke gezondheid en zorg en in Verordeningen en Nadere regels.

Met jeugdzorg is in 2026 € 43,7 miljoen gemoeid. Dat bestaat voor het grootste deel, namelijk € 38,2 miljoen, uit 'zorg in natura' (ZIN), persoonsgebonden budgetten (PGB), algemene voorzieningen en uitvoeringskosten. Verder bestaat dat totaalbedrag uit € 1,9 miljoen voor de jeugdgezondheidszorg (JGZ) en uit € 3,7 miljoen, zijnde de kosten voor de toegang, inclusief de kosten voor de Ondersteuning jeugd en gezin (OJG).

In dit hoofdstuk beschrijven we de gemeentelijke ambitie op het gebied van jeugd, jeugdgezondheidszorg en onderwijs. Deze ambitie wordt vertaald naar doelstellingen en acties.

Ambities

Al onze jeugdigen groeien veerkrachtig en kansrijk op.

Trends en ontwikkelingen

Transformatie regionale zorglandschap
Het regionale zorglandschap staat aan de vooravond van een grondige transformatie, die de komende jaren haar beslag krijgt. In het verlengde van de Regiovisie jeugd hebben de tien gemeenten die regionaal samenwerken eind 2024 het Langjarig perspectief transformatie jeugdhulp in Groningen vastgesteld. Door anders in te kopen wordt gewerkt aan een kwalitatieve verbetering van de jeugdzorg en kostenbeheersing. Basishulp jeugd wordt lokaal ingekocht en daaropvolgend wordt aanvullende hulp (de wat ‘zwaardere’ jeugdhulp; denk onder andere aan jeugd-ggz) centraal ingekocht en in sub-regio's georganiseerd. Onderwijs-jeugdhulp wordt deels ondergebracht in de basishulp, deels in de aanvullende hulp. Basishulp en aanvullende hulp zullen verleend worden door een beperkt aantal aanbieders. Op basis van gedeelde verantwoordelijkheid werken die samen met de gemeente aan de doelstellingen van laagdrempeligheid, ‘eigen kracht’ en ‘ondersteunen in plaats van medicaliseren’. Deze uitgangspunten gelden ook voor het segment van de hoog-specialistische jeugdhulp. De inkoop daarvan begint al eerder, namelijk in 2025. De achtergrond van deze transformatie van het zorglandschap zijn de Hervormingsagenda, het Richtinggevend kader lokale toegang en het Toekomstscenario jeugd en gezin. De leidende gedachten uit deze landelijke agenda's worden in de regionale herziening van het zorglandschap en de daaruit voortvloeiende inkoopstrategie meegenomen. De transformatie is een proces dat doorloopt tot 2030 en is een regionale opgave, waar Midden-Groningen, evenals de overige regiogemeenten, nauw bij betrokken is. Ze werkt mede door in de transformatie van onze toegang tot advies en hulp (zie hieronder).

Transformatie lokale toegang
De organisatie die de lokale toegang tot jeugdhulp (en overige vormen van hulp) voor de gemeente verzorgt wordt omgevormd tot een gemeentelijke stichting. Dit proces krijgt in 2026 voor een groot deel haar beslag, maar zal ook in de jaren daarna nog veel aandacht vragen. De lokale toegang biedt ondersteuning en verwijst indien nodig naar hulp voor de doelgroep 0 tot 100 jaar. Vanuit het perspectief van jeugd betekent dit dat de toegang in grote lijnen werkt volgens de uitgangspunten van de Hervormingsagenda en die van de regionale inkoop van jeugdhulp. Belangrijk daarin zijn onder meer: handen en voeten geven aan ‘normaliseren’, adequaat beoordelen en vanaf het begin bieden van de gepaste ondersteuning of hulp. De lokale toegang gaat naast basisondersteuning naar alle waarschijnlijkheid ook de basishulp jeugd aanbieden. Dat laatste betekent dat lokaal in te kopen jeugdhulp (zie hierboven: transformatie zorglandschap) bij deze gemeentelijke stichting wordt ondergebracht. De wijze waarop we dat willen organiseren wordt gezamenlijk uitgewerkt.

Nationaal Programma Groningen (NPG) en de Sociale agenda (Nij begun)

Vanuit het NPG wordt er gewerkt aan een goede toekomst voor iedereen. De projecten Tijd voor Toekomst en Moeders van Midden-Groningen zijn er voor onze kinderen en jongeren. Daarnaast dragen ze bij aan sociale veerkracht en is er verbinding met andere projecten zoals NPG Ervaringsdeskundigen in armoede en sociale uitsluiting. De NPG-projecten zijn verder uitgewerkt in hoofdstuk 2.5.4.
In Nederland bepaalt het opleidingsniveau en inkomen van ouders in grote mate de kansen op school. Zo lopen kinderen die opgroeien in een arm gezin een grotere kans om niet terecht te komen op het niveau dat bij hun talenten past. We zetten daarom extra in op het versterken van onderwijskansen. Dit doen we door het Onderwijskansenakkoord uit te voeren en het onderwijs te verrijken met een aanvullend aanbod. We zetten in op versterking van dit aanbod vanuit de kansen die de Sociale agenda van Nij Begun biedt.

Doelstelling

a. Jeugdigen en gezinnen met ondersteuningsvragen kunnen rekenen op passende ondersteuning
Jeugdigen en de gezinnen waarin ze opgroeien hebben soms ondersteuning nodig en soms intensievere vormen van begeleiding of hulp. We willen er graag voor zorgen dat deze doelgroepen snel weer zelfredzaam of 'samen-redzaam' worden. Om dat te bereiken, voeren we onze wettelijke taken uit op basis van de visie Sociale veerkracht. Daarnaast gaan we aan de slag met verbetering van onze toegang en organiseren we lokale basishulp jeugd. Daarbij houden we oog voor kostenbeheersing.

Acties

Kwalitatief verbeteren van de gemeentelijke toegang
Jeugdigen en hun ouders kunnen met al hun vragen over opvoeding en welbevinden terecht bij onze sociale teams. Die denken mee en onderzoeken welke eventuele ondersteuning passend is. Zoals hierboven genoemd wordt deze toegang omgevormd tot een gemeentelijke stichting die werkt volgens de uitgangspunten van Hervormingsagenda en regionale kaders. Daarbij hebben we specifiek aandacht voor een verbeterde aansluiting bij zorg en ondersteuning die door andere verwijzers wordt verleend en voor het terugdringen van wachtlijsten. Daarnaast versterken we de integrale benadering door sociale teams en onderwijs. De hulp en ondersteuning in het onderwijs wordt beter afgestemd op die via de sociale teams. Ook werken we aan uitbreiding van collectief aanbod van ondersteuning in het onderwijs.

Voorbereiden lokaal aanbod basishulp jeugd en gezin ('lokale inkoop')
In regioverband is een aantal jaren geleden afgesproken om anders te gaan inkopen. Achterliggende gedachten zijn onder andere het beter mogelijk maken van netwerksamenwerking met aanbieders en verwijzers en het direct bieden van passende hulp aan cliënten in de eigen gemeente. Basishulp jeugd wordt lokaal ingekocht en hoog-specialistische hulp regionaal. In de zomer van 2025 is duidelijk geworden dat het ‘middensegment’, dat voornamelijk uit jeugd-ggz bestaat (de zogeheten aanvullende hulp), eveneens regionaal zal worden ingekocht, maar in sub-regio's wordt georganiseerd. In 2026 formuleren we een programma van eisen en een implementatieplan voor de lokaal ‘in te kopen’ en organiseren basishulp jeugd. Daarbij koersen we op het onderbrengen van de uitvoering ervan in onze nieuw te vormen gemeentelijke stichting voor de toegang.

Zorgdragen voor kostenbeheersing jeugdhulp

Jeugdhulpkosten nemen in de loop van de afgelopen jaren toe, bij een min of meer stabiel of licht dalend cliëntenaantal. Volgens de Commissie Van Ark, die begin 2025 de Hervormingsagenda tussentijds evalueerde, is volumegroei een landelijke ontwikkeling.

In Midden-Groningen proberen we kosten te beheersen langs twee lijnen. Enerzijds ontwikkelen we van tijd tot tijd beheersmaatregelen, waarmee we proberen specifieke 'kostendrijvers' in het jeugdhulpsysteem efficiënter te organiseren. Met de periodieke raadsbrieven stand van zaken sociaal domein informeert het college de raad over de lopende beheersmaatregelen.

Daarnaast werken we aan een meer structurele transformatie van de werkwijze in de lokale toegang en de daarop aansluitende 'ketens' van jeugdhulpverlening (zie de bovengenoemde acties). Die transformatie vindt plaats binnen de kaders van Hervormingsagenda en Toekomstscenario.

De Hervormingsagenda gaat gepaard met korting van het gemeentefonds, gemotiveerd door de veronderstelde opbrengsten van de transformatie. Voor Midden-Groningen betekent dit dat de nieuwe lokale toegang en regionale transformatie van de jeugdhulp al binnen afzienbare tijd tot lagere jeugdhulpkosten moeten leiden. De Commissie Van Ark heeft op dit punt, voor wat de landelijke situatie betreft, tot voorzichtigheid gemaand. Dat neemt niet weg dat bij de kwalitatieve omslag die we willen maken, we steeds oog houden voor verdere kostenbeheersing.

Doelstelling

b. Jeugdigen en ouders kunnen rekenen op kwalitatief goede kinderopvang en op een rechtmatige en doelmatige inzet van jeugdhulp

We zorgen ervoor dat jeugdhulp rechtmatig en doelmatig wordt verleend, zodat de schaarse middelen optimaal worden ingezet. Ook werken we aan kwalitatief hoogwaardige kinderopvang.

Acties

Verder ontwikkelen van toezicht jeugd

Toezicht op de rechtmatigheid jeugd is een taak van de gemeente. De afgelopen jaren hebben we vooral ingezet op de ontwikkeling van toezicht Wmo. We willen nu verder gaan met de doorontwikkeling van het rechtmatigheidstoezicht jeugd. Hiermee willen we voorkomen dat er misbruik of oneigenlijk gebruik van jeugdhulpvoorzieningen wordt gemaakt.

Verder ontwikkelen toezicht op kinderopvang

Het huidige beleid voor toezicht op kinderopvang is verouderd en toe aan vernieuwing. Kwaliteit in de kinderopvang is van groot belang voor de ontwikkeling en veiligheid van kinderen. Daarom wordt dit jaar nieuw toezichtbeleid vormgegeven. Daarbij wordt verkend in hoeverre afstemming met andere gemeenten in de regio wenselijk en haalbaar is. Tegelijkertijd blijft de gemeente zelf verantwoordelijk voor de uitvoering van het toezicht binnen de eigen grenzen.

Doelstelling

c. Kinderen krijgen gelijke kansen in het onderwijs

We willen dat alle kinderen kansrijk opgroeien. Achterstanden en uitval willen we voorkomen.
Voor peuters met risico op achterstand bieden we extra uren in de peuterspeelzaal met ondersteunend taal -en rekenaanbod (voorschoolse educatie, VE). We streven naar een bereik van meer dan 75% van de doelgroepkinderen. Dit aanbod is van goede kwaliteit en er is veel aandacht voor samenwerking met ouders en een goede overdracht naar het basisonderwijs.

We dagen kinderen en jongeren uit om hun talenten te ontwikkelen. Hiervoor verbinden we het onderwijs met welzijn, sport en cultuur. We werken aan samenhangende ondersteuning met het kind/gezin als uitgangspunt. Dit vraagt om een goede samenwerking kind-gezin-onderwijs-omgeving-ondersteuning. De ondersteuning is gericht op normaliseren en het vergroten van veerkracht.

Wij helpen jongeren om zo lang mogelijk op school te blijven. Onze leerplichtambtenaren controleren op naleving van de leerplicht en werken we werken aan het voorkomen van voortijdig schoolverlaten. Hiervoor werken zij samen met ouders, scholen en de sociale teams. Voor de oudere leeftijdsgroep van 16 tot 23 jaar hebben we een regionale aanpak. Die bestaat uit een pakket aan maatregelen met als doel jongeren die dat kunnen een diploma te laten behalen op minimaal HAVO-, VWO- of MBO 2-niveau. Dit is regulier beleid dat jaarlijks wordt uitgevoerd.

De Sociale Agenda biedt de mogelijkheid dit beleid te versterken en/of uit te breiden met aanvullende maatregelen. In 2026 wordt concreter hoe de uitvoering er uit gaat zien en hoe dit aansluit op wat de gemeente al doet .

De belangrijkste indicatoren zijn

- Deelnamepercentage voorschoolse educatie;
- Aantal voortijdig schoolverlaters;
- Aantal deelnemers leerlingenvervoer.

Acties

We voeren het onderwijskansenakkoord uit

De maatregelen in ons Onderwijskansenakkoord (2023) zijn actueel en bestaan uit het beschikbaar stellen van subsidie voor activiteiten gericht op gelijke kansen, ondersteuning van kindcentra in het ontwikkelen van een aanpak voor kinderen met een groot risico op achterstand en het organiseren van kennis -en inspiratiebijeenkomsten over het vergroten van onderwijskansen en het versterken van het taalaanbod.
We voeren met de partners minimaal drie keer per jaar overleg om de voortgang van de uitvoering van het Kansenakkoord te volgen.
Waar dit kan versterken we de aanpak met de projecten uit de Sociale Agenda van Nij Begun. Dit zal in 2026 verder uitgewerkt worden.

We versterken de kwaliteit van de voorschoolse educatie

We hebben met vve aanbieders en scholen resultaatafspraken gemaakt over de kwaliteit van de uitvoering van voorschoolse educatie. Die afspraken hebben we in 2025 aangescherpt en opnieuw vastgesteld. In 2026 voeren we deze uit. Dit gaat over het bereik, het volgen van de educatieve kwaliteit en het opstellen van vve beleid per locatie. In een gezamenlijke kwaliteitscyclus volgen we de voorgang en maken we afspraken over de ontwikkeldoelen. We zetten hierbij extra in op het vergroten van het bereik van de doelgroep.

We voeren het NPG-project Tijd voor Toekomst uit

Op 16 basisscholen een verrijkte schooldag uitgevoerd via Tijd voor Toekomst. Ook het Aletta Jacobscollege voert een verrijkt aanbod uit. We continueren deze inzet met de middelen die Nij Begun biedt en zetten in op uitbreiding in de komende jaren. In 2026 evalueren we fase 2 van het programma en stellen we het beleid waar nodig bij. We sluiten hierbij aan bij de mogelijkheden die de sociale agenda biedt. Zie programma 2.5.4 Nationaal Programma Groningen.

We zetten kind-ouder ondersteuners in

Alle scholen hebben een kind-ouder ondersteuner. Die zijn er voor laagdrempelige ondersteuning op sociaal-emotioneel gebied. Ze zorgen ervoor dat kleine problemen niet uitgroeien tot grote problemen, zodat kinderen beter in hun vel zitten, makkelijker tot leren komen en er op langere termijn minder jeugdhulp nodig is. In 2026 wordt duidelijk hoe deze ondersteuning vorm krijgt via Nij Begun. We zetten hierbij in op continuering van deze inzet voor de komende jaren.

Doelstelling

d. Kinderen krijgen onderwijs in een stimulerend, veilig en toekomstbestendig schoolgebouw

We hebben een wettelijke zorgplicht voor huisvesting van het primair en voortgezet onderwijs. Dit gaat over nieuwbouw, uitbreiding en renovatie van een school, herstel van constructiefouten en herstel en vervanging in verband met schade.

Acties

Opstellen van een Integraal Huisvestingsplan

In het Integraal Huisvestingsplan (IHP) voor onderwijshuisvesting leggen gemeente, schoolbesturen en de kinderopvangaanbieders samen in gelijkwaardigheid het onderwijshuisvestingsbeleid vast voor een periode van vier jaar, met een doorkijk van 16 jaar. Naar verwachting wordt het IHP in 2026 opgeleverd.

Uitvoeren van het Programma en Overzicht

Het Programma en Overzicht Onderwijshuisvesting bevat de jaarlijkse door de schoolbesturen ingediende aanvragen voor onder andere eerste onderwijsleermiddelen, huur, capaciteitsuitbreiding of nieuwbouw van onderwijshuisvesting. Uw raad wordt gevraagd de nodige middelen beschikbaar te stellen. De toegekende voorzieningen worden daarna uitgevoerd door de schoolbesturen en/of de gemeente.

Doelstelling

e. Volwassenen kunnen meedoen in onze samenleving doordat ze voldoende geletterd zijn

Iedereen moet kunnen meedoen in de samenleving. Echter, te veel inwoners hebben nog moeite met lezen, rekenen en het gebruiken van een computer of smartphone. Om mee te kunnen doen heb je deze vaardigheden wél nodig. Vanuit WEB-middelen en extra gelden via centrumgemeente Groningen zetten we in op de aanpak laaggeletterdheid voor volwassenen. Via onderwijskansenbeleid en voorschoolse educatie investeren in taalontwikkeling en leesbevordering bij kinderen.

Acties

We bieden volwasseneneducatie aan

We bieden inwoners de mogelijkheid om hun basisvaardigheden zoals lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden te verbeteren. Inwoners met een andere moedertaal dan Nederlands kunnen terecht bij Stichting Itom. Inwoners met Nederlands als moedertaal kunnen terecht bij het Noorderpoort. We werken samen met de Gemeentelijke Kredietbank, BWRI en maatschappelijke organisaties om deelname te bevorderen.

We investeren in de leesbevordering van kinderen en hun ouders

Samen met het netwerk laaggeletterdheid bepalen we wat nog nodig om het lezen van kinderen en hun ouders te bevorderen. We sluiten daarbij aan bij wat er vanuit onderwijs al gedaan wordt aan taal-leesbevordering bij kinderen.

We bevorderen de betrokkenheid en inzet van werkgevers

Taalhuiscoördinator, beleidsmedewerker gemeente en werkgeverscoördinator vanuit centrumgemeente Groningen gaan in gesprek met werkgevers om een aanpak voor laaggeletterdheid binnen het bedrijf te ontwikkelen. We onderzoeken koppelingen met bedrijven en organisaties om medewerkers met een taal-/onderwijsachterstand deel te laten nemen aan NT1 onderwijs.

We vergroten de bewustwording en herkenning van laaggeletterdheid

Samen met maatschappelijke partners zorgen we voor betere samenwerking, eerdere signalering en doorverwijzing. Daarnaast traint de Taalhuiscoördinator en Stichting Lezen en Schrijven professionals binnen onze gemeente in het signaleren en doorverwijzen bij laaggeletterdheid.

Indicatoren

Voortijdige schoolverlaters	2023/2024
Aantal voortijdige schoolverlaters	145
Percentage voortijdige schoolverlaters landelijk	2,3%
Percentage voortijdige schoolverlaters Midden-Groningen	3,2%

Veiligheid	2024
Aantal medewerkers sociaal team die getraind zijn in systemisch werken	8
Meldingen Veilig Thuis	357
Aantal kinderen betrokken bij huiselijk geweld/kindermishandeling (VHB + warme overdracht)	245
Overdracht van Veilig Thuis naar sociaal team (VHB + warme overdracht)	284

Preventie	2024
Nu niet zwanger (opgeschaalde casus)	Totaal 20 waarvan 13 anticonceptie
Voorzorg gestart	9
Stevig ouderschap	Regulier 8 gezinnen Prenataal 2 gezinnen 0 Grote gezinnen
Aantal bereikte jongeren via jongerenwerk individuele coaching	

Verbeteren jeugdhulp	2024
Aantal unieke cliënten met tenminste één jeugdhulpindicatie	1975
Gemiddeld rapportcijfer jeugdhulp	7,3
Aantal uithuisplaatsingen (cijfers JB Noord)	

2.2.5 Participatiewet

Inleiding

BWRI (Bedrijf voor Werk, Re-integratie en Inkomen) voert de Participatiewet uit. Ook het taakveld armoede is belegd bij het beleidsteam van BWRI en daarmee onderdeel van de bestuursopdracht armoede. Vanaf 2026 staat BWRI als een volwaardig sociaal ontwikkelbedrijf, passend bij de landelijke ontwikkeling. Ze gaat dan verder onder de naam Midwerk (ontwikkeling, werk, inkomen). Een naam goed passend bij de cultuur van gemeente Midden-Groningen en BWRI en waarin de samenhang van het sociaal ontwikkelbedrijf als onderdeel van Midden-Groningen mooi is weergegeven. Hierbij is en blijft het doel, dat we inwoners daar waar nodig helpen om (weer) volwaardig mee te kunnen doen aan de samenleving.

Om dit te bereiken bieden we aan inwoners, die niet in staat zijn om zelfstandig in hun inkomen te voorzien, (tijdelijk) inkomensondersteuning. Daarnaast krijgen inwoners met een inkomen op het sociaal minimum daar waar nodig financiële hulp, zodat ze alle noodzakelijke kosten kunnen betalen. Daarin hebben we extra aandacht voor kinderen die opgroeien in armoede. Niet alleen alle inwoners met een kwetsbare positie op de arbeidsmarkt kunnen zich binnen Midwerk ontwikkelen, maar ook inwoners uit een bredere doelgroep kunnen hiervoor bij ons terecht. Dit doen we bij voorkeur richting betaald werk door het inzetten van hun talenten. Daarnaast zetten we in op persoonlijke ontwikkeling, vrijwilligerswerk en op maatschappelijke en sociale activering. Vanuit het Doorstroompunt hebben we een verbindende rol in onze arbeidsmarktregio, waarbij wordt samengewerkt om jongeren op de goede weg te helpen. Het gaat hierbij nu om hulp aan jongeren van 18 tot 23 jaar die zonder startkwalificatie uitvallen van school.

Vanuit het Rijk ontvangen we financiële middelen voor het:

- verstrekken van uitkeringen als betaald werk (nog) niet lukt;
- extra ondersteunen van inwoners met een laag inkomen;
- ontwikkelen van talenten van inwoners;
- organiseren van beschermde werkplekken;
- toekomstbestendig inrichten en versterken van de infrastructuur van het sociaal ontwikkelbedrijf.

Ambities

Iedere inwoner kan op een volwaardige manier meedoen aan de samenleving, doordat in het levensonderhoud kan worden voorzien en de middelen er zijn om deel te nemen aan sociale activiteiten. We stellen inwoners in staat hun talenten te ontwikkelen en in te zetten, bij voorkeur richting betaald werk. De regie ligt bij de inwoner zelf; zij nemen het initiatief om stappen te zetten in hun ontwikkeling en loopbaan. Midwerk vervult hierbij een sleutelrol om dit proces op een goede manier te faciliteren. Dit doen we door kansen te creëren op het gebied van werk, inkomen, begeleiding en perspectief voor degenen die hierin een steuntje in de rug kunnen gebruiken.

Trends en ontwikkelingen

Wetgeving
Het wetsvoorstel Participatiewet in Balans heeft vertraging opgelopen, waardoor de beoogde gefaseerde inwerkingtreding nu vanaf 1 januari 2026 wordt verwacht. De Wet tijdelijke regeling alleenverdienersproblematiek geeft gemeenten de bevoegdheid om een vaste vergoeding te verstrekken aan alleenverdienende huishoudens met een lager besteedbaar inkomen door een complexe samenloop van fiscale regels, toeslagen en sociale zekerheid. Gemeenten ontvangen hiervoor tijdelijk in de jaren 2025, 2026 en 2027 een decentralisatie-uitkering, via de meicirculaire. Deze regeling sluit aan op de regeling alleenverdienersproblematiek 2023 & 2024, waarvoor gemeenten, waaronder Midden-Groningen, reeds budget ontvingen voor bijzondere bijstand aan deze huishoudens.

Met de invoering van het wetsvoorstel “Van school naar duurzaam werk”, wordt de maximumleeftijd van de doelgroep van de Doorstroompunten verhoogd van 23 naar 27 jaar. Vanuit het Rijk worden hiervoor extra middelen beschikbaar gesteld. De oorspronkelijke ingangsdatum was gepland voor 1 augustus 2025, maar is door budgettaire wijzigingen uitgesteld naar 1 januari 2026.

Rijksmiddelen
Onze gemeente heeft met het sociaal ontwikkelbedrijf Midwerk een plek waar inwoners, met of zonder bijstandsuitkering, zich kunnen ontwikkelen, scholing kunnen volgen en werkervaring kunnen opdoen. Het biedt betaald werk aan wie (nog) niet bij een reguliere werkgever terecht kan, met als doel duurzame inzetbaarheid. Door de veranderende arbeidsmarkt zijn blijvende investeringen nodig. Van 2025 tot 2035 stelt het Rijk, via de meicirculaire, jaarlijks een impulsbudget beschikbaar om Midwerk verder te ontwikkelen tot een toekomstbestendige organisatie. Voor dit impulsbudget heeft gemeente Midden-Groningen een financiële verplichting binnen de Gemeenschappelijke Regeling Wedeka voor de inwoners die daar zijn geplaatst met een Wsw-indicatie

Regionale ontwikkelingen
Binnen Werk In Zicht is de JTF-subsidie “Waardewerk” aangevraagd. Deze subsidie loopt van 1 september 2025 tot 1 oktober 2028 en heeft als doel werkgelegenheid te creëren voor inwoners die nu (nog) geen aansluiting vinden op de arbeidsmarkt. Het project sluit aan bij de sociale agenda van Nij Begun, waardoor er ook op lange termijn middelen beschikbaar blijven voor een structurele inbedding in het werkontwikkelbedrijf.

Lokale ontwikkelingen
We zijn aan de slag met de aanbevelingen van het minimabeleid. Dit vraagt om een kritische blik op inzet en gebruik van geboden ondersteuning.. Met een meer (uit)vraag gestuurde werkwijze zal er veel meer aansluiting zijn op ondersteuning bij de werkelijke behoeften van onze inwoners.

Doelstelling

a. De financiële hulp past goed bij wat onze inwoners met een laag inkomen nodig hebben
We vinden het belangrijk dat alle inwoners mee kunnen doen aan sportieve, culturele of andere sociale activiteiten. Dit mag geen onhaalbaar privilege zijn voor inwoners met een laag inkomen of die weinig geld te besteden hebben. Daarom ondersteunen we deze inwoners door het inzetten van verschillende financiële regelingen. Hierbij hebben we extra aandacht voor kinderen, waarbij we intergenerationele armoede willen tegengaan en/of doorbreken door kinderen een kans te geven zich volop te ontwikkelen. Dit doen we bijvoorbeeld door de inzet van het Meedoenfonds, Jeugdfonds Sport- en Cultuur en Stichting leergeld.

De financiële ondersteuning betreft ook de inzet van bijvoorbeeld bijzondere bijstand, inkomenstoeslag en de aanvullende ziektekostenverzekering . Hieronder valt ook de inzet op compensatie voor de alleenverdienende inwoner.

We verstrekken subsidies aan maatschappelijke organisaties die binnen onze gemeente een belangrijke rol spelen om armoede tegen te gaan. Hiermee kunnen inwoners met een laag inkomen worden geholpen. Het gaat onder andere om: Kledingbank Maxima, Voedselbank, Stichting Urgente Noden, Jeugdfonds Sport en Cultuur, Stichting leergeld en Vereniging Humanitas.

Acties

We voeren de aanbevelingen uit van het minimabeleid
Voor 2026 ligt de focus voor het minimabeleid met name op het intern inrichten van het dashboard armoede, het in eigen beheer nemen van het Meedoenfonds en de toekomstbestendigheid van de CAZ.

Met de inzet van panels willen we inwoners actief betrekken bij de vormgeving van aanbod en daadwerkelijke behoeften, zodat ondersteuning zo effectief mogelijk wordt ingezet. Hierin willen we de samenwerking met de externe professionals en ketenpartners, niet verbonden aan de gemeente, versterken als verlengstuk van de dienstverlening. Vaak ligt hier al een vertrouwensbasis.

Doelstelling

b. Inwoners hebben een betaalde baan. Als dat (nog) niet lukt, dan blijven inwoners hun talenten en mogelijkheden gebruiken
Door in te zetten op de individuele talenten en mogelijkheden zetten inwoners bij voorkeur een stap richting betaald werk. Het is bekend dat inwoners met een betaalde baan zich niet alleen gezonder en gelukkiger voelen, maar ook minder vaak naar de huisarts gaan en minder medicijnen gebruiken. En ook niet onbelangrijk, kinderen die opgroeien in een gezin waarvan de ouders werken, gaan vaak een betere toekomst tegemoet. Lukt de stap naar betaald werk (nog) niet dan wordt er ingezet op persoonlijke ontwikkeling, vrijwilligerswerk en op maatschappelijke- en sociale activering.

Werk in Zicht is het samenwerkingsverband van gemeenten, UWV, sociaal ontwikkelbedrijven en partners voor de arbeidsmarktregio Groningen en Noord-Drenthe. Werk in Zicht heeft het Programmaplan 2023-2027 opgesteld. De activiteiten hierin zijn gericht op drie sporen, te weten; bereiken, ontwikkelen en duurzame inzetbaarheid. Naast de inzet op re-integratie en bemiddeling van inwoners met een uitkering wordt ook ingezet op onbenut arbeids- en ontwikkelpotentieel. Hiermee willen we 20.000 inwoners in de regio een stap vooruithelpen. Enerzijds vanwege de huidige krapte op de arbeidsmarkt, anderzijds zijn er inwoners die (nog) niet in staat zijn om hieraan deel te nemen door een beperking of omdat scholing en ontwikkeling niet passend zijn. Voor de uitvoering van het plan krijgen we geld van de arbeidsmarktregio.
Een onderdeel van deze samenwerking is de JTF-subsidie “Waardewerk”. Inwoners die (nog) geen aansluiting vinden op de arbeidsmarkt krijgen een overbrugbaan van maximaal 18 maanden binnen het werkontwikkelbedrijf. Hiermee krijgen zij een inkomen, stabiliteit en ontwikkelmogelijkheden om door te stromen naar passend werk. De samenwerking met (lokale) bedrijven zorgt voor inzicht in benodigde competenties en opleidingsvormen.

Acties

We geven uitvoering aan het in 2024 vastgestelde re-integratiebeleid

De inzet op onbenut arbeids- en ontwikkelpotentieel is een nieuw onderdeel van Midwerk. Voor Midden-Groningen is het streven om de komende jaren 2200 inwoners een stap in hun ontwikkeling te laten zetten. Hiermee bieden we niet alleen hulp aan inwoners met een bijstandsuitkering, maar kunnen alle inwoners met een ontwikkelvraag bij ons terecht. Voor jongeren werken we samen met onderwijsinstellingen en werkgevers en zijn hierin korte lijnen met het Doorstroompunt en de werkgeversadviseurs van Midwerk.

Naast de al bestaande initiatieven gericht op werk en participatie gaat het Talentperron hierin aanvullend een belangrijke rol spelen. Het Talentperron onderscheidt zich door zijn unieke aanpak: een combinatie van fysieke hulpmiddelen, persoonlijke begeleiding en een omgeving die de bezoeker centraal stelt. Daarnaast biedt het Talentperron onze medewerkers de mogelijkheid om hun expertise te vergroten en op een innovatieve manier bij te dragen aan de doelstellingen in de rol van gids.

Vanuit het Europees Sociaal Fonds wordt het project ‘Weer in Beeld’ betaald, dat zich richt op het ondersteunen van inwoners die al een tijd niet zijn gesproken door de gemeente. Op basis van de goede resultaten krijgt dit project een vervolg, tot september 2027. In samenwerking met de sociale teams ligt de focus daarin nu op de ontwikkelkansen van de doelgroep “ontheffers”.

Doelstelling

c. Inwoners met een arbeidsbeperking kunnen een eigen inkomen verdienen

Als consequentie van de wetswijziging van 1 januari 2015 kunnen er geen mensen meer instromen in de Wet Sociale Werkvoorziening (Wsw). Om de beweging in de terugloop van medewerkers met een Wsw-indicatie op te kunnen vangen, is afgesproken dat het aantal beschutte werkplekken en afspraakbanen binnen het werkontwikkelbedrijf jaarlijks met maximaal 20 fte wordt uitgebreid.

Acties

We nemen initiatief bij het matchen van inwoners

We nemen actief initiatief om inwoners met een arbeidsbeperking te matchen bij het vinden en behouden van passend betaald werk, zowel binnen ons werkontwikkelbedrijf als bij externe werkgevers. De meerwaarde van Midwerk richt zich op inzet van drempelverlagende ondersteuning, zoals loonkostensubsidie, werkplekaanpassingen, jobcoaching en nazorg. Hierdoor maken we een duurzame inzetbaarheid voor werknemers en werkgevers mogelijk.

Om sociaal ontwikkelbedrijven en beschut werk toekomstbestendig in te kunnen richten, wordt vanuit het Rijk jaarlijks (tot 2035) een impulsbudget beschikbaar gesteld. Dit budget, gebaseerd op het doelgroepregister en aangevuld met een infrastructurele opslag, moet leiden tot 10.000 extra banen binnen werkontwikkelbedrijven. Tevens bedoeld voor werkzoekenden die niet in aanmerking komen voor een beschutte werkplek, maar ook niet bij een “reguliere werkgever” aan de slag kunnen. Met deze middelen kan Midwerk investeren in infrastructuur, maatwerktrajecten, leer-werkprogramma’s en samenwerking met werkgevers en onderwijs. Zo kunnen we een stevig basis blijven bieden aan mensen die ondersteuning nodig hebben om duurzaam mee te kunnen doen in de samenleving.

Doelstelling

d. Ondernemers krijgen snel hulp, met begrip voor hun uitdagingen

Het Loket Zelfstandigen van de gemeente Midden-Groningen biedt kosteloos advies en begeleiding aan startende en gevestigde ondernemers. Hierin wordt nauw samen gewerkt met de Kredietbank Midden-Groningen.

Acties

We investeren in de ondersteuning van zelfstandige ondernemers

Door de inzet van het Loket Zelfstandigen bereiken we ondernemers die anders mogelijk buiten beeld blijven. Als sparringpartner en vertrouwenspersoon helpen we stagnaties op financieel of ondernemerschapsterrein te doorbreken. We ondersteunen startende ondernemers bij Bbz-regelingen, renteloze leningen en het opstellen van plannen. Bieden hulp bij schulden en verwijzen zo nodig door naar de Kredietbank Midden-Groningen. Tevens wordt advies gegeven bij het verkennen van de mogelijkheden van loondienst naast het ondernemerschap, bedrijfsbeëindiging en het vinden van betaald werk. Deze investering draagt positief bij aan:

- de financiële stabiliteit en hernieuwd perspectief voor deze ondernemers ;
- het terugdringen van maatschappelijke kosten, zoals bijvoorbeeld langdurige bijstandsafhankelijkheid of faillissement;
- het versterken van ondernemerschap en arbeidsactivering.

Doelstelling

e. Inwoners die nieuw zijn in Nederland voelen zich hier thuis en kunnen snel meedoen, het liefst via betaald werk

Veel nieuwkomers van buiten Europa, vaak vluchtelingen, zijn verplicht om in te burgeren. De Wet inburgering 2021, die op 1 januari 2022 van kracht is geworden, heeft als doel om inburgeringsplichtigen sneller te laten participeren in de Nederlandse samenleving, bij voorkeur via betaald werk. Dit betekent dat zij de Nederlandse taal leren, kennis opdoen over onze cultuur en weten hoe zaken in Nederland geregeld zijn. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de begeleiding van inburgeringsplichtigen en het aanbieden van een passend inburgeringstraject

Acties

We helpen nieuwkomers tijdens het inburgeringstraject

We begeleiden nieuwkomers gedurende een periode van drie jaar bij dit traject. Dit doen we onder andere door de inzet van maatwerk, trainingen en taalondersteuning. Hiermee willen we bereiken, dat nieuwkomers snel thuis raken in onze gemeente en optimaal aan hun toekomst kunnen werken. Om financiële zorgen te voorkomen, werken we samen met de Kredietbank Midden-Groningen, die nieuwkomers de eerste zes maanden ondersteunt bij het betalen van rekeningen. Voor praktische zaken en maatschappelijke begeleiding werken we nauw samen met Vereniging Humanitas. Daarnaast fungeert Vereniging Humanitas als ontmoetingsplek, waarbij men kan oefenen met de Nederlandse taal, computervaardigheid en informatie kan krijgen over hoe alles geregeld is in Nederland. Naast de inzet van een eigen taalondersteuner wordt ook Stichting Itomtaal ingezet voor de taalondersteuning.
Vanuit de wettelijke taak bieden we statushouders een sluitend inburgeringsaanbod via:

- één van de drie leerroutes: B1-route, onderwijsroute en zelfredzaamheidsroute;
- de module Arbeidsmarkt & Participatie;
- het participatieverklaringstraject.

Kennis van de Nederlandse maatschappij is onderdeel van alle leerroutes.

Doelstelling

f. Vluchtelingen uit Oekraïne worden goed opgevangen.

Sinds maart 2022 verblijven er veel vluchtelingen uit Oekraïne in Nederland. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor hun opvang en voor het verstrekken van leefgeld om in het levensonderhoud te voorzien.

Acties

We geven financiële hulp aan vluchtelingen uit Oekraïne

Vanaf februari 2023 is de hoogte van het leefgeld afgestemd op de gezinssamenstelling. Hierdoor is er betere aansluiting bij bestaande regelingen, zoals de bijstand. Vluchtelingen ontvangen geen leefgeld als zij een eigen inkomen of uitkering hebben. As een gezinslid van 18 jaar of ouder gaat werken of een uitkering ontvangt, vervalt het leefgeld voor het hele gezin. Hierbij moet de kanttekening worden gemaakt dat er maatwerk wordt toegepast, wanneer het inkomen lager is dan het bedrag aan leefgeld. In dat geval wordt er leefgeld verstrekt met verrekening van de inkomsten. Binnen het sociaal ontwikkelbedrijf worden Oekraïense vluchtelingen, waar nodig, begeleid richting werk. De meeste vinden op eigen kracht betaald werk. De Richtlijn Tijdelijke Bescherming geldt in elk geval tot 4 maart 2026.

Indicatoren

Aantal huishoudens met een bijstandsuitkering	2021	2022	2023	2024 (Prognose)	2025 (Prognose)
Algemene bijstand	1.697	1.593	1.614	1.616	1.580

Bereik minimavoorziening	2021	2022	2023
Bijzondere bijstand (aantal huishoudens)	1.865	1.644	1.457
Individuele Inkomenstoeslag (aantal huishoudens)	1.229	1.250	1.199
Webwinkel Meedoenfonds (aantal personen)	3.604	3.891	3.875
Kledingbank Maxima (aantal personen)	1.316	2.392	ca. 2.400*
Jeugdfonds Sport en Cultuur (aantal kinderen)	223	173	288
Voorzieningenwijzer (aantal huishoudens)		220	83

Aantal inwoners die vanuit de uitkering een betaalde baan hebben gevonden	2021	2022	2023
Aantal	174	132	111

Aantal inwoners die zijn ondersteund	2021	2022	2023
Begeleid naar betaald werk	174	132	111

Ondernemers die zijn geholpen door het Zelfstandigenloket	2022	2023
Aantal ondernemers gesproken	189	110
Hulp bij problematische schulden	49	16
Begeleid naar baan of bijbaan	48	9
Begeleiding startende ondernemers	29	18
Hulp bij beëindiging onderneming	13	4
Uitstroom uit de bijstand (geheel of gedeeltelijk)	11	4

Aantal inwoners met een arbeidsbeperking die een betaalde baan heeft bij een normale werkgever	2021	2022	2023
Aantal (peildatum 31 december)	108	119	127

Aantal inwoners met een baan in de beschermde omgeving van het ontwikkelbedrijf BWRI	2021	2022	2023
Opdracht van het Rijk	37	41	44
Aantal ingevulde plekken (peildatum 31 december)	64	79	89

Aantal inburgeringstrajecten WI2021	2022	2023
Aantal gestart	82	123
Aantal lopend (peildatum 31 december)	0	147
Aantal afgerond (peildatum 31 december)	0	71

Vluchtelingen uit Oekraïne worden goed opgevangen	2021	2022	2023
Aantal vluchtelingen geholpen met leefgeld		347	255

Opmerking:
Gezien de ontwikkelingen is er gekozen voor een andere opmaak indicatoren.
** Daarnaast wordt vanuit de evaluatie minimabeleid gekeken hoe we het bereik van de minimavoorzieningen naar de toekomst anders/beter kunnen monitoren en hoe dit op een juiste wijze vorm te geven in de opmaak van de andere indicatoren.*

2.2.6 Schuldhulpverlening

Inleiding

De Kredietbank Midden-Groningen voert de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) uit. Ons beleidsplan 2022-2026 met de titel ‘Samen zorgen voor rust in je geldzaken’ helpt ons hierbij. Belangrijke onderwerpen voor 2026 zijn:

- Het aantal inwoners met geregistreerde problematische schulden in Midden-Groningen verlagen;

- Het bieden van maatwerk aan verschillende doelgroepen;
- Inwoners blijven zoveel mogelijk zelf de baas over hun financiën.

Ambities

Samen met onze klanten zorgen wij voor rust in geldzaken. Wij willen makkelijk bereikbaar zijn voor onze inwoners en werken op basis van vertrouwen. Wanneer wij hulp bieden, blijven inwoners zoveel mogelijk zelf de baas over hun financiële situatie. Wij hebben een persoonlijke aanpak en stellen onze klant centraal. Dat doen wij vanuit de overtuiging dat iedereen in Midden-Groningen recht heeft op een toekomst zonder geldzorgen.

Trends en ontwikkelingen

De schuldenproblemen in Midden-Groningen zijn groot. Gemiddeld heeft 8,9% van de Nederlanders problematische schulden. In Midden-Groningen is dit 10,7%. (Bron: CBS, Schuldenproblematiek in beeld, januari 2024). Wij willen deze problemen aanpakken. Daarom sluiten wij aan bij de landelijke ontwikkelingen zoals de invoering van de basisdienstverlening. Ook in de regio zijn wij betrokken om schuldenproblematiek aan te pakken. Zo werken wij actief mee aan het uitwerken en uitvoeren van de maatregel 'Versterken financiële weerbaarheid' uit Nij Begun.

Landelijke ontwikkelingen
Het kabinet, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), de Vereniging voor Schuldhulpverlening en Sociaal Bankieren (NVVK), en de Vereniging van Leidinggevenden in het Sociaal Domein (Divosa) hebben op 21 maart 2024 een plan getekend waarmee de schuldhulpverlening in Nederland nog verder wordt versterkt. Deze basisdienstverlening moet leiden tot een toegankelijk hulpaanbod dat in iedere gemeente uit dezelfde onderdelen bestaat. Veel van de onderdelen maken al deel uit van onze dienstverlening. Het onderdeel 'begeleiding vanuit de basisdienstverlening' verdient nog extra aandacht. Dit is onderdeel van de plannen van Nij Begun.

Regionale ontwikkelingen
In de sociale agenda van Nij Begun is de maatregel 'Versterken financiële weerbaarheid' opgenomen. Deze maatregel bestaat uit drie onderdelen: een (doorbraak)fonds, financiële voorlichting/educatie en de (nog uit te werken) 'doel-doen-methode'. In dit plan werken inwoners met schuldenproblematiek aan zelfgekozen doelen. Deze doelen sluiten aan op hun talenten en mogelijkheden. Het plan sluit aan bij de eisen uit de basisdienstverlening. Voor het jaar 2026 is onze ambitie om 10 trajecten volgens dit plan uit te voeren.

Lokale ontwikkelingen
Eind 2026 loopt het beleidsplan van de Kredietbank 'Samen zorgen voor rust in je geldzaken' af. In 2026 werken wij daarom aan een nieuw beleidsplan. In dit beleidsplan houden wij rekening met alle lokale, regionale en landelijke ontwikkelingen. Zoals de doelen van de nieuw te vormen raad en college van komend jaar, Nij Begun en de Basisdienstverlening.

Doelstelling

a. Het percentage inwoners met geregistreerde problematische schulden is gelijk aan of lager dan het landelijk gemiddelde

In Midden-Groningen heeft 10,7% van de inwoners geregistreerde problematische schulden. Het gemiddelde in Nederland is 8,9%. Het verschil met het landelijk gemiddelde is 1,8%. Wij willen dat het aantal inwoners met geregistreerde problematische schulden gelijk is aan of lager is dan het landelijk gemiddelde. Om dit doel te halen zetten wij in op verschillende acties, zo geven wij inwoners bijvoorbeeld informatie over geldzaken. Dit noemen wij preventie. Team Eropaf zet zich in om inwoners met beginnende schuldenproblematiek zo vroeg mogelijk te bereiken. Zij bieden deze inwoners bijvoorbeeld een adviesgesprek bij de Kredietbank of hulp bij een betalingsregeling aan. Samen met onze samenwerkingspartners zetten wij ons in om 'Geldfit-lokaal' en 'Geldfit-Jong' in Midden-Groningen op te zetten. Het doel hiervan is om inwoners met geldzorgen eerder en in de buurt te kunnen helpen.

Acties

Wij vergroten ons bereik en onze bekendheid onder onze inwoners. Dit doen wij door het inzetten van de volgende, meetbare, instrumenten:

Preventief

- Kinderen en jongeren bereiden wij voor op hun financiële toekomst: zij leren over geldzaken. Alle jongeren die 18 jaar worden ontvangen een verjaardagskaart. De informatie achter de bijbehorende QR-code informeert ze over wat er verandert als ze 18 jaar worden. Wij zijn op verschillende momenten aanwezig op middelbare scholen. Tijdens de projectweken, op prinsjesdag en tijdens de voorjaarsmarkt. Ook onderzoeken wij de mogelijkheden om ons wekelijkse spreekuur op het Aletta Jacobs college voort te zetten. Alle basisscholen ontvangen een aanbod voor financiële educatie. Onze educatieve geldkist is beschikbaar om basisschoolleerlingen te leren over geld;
- Samen met drie regionale kredietbanken verkennen we (vanuit Nij Begun) de ontwikkeling van een gezamenlijk aanbod voor financiële educatie en preventie voor jongeren tot 28 jaar;
- Wij organiseren minimaal drie keer per jaar een budgetcursus, bij voldoende aanmeldingen vaker;
- Wij gaan inwoners actief wijzen op de geldplannen zoals 'rondkomen met kinderen', 'bijna 18' en 'pensioen'. Wij meten maandelijks hoeveel mensen van deze geldplannen gebruik hebben gemaakt;
- Samen met BWRI organiseren wij een wekelijks spreekuur en krijgen alle medewerkers van het werkbedrijf de mogelijkheid om een budgetworkshop te volgen;
- Met onze netwerkpartners werken wij samen om armoede en schuldenproblematiek aan te pakken. Wij zijn aanwezig bij de 6 wekelijks bijeenkomsten van het armoedepact en onderzoeken de mogelijkheid om het 'Samen voor elkaar festival' in 2026 opnieuw te organiseren;
- Samen met onze samenwerkingspartners zetten wij Geldfit-lokaal en Geldfit-Jong op. Hierbij zetten wij ook in op het bereiken van inwoners met een migratieachtergrond.

Schulden klein houden

Inwoners met schulden worden per brief, telefoon of persoonlijk benaderd. Wij onderzoeken of wij, met kleine aanpassingen in onze aanpak, meer inwoners kunnen bereiken. Als we vroegsignalen van andere aanbieders kunnen ontvangen zetten wij ons in om hierbij aan te sluiten.

We weten dat onze inzet effect heeft wanneer het aantal succesvolle contactpogingen van Team Eropaf stijgt en meer inwoners de aangeboden hulp accepteren.

Problematische schulden
Team Eropaf benadert ook inwoners met langdurige, problematische schulden (voormalig NPG-project IJsberg). Ook in 2026 zetten wij ons in om deze (vaak lastig te bereiken) doelgroep hulp te bieden. Wij blijven dit doen door kleine veranderingen in onze werkwijze aan te brengen en het effect hiervan te meten (bijvoorbeeld door verandering van gesprekstechnieken of communicatie). We overleggen met de dorpsraad van Foxhol om samen inwoners met financiële problemen te bereiken als onderdeel van de dorps- en wijkplannen.

Door het uitvoeren van deze acties willen wij het bereik onder onze inwoners vergroten. Wanneer we een stijging zien in het aantal advies- en intakegesprekken dat wij voeren weten wij dat onze inzet effect heeft.

Doelstelling

b. Wij bieden maatwerk aan verschillende doelgroepen, zo kort als het kan, zo lang als nodig
Inwoners die hulp ontvangen van de Kredietbank Midden-Groningen, ontvangen hulp die het beste past bij hun persoonlijke situatie. Daarbij houden we rekening met verschillende doelgroepen. We kiezen voor de minst ingrijpende vorm van hulp, waarbij de inwoner zoveel mogelijk de baas blijft over zijn financiële situatie. Iedere inwoner met financiële zorgen ontvangt een passend hulpaanbod. Dit kan een adviesgesprek of budgetcoaching zijn, maar ook een schuldregeling of budgetbeheer.

Statushouders in Midden-Groningen worden financieel ontzorgd. Daarbij is het doel dat het aantal statushouders waar de Kredietbank de vaste lasten van doorbetaalt daalt. Wij zetten in op een uitstroom van 80% binnen 1 jaar. De ervaring leert dat inwoners uit Midden-Groningen die onder bewind staan dit veelal nodig hebben. Het betreft vaak complexe dossiers. Wij willen dat het aantal inwoners met beschermingsbewind dat binnen één jaar hulp bij schulden krijgt stijgt. Om dit te bereiken bespreken we lopende schuldendossiers met bewindvoerders en proberen, waar mogelijk, belemmeringen om een schuldenregeling aan te vragen weg te nemen.

Ondernemers in Midden-Groningen kunnen terecht bij het Loket Zelfstandigen. In samenwerking met BWRI en een gespecialiseerde partner worden ondernemers met schulden geholpen. Jongeren krijgen hulp vanuit het NPG-project ‘Jongeren met Toekomst’. Dit project wordt verantwoord onder het programma NPG.

Acties

De budgetcoach statushouders werkt met statushouders aan financiële zelfredzaamheid

Om te voorkomen dat financiële zorgen de inburgering niet in de weg staan, worden statushouders na huisvesting in de gemeente financieel ontzorgd. Dit wordt gedaan door de budgetcoach statushouders, in samenwerking met BWRI en Humanitas. De belangrijkste vaste lasten worden doorbetaald. Daarbij krijgen alle nieuwe statushouders financiële begeleiding in de vorm van individuele coaching en/of groepslessen. Wanneer een statushouder na één jaar financiële ontzorging niet in staat is om zelfstandig zijn financiën te beheren dan bieden we regulier budgetbeheer aan.

Een deel van de statushouders valt nog onder de oude Inburgeringswet. Ook deze statushouders wordt financiële begeleiding geboden door middel van coaching en groepslessen. Hiermee willen we ook hen begeleiden richting financiële zelfredzaamheid.

In 2026 breiden wij het aantal convenantpartners uit

Op dit moment hebben wij een convenant gesloten met vier kantoren die beschermingsbewind uitvoeren binnen onze gemeente. In 2026 willen wij nieuwe partijen toevoegen aan dit convenant. Op deze manier willen wij ervoor zorgen dat iedere inwoner in Midden-Groningen passende financiële ondersteuning heeft, die zo kort als kan, zo lang als nodig is duurt.

Om huizenbezitters te kunnen helpen houden wij onze kennis up-to-date

Jaarlijks volgen wij een training om huizenbezitters met geldzorgen goed te kunnen helpen.

We evalueren de aanbesteding van de schuldhulpverlening voor ondernemers en bepalen de vervolgactie

In 2026 evalueren wij de aanbesteding van de schuldhulpverlening voor ondernemers. Wanneer het nodig is ondernemen wij actie op de uitkomsten van deze evaluatie.

Doelstelling

c. Wij werken met onze klanten aan financiële zelfredzaamheid. Het aantal klanten met budgetbeheer daalt met 30% ten opzichte van 2022.

Om deze doelstelling te bereiken werken alle collega’s met klantcontact van de Kredietbank met het traject ‘duurzame uitstroom’. In het beleidsplan 'Samen zorg voor rust in je geldzaken' 2022-2026 hebben we deze doelstelling opgenomen. 2022 is het startpunt voor het meten van onze resultaten.

Acties

Klanten die kunnen uitstromen wordt een traject ‘duurzame uitstroom’ aangeboden

Samen met onze klanten werken we aan het verbeteren van financiële vaardigheden. Dit bereiken wij door vanaf het eerste contact met onze klanten te starten met financiële begeleiding. Onze klanten maken niet langer gebruik van onze hulp dan nodig (zo kort als kan, zo lang als nodig) en stromen, waar mogelijk, blijvend uit. Hierbij hebben wij bijzondere aandacht voor de klanten die langer dan 6 jaar in budgetbeheer zitten. Zo laten we bijvoorbeeld de betalingen van de vaste lasten stap voor stap weer over aan de inwoner. Zo kunnen we ervoor zorgen dat onze inwoners niet opnieuw financiële problemen krijgen.

2.2.7 Sociale teams

Inleiding

De sociale teams hebben een centrale rol in het sociaal domein. Zij zijn vaak het eerste aanspreekpunt voor inwoners die een vraag tot ondersteuning hebben. De sociale teams bieden de toegang tot zorg en ondersteuning. Ook geven ze zelf lichte ondersteuning aan inwoners op alle levensdomeinen. Dit werk van de sociale teams gebeurt vanuit de drie sociale wetten die we moeten uitvoeren: de Jeugdwet, de Wmo en de Participatiewet. De sociale teams zijn ondergebracht bij Kwartier Zorg en Welzijn. Het welzijnswerk wordt steeds meer geïntegreerd binnen de teams.

De langdurige samenwerkingsrelatie met Kwartier Zorg en welzijn, uitvoerder van de sociale teams en welzijn, eindigt uiterlijk 1 januari 2028. Eind 2023 gaf Kwartier aan de wettelijke taken rond de toegang tot jeugdhulp niet langer te kunnen uitvoeren. Uit onderzoek, uitgevoerd door BDO, bleek dat Kwartier onvoldoende invulling geeft aan het strategisch partnerschap om de toekomstige ontwikkelingen en landelijke richtlijnen voor stevige Lokale Teams vorm te kunnen geven. Op 3 april 2025 heeft het college ingestemd met de inrichting van een gemeentelijke stichting voor de uitvoering van sociale teams en welzijn. Kwartier en gemeente werken nauw samen om de transitie naar deze nieuwe vorm zo goed mogelijk te laten verlopen voor inwoners en personeel. Kwartier heeft aangeboden de statuten van de huidige stichting aan te passen en over te dragen aan het college. De beoogde ingangsdatum van de nieuwe stichting is 1 januari 2027.

De sociale teams zijn belangrijk voor sociale veerkracht. Zij helpen mee aan de verandering die we willen maken. Samen met inwoners kijken ze naar wat wél goed gaat, wat mensen zelf kunnen en wat zij samen met de mensen om hen heen kunnen doen om problemen en moeilijkheden aan te pakken. Zodat er met de inwoners betere oplossingen worden gevonden. Naast aandacht voor de transitie blijft de focus in 2026 gericht op een goede toegang tot jeugdhulp en het versterken van de sociale basis door het bieden van passende collectieve voorzieningen en activiteiten. Vanaf 2025 pakken we als gemeente onze strategische rol meer op in de verwachting dat we sneller de juiste stappen kunnen gaan zetten in het licht van de Hervormingsagenda Jeugd en de Het Toekomstscenario Jeugdbescherming. Voor beiden zijn stevige Lokale Teams een belangrijke voorwaarde.

Ambities

De sociale teams bevorderen de veerkracht, zeggenschap en het eigenaarschap van onze inwoners, juist in die situaties waarin deze kleiner dreigen te worden. De sociale teams helpen inwoners bovendien om de kring van mensen om hen heen breder en sterker te maken. Ze bieden ondersteuning zo nabij mogelijk, collectief waar mogelijk, individueel waar nodig. De sociale teams verzorgen daarnaast toegang tot geïndiceerde hulp en begeleiding.

Trends en ontwikkelingen

De sociale teams blijven zich ontwikkelen
De sociale teams werken sinds 2021 met vier ontwikkelvelden. Deze ontwikkelvelden zijn bedoeld om werkwijzen in de teams te verbeteren. De ontwikkelvelden hebben betrekking op de samenwerking met het onderwijs, de Openbare Geestelijke Gezondheidszorg, complexe problematiek in gezinnen en het organiseren van een integrale toegang voor de inwoner tot het gehele sociaal domein. Alle medewerkers van de teams dragen actief bij aan de ontwikkelvelden. Eind 2021 zijn de plannen van aanpak vastgesteld. De teams werken verder aan het uitvoeren van deze plannen.

Werken aan verandering met NPG-projecten
Vanuit het NPG wordt er gewerkt aan een goede toekomst voor iedereen. Verschillende projecten worden vanuit de visie Sociale veerkracht uitgevoerd. In een aantal van deze projecten hebben de sociale teams een centrale rol: bevordering sociale veerkracht , inzet van ervaringsdeskundigen in armoede en sociale uitsluiting. Met deze projecten worden nieuwe werkwijzen uitgeprobeerd om inwoners meer eigenaarschap en zeggenschap te geven en de kring rondom hen groter te maken. De NPG-projecten zijn verder uitgewerkt in programma 2.5 Gevolgen gas -en zoutwinning en lokaal programma NPG.

Beheersing kosten sociaal domein
De sociale teams bieden de toegang tot zorg en ondersteuning. Daarmee spelen ze een belangrijk rol in het beheersen van de kosten van jeugdhulp en Wmo. De sociale teams geven uitvoering aan de beheersmaatregelen en eventuele opvolging daarvan. Voor de beheersing van de kosten jeugdhulp nemen we sinds 2025 steeds meer regie. Zie 2.2.3 Wmo en 2.2.4 Jeugd voor meer informatie over de beheersmaatregelen.

Integrale toegang tot het sociaal domein
Uiterlijk 1 januari 2028 willen we invulling geven aan een gemeentelijke stichting waarbij de sociale teams en de welzijnstaken worden uitgevoerd. Vanuit de Hervormingsagenda werken we aan snelle laagdrempelige ondersteuning dichtbij onze inwoners. We willen zorgen voor een stevige sociale basis door uitbreiding van passende collectieve voorzieningen en activiteiten en normalisering van problematiek. We bieden vanuit de sociale teams basisondersteuning aan onze inwoners en daarnaast werken we aan uitbreiding van basishulp die we zonder indicatie kunnen aanbieden.

Doelstelling

a. De sociale teams begeleiden inwoners naar de juiste zorg en ondersteuning

We streven ernaar dat inwoners de meest passende ondersteuning krijgen, die daadwerkelijk helpt om weer zo snel mogelijk eigen regie over zijn of haar (gezins)leven te kunnen voeren. De sociale teams spelen daarin een belangrijke rol. Dat vraagt om goede aansluiting op de vraag van inwoners, vanuit de visie Sociale veerkracht. Hiervoor zetten we in op het verder ontwikkelen van de inrichting en werkwijzen van de sociale teams. En gaan we meer sturen op het resultaat van zorg en ondersteuning die ook bijdragen aan het bredere welbevinden van de inwoner en zijn of haar omgeving. Onderdeel van het sturen op resultaat is het monitoren en verbeteren van de kwaliteit van zorg en ondersteuning van jeugdhulp. Dit gebeurt met een periodieke controle op de aanwezigheid en kwaliteit van een plan.

Acties

We implementeren en gaan verder met het ontwikkelen van Bevorderen Sociale Veerkracht

Het NPG project bevordering sociale veerkracht is afgerond. De sociale teams hebben een belangrijke rol in het verder implementeren en uitdragen van de visie Sociale veerkracht, zodat zij onze inwoners nog beter naar de juiste zorg en ondersteuning kunnen begeleiden. Ingezette zorg en ondersteuning heeft alleen zin als deze leidt tot een verhoging van het welbevinden van de inwoner en zijn of haar omgeving. We willen meer sturen op het resultaat van de geboden ondersteuning. Onderdeel van het sturen op resultaat is het monitoren en verbeteren van de kwaliteit van zorg en ondersteuning van jeugdhulp. Dit gebeurt middels een periodieke controle op de aanwezigheid en kwaliteit van een plan.

We voeren het NPG-project Inzet Ervaringsdeskundigen Armoede en Sociale Uitsluiting uit

De inzet van ervaringsdeskundigen helpt om de drempel tot ondersteuning te verlagen en zorgt ook voor nauwere aansluiting op de vraag van inwoners in een armoede of financiële schuldsituatie. Deze manier van werken past goed in de visie Sociale veerkracht. Dit NPG-project wordt verder toegelicht in paragraaf 2.5.4.

We voeren vroegsignalering van armoede en schulden integraal uit binnen de sociale teams

Het voorkomen van schulden levert maatschappelijk en financieel grotere winst op dan het oplossen van schulden. Tegelijkertijd is het voor inwoners om verschillende redenen lastig om tijdig hulp en ondersteuning te zoeken en te vinden. Daarom is de inzet op een integrale aanpak voor vroegsignalering van groot belang. Dit NPG-project wordt verder toegelicht in paragraaf 2.5.4.

Doelstelling

b. De sociale teams werken meer samen met de welzijnsdiensten

De sociale teams hebben een belangrijke rol in het uitdragen van de visie Sociale veerkracht. We willen de werkwijzen en inrichting van de sociale teams verder ontwikkelen, zodat zij onze inwoners nog beter naar de juiste zorg en ondersteuning kunnen begeleiden. Ingezette zorg en ondersteuning heeft alleen zin als deze leidt tot een verhoging van het welbevinden van de inwoner en zijn of haar omgeving. We willen de samenwerking tussen welzijn, participatie, kredietbank en de toegang tot Wmo en jeugdhulp versterken door samen in te zetten op passende ondersteuning. Dit gebeurt middels een periodiek aanmeldoverleg over gewenst aanbod.

Acties

We investeren in de samenwerking tussen sociale teams en welzijnsdiensten

In 2025 is een uniforme aanmeldroute voor de gebiedsteams ingevoerd. In alle teams worden op dezelfde wijze nieuwe aanmeldingen besproken. Vanuit alle disciplines is een vertegenwoordiger betrokken. Het gaat om toegang jeugdzorg, Wmo, welzijnstaken, wijkcoaches BWRI en de kredietbank. In 2026 wordt deze werkwijze geborgd.

We versterken de samenwerking tussen de sociale teams en jongerenwerk.

Vanuit de sociale teams zetten we het voorliggend veld steeds meer in. Casemanagers jeugd en jongerenwerkers werken vanaf 2023 samen in de sociale teams. Op deze manier worden jongeren, waar mogelijk, laagdrempelig ondersteund door een jongerenwerker. Daarna kan, indien nodig, opgeschaald worden naar de toegang tot jeugdzorg.

Doelstelling

c. Inwoners ontvangen de benodigde hulp en ondersteuning binnen de wettelijke termijnen

We zetten in op het verkleinen van de wachtlijsten binnen de sociale teams en het beperken van de wachttijden tot de wettelijke termijnen.

Acties

We geven uitvoering aan de beheersmaatregelen en eventuele opvolging daarvan
We hebben meerdere beheersmaatregelen ingezet om de jeugdhulp beter en goedkoper te maken. De inhoudelijke en financiële voortgang is gemonitord met het dashboard Sociaal domein.

We zetten in op het voorkomen van wachtlijsten
We zijn gestart met het werken in gebiedsteams. Hierdoor wordt de samenwerking tussen de sociale teams en welzijnswerk versterkt met het doel meer voorliggend op te pakken en onnodige verwijzing naar zorg te voorkomen.

Doelstelling

d. De sociale teams hebben een goed beeld van de lokale ondersteuningsbehoefte en maatschappelijke uitdagingen
Goed zicht op de lokale ondersteuningsbehoefte en maatschappelijk uitdagingen zorgt ervoor dat we beter kunnen inschatten of de sociale teams de goede dingen doen, en of ze de goede dingen goed doen. De sociale teams kunnen zich met de juiste informatie en gegevens ook beter en sneller aanpassen aan ontwikkelingen in de lokale samenleving.

Acties

We geven periodiek samen met de sociale teams duiding aan de cijfers en ontwikkelingen in de indicatoren
We verzamelen periodiek gegevens over zorggebruik voor managementrapportages en voor verbetering van kwaliteit en efficiëntie van zorggebruik. We signaleren trends, kostenontwikkeling en opvallende afwijkingen. In 2025 werken we aan de systematisering van de verzameling van gegevens, de analyse ervan en de vervolgstappen in de vorm van verbetering van werkwijzen.

We werken in 2026 aan het implementeren van de gebiedsanalyses
We werken met gebiedsanalyses om passende voorzieningen en activiteiten te bieden per gebiedsteam.

2.2.8 Verplichte beleidsindicatoren (BBV)

indicatoren

Naam Indicator	Eenheid	Peiljaar	M-G	Nederland
Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	2024	12,2	6,7
		2023	12,8	6,3
		2022	10,5	4,2
		2021	1,5	2,7
Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	2024	31	28
		2023	29	27
		2022	24	24
		2021	27	20
Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	%	2024	3,2%	2,3%
		2023	2,5%	2,3%
		2022	2,7%	2,4%
		2021	2,3%	1,9%
Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar	2023	608	836,6
		2022	604,4	824,7
		2021	591,5	805,1
		2020	569,5	795,7
Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 t/m 21 jarigen	2023	1,0%	1,0%
		2022	1,0%	1,0%
		2021	1,0%	1,0%
		2020	1,0%	1,0%
Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	2023	7,0%	6,0%
		2022	7,0%	6,0%
		2021	8,0%	6,0%
		2020	8,0%	6,0%
Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbev. t.o.v. van de beroepsbev.	2024	70,5%	73,2%
		2023	70,1%	73,1%
		2022	69,3%	72,2%
		2021	67,2%	70,4%
Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	2023	3,0%	2,0%
		2022	3,0%	1,0%
		2021	2,0%	2,0%
		2020	3,0%	2,0%
Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	2024	402	343,6
		2023	413,8	344,8
		2022	432,1	366,7
		2021	486,9	431,2
Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15 – 64 jaar	2024	502,4	203,1
		2023	452,3	191,5
		2022	469,6	197,7
		2021	495,7	197,7
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	2024	16,6%	13,7%
		2023	17,1%	13,9%
		2022	17,0%	13,5%
		2021	16,4%	13,2%
Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	2024	1,3%	1,0%
		2023	1,4%	1,1%
		2022	1,6%	1,2%
		2021	1,6%	1,2%
Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	2024	0,6%	0,4%
		2023	0,5%	0,3%
		2022	0,4%	0,3%
		2021	0,4%	0,3%
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 10.000 inwoners	2024	890	720
		2023	880	700
		2022	860	710
		2021	870	702

Naam Indicator	Eenheid	Peiljaar	M-G	Nederland
Demografische druk	%	2025	77,2%	70,7%
Toelichting: Het aantal personen van 0 tot 20 jaar én 65 jaar of		2024	76,0%	70,4%
ouder per honderd personen van 20 tot 65 jaar.		2023	75,4%	70,3%
		2022	75,6%	70,3%

De gegevens kunnen onderhevig zijn aan verandering en zijn overgenomen van waarstaatjegemeente.nl op peildatum 30-7-2025

2.2.9 Financieel overzicht Sociaal

Bedragen x €1.000

Omschrijving	Realisatie 2024	Begroting na wijziging 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Lasten						
Inkomensregelingen	**42.568**	**43.793**	**45.375**	**47.759**	**50.186**	**51.462**
(Werk)Participatie	**24.229**	**21.683**	**20.705**	**20.793**	**20.713**	**21.065**
Burgerparticipatie	**13.224**	**6.766**	**7.491**	**7.760**	**7.681**	**7.739**
WMO	**12.948**	**30.400**	**31.467**	**33.162**	**36.127**	**38.880**
WMO Sociaal domein (nieuwe taken)	**16.129**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Accommodaties	**2.082**	**1.542**	**1.528**	**1.444**	**1.542**	**1.752**
Jeugd	**42.564**	**44.856**	**45.597**	**47.588**	**48.921**	**53.078**
Onderwijs	**10.810**	**10.985**	**11.188**	**10.789**	**10.943**	**11.055**
Totaal Lasten	**164.555**	**160.026**	**163.350**	**169.294**	**176.114**	**185.030**
Baten						
Inkomensregelingen	**34.882**	**34.636**	**36.384**	**37.862**	**39.440**	**40.420**
(Werk)Participatie	**5.547**	**2.631**	**2.664**	**2.650**	**2.527**	**2.579**
Burgerparticipatie	**9.119**	**2.055**	**2.520**	**2.543**	**2.807**	**2.731**
WMO	**833**	**7.268**	**7.159**	**8.055**	**8.296**	**8.545**
WMO Sociaal domein (nieuwe taken)	**7.354**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Accommodaties	**118**	**138**	**141**	**145**	**149**	**154**
Jeugd	**1.366**	**820**	**1.027**	**24**	**1.125**	**1.125**
Onderwijs	**4.049**	**3.751**	**4.351**	**3.694**	**3.727**	**3.760**
Totaal Baten	**63.266**	**51.297**	**54.245**	**54.972**	**58.071**	**59.314**
Saldo voor bestemming	**-101.289**	**-108.728**	**-109.105**	**-114.322**	**-118.043**	**-125.716**
Stortingen						
Inkomensregelingen	**63**	**1**	**0**	**0**	**0**	**0**
(Werk)Participatie	**1.509**	**121**	**0**	**0**	**0**	**0**
Burgerparticipatie	**84**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
WMO Sociaal domein (nieuwe taken)	**14**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Jeugd	**95**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Onderwijs	**130**	**205**	**130**	**130**	**130**	**130**
Totaal Stortingen	**1.894**	**327**	**130**	**130**	**130**	**130**
Onttrekkingen						
Inkomensregelingen	**1.267**	**0**	**0**	**153**	**153**	**153**
(Werk)Participatie	**1.282**	**594**	**362**	**155**	**155**	**155**
Burgerparticipatie	**750**	**84**	**0**	**0**	**0**	**0**
WMO	**0**	**94**	**0**	**0**	**0**	**0**
WMO Sociaal domein (nieuwe taken)	**90**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Accommodaties	**4**	**4**	**4**	**4**	**4**	**4**
Jeugd	**1.358**	**95**	**0**	**0**	**0**	**0**
Onderwijs	**478**	**120**	**120**	**120**	**120**	**120**
Totaal Onttrekkingen	**5.230**	**991**	**485**	**431**	**432**	**432**
Totaal mutatie reserves	**3.336**	**663**	**356**	**302**	**302**	**302**
Saldo na bestemming	**-97.953**	**-108.065**	**-108.749**	**-114.021**	**-117.741**	**-125.414**

Toelichting

Het saldo voor bestemming op het programma sociaal is in 2026 toegenomen met € 377.000 ten opzichte van begroting 2025. Het nadelig saldo na bestemming is toegenomen met € 684.000. We lichten per product de belangrijkste wijzigingen toe.

Inkomensregelingen

Het saldo bij het product Inkomensregelingen na reservemutaties is ten opzichte van 2025 met € 326.000 verslechterd. De lasten zijn met € 1.582.000 toegenomen en de baten met € 1.748.000.

Lasten (€ 1.582.000 nadelig): De lasten BUIG periodieke bijstandsuitkeringen en Loonkostensubsidie nemen met € 1.856.000 toe ten opzichte van 2025 door indexatie en de jaarlijkse stijging van het aantal inwoners dat werkt met Loonkostensubsidie. Door het onder andere uitstromen van inwoners naar het sociaal ontwikkelbedrijf vanwege de Just Transition Fund Waardewerk, de overbrugbanen, verwachten we een daling in het aantal uitkeringen. Voor het Meedoenfonds waren in 2025 er extra middelen beschikbaar daarom is het budget voor 2026 € 300.000 lager. Voor de uitgaven van de hersteloperatie Kinderopvangtoeslag krijgen we jaarlijks een vergoeding van het Rijk, we stellen het budget bij in de P&C documenten aan de hand van de verwachte declaraties van gedupeerde ouders. Ten opzichte van de begroting 2025 is er een voordeel van € 300.000. De salarislasten zijn € 685.000 hoger vanwege interne doorbelastingen en personeelsmutaties. In 2026 ontvangen we in de meicirculaire net zoals in 2025 middelen voor de alleenverdienersproblematiek daarom is er een voordeel van € 273.000 ten opzichte van 2025. Overige plussen en minnen tellen op tot een voordeel van € 86.000.

Baten (€ 1.748.000 voordelig): Op basis van de Rijksbegroting en Voorjaarsnota van het Rijk is de verwachting dat de baten van de BUIG toenemen met € 2.098.000 ten opzichte van de begroting 2025. Dit is het gevolg van de systematiek van de BUIG, de bijdrage die we ontvangen is afhankelijk van de realisatie van 2025. De loonkostensubsidie wordt vergoed op basis werkelijke lasten en jaarlijks verwachten dat het aantal inwoners dat werkt met loonkostensubsidie stijgt. Dit veroorzaakt mede de stijging van de Rijksuitkering. De gemeente Midden-Groningen ontvangt jaarlijks een vergoeding van het Rijk voor de hersteloperatie Kinderopvangtoeslag, we stellen het budget bij in de P&C documenten aan de hand van de verwachte declaraties van gedupeerde ouders. Ten opzichte van de begroting 2025 is er een nadeel van € 445.000 in de baten. Overige plussen en minnen tellen op tot een voordeel van € 95.000.

Werkparticipatie

Het saldo bij het product Werkparticipatie na reservemutaties is ten opzichte van 2025 met € 890.000 verbeterd. De lasten zijn met € 978.000 afgenomen, de baten met € 33.000 toegenomen en de onttrekking aan de reserve is met € 121.000 verslechterd

Lasten (€ 978.000 voordelig): Door het toenemen van het aantal inwoners op een beschutte werkplek of overbrugbaan stijgen de lasten voor het begeleiden van deze inwoners op de werkplek, het nadeel is € 231.000. De begrote lasten van de subsidie van Werkpro aan NME Kinderboerderij zijn € 77.000 lager ten opzichte van 2025 vanwege een correctie in de begroting. De realisatie van de verhaalde salarissen WSW blijkt in voorgaande jaren hoger te zijn dan begroot daarom stellen we positief bij het voordeel is € 100.000. Daarnaast verwachten we een daling in de salarislasten WSW omdat het aantal medewerkers WSW jaarlijks daalt, het voordeel is € 739.000. We verwachten dat de lasten voor geneeskundige controles en keuringen van de WSW-medewerkers stijgen door hogere ziekteverzuim, het nadeel is € 20.000. De lasten huren roerende zaken zijn gestegen vanwege het vervangen van het wagenpark door te leasen. In de begroting was nog geen rekening gehouden met deze wijziging. Het nadeel is € 179.000. De salarislasten dalen met € 367.000 vanwege interne doorbelasting en personeelsmutaties. Het aantal inwoners dat een beschutte werkplek vindt bij het Werkbedrijf stijgt jaarlijks waardoor de salarislasten stijgen met € 642.000 ten opzichte van 2025. De toename wordt grotendeels gecompenseerd door Loonkostensubsidie € 527.000 en werkplekbegeleiding € 96.000. In 2026 zal het werkbedrijf van BWRI verhuizen naar de nieuwbouwlocatie waardoor er minder lasten zijn voor de tijdelijke huisvesting, het voordeel is € 234.000. Overige plussen en minnen tellen op tot een nadeel van € 57.000.

Baten (€ 33.000 voordelig): Wegens geringe afwijkingen wordt dit niet toegelicht.

Mutatie reserve (€ 121.000 nadelig): Door lagere storting en lagere onttrekking aan de reserve nieuwbouw BWRI ontstaat een nadeel van € 121.000 in 2026 ten opzichte van 2025.

Burgerparticipatie

Het saldo bij het product Burgerparticipatie na reservemutaties is ten opzichte van 2025 met € 344.000 verslechterd. De lasten zijn met € 725.000 toegenomen, de baten met € 465.000 toegenomen en de onttrekking aan de reserve is met € 84.000 afgenomen.

Lasten (€ 725.000 nadelig): De verwachte lasten voor Inburgeringsvoorzieningen ten opzichte van de begroting 2025 zijn hoger, het nadeel is € 400.000. Hier tegenover staan ook hogere baten van de specifieke uitkering Inburgeringsvoorzieningen, per saldo heeft dit geen effect in de begroting. In 2025 zijn er incidentele middelen beschikbaar gesteld voor integrale aanpak gestapelde problematiek, het voordeel is ten opzichte van 2025 € 250.000. De salarislasten op dit product stijgen met € 242.000 vanwege gewijzigde interne doorbelasting en personeelsmutaties. Er zijn incidentele middelen opgenomen voor de transitie met betrekking tot de stichting sociale teams en welzijn, dit gaat om € 250.000. De basissubsidie voor Kwartier is geïndexeerd, hierdoor stijgen de lasten met € 105.000. Overige plussen en minnen tellen op tot een voordeel van € 22.000.

Baten (€ 465.000 voordelig): De hogere lasten voor Inburgeringsvoorzieningen worden gedekt uit de specifieke uitkering waardoor de verwachte baten € 400.000 hoger zijn ten opzichte van 2025. De baten voor de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne zijn € 65.000 hoger.

Mutatie reserve (€ 84.000 nadelig): Wegens geringe afwijkingen wordt dit niet toegelicht.

WMO

Het saldo bij het product WMO na reservemutaties is ten opzichte van 2025 met € 1.270.000 verslechterd. De lasten zijn met € 1.067.000 toegenomen, de baten met € 109.000 afgenomen en de onttrekking aan de reserve is met € 94.000 afgenomen.

Lasten (€ 1.056.000 nadelig): De lasten voor huishoudelijke hulp, begeleiding en dagbesteding zijn gestegen ten opzichte van 2025. Voor huishoudelijke hulp gaat het om € 600.000. Er is rekening gehouden met een volumegroei van 3% en een indexatie van 4%. Voor begeleiding en dagbesteding gaat het om € 245.000. Hier is alleen gerekend met een indexatie van 4%. De lasten voor beschermd wonen, maatschappelijke opvang, vrouwenopvang en huiselijk geweld zijn opgenomen conform de begroting van de centrumgemeente. Dit leidt tot een nadeel van € 183.000, dit komt hoofdzakelijk door de verwachte naderende tekorten in de financiering van de opvang. De lasten voor rolstoelen, vervoersmiddelen en woonvoorzieningen (aanpassen woningen) zijn met € 62.000 toegenomen ten opzichte van de begroting 2025, dit komt met name door indexatie. De lasten van publiek vervoer zijn € 48.000 hoger. De lasten voor de pilot Herstelacademie en Housing First zijn incidenteel in 2025 opgenomen in de begroting. Dit leidt tot een afname van de lasten met € 175.000. Hogere toegerekende salariskosten aan dit product leiden tot een toename van de lasten met € 91.000. Overige plussen en minnen tellen op tot een nadeel van € 6.000.

Baten (€ 109.000 nadelig): Voor Housing First zijn is er in 2025 een incidenteel budget van € 95.000 geraamd, dit is niet opgenomen in 2026. Overige plussen en minnen tellen op tot een nadeel van € 14.000.

Mutatie reserve (€ 94.000 nadelig): Wegens geringe afwijkingen wordt dit niet toegelicht.

Accommodaties

Het saldo bij het product Accommodaties na reservemutaties is ten opzichte van 2025 met € 17.000 verbeterd. De lasten zijn met € 14.000 afgenomen en de baten met € 3.000 toegenomen. Wegens geringe afwijkingen wordt dit product niet toegelicht.

Jeugd

Het saldo bij het product Jeugd na reservemutaties is ten opzichte van 2025 met € 629.000 verslechterd. De lasten zijn met € 741.000 toegenomen, de baten met € 207.000 toegenomen en de onttrekking aan de reserve is met € 95.000 afgenomen.

Lasten (€ 741.000 nadelig): De begroting 2026 is gebaseerd op de bijstelling bij de Voorjaarsnota 2025 en de prognose Q2 2025. Hierin is een loon-prijsindexering van 5,13% verwerkt. Conform het advies uit de commissie van Ark is er ook met een volumegroei van 4,7% gerekend. De besparingseffecten uit de Hervormingsagenda zijn voor 50% meegerekend vanaf 2026. De lasten zijn met € 489.000 gestegen ten opzichte van 2025. De basissubsidie voor Kwartier is geïndexeerd, hierdoor stijgen de lasten met € 115.000. Er zijn incidentele middelen opgenomen voor de transitie met betrekking tot de stichting sociale teams en welzijn, dit gaat om € 250.000. In 2025 waren er ook incidentele middelen opgenomen voor de transitie rondom Kwartier, dit leidt tot een afname van de lasten met € 200.000. De baten en lasten voor Welzijn op Recept zijn gestegen ten opzichte van 2025, dit leidt tot hogere lasten van € 290.000. De baten en lasten voor het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) zijn gedaald, dit leidt tot lagere lasten van € 244.000. Overige plussen en minnen tellen op tot een nadeel van € 41.000.

Baten (€ 207.000 voordelig): De baten en lasten voor Welzijn op Recept zijn gestegen ten opzichte van 2025, dit leidt tot hogere baten van € 434.000. De baten en lasten voor het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) zijn gedaald, dit leidt tot lagere baten van € 244.000.

Mutatie reserve (€ 95.000 nadelig): Wegens geringe afwijkingen wordt dit niet toegelicht.

Onderwijs

Het saldo bij het product Onderwijs na reservemutaties is ten opzichte van 2025 met € 472.000 verbeterd. De lasten zijn met € 203.000 toegenomen, de baten met € 600.000 toegenomen en de storting in de reserve is met € 75.000 afgenomen ten opzichte van voorgaand jaar.

Lasten (€ 203.000 nadelig): De toegerekende salarislasten met betrekking tot onderwijsbeleid zijn € 297.000 lager dan in 2025. Dit komt omdat tot en met 2025 incidentele kosten zijn verschoven van het Jeugd ZIN budget naar onderwijs voor de inzet van kind-ouder ondersteuners. Ook wordt een gedeelte van de salariskosten toegerekend aan het Onderwijsachterstanden budget (OAB). De lasten van onderwijshuisvesting zijn € 165.000 lager door lagere verzekeringskosten € 39.000 en lagere afschrijvingen € 86.000. Daarnaast was in 2025 incidenteel € 40.000 extra budget geraamd voor het opstellen van het integraal huisvestingsplan Onderwijs.

Tegenover deze lagere lasten staan incidenteel hogere lasten van € 651.000 voor de afboeking en sloopkosten van oude schoolgebouwen. Deze worden geheel gedekt door baten en hebben daarom geen effect op het begrotingssaldo.

Baten (€ 600.000 voordelig): De incidenteel hogere baten betreffen voor € 651.000 vergoedingen van het Rijk en van derden, voor dekking van de afboeking en sloopkosten van oude schoolgebouwen. Daar staat tegenover een verlaging van € 75.000 omdat in 2025 incidenteel extra baten waren geraamd voor de storting in de reserve Beeldende Kunst. Het restant van € 24.000 verhoging bestaat grotendeels uit de verhoging van de geraamde servicekosten.

Mutatie reserve (€ 75.000 voordelig): Wegens geringe afwijkingen wordt dit niet toegelicht.

2.3 Programma Fysieke leefomgeving

2.3.0 Inleiding

Visie
We willen een prettige omgeving om in te wonen, werken en leven.

Doelstelling
Het programma Fysieke leefomgeving geeft inzicht in ruimtelijke en economische ontwikkelingen voor 2026 en verder. Wij willen dat ook volgende generaties fijn kunnen wonen, werken en ontspannen in onze mooie gemeente. Daarom houden we in onze beslissingen rekening met de gevolgen op de omgeving.

Wij willen samen met onze inwoners de juiste keuzes maken voor de invulling van de beschikbare ruimte. Hiervoor geeft de onze Omgevingsvisie richting, grenzen en voorwaarden. We zetten ons in om de mogelijkheden voor wonen af te stemmen op behoeften van onze inwoners. Wij zijn aan de slag met de bestuursopdracht thema Wonen uit het raadswerkprogramma en hebben de woonvisie vernieuwd. We ondersteunen onze inwoners zo goed als mogelijk bij de energietransitie en van het aardgas afgaan. Wij helpen huurders en huiseigenaren bij het verduurzamen van hun woning en het verlagen van hun energierekening. Dat doen wij in samenwerking met de woningcorporaties. We zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de woonomgeving. Een goede woonomgeving is goed bereikbaar. En er zijn geen gevaarlijke situaties in het verkeer.

Voor de economie is ook ruimte nodig. We hebben een visie voor onze bedrijventerreinen met een uitvoeringsprogramma. In 2025 hebben wij een economische agenda opgesteld om zo onder meer goed aan te kunnen sluiten op de veranderende economie als gevolg van verschillende transities én de regionale economische structuurversterking vanuit Nij Begun. Om winkelcentra aantrekkelijk te houden, willen we zo goed mogelijk voorkomen dat er panden in de winkelcentra leeg staan. Dit doen we door nieuwe winkels zoveel mogelijk alleen in de winkelcentra toe te staan. De landbouw is een belangrijke sector, die voor een groot deel bepaalt hoe ons buitengebied eruitziet. We willen de landbouwsector bijstaan in de ingezette transitie van het landelijk gebied. We willen een gezonde recreatiesector, waar veel toeristen en onze eigen inwoners willen doorbrengen. We gaan door met de uitvoering van de visie Vrijetijdseconomie.

Het programma Fysieke leefomgeving bestaat uit de volgende onderdelen:
2.3.1 Ruimtelijke ontwikkeling en kwaliteit
2.3.2 Wonen
2.3.3 Werken
2.3.4 Energie en Duurzaamheid

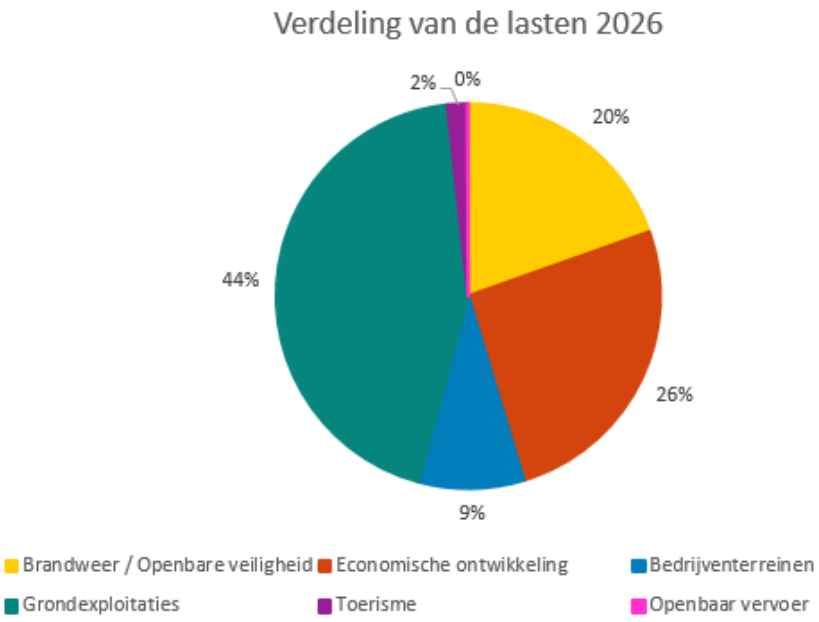

2.3.1 Ruimtelijke ontwikkeling en kwaliteit

Inleiding

Wij vinden het belangrijk dat onze leefomgeving van goede kwaliteit is. Wij willen dat onze inwoners goed kunnen wonen, leven en werken. In deze paragraaf beschrijven we de activiteiten en projecten die een bijdrage leveren aan de het op orde brengen en houden van de ruimtelijke kwaliteit van onze leefomgeving.

Ambities

Wij werken aan:

- Een aantrekkelijke en leefbare gemeente. Iedereen kan hier goed wonen, leven, ondernemen en werken. Dit versterkt de brede welvaart.
- Goed wonen in Midden-Groningen. Wij willen dat er voldoende woningen zijn. Wij spannen ons in voor nieuwbouw van huizen. Ook werken wij aan het verbeteren van bestaande woningen. Wij willen dat onze inwoners een goede en betaalbare plek hebben om te wonen. Goed wonen gaat ook over een fijne woonomgeving, over zorg en over groen. Wij werken verder aan de uitvoering van de bestuursopdracht thema Wonen.
- Een sterkere economie van onze gemeente. Dit betekent dat er voldoende plekken voor bedrijven moeten zijn. Ook moeten die plekken geschikt zijn voor de toekomst. Wij willen aantrekkelijk zijn voor bedrijven en ondernemers.
- Een goed bereikbare en verkeersveilige gemeente voor alle verkeersdeelnemers. We zetten in op duurzame mobiliteit. Dat betekent dat wij zoveel mogelijk stimuleren om met het openbaar vervoer of op de fiets te gaan in plaats van met de auto. Het verkeerssysteem vormt in de volle breedte geen belemmering om je vrij te kunnen verplaatsen. Het verkeerssysteem is ook toegankelijk zodat iedereen de mogelijkheid heeft om zich te kunnen verplaatsen. Oftewel mobiliteit is binnen ieders bereik.

Trends en ontwikkelingen

Er wordt veel gesproken over het gebruik van de ruimte. Er is in Nederland veel behoefte aan ruimte, maar onze ruimte is beperkt. Daarom moeten we hier slim mee omgaan. We zoeken een goede balans tussen beschermen en benutten.

Woningmarkt Midden-Groningen
Veel mensen zijn op zoek naar een huis of bouwgrond. Tussen 2023 en 2030 moeten er ongeveer 1.250 huizen in Midden-Groningen bijkomen. Ongeveer de helft in de dorpen en de andere helft in Hoogezand en Sappemeer. In 2023 en 2024 zijn er ruim 400 woningen bijgekomen. In paragraaf 2.3.2 wordt nader ingegaan op het aspect Wonen.

Bedrijventerreinen
In Midden-Groningen zijn veel bedrijven. Het is belangrijk dat bedrijven een plek kunnen vinden in onze gemeente. Dat gebeurt in de dorpen en op bedrijventerreinen in Hoogezand, Sappemeer, Siddeburen en Zuidbroek. Een deel van die terreinen is verouderd. Die moeten daarom worden vernieuwd en bijvoorbeeld energiezuiniger worden gemaakt. Daarnaast zijn er bijna geen kavels meer beschikbaar op de bedrijventerreinen. Daarom is het ook nodig dat er nieuwe bedrijventerreinen bij komen. Zo kan de werkgelegenheid blijven groeien.

Mobiliteit
Het wordt steeds belangrijker om duurzaam te reizen. In heel Nederland wordt steeds meer ingezet op het STOMP-principe: stappen, trappen, openbaar vervoer, 'mobility as a service', personenauto. Hierbij wordt eerst ingezet op wandelen, dan fietsen, vervolgens openbaar vervoer, dan 'mobility as a service' (bijvoorbeeld verschillende vormen van deelmobiliteit) en als laatste op de personenauto. Dit is niet alleen belangrijk voor het milieu en de gezondheid, maar verhoogt ook de leefbaarheid.

Het Rijk heeft met de Voorjaarsnota 2025 geld gereserveerd voor de aanleg van de Nedersaksenlijn. De komende jaren wordt een MIRT-verkenning uitgevoerd. MIRT staat voor Meerjaren Investeringsprogramma Ruimte en Transport. Onderzocht gaat worden wat wij willen oplossen, hoe we dat doen en wat daarvoor nodig is. Het Rijk coördineert het MIRT-onderzoek. De Nedersaksenlijn levert een bijdrage aan de regionale brede welvaart maar zorgt ook voor een verhoging van de spoorfrequentie.

Nij Begun
In 2023 is als antwoord van het Kabinet op de aardbevingsproblematiek in de provincie Groningen Nij Begun aangeboden aan Groningen. Het betreft een pakket van 50 maatregelen gekoppeld aan middelen voor betere schadeafhandeling, gelijktijdig versterken en verduurzamen van woningen, en het opstellen van een Sociale en Economische agenda die leidt tot het vergroten van de brede welvaart van de inwoners van Groningen. Beide agenda's zijn vastgesteld en worden verder uitgewerkt tot concrete maatregelen en programma's.

Opgenomen in Nij Begun is het Masterplan Regiocentra Groningen. Hierin staan de ideeën voor 11 regiocentra in de provincie. Met deze plannen geven ze een impuls aan de leefbaarheid en brede welvaart in de regio. Hoogezand/Sappemeer is een van de regiocentra waarvoor een toekomstperspectief is opgesteld. Voor de uitvoering van het Masterplan Regiocentra Groningen komen middelen beschikbaar vanuit Nij Begun.

NOVEX
Het Rijk heeft in 2022 landelijk 16 regio's aangewezen. In die gebieden spelen verschillende en complexe opgaven tegelijk en is betrokkenheid van de rijksoverheid nodig om tot oplossing te komen. Dit zijn de zogenaamde NOVEX-gebieden. NOVEX staat voor Nationale Omgevingsvisie Executiekracht. Er liggen drie NOVEX-gebieden in de provincie Groningen en alle drie zijn voor ons van belang. Het gaat om het gebied van de vier aardbevingsgemeenten (Eemsdelta, Groningen, Hogeland en Midden-Groningen), om het gebied van de Regio Groningen Assen (RGA) en het gebied waar het traject van de Lelylijn gepland is. De status van NOVEX-gebied betekent voor een regio dat er rechtstreekse betrokkenheid van het Rijk is om de problematiek langjarig aan te pakken. Vanuit NOVEX-gebied RGA zijn wij betrokken en wordt er gewerkt aan een uitvoeringsagenda voor het ontwikkelperspectief van het gebied. Vanuit het NOVEX-gebied Groningen waren wij betrokken bij het opstellen van een ontwikkelperspectief. Er wordt nu gezamenlijk gewerkt aan een uitvoeringsagenda. Ook voor het NOVEX-gebied Lelylijn is een ontwikkelperspectief vastgesteld.

Ruimtelijke Investeringsagenda
De ruimtelijke ambities die we hebben vastgelegd in onze beleidsvisies zijn groot en kosten veel geld. We kunnen zelf maar voorzien in een deel van deze kosten. Een belangrijk deel zal door derden moeten worden verkregen. De Ruimtelijke Investeringsagenda is daarbij een belangrijk hulpmiddel. Het geeft een samenvatting van de ruimtelijke ambities en opgaven in een overzicht met ruimtelijke projecten en financiën. We maken een Ruimtelijke Investeringsagenda voor het stedelijk gebied en voor het landelijke gebied.

Doelstelling

a. Het stedelijk gebied van Hoogezand en Sappemeer versterken
Wij willen dat Hoogezand en Sappemeer fijne plekken zijn om te wonen, te werken en te leven. De leefbaarheid moet verbeterd worden op plekken waar deze niet voldoende is.

Acties

Masterplan Regiocentra
Het in 2025 vastgestelde masterplan voor Hoogezand en Sappemeer bevat 12 gebiedsopgaven. Deze gebiedsopgaven dragen bij aan de versterking van het stedelijk gebied. Wij werken deze gebiedsopgaven uit en starten met uitvoering op basis van prioritering en beschikbaarheid middelen.

Doelstelling

b. Inspelen op ruimtelijke ontwikkelingen
Om woningbouwlocaties of nieuwe bedrijventerreinen mogelijk te maken doen wij ontwerpend onderzoek. Wij maken ook visies en toekomstperspectieven voor deelgebieden en kernen, waarbij wij alle ruimtelijke belangen meenemen. Deze documenten onderbouwen nieuwe ontwikkelingen.

Acties

Actualisatie omgevingsvisie
In 2023 is de Omgevingsvisie vastgesteld. Sindsdien zijn een aantal beleidsdocumenten vastgesteld die ervoor zorgen dat een actualisatie van de omgevingsvisie nodig is. We starten met het opstellen van een opdracht.

Gebiedsontwikkeling Nedersaksenlijn

In 2025 start de MIRT-verkenning voor de Nedersaksenlijn. Het Rijk coördineert dit onderzoek en stemt af met de provincies. Provincies en gemeenten gaan tegelijkertijd een verkenning starten naar mogelijke gebiedsontwikkeling langs de toekomstige Nedersaksenlijn. Beide verkenningen grijpen op elkaar in.

Doelstelling

c. Samenwerking Omgevingsdienst Groningen

Wij vinden een gezonde en veilige woonomgeving belangrijk. Samen met de Omgevingsdienst Groningen zorgen we voor de Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving op het gebied van milieu. Voor de uitvoering van deze taken spreken wij een aanpak af met andere Groninger gemeenten en de provincie Groningen.

Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden. Dit betekende een uitbreiding van het takenpakket voor toezicht en handhaving voor bodem en het energietoezicht. Hierover maken wij in overleg met de Omgevingsdienst Groningen en de andere Groninger gemeenten passende afspraken. Voor het bepalen van de inzet van toezicht werkt de Omgevingsdienst Groningen risico gestuurd. Het risico gestuurd werken wordt door het inzetten van data-analyses verbeterd.

Doelstelling

d. Werken onder de Omgevingswet

De Omgevingswet is op 1 januari 2024 in werking getreden. De Omgevingswet voegt 26 oude wetten samen en bevat regels voor wat er buiten te zien, horen en ruiken is. Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet heeft de gemeente van rechtswege een tijdelijk omgevingsplan gekregen. Dit tijdelijke omgevingsplan bestaat onder andere uit alle bestemmingsplannen, de gemeentelijke verordeningen en de Bruidsschat met de verkregen rijksregels.

Acties

Uitvoeren transitieplan omgevingsplan

Eén gemeente dekkend omgevingsplan vervangt uiterlijk 2032 het tijdelijk omgevingsplan. Onze Omgevingsvisie biedt houvast en uitgangspunten voor het op te stellen omgevingsplan. In 2026 geven we uitvoering aan het in 2025 vastgestelde transitieplan. We werken stapsgewijs toe naar een uniformering en integrale opname in het omgevingsplan. Tijdens de transitie blijven we initiatieven en gebiedsontwikkelingen mogelijk maken.

Beoogd resultaat: uitvoeren transitieplan in 2026

Doelstelling

e. Verdere verbetering van de mobiliteit

Op 28 november 2024 is het Mobiliteitsplan 2025-2040 vastgesteld door de gemeenteraad. Het vervolg hierop is het Uitvoeringsprogramma 2025-2040, waarin diverse maatregelen zijn opgenomen. Het Mobiliteitsplan en het Uitvoeringsprogramma bestaan uit vijf pijlers:

- Verkeersveilig bewegen;
- Duurzaam verplaatsen;
- Leefbaar platteland;
- Bereikbare economie;
- Wegencategorisering.

Acties

De ruimte voor langzaam verkeer verbeteren

Het moet aantrekkelijker worden om met de fiets of te voet te verplaatsen. Hiervoor moeten de voetgangers- en fietsnetwerken in kaart gebracht worden en waar nodig verbeterd. Dit geldt ook voor de schoolzones en -routes.

Aanpakken van onveilige locaties

De onveilige locaties moeten aangepakt worden, waarbij de top 10 ongevallenlocaties (wegvakken en kruisingen) prioriteit hebben. Daarnaast is toegezegd om de shared space gebieden te inventariseren en daarna eventuele maatregelen uit te voeren.

Opstellen beheer- en onderhoudsplan voor OV-haltes

Om het gebruik van het openbaar vervoer te stimuleren moeten de haltes geïnventariseerd worden en moet er een beheer- en onderhoudsplan opgesteld worden. Daarnaast dienen Hubs en OV-haltes voorzieningen worden gerealiseerd die het overstappen comfortabeler maken.

Stimuleren gebruik fiets en OV

Om de bedrijven, bedrijventerreinen en winkelcentra op een duurzame manier te bereiken moeten diverse acties worden ondernomen om werknemers en inwoners te stimuleren meer gebruik te maken van de fiets en het openbaar vervoer.

Inrichting en doorstroming van wegen

Er moet een wegenlegger worden opgesteld voor de gehele gemeente, waarin te zien is welke weg onder welke categorie valt. Daarnaast dienen standaard wegprofielen worden opgesteld en geactualiseerd ten behoeve van een eenduidige inrichting van wegen. Op gebiedsontsluitingswegen moet worden ingezet op maatregelen die de doorstroming van het verkeer verbeteren.

Doelstelling

f. Behartigen van onze belangen in plan- en beleidsvorming van derden

Het is belangrijk om aangesloten te zijn bij planvorming van derden. Hierdoor worden de belangen van onze gemeente naar voren gebracht en bewaakt. Tegelijkertijd is het een kans om te zien of er meerwaarde gecreëerd kan worden. We continueren in 2026 daarom onze betrokkenheid bij onder andere de planvorming van de N33, de spoorprojecten Wunderline en Nedersaksenlijn, de jaarlijks terugkerende overleggen over de dienstregeling van het streekvervoer, de NOVEX-gebieden en de Economische Agenda Nij Begun.

Indicatoren

De gemeente heeft de ambitie om een aantrekkelijke en leefbare gemeente te zijn. Deze ambitie volgen wij aan de hand van de Leefbaarometer op wijkniveau. De Leefbaarometer is een monitor- en signaleringsinstrument van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties waarmee een inschatting wordt gegeven van de leefbaarheid in Nederland. Dat is gedaan aan de hand van een groot aantal kenmerken van de woonomgeving, zoals type voorzieningen, lokale geluidsbelasting en onveiligheid. De Leefbaarometer geeft een indruk van waar het naar verwachting goed of slecht is gesteld met de leefbaarheid (signalering) en hoe die leefbaarheid zich ontwikkelt (monitoring). De Leefbaarometer wordt iedere twee jaar geactualiseerd.

Wijk	Leefbaarheidssituatie							
	2002	2008	2012	2014	2016	2018	2020	2022
Foxham en Hoogezand-Noord	6	6	6	6	6	6	6	5
Hoogezand-Zuid	4	4	4	4	4	4	4	5
Kalkwijk	7	7	8	8	8	8	8	8
Sappemeer	6	6	6	6	6	6	6	7
Kiel-Windeweer	9	9	9	9	9	8	8	8
Kropswolde	8	8	8	9	9	9	9	8
Foxhol	4	6	6	6	6	6	6	5
Westerbroek en Waterhuizen	7	7	7	7	8	7	7	8
Harkstede, Scharmer en Woudbloem	7	7	7	8	8	8	8	8
Kolham	7	7	7	8	8	8	7	7
Froombosch	6	6	6	7	8	7	7	7
Slochteren	6	6	6	7	7	7	6	7
Schildwolde	6	6	6	7	7	7	7	7
Hellum	8	7	7	8	8	8	8	8
Siddeburen	6	6	6	7	7	7	7	7
Eemskanaal-Zuid	7	6	6	7	7	7	7	6
Tjuchem en Steendam	7	7	7	8	8	8	8	8
Muntendam	6	6	6	6	6	6	6	6
Noordbroek	6	6	6	7	6	7	7	7
Zuidbroek	7	7	7	7	7	8	8	7
Meeden	6	6	6	7	7	7	7	7

Legenda:
4 = Zwak, 5 = Voldoende, 6 = Ruim voldoende, 7 = Goed, 8 = Zeer goed, 9 = Uitstekend

2.3.2 Wonen

Inleiding

In september 2024 heeft de gemeenteraad de 'Woonvisie Midden-Groningen 2024-2030, Met focus vooruit' vastgesteld. Midden-Groningen moet een fijne plek zijn om te wonen. Voor de mensen die er nu al wonen én voor toekomstige inwoners. Daarom moeten er huizen bij komen. Het moeten woningen zijn die passen bij de wensen en bij de portemonnee van inwoners. Niet alleen nieuwbouw is belangrijk. Er is ook aandacht voor de woningen die er al zijn. Een deel van de woningvoorraad moet verbeterd worden.

Ambities

In de woonvisie staan vijf doelen:

- samen versnellen van de woningbouw;
- goed wonen in de dorpen;
- kwaliteitsslag in het stedelijk gebied;
- goed en betaalbaar wonen;
- aandacht voor groepen die dat nodig hebben.

Trends en ontwikkelingen

De landelijke overheid komt met een nieuwe wet: de Wet versterking regie volkshuisvesting. Het is de bedoeling dat deze wet geldt vanaf 1 januari 2026. Voor gemeenten verandert er veel door deze wet. Zo moet er een volkshuisvestingsprogramma gemaakt worden. Hierin staat hoeveel woningen, waar en voor wie gebouwd worden. Twee derde (66%) van de nieuwe woningen moet betaalbaar zijn. Huishoudens met lage inkomens en middeninkomens hebben zo meer kans op het vinden van een woning. Ook moeten er voldoende woningen voor ouderen bijkomen. Met de nieuwe wet worden de procedures korter. Het wordt makkelijker om te bouwen aan de rand van dorpen en steden. Plus er komen meer mogelijkheden voor bouwen op eigen erf. Alle gemeenten moeten bijdragen aan de huisvesting van mensen die dringend een huis nodig hebben. Hiervoor moeten gemeenten een urgentieverordening vaststellen.

De omgevingsvisie is de basis voor het volkshuisvestingsprogramma. Burgemeester en wethouders hebben de taak om te zorgen dat er een volkshuisvestingsprogramma komt. Zij stellen het volkshuisvestingsprogramma ook vast. De landelijke overheid wil dat alle gemeenten op 1 januari 2027 een volkshuisvestingsprogramma hebben. Wij maken dit programma in 2026. In dit programma geven wij aan hoeveel, waar en voor wie wij bouwen en welke maatregelen wij daarvoor nemen. De 'Woonvisie Midden-Groningen 2024-2030 , Met focus vooruit' en de Woonzorgwelzijnsvisie Midden-Groningen 2025-2030, Voor iedereen een thuis!' zijn hiervoor een belangrijke basis.

Doelstelling

a. Versnellen woningbouw

Tussen 2022 een 2031 moeten er in de gemeente 1.350 woningen bij komen. Dit is de uitkomst van het gemeentelijk woningmarktonderzoek uit 2022. Voor onze gemeente is dit een grote opdracht. We spannen ons in om genoeg plekken en genoeg plannen te hebben voor alle nieuwe woningen.

Acties

Benutten van hulpmiddelen

In 2026 vragen wij een flexpool subsidie aan bij de provincie Groningen om de woningbouwplannen te versnellen. De subsidie mag gebruikt worden om plannen voor te bereiden. Wij kunnen € 100.000 aanvragen.

Versterken samenwerking met marktpartijen

Wij organiseren twee bijeenkomsten met makelaars en ontwikkelaars. Ook zijn wij deelnemer aan de provinciale versnellingstafel. Hier doen ook marktpartijen zoals ontwikkelaars en corporaties aan mee.

Snelle afweging van nieuwe woningbouwinitiatieven

Wij hebben initiatievenloketten. In deze loketten bespreken en beoordelen wij ruimtelijke initiatieven. Dat zijn ook woningbouwinitiatieven. Deze loketten zijn er iedere week. Wij geven de uitkomst door aan de initiatiefnemers.

Doelstelling

b. Goed wonen in de dorpen

Er zijn veel dorpen in de gemeente. Muntendam, Zuidbroek, Siddeburen, Schildwolde, Slochteren en Harkstede zijn de grotere dorpen met meer voorzieningen, zoals een supermarkt of gezondheidscentrum. De overige dorpen zijn onze woondorpen. In deze dorpen is niet altijd een winkel of een huisarts. Toch wonen mensen ook daar met plezier.

Wij vinden het belangrijk dat onze dorpen fijne woonplekken zijn. Daarom willen wij nieuwe woningen toevoegen. Zo krijgt de jeugd de mogelijkheid om in het eigen dorp te blijven. Zo kunnen ouderen die dat willen, verhuizen naar een kleinere woning.

Acties

Verdere uitwerking centrumplan Muntendam

Samen met inwoners uit het dorpen hebben wij gewerkt aan het centrumplan. Dit plan bestaat ondere andere uit nieuwbouw van woningen. Het is de bedoeling dat in 2027 gestart wordt met de bouw van de eerste huizen. In 2026 gaan wij hiervoor de ruimtelijke procedures voeren. Met Groninger Huis onderzoeken wij of in het voormalige gemeentehuis sociale huurappartementen een plek kunnen krijgen. We pakken de openbare ruimte aan.

Doorgaan met de gebiedsgerichte aanpak Muntendam

De gebiedsgerichte aanpak Muntendam draait om energiezuinig maken van goedkope koopwoningen. Het is gestart als project van de Regio Deal Oost Groningen. In 2026 willen wij verder gaan met het project. Wij maken afspraken met de provincie over de subsidie die wij hebben gekregen. Wij ronden het project in 2026 af.

In de markt zetten vrijkomende schoollocaties in de dorpen

We zijn in 2025 gestart met het op de markt brengen van vrijkomende locaties. Dit is gedaan voor Kolham, Westerbroek, Zuidbroek, Slochteren en Siddeburen. In 2026 wordt duidelijk welke partijen de woningen gaan bouwen en wanneer de bouw start. We werken samen met een particuliere grondeigenaar in Meeden aan een plan voor woningbouw. In 2026 wordt duidelijk of deze samenwerking leidt tot een concreet plan. Het is de bedoeling dat een deel van het plan als CPO-project (collectief particulier opdrachtgeverschap) wordt uitgevoerd.

Aandacht voor lokale woonvraagstukken

In de dorpsplannen geven inwoners van onze dorpen aan wat zij belangrijk vinden voor het wonen. Bij de invulling van de vrijkomende locaties worden bewoners betrokken. Zo maken wij plannen die aansluiten bij de woonvisie én bij de behoefte en de wensen van de bewoners.

Doelstelling

c. Zorgen dat de kwaliteitsslag in het stedelijk gebied zichtbaar wordt

In Hoogezand en Sappemeer moeten er tot 2031 tussen 500 en 675 woningen bij komen. Ook moeten veel bestaande woningen worden verbeterd. Dit gaat vaak samen met het aanpakken van de woonomgeving. Hoogezand- Noord (Noorderpark) is het gebied waar Groninger Huis. Lefier en de gemeente samen de Zeeheldenbuurt aanpakken. Verouderde sociale huurwoningen worden gesloopt en vervangen door nieuwbouw. Ook komen er extra huizen bij langs het Winschoterdiep. Op de vrijkomende schoollocaties zijn plannen voor woningbouw.

Acties

We starten met de nieuwbouw van woningen in de Vosholen fase 2

In 2026 start de bouw van woningen aan de oostkant van de Croonhoven. Er kunnen in totaal 136 woningen gebouwd worden in fase 2. Er komen sociale huurwoningen (rijwoningen) en middeldure en dure koopwoningen (tweekappers en vrijstaande woningen).

Verdere uitwerking plannen Hoogezand-Noord (Zeeheldenbuurt-West)

Wij werken samen met Lefier en Groninger Huis verder aan de plannen voor de Zeeheldenbuurt-West. Hier slopen Lefier en Groninger Huis 196 sociale huurwoningen. Tussen 2027 en 2033 worden er 164 sociale huurwoningen terug gebouwd. Ook komen er duurdere huurwoningen en koopwoningen. In 2025 is een tenderprocedure gestart. In 2026 wordt een marktpartij gekozen om de woningen te bouwen. Groninger Huis levert in 2026 33 appartementen op aan de Winkelhoek.

In de markt zetten van vrijkomende schoollocaties

In 2025 hebben marktpartijen hun belangstelling voor woningbouw op aantal locaties kunnen tonen. Er is een zogenoemde tender uitgezet. Het gaat onder andere om de Aalbersestraat, de Multatulistraat, de Mars, Middenstraat, Troelstralaan en de Narcissenstraat. In 2026 start de bouw van woningen aan de Aalbersestraat en de Multatulistraat. Voor de andere locaties is eind 2025/begin 2026 duidelijk wie gaat bouwen.

Doelstelling

d. Goed en betaalbaar wonen

We werken aan goede en betaalbare woningen op een fijne plek. Er zijn woningen nodig voor mensen met een kleine en grote beurs. Voor 1- en 2-persoonshuishoudens en voor gezinnen. Voor jonge mensen (starters) en ouderen. Er zijn (sociale) huurwoningen nodig en koopwoningen.

Acties

We stellen nieuwe meerjarige afspraken met Lefier, Groninger Huis, Woonzorg Nederland en hun huurdersorganisaties vast

Wij zijn in 2025 gestart met het maken van nieuwe prestatieafspraken voor de jaren 2026 tot en met 2030. De planning is dat de meerjarige prestatieafspraken in januari 2026 worden ondertekend. We leggen vast hoe samenwerken. We maken afspraken over voldoende sociale huurwoningen. We maken ook afspraken over betaalbaar wonen en hulp voor mensen met financiele problemen. Andere onderwerpen voor de afspraken zijn: energiezuinige woningen, fijne woonplek (leefbaarheid) en wonen met zorg. In de meerjarige afspraken staat wat wij samen met Lefier, Groninger Huis, Woonzorg Nederland en de huurdersorganisatie willen bereiken in 2031.

We maken concrete prestatieafspraken voor het jaar 2026

We maken concrete prestatieafspraken voor het jaar 2027. De meerjarige prestatieafspraken zijn hiervoor de basis.

Doorgaan met leningen SVN

Inwoners met een koopwoning kunnen ook in 2026 gebruik maken van de stimuleringslening en de verzilverlening. Ook bieden wij de starterslening aan voor mensen die hun eerste koopwoning kopen.

Doelstelling

e. Speciale aandacht voor groepen die dat nodig hebben

Niet al onze inwoners vinden zelf makkelijk een huis. Ook hebben sommige inwoners hulp nodig bij het zelfstandig wonen. In onze woonvisie en in de woonzorgwelzijnsvisie staat hoe wij deze inwoners willen helpen. \De landelijke overheid heeft vastgelegd welke groepen extra aandacht (urgentie) nodig hebben bij het vinden van een huis. Dit zijn bijvoorbeeld ouderen en mensen met een verstandelijke, lichamelijke, zintuigelijke of psychische beperking.

Acties

We stellen een woonzorgvisie vast

We hebben in 2025 de 'Woonzorgwelzijnsvisie Midden-Groningen 2025-2030, Voor iedereen een thuis!' vastgesteld. Ook is er een uitvoeringsprogramma. In 2026 gaan wij aan de slag met de acties uit dit uitvoeringsprogramma.

We onderzoeken de mogelijkheden voor goede huisvesting voor arbeidsmigranten

Wij willen dat arbeidsmigranten een goede woonplek hebben. Veel arbeidsmigranten wonen niet zelfstandig, maar huren een kamer. In 2026 werken wij verder aan goede huisvesting voor arbeidsmigranten. Wij doen dit in overleg met werkgevers en met buurgemeenten. Wij maken gebruik van het ondersteuningsprogramma arbeidsmigranten van de VNG om meer inzicht en grip te krijgen op het vraagstuk van (de huisvesting van) arbeidsmigranten.

We voeren kamerverhuurbeleid in

In 2026 stellen wij het facet omgevingsplan en beleidsregels voor kamerverhuur vast.

Indicatoren

Wij houden de ontwikkeling van de woningvoorraad bij.

Woningvoorraad (Bron: CBS)	2022	2023	2030
Beginstand woningvoorraad per 1 januari	28.313	28.587	>29.663

2.3.3 Werken

Inleiding

We vinden het belangrijk dat iedereen kan meedoen, goed woont en werk heeft. Economische activiteiten dragen bij aan de brede welvaart en aan het sociaaleconomisch perspectief van onze inwoners. Werk zorgt ervoor dat mensen hun rekeningen kunnen betalen, geen schulden maken en zich beter voelen. Het geeft ook meer sociale contacten en zelfvertrouwen.

Om te zorgen voor meer banen in onze gemeente, moeten we goed voor onze bedrijven zorgen. We willen voldoende ruimte voor bedrijven om te zorgen dat bedrijven kunnen ontwikkelen op een geschikte plek. Er zijn mogelijkheden voor sport, winkelen en cultuur en je kunt genieten in het landelijk gebied van landschap en natuur. Wij vinden het belangrijk dat er meer toeristen komen. Dat geeft levendigheid in de dorpen en toeristen geven ook geld uit in onze gemeente.

Ambities

Wij vinden het belangrijk dat iedereen mee kan doen, goed kan wonen en werken. Wij willen een economie waar zoveel mogelijk mensen aan het werk zijn. Want met een baan kunnen mensen hun rekeningen betalen en krijgen ze geen geldproblemen. Als je werk hebt, heb je ook meer sociale contacten. En daarmee krijgen mensen een positieve eigenwaarde. Om te zorgen voor voldoende banen in onze gemeente, moeten we goed voor onze bedrijven zorgen. We willen voldoende ruimte voor bedrijven om te zorgen dat bedrijven door kunnen ontwikkelen in onze gemeente. Onze werklocaties moeten aantrekkelijk zijn voor ondernemers, zodat ze in onze gemeente willen blijven. Aantrekkelijke werklocaties voor bedrijven trekt bovendien ook nieuwe bedrijven naar onze gemeente.

Trends en ontwikkelingen

Werkgelegenheid en personeel
In 2024 is de Nederlandse economie met 1,0 procent gegroeid. Dat is meer dan in 2023, toen de economie nauwelijks groei liet zien. In Groningen is door de afbouw van de gaswinning krimp te zien van het bruto regionaal product (BRP). Het BRP is de economische waarde. Als we de gaswinning niet meenemen is er, net als landelijk, een groei van 1 procent te zien. In provincie Groningen is de arbeidsmarkt iets ruimer dan landelijk, maar nog steeds krap te noemen. In Midden-Groningen is de werkloosheid in 2024 met 3,7%, gelijk aan het landelijk gemiddelde.

Plek voor bedrijven
Er zijn regelmatig bedrijven die contact met ons opnemen over beschikbare bedrijventerreinen om te kunnen bouwen. Niet alleen in onze gemeente, maar in de hele Regio Groningen-Assen (en de rest van Nederland) is er nog vraag naar ruimte. Er is niet genoeg ruimte op onze bedrijventerreinen voor alle bedrijven die een nieuwe plek zoeken. Niet alleen bedrijven hebben ruimte nodig, ook andere ontwikkelingen zijn in onze gemeente op zoek naar ruimte, bijvoorbeeld nieuwe woningen.

Netcongestie
Netcongestie betekent dat het elektriciteitsnet te vol raakt. Dit levert problemen op voor het bedrijfsleven. Steeds vaker krijgen we te maken met bedrijven die geen grote aansluiting kunnen krijgen, of te maken hebben met lange wachttijden om een aansluiting te krijgen. Hierdoor kunnen bedrijven niet, of met vertraging, uitbreiden of nieuw bouwen.

Industrie
23% van de banen in Midden-Groningen zijn banen in de industrie. Volgens de UWV-prognoses blijft de industriesector in Groningen krimpen. De sector heeft te maken met hoge energieprijzen, waardoor met name energie-intensieve bedrijven druk ondervinden.

Landbouw
Onze gemeente heeft veel boerenbedrijven. De landbouwsector is steeds in ontwikkeling. De agrarische bedrijven zijn innovatief en werken continu aan verduurzaming van de sector. Ook wordt er steeds meer natuurinclusief gewerkt. Dat betekent dat boeren met de manier waarop zij in hun bedrijf werken bijdragen aan de natuur en de omgeving. De landbouwsector heeft te maken met steeds veranderende en strengere regels voor natuur, klimaat, water en bodem. De Rijksoverheid heeft daar nieuwe plannen voor bekend gemaakt die grote gevolgen hebben voor de toekomst van de landbouw en het landelijk gebied in Nederland. Boeren maken zich zorgen over hun bedrijf en de toekomst. Provincie Groningen heeft de leiding om de plannen van de Rijksoverheid uit te werken. Door landelijke en Europese politieke ontwikkelingen is de koers die wordt gevolgd onduidelijk.

Detailhandel
De detailhandel is veel in beweging. Dit heeft verschillende oorzaken. Ten eerste verandert de opbouw van de bevolking. Zo neemt het deel jongeren af en het deel ouderen toe. Tussen deze groepen zitten verschillen in hoeveel geld ze kunnen uitgeven en waaraan ze dit willen doen. Daarnaast kunnen mensen zich steeds makkelijker verplaatsen met bijvoorbeeld de auto, trein of fiets. Dit betekent dat je ook op plekken verder van huis kunt winkelen. Ook hebben mensen in vergelijking met vroeger meer vrije tijd. Mensen hebben meer tijd om te winkelen en doen dit ook.

Verder kopen steeds meer mensen spullen op internet. In 2024 gaven mensen voor meer dan 36 miljard euro uit aan producten en diensten op internet, een stijging van 5% ten opzichte van 2023. Al deze veranderingen betekenen veel voor winkels in de winkelstraten. Winkeliers moeten meer moeite doen om klanten naar hun winkel te trekken. Dit kunnen ze doen door bijvoorbeeld een aantrekkelijk aanbod of een goede service. Daarnaast hebben winkeliers te maken met bijvoorbeeld veranderingen in hoeveel en wat mensen kunnen kopen. Ook hebben winkeliers te maken met stijgende kosten voor bijvoorbeeld personeel en energie.

Recreatie en toerisme
Volgens het Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen (NBTC) zal het toerisme in Nederland verder gaan groeien. Zowel de binnenlandse als internationale verblijfsgasten. Om deze groei in goede banen te leiden, wordt landelijk ingezet op spreiding van bezoek in tijd & ruimte. Vakantie en vrije tijd worden voor veel mensen steeds belangrijker. Er wordt steeds meer geld aan uitgegeven. Nederlanders kiezen weer vaker voor een vakantie in het buitenland, vooral in Europa. Wel worden er vaker korte trips in eigen land gemaakt. Het NBTC geeft in het rapport Potentie plattelandsvakanties Nederland aan dat er steeds meer interesse is in vakantie op het platteland. Ook in onze gemeente stijgt het aantal overnachtingen. Onze bezoekers komen vooral uit Nederland, maar ook steeds vaker uit Duitsland. Er zijn meer actieve ouderen in Nederland. Zij gaan er veel op uit buiten het hoogseizoen. Dit verlengt het seizoen voor onze ondernemers. Natuur en landelijke bestemmingen worden steeds populairder. Mensen zijn op zoek naar bijzondere ervaringen. Er is belangstelling voor bijzondere verblijfsaccommodaties zoals bijvoorbeeld een boomhut of wellness, maar ook voor de unieke verhalen van het gebied en het maken van herinneringen. Door technologische vernieuwingen kan een gast sneller, contactloos en op elk gewenst moment geholpen worden. Toepassing van AI (kunstmatige intelligentie) wordt steeds belangrijker in de oriëntatiefase van de bezoeker en bij het inrichten van de bedrijfsvoering door onze ondernemers.

Doelstelling

a. Wij willen een goede en eenduidige publieke dienstverlening aan ondernemers bieden
Samen met het bedrijfsleven en instellingen werken we aan de economische en maatschappelijke opgaven van Midden-Groningen. Wij denken mee met bedrijven die in onze gemeente willen starten of bedrijven uit onze gemeente die willen groeien. Dit doen wij ook bij bedrijven die willen samenwerken met elkaar of met het onderwijs. Op deze manier helpen wij mee met ideeën van bedrijven om te vernieuwen en te ontwikkelen.

Acties

Lokale economische agenda
Vanuit onze lokale economische agenda werken wij aan acht uitdagingen. In 2026 worden de volgende activiteiten opgepakt, waarover wij in de jaarrekening zullen rapporteren.

- Verkenning kansen intensivering (boven)regionale samenwerking;
- Verkennen van een integrale werkgeversaanpak in samenwerking met sociaal domein en BWRI;
- Verkennen en lanceren van een of meer pilotprojecten gericht op verbeteren van de aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt;
- Verkennen of met toonaangevende industriële spelers, kennis- en onderwijsinstellingen en medeoverheden kunnen komen tot een masterplan gericht op het versterken van het industriële fundament in Midden-Groningen;
- Verkennen of met toonaangevende scheepsbouwers, kennis- en onderwijsinstellingen en medeoverheden kunnen komen tot een masterplan gericht op het uitbouwen van de concurrentiepositie van deze sector;
- Herijken visie Vrijetijdseconomie;

- Verkennen en lanceren van 1 of meer pilotprojecten gericht op versterken of verbreden van recreatief aanbod in onze gemeente.

In 2029 volgt een evaluatie van het uitvoeringsprogramma Lokale economische agenda.

Aanspreekpunt voor ondernemers

Naast het standaard loket voor vergunningen bieden wij contactpersonen voor ondernemers. Dit zijn de bedrijvencontactfunctionarissen. Bij hen kunnen ondernemers terecht met vragen. Ondernemers hebben vaak situaties waarbij alleen een aanvraag voor vergunning niet passend is. Een gesprek met de bedrijvencontactfunctionaris brengt de ondernemer bij de juiste afdeling in de gemeente.

Uitvoeringsagenda bedrijventerreinenvisie

In 2026 worden de volgende activiteiten opgepakt, waarover we in de jaarrekening zullen rapporteren.

- Programma verduurzaming bedrijventerreinen (met Groningen werkt Slim);
- Visie op de glastuinbouw;
- Onderzoek intensiveringsmogelijkheden bedrijventerreinen;
- Start met ontwikkelplannen per bedrijventerrein;
- Uitbreiding Gouden Driehoek;
- Scenariostudie Sappemeer-Oost.

In 2027 volgt een tussenevaluatie van de uitvoeringsagenda bedrijventerreinenvisie.

Informatie geven

Via onze reguliere contacten met ondernemers en ondernemersverenigingen delen we informatie over regionale ontwikkelingen en publieke regelingen die interessant zijn. Daarnaast verbinden we de ondernemers in onze gemeente die specifieke vragen hebben met het ondersteuningsaanbod van andere partijen zoals provincie, RVO en GroBusiness.

Regelmatig brengen we een digitale nieuwsbrief voor ondernemend Midden-Groningen uit. In deze nieuwsbrief delen we informatie, ontwikkelingen en kansen met bedrijven in Midden-Groningen. We willen ons bedrijfsleven zo veel mogelijk betrekken bij wat er speelt in onze gemeente.

Ondernemers kunnen ook veel van elkaar leren. Daarom organiseren we in 2026 ook opnieuw minimaal één brede bijeenkomst voor ondernemers. Naast een inspirerende spreker wordt ondernemers op deze bijeenkomst ook volop gelegenheid geboden om te netwerken.

Werk en onderwijs op elkaar afstemmen

Wij maken het mogelijk dat er binnen het lokale onderwijs aandacht wordt gegeven aan techniek en innovatie door middel van onze jaarlijkse subsidie aan het Innovatiefestival. Daarnaast onderzoeken we ook de mogelijkheid voor een onderwijsproject over landbouw en voedsel voor het lokale onderwijs.

Daarnaast werken onderwijs, overheid, bedrijfsleven en inwoners in innovatiewerkplaatsen aan oplossingen voor maatschappelijke vragen. Met innovatiewerkplaatsen versterken wij de relatie tussen bedrijven, onderwijs, inwoners en overheid. Ook draagt het bij aan de regionale binding van studenten en innovatie in de regio. Verder helpen we waar mogelijk initiatieven in hun ontwikkeling.

Doelstelling

b. Wij de landbouwsector bijstaan in de ingezette transitie van het landelijk gebied

Midden-Groningen heeft een landbouwagenda vastgesteld. In de landbouwagenda beschrijven we vier thema's. Per thema zijn activiteiten opgenomen waar we op willen inzetten. De landbouwagenda is geen beleidsstuk met nieuwe kaders, maar meer een uitvoeringsagenda waarin de gemeente haar rol beschrijft en van daaruit aan de slag gaat.

Acties

Het buitengebied in beeld

We houden er rekening mee dat er in de komende jaren veranderingen gaan plaatsvinden in het landelijk gebied. Daar willen we als gemeente op voorsorteren. Speciale aandacht gaat daarbij uit naar het deelgebied Centraal Woldgebied Duurswold en andere gebieden met laagveen en naar het gebied waar bodemdaling plaatsvindt door zoutwinning. We vinden het belangrijk dat de gemeente grip houdt op de ontwikkelingen in het landelijk gebied.

Oog voor elkaar

Een veelgehoord onderwerp bij de sector is dat het belangrijk is om meer oog voor elkaar te hebben. De sector wil graag meer uitdragen hoe de bedrijfsvoering eruitziet of bijdraagt aan de omgeving. Door bij te dragen aan bewustwording en zichtbaarheid, of inzicht in keuzes die worden gemaakt, willen we eraan werken om het wederzijdse begrip te creëren. Vanuit de sector en vanuit andere partijen.

Groenblauwe dooradering (GBDA)

In de opgave om meer GBDA te realiseren, wordt naar de landbouw gekeken als het gaat om zogenoemde overhoeken, ecologische akkerranden en de bufferstroken langs de sloten. De gemeente heeft in het buitengebied echter ook veel grond in bezit om te beheren, denk aan de bermen langs de gemeentelijke wegen en de gemeentelijke sloten. Door de ambitie om als gemeente meer GBDA te realiseren, pakken we onze rol.

Vernieuwing en verduurzaming

Wereldwijd en in iedere sector volgen technologische ontwikkelingen elkaar razendsnel op. Ook lokaal willen we dat de sector zich kan blijven innoveren.

Doelstelling

c. Wij willen aantrekkelijke winkelgebieden

Winkelgebieden hebben verschillende functies. Aantrekkelijke winkelgebieden zijn belangrijk voor economie en werkgelegenheid. Daarnaast hebben winkelgebieden een sociale functie, het is een plek waar mensen elkaar ontmoeten. Ook draagt een goed winkelgebied bij aan het woongenot.

In Midden-Groningen is meer winkelruimte beschikbaar dan dat er winkels zijn. Dit betekent dat een aantal gebouwen leeg staat. Dat is niet goed voor de sfeer in een winkelgebied. Ook kan het zijn dat gebouwen die leegstaan in slechte staat zijn. Om te zorgen dat er niet te veel gebouwen leeg staan, willen wij dat er minder gebouwen gebruikt kunnen worden als winkel. Het gaat dan vooral om gebouwen die niet in winkelgebieden liggen. Zo zorgen wij ervoor dat onze winkelgebieden aantrekkelijk blijven.

Acties

Wij geven aan in welke gebieden winkels mogen zitten

Nieuwe winkels mogen alleen opgericht worden binnen een winkelgebied. Hierdoor zorgen wij ervoor dat de winkels niet door de hele gemeente verspreid liggen. Veel winkels bij elkaar is aantrekkelijk voor mensen die willen winkelen. En veel klanten is weer goed voor de winkeliers.

Wij maken het platform detailhandel mogelijk

Het platform detailhandel is een netwerk van verschillende winkeliersverenigingen in onze gemeente. Gemiddeld komt het platform detailhandel 6 keer per jaar samen om te praten over verschillende onderwerpen die te maken hebben met detailhandel.

Wij werken zoveel mogelijk mee aan verandering van gebruik van een winkelpand

Als een eigenaar het gebruik van zijn winkelpand wil veranderen naar bijvoorbeeld wonen, dan werken we daar zo veel mogelijk aan mee, met name als het winkelpand buiten een kernwinkelgebied ligt. Het nieuwe gebruik moet passen in de omgeving van het pand. De gemeente bekijkt de vraag van de pandeigenaar op een positieve manier.

Doelstelling

d. Wij willen een groeiende en vitale vrijetijdssector

We zetten ons in voor een volwaardige en vitale vrijetijdssector. In 2030 dragen toerisme en recreatie bij aan de brede welvaart in Midden-Groningen. De visie op vrijetijdseconomie en de uitvoeringsagenda die in 2022 zijn vastgesteld zijn hiervoor de basis.

We werken aan 5 ontwikkelpunten:

- De buitenruimte op orde;
- Een aantrekkelijk en beleefbaar aanbod;

- Een toekomstbestendige vrijetijdssector;
- Profilering van ons DNA en betere informatievoorziening;
- Samenwerking met andere overheden gericht op de toekomst.

In 2026 stellen wij de uitvoeringsagenda 2027-2030 op.

Acties

Afronding uitvoeringsagenda 2023-2026

We ronden de acties uit de huidige uitvoeringsagenda af. Daarnaast benadrukken wij de belangen van een sterke vrijetijdseconomie in regionale samenwerkingsverbanden zoals de Visie Zuidlaardermeer en baanbreker Vrijetijdseconomie.

Uitvoeringsagenda 2027-2030

De huidige uitvoeringsagenda heeft een looptijd tot en met 2026. Na evaluatie van de voortgang, effecten en resultaten gaan we een uitvoeringsagenda 2027-2030 opstellen.

Indicatoren

De effecten van het uitvoeren van de uitvoeringsagenda Vrijetijdseconomie zijn meer bezoekers, meer toeristische overnachtingen en een verhoging van de bestedingen. Uiteindelijk draagt dit bij aan een groei van bedrijven en werkgelegenheid. We zien de volgende indicatoren en streefwaarden voor 2030:

Werkgelegenheid in de vrijetijdssector	2020	2030
Aandeel toeristische banen in onze gemeente t.o.v. totaal aantal banen	4,6%	5,5%

Bedrijvigheid in de vrijetijdssector	2020	2030
Aantal bedrijven in vrijetijdssector	360	450

Overnachtingen	2020	2030
Aantal toeristische overnachtingen	201.000	>250.000

2.3.4 Energie en duurzaamheid

Inleiding

In 2021 heeft de raad een duurzaamheidsvisie vastgesteld. Sinds die tijd werken we aan de uitvoering van deze visie. In de duurzaamheidsvisie hebben we veel aandacht voor de sociale kant van de energietransitie. Armoede is een probleem in onze gemeente en we zien dat dit probleem groter wordt. Veel woningeigenaren hebben op dit moment onvoldoende geld om hun huis te verduurzamen. In wijken met goedkope woningen hebben onze inwoners vaak hoge energierekeningen. De laatste jaren zijn er steeds meer subsidies beschikbaar voor inwoners en woningcorporaties voor verduurzaming, isolatie en energiebesparing. Zoals de NIP (nationaal isolatie programma), de SPUK (specifieke uitkering) energiearmoede, en het VHF (volkshuisvestingsfonds). Daar is recent een isolatiesubsidie bijgekomen voortkomend uit Nij Begun. De maatregelen uit Nij Begun worden toegelicht in 2.5.2. Als gemeente hebben wij op diverse plekken een rol bij het uitrollen van deze subsidies. Onze inzet is onze inwoners hier zo goed mogelijk bij te begeleiden.

De overgang naar duurzame energievormen vraagt om veel inspanningen van gemeenten. De productie van elektriciteit moet duurzaam zijn en ook de warmte die we gebruiken moet duurzaam zijn geproduceerd. Gemeenten zijn de regisseurs van de warmtetransitie. Plannen voor duurzame elektriciteit en duurzame warmte maken wij samen met onze buurgemeenten en/of in regionaal verband, en vooral ook samen met onze inwoners. Daarnaast heeft de gemeente een rol bij het maken van keuzes bij de ruimtelijke inrichting. Voor duurzame energieproductie op land en trafo´s en het elektriciteitsnet is ruimte nodig, ruimte die concurreert met de vraag naar ruimte voor woningbouw, landbouw en bedrijvigheid.

Gemeenten moeten elke 4 jaar een Warmteprogramma (WP) vaststellen. Dit warmteprogramma is de opvolger van de Transitievisie Warmte (TVW) vaststellen. Het WP beschrijft per wijk welke mogelijkheden er zijn om van het aardgas af te gaan en op andere, meer duurzame wijze, in warmte te voorzien. Daarnaast is in het WP aandacht voor de wijze waarop inwoners, corporaties en partners worden betrokken.

Samenwerking op gemeente-overstijgende thema's als energie en klimaat is belangrijk. Een belangrijke overlegstructuur voor duurzaam geproduceerde elektriciteit (en warmte) is de Groninger Energietafel Groninger Energieaanpak, samengesteld uit bestuurders en partners in de energietransitie, en de Energyboard Groninger Energieaanpak, samengesteld uit bestuurders. Op de agenda van deze overleggen staan onderwerpen en producten die voortkomen uit de regionale samenwerkingsverbanden 1) Provinciale Meerjaren Infrastructuur Energie en Klimaat (PMIEK), 2) de Regionale Energiestrategie (RES), 3) het Cluster Energie Strategieën (CES) en 4) het regionaal programma Warmte. Binnen de PMIEK ligt de focus op de plannen voor investeringen in het elektriciteitsnet. De PMIEK wordt om de 2 jaar vernieuwd. De Regionale Energiestrategie (RES) gaat over de plannen voor de productie van duurzame energie op land en de verduurzaming van de gebouwde omgeving. Ook de RES wordt om de 2 jaar vernieuwd. Met de CES brengen industrie, netbeheerder en overheden de toekomstige vraag naar en aanbod van duurzame energie voor een energiecluster in beeld. Noord-Nederland is één energiecluster. Binnen het regionaal provinciaal Warmte werken beleidsambtenaren en partners aan gezamenlijk vraagstukken die de warmtetransitie betreffen.
Een thema dat de laatste jaren meer in de belangstelling is gekomen, is klimaatadaptatie. Er valt minder regen, maar als het valt, is de neerslag heviger dan voorheen. Hoe passen wij ons aan aan het veranderende klimaat? Samen met de werkregio Groningen-Noord Drenthe werken wij aan de Regionale Uitvoeringsagenda en lokaal aan de Lokale Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie. Hiermee hopen wij in de toekomst de droogte, hitte en wateroverlast beter het hoofd te kunnen bieden.

Daarnaast blijft er aandacht voor onze gemeente als voorbeeldrol. Wij willen extra stappen zetten om te verduurzamen. Belangrijke onderwerpen zijn: Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI), het verduurzamen van onze gebouwen en het verduurzamen van het wagenpark van de gemeente.
Een onderwerp waar de gemeente het afgelopen jaar meer op is gaan inzetten is 'duurzaam ondernemen' en 'een circulaire economie'. Wij jagen verduurzamingsprojecten op bedrijventerreinen aan. Daarbij zien wij bedrijven niet alleen als ondernemingen die iets moeten met deze onderwerpen maar ook als bedrijven die daarbij kunnen helpen.

Ambities

Duurzame ontwikkeling gaat over een evenwicht tussen mens, milieu en economie. Mondiaal, nationaal, regionaal, en lokaal. We zetten in op een duurzame samenleving, een duurzame energievoorziening, landschap en klimaat, ondernemen en een duurzame gemeentelijke organisatie. Een duurzame samenleving is van ons allen. Werken aan een duurzame ontwikkeling doen we samen met partners, belanghebbenden en in het bijzonder met onze inwoners.

Een belangrijke doel in relatie tot duurzame ontwikkeling is CO2-reductie. In relatie tot dit doel monitoren wij: De totale bekende CO2-uitstoot (aardgas, elektriciteit, warmte, voertuigbrandstof (Bron: RVO, klimaatmonitor.databank).

Trends en ontwikkelingen

Duurzaamheid en de energietransitie krijgen steeds meer aandacht. Dit komt omdat het klimaat verandert; dat merkt en ziet iedereen om zich heen. Het Rijk en lokale overheden maken steeds meer plannen om energie te besparen, om minder gas, olie en kolen te gebruiken, en om de gevolgen van klimaatverandering te lijf te gaan.
En het blijft niet bij plannen. Het aantal elektrische voertuigen groeit snel. Steeds meer huishoudens gebruiken geen aardgas meer, maar gaan elektrisch koken en verwarmen. Dit betekent dat de elektriciteitsvraag groeit en dat er meer, met name duurzame, elektriciteit wordt geproduceerd én getransporteerd over het net. Het elektriciteitsnet kan deze toenemende vraag nu al niet meer aan. Uitbreidingen van het elektriciteitsnet kosten veel tijd; door ruimtelijke en juridische procedures maar er is ook heel veel arbeidskracht voor nodig. Dat betekent dat gemeenten en de netbeheerders nauw moeten samenwerken. In eerste instantie als het gaat om de ruimtelijke inrichting van trafo´s en het elektriciteitsnet. En daarnaast als het gaat om toekomstige plannen en ontwikkelingen die gepaard gaan met een groeiende elektriciteitsvraag optimaal af te stemmen op de investeringsplannen van de netbeheerders.

Plannen maken en de uitvoering voorbereiden lukt alleen met draagvlak van de inwoners. Burgers willen meedenken over hun omgeving. En als zij nadelen ervaren van ontwikkelingen, willen zij dat hier ook voordelen tegenover staan. Dit laatste speelt in het bijzonder bij de ontwikkeling van zonneparken en windparken. Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen die effect hebben op de leefomgeving van onze inwoners, bijvoorbeeld grootschalige batterijenopslag, is er nadrukkelijk aandacht voor participatie en het creëren van draagvlak. Het ontbreken van draagvlak is echter geen weigeringsgrond voor een verlenen van een omgevingsvergunning. Daarnaast zijn gemeenten, maar ook andere partijen, steeds meer afhankelijk van samenwerking. De energietransitie is een zeer grote opgave. Woningcorporaties, energiecoöperaties, belangenorganisaties, bedrijven, de provincie, lokale overheden et cetera, hebben elkaar nodig om plannen te maken en deze uit te voeren! Jongeren moeten hierbij niet worden vergeten. We werken ten slotte aan hun toekomst.

Een belangrijk aandachtspunt bij de energietransitie zijn tenslotte de kosten. Hoe moet de energietransitie worden gefinancierd? Er komen veel, en steeds meer, subsidies en voordelige leningen beschikbaar voor energiebesparing, isolatie, verduurzaming, et cetera. Echter, hoe bereiken de vele subsidies en financieringsmogelijkheden de Nederlandse burger, en in het bijzonder de inwoners van Midden-Groningen? En hoe kunnen deze subsidies zo effectief mogelijk worden ingezet? Dit is een uitdagende opgave voor de komende jaren en gemeenten moeten hierbij een belangrijke rol vervullen.

Doelstelling

a. Bieden van ondersteuning aan individuele inwoners om te verduurzamen

Wij helpen onze inwoners bij het vinden van de juiste informatie en middelen. Ook maken wij het mogelijk dat onze inwoners duurzaam kunnen handelen door er bijvoorbeeld voor te zorgen dat er laadmogelijkheden zijn in de openbare ruimte.

Acties

Beleid elektrische laadpalen

In 2025 heeft de gemeente Midden-Groningen haar laadvisie 2.0 vastgesteld . Dit is een herijking van de eerste, in 2022 vastgestelde, gemeentelijke laadvisie. Waar de eerste visie vooral gericht was op de gemeentelijke rol bij het realiseren van laadinfrastructuur voor personenvervoer, ligt in de laadvisie 2.0 het zwaartepunt op logistieke voertuigen en snelladen. Zo is er een plaatsingsbeleid voor snelladers vastgesteld en neemt de gemeente de komende jaren een informerende en verbindende rol op zich richting ondernemers die bezig gaan met het elektrificeren van hun wagenpark.

Energieloket, energiecoaches en bespaarcoach

Inwoners met vragen over energiebesparing en duurzame energie in en om huis kunnen gratis bij ons energieloket terecht. Hier wordt zowel op de website als per telefoon, mail of chat heldere en onafhankelijke informatie gegeven over energie en de eigen woning. Het energieloket is in 2025 opnieuw aanbesteed en trok in de eerste helft van 2025 gemiddeld 100 unieke bezoekers per maand. Dit is minder dan voorheen, omdat we in dit jaar met vele veranderingen door Maatregel 29 van Nij Begun te maken hadden, met de hierbij behorende communicatiekanalen. Ook hebben we in 2025 minder communicatiecampagnes gevoerd richting het energieloket en meer richting Jouwbespaarcoach (zie onder kopje SPUK en NIP). Samengevat vond communicatie over energiebesparing afgelopen jaar langs meer verschillende kanalen plaats dan voorheen. We beogen in 2026 de bezoekersaantallen voor het energieloket tenminste op het niveau van 2025 te houden.

SPUK Energiearmoede en Nationaal Isolatie Programma

Wij voeren activiteiten uit voor de specifieke uitkering (SPUK) Energiearmoede. Met deze SPUK helpen wij huishoudens met lage inkomens met het nemen van energiebesparende maatregelen en het verlagen van hun energierekening. In 2025 is het landschap voor deze activiteiten en de dienstverlening op dit vlak sterk veranderd door het aflopen van de
Regiodeal 1.0, het wegvallen van Jouwbespaarcoach als regionale dienst, en de komst van Maatregel 29 van Nij Begun. Daarnaast zijn/worden ook de activiteiten die we in samenwerking met Lefier en Groninger Huis in 2025 hebben uitgevoerd, zoals het waterzijdig inregelen van centrale verwarmingsketels en het installeren van slimme energiedisplays bij huurders, in 2025 afgerond. In 2026 zetten we nieuwe vormen van gelijksoortige activiteiten op. Dit zal verder vorm krijgen in de tweede helft van 2025.
Aanvullend voeren wij vanuit het Nationaal Isolatieprogramma (NIP) de SPUK Lokale Aanpak Isolatie uit. In 2026 zetten wij op basis hiervan een nieuwe subsidie op voor huiseigenaren in de gemeente, die aanvullend is op Maatregel 29 van Nij Begun.
Omdat de nieuwe activiteiten en nieuwe subsidie nog vorm moeten krijgen, kunnen er op dit moment geen concrete indicatoren worden benoemd.

Maatregel 29 en Volkshuisvestingsfonds

Voor bewoners van de wijken Noorderpark, Spoorstraat-Kieldiep en Gorecht is er een drietal middelen beschikbaar voor het isoleren van hun woningen: middelen uit het Volkshuisvestingsfonds (VHF), middelen uit ‘maatregel 29’ van Nij Begun en een (aan te vragen) ISDE-subsidie. Midden-Groningen heeft in 2024 een subsidieregeling vastgesteld die gebaseerd is op deze financieringsbronnen. Met deze subsidieregeling ontzorgt zij haar inwoners optimaal; inwoners hoeven niet zelf voor te financieren waardoor zij sneller zullen besluiten te isoleren. De regeling is geopend in 2024 en de uitvoering loopt door in 2026. Wij willen van deze pilot leren, en zullen de pilot en regeling indien nodig bijstellen. De gemeente Midden-Groningen loopt met deze pilot voor op andere gemeenten in de provincie Groningen.

Doelstelling

b. Productie en gebruik van duurzame energie

In 2023 is het zonneparkenbeleid van onze gemeente herijkt. In de vastgestelde visie is aangegeven waar zonneparken worden toegestaan en onder welke voorwaarden. Participatie is één van deze voorwaarden. Productie op land concurreert met het gebruik van dezelfde grond voor bijvoorbeeld wonen en landbouw. En ook elektriciteit moet worden vervoerd van de producent naar de afnemer. Dit vraagt om uitbreiding en een betere benutting van het elektriciteitsnet, en wederom om ruimte in het landschap. In de omgevingsvisie zijn voor deze onderwerpen kaders meegegeven. De omgevingsvisie wordt in 2026 geactualiseerd. In het omgevingsplan worden deze vervolgens nader uitgewerkt. De gemeente heeft een rol bij het maken van keuzes bij de ruimtelijke inrichting. Nieuwe afspraken en beleid maakt zij samen met haar inwoners. Maar ook samen met belangenorganisaties als de Natuur- en Milieufederatie, de energiecoöperaties, bewonersvertegenwoordigende organisaties en andere belanghebbenden. Afstemming met de gemeente over de ruimtelijke inpassing van investeringen in de energie-infrastructuur door de netbeheerders de komende 5 á 10 jaar, zowel investeringen in trafo’s en het elektriciteitsnet, vindt plaats onder de vlag van de PMIEK.

Acties

Optimaliseren gebruik van het elektriciteitsnet

Warmtepompen en laadpalen veroorzaken pieken in de elektriciteitsvraag, zonnepanelen en windturbines veroorzaken pieken in het elektriciteitsaanbod. Hier is de energie infrastructuur niet op ingericht. Dit leidt tot netcongestie, of in andere woorden, tot 'een opstopping' in de hoogspanningskabels.

De kabels en de trafo's kunnen de toegenomen vraag en aanbod niet aan. Dit betekent dat inmiddels bedrijven, de duurzame opwekking van energie en nieuwbouw allemaal lang moeten wachten op een nieuwe of grotere elektriciteitsaansluiting. Als gemeente hebben we maar een beperkte rol in wat we hieraan kunnen doen, want daar gaan primair de netbeheerders Enexis en Tennet over. En ook zij hebben hierin maar een beperkte handelingsvrijheid. Ze zijn gebonden aan wetgeving die in grote lijn bepaalt dat aansluitingen moeten worden gerealiseerd op basis van de volgorde van aanvraag, waarbij ze in beperkte mate ruimte hebben om rekening te houden met maatschappelijke prioriteiten. Wat we als gemeente wel kunnen doen is samen met de netwerkbedrijven kijken naar welke ontwikkelingen we op de middellange termijn verwachten. Waar verwachten we als gemeente een toename van de elektriciteitsvraag door bijvoorbeeld nieuwe woningen of de vestiging van bedrijven? En waar zijn Tennet of Enexis voornemens te investeren in het elektriciteitsnet?

In 2025 heeft de gemeente een samenwerkingsovereenkomst ‘versnellingsopgave netverzwaringen’ getekend met Enexis. De samenwerking betekent concreet dat de gemeente Midden-Groningen en Enexis in 2025 en 2026 gaan onderzoeken wat de ruimtelijke consequenties van de noodzakelijke verzwaringen zijn en welke acties in de tijd moeten worden uitgezet om de verzwaringen versneld te kunnen realiseren. En dat voorziene en gewenste ruimtelijke ontwikkelingen van onze gemeente op de middellange termijn nauwkeurig in kaart worden gebracht en dat deze ontwikkelingen in de tijd optimaal worden afgestemd op de hiervoor noodzakelijke netaansluitingen. De samenwerking zal leiden tot het opstellen van een Nadere Overeenkomst. Ofwel, de gemeente en de netbeheerders werken er samen om ontwikkelingen zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen. Daarnaast kunnen we samen met netbeheerders, buurgemeenten, energiecoöperaties en bedrijven lokaal creatieve oplossingen uitwerken om de netcongestie te verminderen. De rol die batterijen kunnen spelen bij het ontlasten van het elektriciteitsnetwerk wordt hierbij meegenomen.

Doelstelling

c. Aardgasvrije wijken

Wij hebben in 2021 de Transitievisie Warmte (TVW) vastgesteld. De visie beschrijft op hoofdlijnen welke buurten in aanmerking komen voor een overstap van aardgas naar duurzame warmte. Nadat de visie is vastgesteld zijn we aan de slag gegaan met wijkuitvoeringsplannen (WUP’s). In 2026 wordt de opvolger van de TVW, het Warmteprogramma (WP), vastgesteld. Hierin wordt per buurt of wijk keuzes gemaakt over de te volgen warmteoplossing, de fasering en de randvoorwaarden. Ook wordt uitgewerkt hoe bewoners, corporaties en partners worden betrokken en ondersteund. Het opstellen van het WP is een wettelijke verplichting.

Wij hebben al een aantal lopende projecten waarbij wijken van het aardgas af gaan (Gorecht-noord, Steendam-Tjuchem). En we zijn in een aantal andere dorpen/buurten samen met de inwoners aan de slag met het maken van plannen, bijvoorbeeld in Lageland, Kiel-Windeweer, Westerbroek, Zuiderpark, Vosholen, Woldwijck (drie wijken in Hoogezand) en de overige Schildmeerdorpen; Hellum, Overschild, Schildwolde en Siddeburen.
'Van het aardgas af' raakt iedere inwoner van onze gemeente achter de voordeur. Wij betrekken bij het maken van de plannen de inwoners, maar ook woningcorporaties, bewonersorganisaties, huurdersorganisaties, de GrEK (Groninger Energiekoepel), de netbeheerders, en lokale energiecoöperaties. Deze laatsten worden steeds belangrijker omdat zij voor de gemeente vaak een goede ingang zijn naar onze inwoners; zij hebben immers goede contacten in de wijk. Wij stemmen elke 6 weken af met de Regiotafel, waaraan de energiecoöperaties ook deelnemen.

<u>Indicator wijkinitiatieven van het aardgas af</u>
Zoals aangegeven zijn we al in een aantal wijken met inwoners aan de slag met het maken van plannen om aardgasvrij te worden of met wijk/buurt-aanpakken. En in Gasvrij Gorecht staan wij op de vooravond van de uitvoering. Wij gaan door met de planvorming en uitvoering in deze wijken. In 2025 zijn wij aanvullend aan de slag gegaan met een aantal nieuwe aanpakken; dergelijke aanpakken zijn wijk-overstijgend en meer aanbodgericht. We onderzoeken welke aanpak het snelst tot resultaat leidt, en welke het meest kosteneffectief is. Daarbij kijken wij nadrukkelijk naar het ‘type wijk’ met haar unieke inwoners en type woningen.
In het kader van het doel ‘woningen van het aardgas af’ stellen wij als doel eind 2026:

- in 20 wijken/ dorpen aan de slag te zijn met ‘een wijkuitvoeringsplan’ (WUP);waarbinnen alle type wijken 1 tot en met 6 (uit de Transitievisie Warmte) vertegenwoordigd zijn en waarvan in minimaal 5 wijken/ dorpen sprake is van een ‘totaalplan’; dit betreft een strategie inclusief planning om met de wijk/ het dorp van het aardgas af te gaan;
- in de overige wijken sprake mag er sprake zijn van losse activiteiten die op een later moment tot een totaalplan moeten leiden;
- een tweetal nieuwe aanpakken om wijken aardgasvrij te maken te hebben ontwikkeld;
- met betrekking tot deze aanpakken eerste inzichten te hebben opgedaan wat betreft de (kosten)effectiviteit;
- voor het project Gasvrij Gorecht te zijn begonnen met de aanleg van het warmtenet zodat in 2027 de warmtelevering kan gaan plaatsvinden.

<u>Indicator aardgasverbruik in woningen</u>
In de TVW hebben wij ons tot doel gesteld in 2030 20% aardgas / het equivalent van het aardgasgebruik van 5600 woningen te hebben bespaard. In relatie tot dit doel monitoren wij:

- het totaal gebruik van Woningen in Midden-Groningen'. Bron: RVO, klimaatmonitor.databank.nl.;
- 'het gemiddeld elektriciteitsgebruik en gasverbruik per wijk en buurt in Midden-Groningen'. Bron: Keuzehulp.

Acties

Gasvrij Gorecht

Eind is de Warmtecompagnie (WC) opgericht. De gemeente is 80% aandeelhouder, het Waterbedrijf Groningen Duurzaam 20%. De WC heeft besloten een lening aan te gaan bij de Nederlandse Waterschapsbank. De gemeente staat garant voor de leningen. Daarnaast heeft de gemeente kapitaal ingebracht.
In 2025 zijn de leveringsovereenkomsten tussen ESKA en de WC en de exploitatie-overeenkomsten tussen de woningcorporaties en de WC getekend. De SAH-subsidie is door Lefier aangevraagd en deze is toegekend. De WC heeft de WIS-subsidie aangevraagd. Voorbereidingen in de openbare ruimte voor de aanleg van het warmtenet zijn gestart in de vorm van proefboringen.
Doordat de woningcorporatie de Reensche Compagnie zich in maart 2025 heeft teruggetrokken zijn we in 2025 op zoek gegaan naar alternatieve woningblokken die op het warmtenet zouden kunnen worden aangesloten. Deze blokken hebben we gevonden in de Spoorstraat Kieldiep. Ondanks dat we nog voor enkele financiële uitdagingen liggen we daarmee nog altijd op koers voor het realiseren van het warmtenet, zij het met enige vertraging.
De verwachting op dit moment is dat het aanbestedingstraject de tweede helft van 2025 zal plaatsvinden. Bij een succesvolle aanbesteding zal het warmtenet in 2026 worden aangelegd. De daadwerkelijke levering van warmte uit het warmtenet zal pas de eerste helft van 2027 zal starten.

Aardgasvrij Steendam Tjuchem

Als onderdeel van het Rijksprogramma ‘Programma Aardgasvrije Wijken’ wordt in Steendam en Tjuchem een pilot gedraaid waarbij er gestreefd wordt om de woningen tegelijkertijd met de versterking ook te verduurzamen. Plannen hiervoor maakt de gemeente samen met de stichting ‘Dorp in eigen hand’. Als onderdeel van de plannen is voor de inwoners een subsidie én een lening tegen 0% rente beschikbaar. Veel inwoners hebben op basis hiervan individuele maatregelen getroffen. In 2025 en 2026 wordt samen met de bewoners onderzocht welke aanvullende individuele en collectieve maatregelen er mogelijk zijn om als twee dorpen de stap naar aardgasvrij te maken.
Er wordt onderzocht of het mogelijk is om een smart grid te realiseren, waarbij de vraag en het aanbod van elektriciteit binnen de dorpen gebalanceerd wordt. Hierbij wordt gebruik gemaakt van energiemanagementsystemen op woningniveau, thuisbatterijen en een dorpsbatterij. De inrichting van een smartgrid beperkt de netcongestie. Steendam-Tjuchem kan daardoor doorgaan met de verduurzaming, met als doel aardgasvrij, zonder afhankelijk te zijn van de netverzwaring die de netbeheerders pas voor na 2030 op de planning hebben staan.

Overige wijkinitiatieven

De gemeente ondersteunt een onderzoek van het dorp Kiel-Windeweer om in 2035 van het aardgas af te zijn en 90% minder olieproducten (benzine en diesel) te gebruiken. Daarnaast zijn we in het dorp Lageland aan de slag met voorstellen om beter te isoleren en warmtepompen in combinatie met zonnepanelen en accu's toe te passen. Samen met Duurzaam Duurswold werken we een plan uit waarin we de energietransitie in het gebied vormgeven. We richten ons op het verduurzamen van woningen door onder andere beter te isoleren (met behulp van maatregel 29) en op de productie van lokale duurzame energie. Daarnaast initiëren we in diverse buurten en wijken zogenaamde Wijk/Buurt-aanpakken. Hierin worden de bewoners van de wijk/buurt informatie verstrekt over hoe woningen te verduurzamen die is afgestemd op het type woningen in deze wijk/buurt. Dit doen wij in samenwerking met jouwbespaarcoach (JBC). En de aangereikte verduurzamingsmogelijkheden worden expliciet gekoppeld aan beschikbare (gemeentelijke) subsidies.

Versnellingsaanpakken

In onze TVW staat de doelstelling opgenomen dat woningen in Midden-Groningen in 2030 20% minder aardgas gebruiken. Dit is een ambitieuze doelstelling die moet worden bereikt door het tot uitvoering brengen van wijkuitvoeringsplannen (WUPs). Bij het opstellen hiervan werken wij tot op heden voornamelijk 'van onderop': samen met onze inwoners werken we haalbare plannen uit die nadrukkelijk draagvlak genieten. Deze werkwijze is echter zeer arbeidsintensief en kost veel tijd waardoor wij zijn gaan nadenken over andere aanpakken waarmee de energietransitie mogelijk kan worden versneld. In 2025 zijn we gestart met een tweetal pilots die wijk-overstijgend en aanbodgericht zijn. Met de-natuurlijke-momenten-aanpak gaan we ervoor zorgen dat het isolatieplan en de isolatiesubsidie van Nij Begun door makelaars en financieel adviseurs worden toegevoegd aan het reguliere aan- en verkoopproces, zodat isolatie wordt meegenomen in de financiering van het huis. Hiervoor is een samenwerking met 10 lokale ondernemers gestart. Met de zogeheten contingentenaanpak gaan we bewoners geen advies, maar concrete maatregelpakketten aanbieden, die passen bij het woningtype, de woonproblemen of woonwensen van de buurt. Hiervoor zal een samenwerking met TNO en lokale ondernemers worden gestart. In 2026 verwachten we de eerste resultaten van de pilots. We onderzoeken vervolgens welke energietransitie-aanpakken het snelst tot resultaat leiden, en het meest kosteneffectief zijn. Deze aanpakken werken we vervolgens verder uit en gaan we opschalen.

Doelstelling

d. De gemeente voert een duurzame bedrijfsvoering

We hebben een voorbeeldrol. Wat we van anderen verwachten moeten we zelf ook doen.

Acties

Verduurzaming gemeentelijk vastgoed

De gemeente verduurzaamt haar eigen gemeentelijk vastgoed. Zij sluit hierbij aan bij landelijk beleid en voldoet minimaal aan wettelijke normen zoals de BENG-normen. Er wordt gewerkt aan een integrale programmatische aanpak voor het gemeentelijk vastgoed. In 2026 wordt de huidige portefeuille gescreend en de opgave in beeld gebracht. Voor 40 prio-gebouwen wordt een helder overzicht gegeven wat er moet gebeuren om deze gebouwen te verduurzamen en aardgasvrij te maken. Er wordt een inschatting gemaakt van de bijbehorende kosten. Vanaf 2026 vindt de uitvoering plaats.

Verduurzaming wagenpark

De gemeente heeft in 2023 een plan voor het verduurzamen van haar wagenpark vastgesteld. Dit plan van aanpak betrof de vervanging van personenauto's en bestelbussen voor duurzame (elektrische) alternatieven. In 2026 wordt vervolg gegeven aan de uitvoering van dit plan. Tevens wordt onderzocht of de verduurzaming van het zwaardere materieel zoals vrachtwagens nu en in de nabije toekomst betaalbaar en haalbaar is.

Verminderen interne afvalstromen

De gemeente vermindert haar interne afvalstromen en maakt plannen om deze in de toekomst nog verder te verminderen. In 2026 verzamelen wij bij minimaal 5 van onze kantoorpanden gft-afval apart in. Hierdoor gaat er minder afval naar de verbrandingsoven.

Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI)

In 2025 is een actieplan MVOI vastgesteld. Dit plan wordt vanaf 2026 uitgevoerd. Met dit plan werken we toe naar het 'pas-toe-of-leg-uit-principe' dat onderdeel uitmaakt van het in 2024 vastgesteld inkoopbeleid. Onderdelen van het actieplan zijn monitoring, een aantal pilot-projecten, en een financiële verdieping. Voor onze afdeling Beheer en Openbare Ruimte (heeft een groot inkoopvolume) gaan we een proces beschrijven, en indien nodig inrichten, waarmee wij borgen dat er structureel aandacht is voor MVOI en die erin voorziet dat wij voorgesorteerd zijn op de wettelijke Milieu-Kosten-Index (MKI)-opgave die in 2027 gaat gelden. Daarnaast zetten we blijvend in op 'bewustwording'. Als men zich bewust is van de mogelijkheden, is er meer mogelijk dan men vooraf denkt. Ofwel, de interne communicatiecampagne 'MVOI, zo moeilijk is dat nie', die in 2023 is gestart, wordt voortgezet.

Doelstelling

e. Bestrijden van droogte, hitte en wateroverlast als gevolg van het veranderd klimaat

Hogere temperaturen, langere droge perioden, en zwaardere regenbuien vragen om een andere inrichting van de ruimte dan voorheen. Hiermee moeten we bij de vorming van beleid en de uitvoering van projecten rekening houden.

Acties

Uitvoeren klimaatadaptatieplan Midden-Groningen

Wij voeren een groot aantal projecten uit om de gevolgen van droogte, hitte en wateroverlast te bestrijden. Denk hierbij aan het verhelpen van wateroverlastlocaties, het dichten van droogtescheuren in wegen, of het vergroenen van de openbare ruimte waardoor inwoners meer verkoeling kunnen vinden. Deze projecten, en de financiering hiervan, maken onderdeel uit van ons gemeentelijk klimaatadaptatieplan dat in 2023 is vastgesteld.

In 2025 is, als onderdeel van dit plan, een lokaal hitteplan gemaakt. Hierin staan concrete acties die de gemeente en verschillende (maatschappelijke) organisaties binnen de gemeente, gaan uitvoeren in periodes van hitte om kwetsbare bewoners te beschermen. Deze acties zullen in 2026 ten uitvoer worden gebracht.

Regionale samenwerking

Midden-Groningen werkt binnen de Werkregio Groningen en Noord-Drenthe op regionaal niveau samen met andere gemeenten, de provincies, de waterschappen, waterbedrijven en de veiligheidsregio. Dit doen we aan de hand van de Regionale Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie (RUA). Hierin staan acties die het gemeentelijk niveau overstijgen, of waarbij het logisch is om samen te werken. In het najaar van 2025 wordt een gezamenlijke communicatiestrategie opgeleverd, waarmee we als regio eenduidig kunnen communiceren over gemeentegrensoverschrijdende thema's. Onderdeel daarvan in 2026 is aandacht besteden aan drinkwaterbesparing. In voorbereiding hierop delen we in 2025 op onze kanalen al berichten over de actie 'Waterwinnaars' van het Waterbedrijf Groningen. Ook wordt in 2025 uitgezocht hoe we als regio meer uniform te werk kunnen gaan bij het opstellen van de volgende reeks aan lokale klimaatadaptatieplannen. Dit leidt tot een regionaal 'spoorboekje', waarmee we in 2026 als verschillende organisaties op eenzelfde manier een nieuw lokaal klimaatadaptatieplan gaan voorbereiden en vaststellen.

Doelstelling

f. Circulaire economie/ duurzaam ondernemen

Wij gaan aan de slag met het plan 'Circulaire economie en duurzaam ondernemen' dat in de zomer van 2024 is vastgesteld. Wij helpen onze ondernemers om meer circulair te werken en te verduurzamen. In het bijzonder zetten wij erop in dat onze ondernemers gebruik (kunnen) gaan maken van een tweetal provinciale subsidieregelingen die hiervoor beschikbaar zijn. Dit zijn subsidies in het kader van het Programma Verduurzaming Bedrijventerreinen en het Programma Ontzorging MKB. Wij jagen verduurzamingsprojecten op bedrijventerreinen aan. Denk hierbij aan parkmanagement maar ook bijvoorbeeld aan de inrichting van een energiehub. Wij organiseren 'oploopjes' voor branches en bedrijven om te achterhalen wat er nodig is met betrekking tot verduurzaming en circulariteit. Hierbij werken we samen met Groningen Werkt Slim (GWS) en de Vereniging Circulair Groningen. Ook zetten we erop in studenten hierbij te betrekken. Daarnaast gaan we samen met de ondernemers de vraag beantwoorden op welke wijze de gemeente ondernemers in de (nabije) toekomst het beste kan helpen. Dit moet een plan opleveren met meetbare doelen.

2.3.5 Verplichte beleidsindicatoren (BBV)

Beleidsindicatoren

Naam Indicator	Eenheid	Peiljaar	M-G	Nederland
Functiemenging	%	2023	45,0%	54,2%
		2022	44,9%	53,8%
		2021	44,5%	53,3%
		2020	43,7%	53.2%
Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	2023	147,4	181,8
		2022	140,1	173,3
		2021	134,8	164,5
		2020	126,0	157,8

De gegevens kunnen onderhevig zijn aan verandering en zijn overgenomen van waarstaatjegemeente.nl op peildatum 30-7-2025

2.3.6 Financieel overzicht Fysieke leefomgeving

Bedragen x €1.000

Omschrijving	Realisatie 2024	Begroting na wijziging 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Lasten						
Brandweer / Openbare veiligheid	**6.545**	**7.087**	**7.380**	**7.625**	**7.865**	**8.114**
Economische ontwikkeling	**8.784**	**14.435**	**9.703**	**8.037**	**8.433**	**8.909**
Bedrijventerreinen	**206**	**1.265**	**3.338**	**3.086**	**493**	**9**
Grondexploitaties	**12.336**	**11.461**	**16.618**	**9.198**	**14.212**	**17.743**
Toerisme	**511**	**720**	**612**	**542**	**563**	**576**
Openbaar vervoer	**23**	**28**	**36**	**37**	**38**	**39**
Totaal Lasten	**28.405**	**34.995**	**37.686**	**28.524**	**31.604**	**35.391**
Baten						
Brandweer / Openbare veiligheid	**235**	**287**	**296**	**304**	**314**	**323**
Economische ontwikkeling	**3.524**	**5.551**	**4.347**	**2.917**	**2.996**	**3.077**
Bedrijventerreinen	**97**	**1.726**	**4.710**	**4.604**	**1.046**	**15**
Grondexploitaties	**13.477**	**11.921**	**17.830**	**9.778**	**14.861**	**17.860**
Toerisme	**472**	**382**	**432**	**432**	**441**	**451**
Totaal Baten	**17.805**	**19.867**	**27.615**	**18.035**	**19.658**	**21.726**
Saldo voor bestemming	**-10.600**	**-15.129**	**-10.071**	**-10.488**	**-11.946**	**-13.665**
Stortingen						
Economische ontwikkeling	**7**	**330**	**0**	**0**	**1.300**	**1.300**
Bedrijventerreinen	**0**	**455**	**1.367**	**1.512**	**548**	**0**
Grondexploitaties	**1.724**	**693**	**1.308**	**672**	**742**	**165**
Totaal Stortingen	**1.732**	**1.478**	**2.675**	**2.184**	**2.590**	**1.465**
Onttrekkingen						
Economische ontwikkeling	**659**	**2.346**	**401**	**118**	**112**	**112**
Bedrijventerreinen	**112**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Grondexploitaties	**539**	**173**	**86**	**80**	**82**	**36**
Toerisme	**38**	**13**	**16**	**16**	**16**	**16**
Totaal Onttrekkingen	**1.348**	**2.532**	**503**	**214**	**209**	**164**
Totaal mutatie reserves	**-384**	**1.054**	**-2.172**	**-1.970**	**-2.381**	**-1.301**
Saldo na bestemming	**-10.984**	**-14.075**	**-12.243**	**-12.458**	**-14.327**	**-14.966**

Toelichting

Het nadelig saldo voor bestemming op het programma fysieke leefomgeving is afgenomen met € 5,1 miljoen. Het nadelig saldo na bestemming is afgenomen met € 1,8 miljoen. We lichten per product de belangrijkste wijzigingen toe.

Brandweer en openbare veiligheid

Het saldo bij het product Brandweer en openbare veiligheid na reservemutaties is ten opzichte van 2025 met € 284.000 verslechterd. De lasten zijn met € 293.000 toegenomen en de baten met € 9.000 toegenomen.

Lasten (€ 293.000 nadelig): In 2025 heeft uw raad de voorjaarsnota 2025 vastgesteld en kennisgenomen van de actualisatie begroting 2025 en concept beleidsbegroting 2026 van de Veiligheidsregio Groningen (VRG). Onderdeel hiervan is de deelnemersbijdrage aan de VRG. Het verschil tussen de geactualiseerde begroting 2025 van onze gemeente en de meerjarenraming 2026-2029 van de VRG laat een toename zien. Ten opzichte van de geactualiseerde begroting 2025 zien we een lastentoename van € 167.000. Dit komt hoofdzakelijk door de toegepaste indexatie voor loon- en prijsontwikkeling. Verder leidt extra inzet personeel voor handhaving, veiligheid en toezicht en toegepaste indexatie voor loonkosten tot een nadeel van € 100.000. Daarnaast resulteert de nieuwe afgesloten overeenkomst met Dierentehuis Ter Marse voor het uitvoeren van de wettelijke verplichting op het gebied van dierennoodhulp en dierenwelzijn binnen onze gemeentegrenzen tot een hogere bijdrage. Dit leidt tot een lastentoename van € 25.000. Overige afwijkingen in de lasten tellen op tot een nadeel van € 1.000.

Baten (€ 9.000 voordelig):
Ten opzichte van de begroting 2025 verwachten we in 2026 € 7.000 meer huurinkomsten en servicekosten voor onroerende zaken vastgoed te ontvangen. Verder verwachten we meer legesinkomsten uit APV-vergunningen van € 2.000. Dit door het toepassen van de vastgestelde indexatie voor loon- en prijsontwikkeling van 3,22%.

Economische ontwikkeling
Het saldo bij het Economische ontwikkelingen na reservemutaties is ten opzichte van 2025 met € 1.913.000 verbeterd. De lasten zijn met € 4.732.000 afgenomen, de baten zijn met € 1.204.000 afgenomen. De onttrekking aan de reserve is met € 1.945.000 afgenomen en de stortingen zijn met € 330.000 afgenomen.

Lasten (€ 4.732.000 voordelig): Voor de projecten voortvloeiend uit het Volkshuisvestingsfonds en PAW Steendam-Tjuchem wijken de lasten in 2026 voordelig met € 2,959 miljoen af ten opzichte van 2025, dit hangt samen met de baten en reservemutaties. Het overige voordeel van € 1.405.000 wat ontstaat komt voort uit een subsidie die verstrekt is voor bouwen en wonen van € 413.000, een mutatie op de bijdrage aan de Regio Groningen Assen in 2026 € 214.000 en mutaties die onder andere gepaard gaan met de implementatie van de omgevingswet (€ 783.000) en handhavingsgelden (€ 363.000) welke opgeteld tot een voordeel van afgerond € 1.146. 000 leiden.

Baten (€ 1.204.000 nadelig): Voor de projecten voortvloeiend uit het Volkshuisvestingsfonds en PAW Steendam-Tjuchem wijken de baten in 2026 € 994.000 nadelig af ten opzichte van 2025. De overige nadelen bestaan uit de subsidie voor bouwen en wonen die in 2025 ontvangen is (€ 413.000) en een aantal kleine verschillen, waaronder mutaties met betrekking tot de implementatie omgevingswet welke opgeteld een voordeel van € 204.000 omvatten.

Mutaties reserves (€ 1.615.000 nadelig): Voor het investeringsfonds dorpen en wijken is bij de jaarrekening reeds de beoogde storting voor 2026 en 2027 doorgevoerd, waardoor er ten opzichte van 2025 een voordelig resultaat ontstaat van € 330.000. Omdat er voor het volkshuisvestingsfonds en PAW-Steendam-Tjuchem minder lasten worden gemaakt is er ook minder onttrekking voor de reserves voorzien (€ 1.945.000). Zie ook de baten en lasten binnen dit product.

Bedrijventerreinen
Het verschil bij product Bedrijventerreinen na reservemutaties is nihil.
De lasten en baten bij dit product betreft vrijwel geheel de grondexploitatie Rengerspark. De lasten en baten die hiermee verband houden worden in de exploitatie verantwoord en via een tegenboeking (onderhanden werk) naar de balans overgeboekt. Het verschil tussen de begrotingsjaren 2025 en 2026 komt voornamelijk door de verschillen in de faseringen bij de grondexploitaties. Voor meer informatie over de grondexploitaties verwijzen wij u naar de paragraaf grondbeleid en de Meerjaren Prognose Grondexploitatie 2025.

Grondexploitaties
Het verschil product grondexploitaties na reservemutaties is nihil.
De lasten en baten die verband houden met grondexploitaties worden in de exploitatie verantwoord en via een tegenboeking (onderhanden werk) naar de balans overgeboekt. Het verschil tussen de begrotingsjaren 2025 en 2026 komt voornamelijk door de verschillen in de faseringen bij de grondexploitaties. Voor meer informatie over de grondexploitaties verwijzen wij u naar de paragraaf grondbeleid en de Meerjaren Prognose Grondexploitatie 2025.

Toerisme
Het saldo bij het product Toerisme na reservemutaties is ten opzichte van 2025 met € 161.000 verbeterd. De lasten zijn met € 108.000 afgenomen, de baten zijn met € 50.000 toegenomen en de mutatie reserve is € 3.000 hoger.

Lasten (€ 108.000 voordelig): In 2025 was er aan lasten € 73.000 voor het uitvoeren van watertaken in de producten openbaar groen en openbare ruimte conform het vastgestelde beleidsbeheersplan water en oevers, welke we in 2026 niet meer hebben. De overige voordelen op de lasten omvatten een bedrag van € 35.000.

Baten (€ 50.000 voordelig): De opbrengst van de toeristenbelasting is met € 50.000 verhoogd, gebaseerd op opbrengst in vorige jaren.

Mutatie reserve (€ 3.000 voordelig): Deze geringe afwijking wordt niet toegelicht.

Openbaar vervoer
Wegens geringe afwijkingen wordt dit product niet toegelicht.

2.4 Programma Dienstverlening

2.4.0 Inleiding

Goede dienstverlening blijft een gezamenlijke inspanning van de gehele organisatie. Als gemeente zijn wij het eerste aanspreekpunt voor inwoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven op uiteenlopende leefgebieden. Wij zijn het visitekaartje van de organisatie: gastvrij, toegankelijk en vriendelijk, met oog voor de menselijke maat en inlevingsvermogen in iedere situatie.

In 2026 zetten wij onze inspanningen voort om onze dienstverlening te verbeteren en te vernieuwen. Daarbij houden wij rekening met de gemeenteraadsverkiezingen en werken wij in samenspraak met de nieuwe raad en het college aan verdere versterking van de kwaliteit van onze dienstverlening. Voor inwoners die digitaal vaardig zijn, bieden wij zoveel mogelijk producten en diensten online aan. Voor inwoners die digitaal minder vaardig zijn zorgen wij voor laagdrempelige, persoonlijke ondersteuning, zodat iedereen op een passende manier geholpen wordt.

Daar waar het waarde toevoegt voor inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties, passen wij nieuwe technologieën toe, waaronder kunstmatige intelligentie. Dit doen wij zorgvuldig, met als doel om processen te verbeteren en inwoners beter van dienst te zijn. Tegelijkertijd blijft persoonlijk contact, bijvoorbeeld bij de uitgifte van paspoorten, rijbewijzen, huwelijksvoltrekkingen of aangiften van geboorte en overlijden een belangrijke pijler.

Of het nu gaat om het werk aan de balie, de telefoon, het adviesteam dienstverlening of beleidsontwikkeling: wij streven er altijd naar om het verschil te maken voor onze inwoners. Met professioneel vakmanschap, inlevingsvermogen en actieve betrokkenheid zorgen wij ervoor dat onze dienstverlening past bij wat nodig is.

2.4.1 Bestendigen van optimale dienstverlening

Inleiding

In samenhang met de verdere ontwikkeling van onze online dienstverlening blijft ons Huis van Cultuur en Bestuur dé fysieke ontmoetingsplek met onze inwoners. Hier worden inwoners gastvrij ontvangen, stellen zij vragen en dienen zij aanvragen in. Juist in een periode waarin de (reis)documentenpiek nog volop aanwezig is en extra druk geeft op onze dienstverlening, blijft ons uitgangspunt dat inwoners op korte termijn terechtkunnen, ook al zijn onze openingstijden niet onbeperkt.

Binnen Burgerzaken blijft onze kernopdracht het ondersteunen van inwoners bij de formele momenten in het leven: geboorte, inschrijving in de Basisregistratie Personen, het aanvragen van een paspoort of rijbewijs, partnerregistratie en overlijden. Vriendelijkheid, zorgvuldigheid en tijdigheid vormen daarbij de basis. Hoewel digitalisering steeds meer onderdeel wordt van onze manier van werken, zien we dat veel inwoners persoonlijk contact zoeken – vaak met complexere vragen die extra kennis, tijd en aandacht vergen. Voor de aanvraag van (reis)documenten blijft persoonlijk contact wettelijk verplicht vanwege de identificatieplicht.

In 2026 bevinden we ons in het derde jaar van de (reis)documentenpiek. Het is cruciaal dat deze aanvragen, ondanks de extra druk, soepel en efficiënt verlopen. Daarnaast is fraude-alertheid een belangrijk aandachtspunt. Documenten zoals paspoorten en identiteitskaarten zijn waardevolle bewijsstukken en aantrekkelijk voor misbruik. Wij blijven alert op signalen van ondermijning, zowel aan de balie als in de achterliggende processen en nemen we preventieve maatregelen om misbruik te voorkomen.

Tot slot bereiden wij ons in 2026 voor op de gemeenteraadsverkiezingen en investeren we in materiaal en middelen zodat we een betrouwbare en toegankelijke verkiezing organiseren.

Ambities

In 2026 blijven we inzetten op een integrale aanpak en de gewenste ontwikkelingen binnen onze dienstverlening in de lijnorganisatie. De focus ligt ook dit jaar nadrukkelijk op de externe dienstverlening aan inwoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven.

Daarnaast vinden in 2026 de gemeenteraadsverkiezingen plaats. Wij houden bij het formuleren en uitvoeren van onze ambities daarom zorgvuldig rekening met het lokale politieke klimaat en de samenstelling van de nieuwe gemeenteraad en het College. Dit betekent dat we flexibel blijven inspelen op eventuele nieuwe beleidsaccenten en prioriteiten.

We streven naar een hoogwaardige (online) dienstverlening die het inwoners zo gemakkelijk, efficiënt en klantvriendelijk mogelijk maakt om toegang te krijgen tot gemeentelijke diensten en producten. De *‘Visie op Dienstverlening’* blijft het fundament voor onze doelstellingen en acties.

Daarbij blijft speciale aandacht uitgaan naar inwoners die (nog) niet digitaal vaardig zijn en zorgen we ervoor dat we de juiste doelgroepen bereiken via het juiste digitale kanaal.

Onze aanpak kenmerkt zich door het werken vanuit het inwonersperspectief, het zijn van een betrouwbare partner en het delen van relevante gegevens binnen wettelijke kaders.

Doelstelling

a. Doorontwikkeling (online) dienstverlening Burgerzaken

We breiden de digitale dienstverlening uit door te blijven investeren in onze Burgerzaken-softwaresystemen en AI-oplossingen. Daarmee halen we zowel voor de inwoners als voor onszelf het maximale uit onze software. In deze ontwikkelingen wordt samengewerkt met de Vereniging van Burgerzaken (NVVB) en de Rijksdienst voor Identiteitsgegevens (RvIG).

Acties

Gebruik maken van tweede klant scherm bij afhandeling burgerzaken producten

We verbeteren de baliedienstverlening onder andere door de inwoner via een klantscherm mee te laten kijken naar wat de medewerker invult. Het plaatsen van een handtekening onder een aanvraag wordt hiermee overbodig waardoor we als organisatie efficiënter kunnen werken.

Scanapparatuur gebruiken voor sneller inlezen persoonsgegevens

Bij een inschrijving uit het buitenland gebruiken we scanapparatuur voor de vaststelling van de identiteit en voor de echtheid van documenten. Door de gescande persoonsgegevens automatisch over te nemen in de BRP verbeteren we de kwaliteit van de persoonsgegevens en kunnen we efficiënter werken.

Doelstelling

b. Reisdocumenten

Optimale dienstverlening tijdens reisdocumentenpiek

De reisdocumentenpiek gaat in 2026 zijn derde jaar in. Vanwege het grote belang van een zorgvuldige documentafgifte kunnen wij het aanvraagproces niet versnellen. De ervaring leert inmiddels dat wij goed in staat zijn de verveelvoudiging van aanvragen efficiënt af te handelen.

Maatregelingen nemen ter voorkoming van identiteitsfraude
Naar aanleiding van fraudegevallen in het reisdocumentenproces bij andere gemeenten worden ook door ons maatregelen genomen om het aanvraag- en uitgifteproces van reisdocumenten robuuster en veiliger te maken. Wij werken daarom nu volgens een zesogen-principe in plaats van een vierogen-principe. Elk reisdocument dat uitgereikt wordt is in drie opvolgende stappen door drie verschillende medewerkers beoordeeld en gecontroleerd. Daarnaast blijven wij alert op signalen van ondermijning, zowel aan de balie als in de achterliggende processen en nemen we preventieve maatregelen om misbruik te voorkomen.
In het kader van VRS (Verbetering Reisdocumentenstelsel) en het aanvraagproces van reisdocumenten aan de balie, volgen we de diverse technologische ontwikkelingen.

Acties

Inwoners tijdig een herinneringsbrief sturen over vernieuwing reisdocument
Enkele maanden voor het verlopen van een (reis)document worden inwoners geïnformeerd per brief. De brief bevat alle achtergrondinformatie die nodig is om tot een afspraak te komen.

Inzet van extra (goed opgeleide) medewerkers
Medewerkers binnen het Contactplein worden breder opgeleid om ook Burgerzaken taken te kunnen uitvoeren. Met name de uitwisseling bij piekdrukte tussen personeel van het telefoonteam en Burgerzaken maakt onze organisatie flexibeler en efficiënter.

Aanpassing van openingstijden tijdens grootste piekdrukte indien noodzakelijk
Wanneer de wachttijd oploopt hebben we de flexibiliteit om op momenten dat we normaal gesloten zijn extra balies te openen. Structureel is dit niet nodig, maar bij oplopende wachttijden anticiperen we hier op.

In de komende jaren het RelS Aanvraag Portaal (RAP) implementeren en het RAAS (Reisdocumenten aanvraag- en afgifte station) uitfaseren.
Het RAAS wordt vervangen door Reisdocumenten Informatiesystemen (ReIS). Gegevens hierin zijn actueler en betrouwbaarder. Zo zijn eerdere aanvragen bij andere instanties via ReIS direct zichtbaar tijdens de aanvraag. Deze gegevens worden realtime uit het Basisregister Reisdocumenten (BR) gehaald en opgevoerd.

Onderzoek naar technologische ontwikkeling van live-enrolment
Door de inzet van live enrolment wordt de integriteit en kwaliteit van de gezichtsopname, ten tijde van de reisdocument aanvraag gewaarborgd. Live enrolment is het opnemen van de biometrische gegevens van de burger (pasfoto en vingerafdrukken) op de locatie van de aanvraag. Fysieke verschijning aan de balie is vereist, zodat met zekerheid kan worden vastgesteld dat de biometrische gegevens bij de aanvrager horen en dat de gegevens niet zijn bewerkt. Dit past ook goed bij de plicht om de identiteit vast te stellen voordat een aanvraag in behandeling wordt genomen. Live enrolment draagt bij aan het reduceren van ondermijning en zorgt voor uniformiteit, hogere kwaliteit, een efficiënter aanvraagproces en gemak voor de burger.

Doelstelling

c. Organiseren van Gemeenteraadsverkiezingen in 2026, het proces optimaliseren en door ontwikkelen
Op 18 maart 2026 vinden de gemeenteraadsverkiezingen plaats. De gemeente is dan zelf het centraal stembureau (CSB), dit is een belangrijke organisatorische rol. Bij de gemeenteraadsverkiezingen in 2026 vervullen gemeenten voor het eerst de rol van CSB onder de regels van de NPVV (Nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen). De NPVV is ingevoerd om de transparantie en controleerbaarheid van het verkiezingsproces te verbeteren. De NPVV zorgt er ook voor dat er extra stappen gezet moeten worden in de vaststelling van de uitslag. Het beoogde effect van de NPVV is het vergroten van het vertrouwen in de verkiezingsuitslag, de transparantie en controleerbaarheid.

Wij blijven ons inzetten voor verdere digitalisering van (onderdelen) van het verkiezingsproces, omdat dit wenselijk is om de benodigde vernieuwingen in het verkiezingsproces te realiseren en de kwaliteit van de uitvoering te verbeteren.

Acties

Organiseren van Gemeenteraadsverkiezingen op 18 maart 2026
Woensdag 18 maart 2026 zijn er weer gemeenteraadsverkiezingen. Daar komt heel wat bij kijken voor zowel ambtelijke organisatie als ook de (inclusief de samenwerking hierin met) lokale politieke partijen.

Ons inzetten voor een transparant, controleerbaar en uitvoerbaar verkiezingsproces
We blijven werken aan heldere procedures, betrouwbare systemen en een toegankelijke uitvoering, zodat iedere stem telt en het vertrouwen in het democratisch proces gewaarborgd blijft. Samen met onze partners blijven we kritisch kijken naar wat beter kan, met oog voor integriteit, efficiëntie en rechtvaardigheid.

Ons inzetten voor toegankelijkheid van alle stembureaus voor alle kiesgerechtigden
We zetten ons ervoor in dat alle stembureaus volledig toegankelijk zijn, zodat iedere kiesgerechtigde – ongeacht fysieke beperking of andere belemmeringen – zelfstandig en letterlijk zonder drempels kan stemmen. Iedereen moet de mogelijkheid hebben om volwaardig deel te nemen aan het democratisch proces.

Doelstelling

d. Digitale identiteit: volgen Europese ontwikkelingen en aanbieden EU digitale ID-wallet
In het kader van eIDAS zijn de EU-lidstaten verplicht om eind 2026 een EU digitale ID-wallet aan te bieden aan hun inwoners.

Acties

Volgen van Europese ontwikkelingen en tijdig aanbieden EU digitale ID-wallet
De Europese ontwikkelingen volgen we op de voet. Waar EU-regelgeving van invloed is op het werk van Burgerzaken hebben we hierover nauw contact met de VNG en de NVVB.

Doelstelling

e. Uitkomsten (interne) onderzoeken dienstverlening implementeren in de bedrijfsvoering
Om de dienstverlening te blijven verbeteren en monitoren is het noodzakelijk de uitkomsten van onderzoeken en bevindingen te implementeren in de bedrijfsvoering.

In 2026 bouwen we verder aan onze MijnOmgeving: één overzichtelijke plek waar inwoners snel en gemakkelijk hun zaken kunnen regelen. Van een paspoort aanvragen tot een vergunning volgen, een verhuizing of geboorte– alles op één vertrouwde plek.

We onderzoeken of we met andere gemeenten via de VNG kunnen samenwerken. We willen daarbij mogelijk gebruikmaken van de open source-standaarden MijnServices. Zo zorgen we voor herkenbare, betrouwbare en gebruiksvriendelijke digitale diensten. Het realiseren van een volledige MijnOmgeving vraagt echter om een stevige technische basis: verschillende systemen moeten goed op elkaar aansluiten en de benodigde architectuur en koppelingen vergen tijd, afstemming, ontwikkeling en financiële investeringen. Totdat het beeld hierover en de uitvoering ervan toegankelijk en gereed is, stellen we onze bestaande portalen via de gemeentelijke website eenvoudig vindbaar en toegankelijk open. We volgen de landelijke ontwikkelingen en daar waar mogelijk passen we deze toe. We maken de bestaande portalen zichtbaar en toegankelijk op onze gemeentelijke website.

- Fixi (meldingen openbare ruimte) optimaliseren
- Gebruik van vaste werkinstructies en standaard communicatieteksten.
- Opzetten van vaste analyses en rapportages om trends en resultaten te volgen.
- Invoering van een centraal meldpunt en coördinatie van de afhandeling.

In juni 2025 is een coördinator gestart met het verbeterplan Fixi. Met dit plan maken we het melden van problemen in de openbare ruimte duidelijker en beter geregeld. Door duidelijke afspraken, heldere communicatie en meer inzicht in de meldingen, verbeteren we onze service en de samenwerking met inwoners.

Acties

Afspraken voor zaaksysteem Djuma onder aandacht blijven brengen; bereikbaarheid en servicetermijnen
We sturen en bewaken de bereikbaarheid van de organisatie en het nakomen van afgesproken servicetermijnen. De bereikbaarheid vergroten we door het verder invoeren van een contactformulier zodat inwoners makkelijker in contact komen met de gemeente. Door deze maatregelen vergroten we de voorspelbaarheid en betrouwbaarheid van onze dienstverlening. We monitoren en rapporteren over naleving van servicetermijnen.

Doelstelling

f. Inwoners-ervaringen

In 2026 gaan we meer onderzoeken welke route onze inwoner doorloopt in onze brede dienstverleningsprocessen samen met team Communicatie. Het doel is om beter inzicht te krijgen in de ervaringen, behoeften en verwachtingen van onze inwoners, zodat we onze dienstverlening verder kunnen verbeteren. Hierbij trekken we gezamenlijk op en betrekken we daar waar nodig ook andere teams binnen de organisatie. Ter voorbereiding hierop volgen we in 2026 scholing op het gebied van zogeheten klant-/inwonersreizen.

Acties

In 2026 worden minimaal drie inwonersreizen uitgevoerd

In 2026 worden minimaal drie inwonersreizen uitgevoerd. De resultaten worden gedeeld met betrokken teams. De uitkomsten worden vertaald naar concrete verbeteracties.

Doelstelling

g. WMEBV en de Zorgplicht

We gaan de Zorgplicht vormgeven door middel van integrale samenwerking. We zorgen ervoor dat alle inwoners die digitaal niet vaardig zijn passende ondersteuning kunnen krijgen en verwijzen we inwoners actief door naar de fysieke ondersteuning op locatie(s).

Acties

Structurele aanwezigheid van ondersteuning op diverse locaties

We bieden hulp op locatie, zoals via een servicebus, de bibliotheek en het MAC.

Inrichten van een proces voor centrale verzending van formulieren door Contactplein

We willen organiseren dat vanuit een centraal punt de juiste formulieren op verzoek naar inwoners worden gestuurd.

Jaarlijkse evaluatie van de inzet en het bereik

Door kritisch te kijken naar wat we doen en voor wie, brengen we in kaart waar we effectief zijn en waar kansen liggen voor verdere verbetering. Deze evaluaties helpen ons om onze dienstverlening te blijven afstemmen op de behoeften van inwoners, en om onze processen efficiënter, inclusiever en toekomstbestendig te houden en maken.

2.4.2 Financieel overzicht Dienstverlening

Bedragen x €1.000

Omschrijving	Realisatie 2024	Begroting na wijziging 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Lasten						
Burgerzaken	**1.658**	**1.760**	**1.889**	**1.977**	**1.995**	**2.033**
Basisregistratie vastgoed	**779**	**592**	**718**	**739**	**746**	**768**
Lokale omroep	**100**	**86**	**92**	**72**	**74**	**76**
Bestuurlijke samenwerking	**402**	**399**	**463**	**477**	**491**	**506**
Voorlichting	**56**	**67**	**61**	**63**	**65**	**68**
Totaal Lasten	**2.996**	**2.905**	**3.223**	**3.328**	**3.371**	**3.450**
Baten						
Burgerzaken	**1.262**	**1.297**	**1.475**	**1.599**	**1.571**	**1.573**
Lokale omroep	**24**	**24**	**25**	**26**	**27**	**27**
Totaal Baten	**1.287**	**1.321**	**1.500**	**1.625**	**1.597**	**1.601**
Saldo voor bestemming	**-1.709**	**-1.584**	**-1.723**	**-1.704**	**-1.774**	**-1.850**
Saldo na bestemming	**-1.709**	**-1.584**	**-1.723**	**-1.704**	**-1.774**	**-1.850**

Toelichting

Het nadelig saldo na bestemming is op het programma dienstverlening met € 139.000 toegenomen. We lichten hieronder per product de belangrijkste afwijkingen toe.

Burgerzaken

Het saldo bij Burgerzaken is met € 139.000 verbeterd.

Lasten € 129.000 nadelig: In 2026 wordt er opnieuw een toename verwacht in het aantal aangevraagde reisdocumenten en rijbewijzen. Dit leidt tot een hogere afdracht aan het rijk van € 71.000. Daarnaast zijn er voor € 45.000 hogere lasten aan presentiegelden ten opzichte van 2025 voor de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2026. En voor € 31.000 aan hogere lasten voor (reis)vergoedingen in verband met de nieuwe CAO. De overige plussen en minnen tellen op tot een voordeel van € 18.000.

Baten € 178.000 voordelig: In 2026 wordt er opnieuw een toename verwacht in het aantal aangevraagde reisdocumenten en rijbewijzen, wat aan de batenkant leidt tot een toename van € 176.000 aan extra inkomsten uit leges. Overige plussen en minnen tellen op tot een voordeel van € 2.000.

Basisregistratie vastgoed

Het saldo is met € 126.000 verslechterd.

Lasten (€ 126.000 nadelig): Door een verschuiving in de geraamde inzet van personele middelen nemen de lasten op het product Basisregistratie vastgoed toe. Dit heeft echter een positief effect op het product Belastingen in het programma bestuur en bedrijfsvoering.

Lokale omroep

Vanwege het geringe verschil wordt dit product niet toegelicht.

Bestuurlijke samenwerking

Vanwege het geringe verschil wordt dit product niet toegelicht.

Voorlichting

Vanwege het geringe verschil wordt dit product niet toegelicht.

2.5 Programma Gevolgen gas- en zoutwinning en lokaal programma NPG

2.5.0 Inleiding

Op 25 april 2023 presenteerde het kabinet het rapport ‘Nij Begun’. Dit rapport bevat maatregelen die gericht zijn op de verbetering van schadeherstel en versterking en een beter toekomstperspectief voor alle Groningers. De aanpak bestaat uit vier pijlers met 50 maatregelen voor de regio gedurende 30 jaar. innen het programma Nij Begun is er sprake van verschillende doelen en snelheden.

De pijlers zijn:

- Herstel van Groningen (Herstelagenda);
- Verduurzaming;
- Welzijn en sociaal herstel (Sociale Agenda);
- Economisch perspectief (Economische Agenda).

Deze pijlers komen terug in dit programma, waarbij de Sociale en Economische Agenda zijn samengevoegd in één paragraaf. Daarnaast zijn de doelstellingen met betrekking tot het lokale plan NPG 'Hart van Midden-Groningen' in dit programma opgenomen.

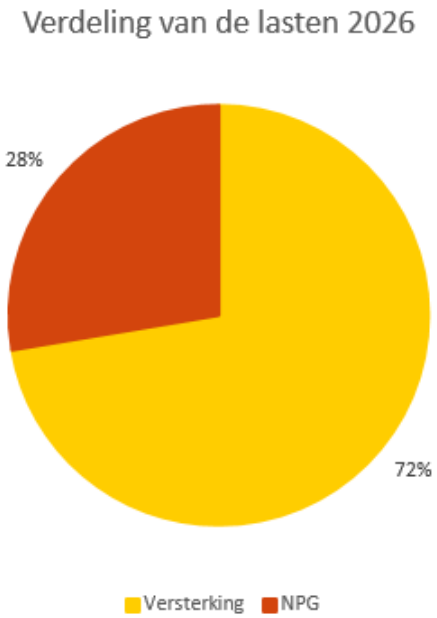

2.5.1 Herstelagenda

Inleiding

Een deel van onze gemeente ligt in het kerngebied van de gaswinning. Ondanks dat de gaswinning is gestopt in het Groningerveld zijn er nog steeds (minder zware) bevingen. Deze kunnen zorgen voor schade aan woningen en andere gebouwen. Ook kan het zijn dat woningen en gebouwen niet voldoen aan de veiligheidsnorm. Ze moeten dan worden versterkt. Dit heeft veel impact op onze inwoners, die hiermee te maken hebben.

In onze gemeente vallen ruim 3.300 adressen die beoordeeld moeten worden, of beoordeeld zijn. De verantwoordelijkheid voor de daadwerkelijke uitvoering, met uitzondering van de batch 1588, ligt bij NCG. In januari 2025 heeft uw raad het laatste Lokaal Plan van Aanpak vastgesteld, waarin wij NCG de opdracht hebben meegegeven om de laatste gebouwen in onze gemeente in 2025 te beoordelen. Het aantal zware versterkingsadviezen neemt af. Een groter deel van de woningen wordt op norm verklaard. Dit betekent dat de woning zonder versterkingsmaatregelen veilig is.

Nij Begun benadrukt onze rol en roept op tot meer samenhang tussen versterken, schadeafhandeling en sociaal-maatschappelijke verbetering. Naast onze taak om de versterking en schadeafhandeling waar mogelijk te bespoedigen, werken we ook aan het herstellen de openbare ruimte en het aanbrengen van een plus op de leefbaarheid in onze dorpen.

Trends en ontwikkelingen

In juli 2024 is de 'Meerjarige regeling verstrekking specifieke uitkeringen aardbevingsgebied Groningen 2024-2030' gepubliceerd. Hierin zijn een aantal maatregelen uit de Herstelagenda in Nij Begun uitgewerkt.

In 2025 is de positie van de Lokale Stuurgroep verstevigd. In de Lokale Stuurgroep overleggen NCG, IMG en gemeente over de voortgang van de versterking en schadeafhandeling. Afgelopen jaar hebben zijn we samen met de overige aardbevingsgemeenten, IMG, NCG en het Rijk in gesprek gegaan over hoe de Herstelagenda versneld kan worden. Daar waar problematiek complex is, heeft de Lokale Stuurgroep een sterkere positie om hierin een doorbraak te bewerkstelligen.

In deze begroting gaan we uitgebreid in op Maatregel 14: Leefbaarheid. Onze gemeente krijg via een specifieke uitkering ruim € 28 miljoen, wat ingezet kan worden tot en met 2032. Deze middelen willen we inzetten om dorpen en wijken weer aantrekkelijk en vitaal te maken voor huidige en toekomstige bewoners. Hieronder is de uitsplitsing van de budgetten weergegeven en in doelstelling b, c en d gaan we hier dieper in op doelstellingen en acties met betrekking tot deze budgetten. Voor de uitvoeringskosten is 10% gerekend.

- Dorpenbudget: € 11 miljoen;
- Gerichte impulsenbudget: € 10 miljoen;
- Ambitiebudget: € 4,3 miljoen;
- Uitvoeringskosten: € 2,8 miljoen.

Doelstelling

a. De versterking mensgericht en gebiedsgericht uitvoeren; Bewoners de baas over herstel en versterking

Inwoners van het aardbevingsgebied moeten net zo veilig kunnen wonen en leven als inwoners in de rest van Nederland. Daarom worden gebouwen die mogelijk niet veilig zijn getoetst aan de veiligheidsnorm. Wanneer een gebouw niet voldoet dan wordt deze versterkt. De Nationaal Coördinator Groningen (NCG) voert deze beoordelingen en versterkingen uit. Over de voortgang en opdracht aan NCG wordt in het jaarlijkse Lokaal Plan van Aanpak ingegaan. In de versterkingsopgave is de batch 1588 een uitzondering. Deze wordt niet door NCG, maar onder onze regie uitgevoerd. Het doel is om de versterking in samenwerking met alle betrokken partijen mens- en gebiedsgericht uit te voeren.

Acties

De voortgang van de versterkingsopgave van NCG in onze gemeente monitoren

Zoals benoemd hebben wij in 2025 NCG de opdracht gegeven om de resterende gebouwen in onze gemeente te beoordelen. Op basis van deze beoordeling is een woning op norm of moeten er versterkingsmaatregelen worden genomen. Oorspronkelijk was 2028 de deadline voor de afronding van de versterkingsopgave van NCG. Er is gebleken dat dit niet voor het gehele versterkingsgebied haalbaar is. NCG heeft aangegeven dat dit in onze gemeente wél mogelijk is. Bij de vaststelling van het Lokaal Plan van Aanpak 2025 heeft uw raad de inspanningsverplichting om 2028 te halen opgenomen.

Periodiek voeren wij gesprekken met NCG om de voortgang te monitoren. Halverwege 2025 is 76% van de versterkingsopgave afgerond. Dit betreft zowel woningen die op basis van onderzoek op norm zijn verklaard als adressen waar versterkingsmaatregelen zijn gerealiseerd. Voor een tiental woningen geldt dat het proces van beoordelen nog moet worden opgestart. Momenteel is de verwachting van NCG nog steeds dat de versterkingsopgave in 2028 afgerond zal zijn.

Beoordelen en toekennen van aanvragen voor de Batch 1588

Binnen de batch 1588 vallen 89 woningen in onze gemeente. Deze woningen staan allemaal in Overschild. Zoals benoemd valt de versterkingsopgave van woningen binnen de batch 1588 onder onze regie. Eigenaren vragen bij ons budget aan om de versterking of sloop-nieuwbouw van hun woning te realiseren. Onze uitgaven voor de batch 1588 worden volledig gedekt door een specifieke uitkering van het Rijk. Halverwege 2025 is 92% van de woningen versterkt, opnieuw gebouwd of is begonnen met de uitvoering. Het lijkt haalbaar dat de resterende eigenaren gestart zijn met de uitvoering in 2026.

Bewoners ondersteunen in afhandeling schade

Schade als gevolg van gaswinning uit het Groningenveld wordt afgehandeld door het Instituut Mijnbouwschade Groningen (IMG). Schade als gevolg van andere gasvelden en andere vormen van mijnbouw (zoals zoutwinning) ligt bij de Commissie Mijnbouwschade. Vooral bij situaties waarbij er samenhang is tussen schade en de versterking en bij situaties waarbij er sprake is van duurzaam schadeherstel is afstemming tussen gemeente en IMG van belang. Ook bieden we steun aan onze inwoners, vooral bij complexe schades waar ook versterking speelt.

Aanpakken van knelpunten die niet binnen de reguliere kaders opgelost kunnen worden

Er zijn gevallen waarbij we samen met NCG en IMG vinden dat er een oplossing moet komen voor knelpunten en zien dat de huidige regelingen geen ruimte bieden voor een gezamenlijke oplossing. In 2025 is de positionering van de Lokale Stuurgroep (NCG, IMG en gemeente) verstevigd. Deze sterkere rol moet het oplossen van knelpunten versnellen. Vanuit de gemeentelijke knelpuntenpot kan een financiële bijdrage geleverd worden voor het oplossen van knelpunten. Daarnaast kunnen er schrijnende gevallen zijn waarbij we zelf vinden dat hier een oplossing voor moet komen. Tot en met 2030 ontvangen we hiervoor afgerond € 13 miljoen.

Scholenprogramma: Op basis van de afspraken uit het convenant scholenprogramma willen we het resterende project afronden

We geven uitvoering aan het convenant aardbevings- en toekomstbestendige scholenbouw Groningen. Inmiddels zijn twaalf nieuwe en zeven versterkte schoolgebouwen in gebruik genomen. Op dit moment wordt nog gewerkt aan één project dat naar verwachting in 2026 wordt afgerond.

Meer aandacht voor mentale gezondheid

De aardbevingen, maar ook de manier waarop schadeherstel en versterking tot nu toe georganiseerd is, zorgen voor veel stress en gezondheidsklachten bij onze inwoners. Aardbevings- en welzijnscoaches bieden onafhankelijk van de uitvoeringsorganisaties een luisterend oor aan mensen voor wie de schadeafhandeling en versterking zeer belastend zijn. Naast onze lokale inzet door middel van opbouwwerkers en welzijnscoaches wordt regionaal gewerkt aan een uitvoeringsplan vanaf 2026.

Doelstelling

b. Herstel en versterking van de leefbaarheid in dorpen

Middels het dorpenbudget kunnen we rechtstreeks investeren in de dorpen en wijken. De dorpen die het zwaarst getroffen zijn door gaswinning en versterking krijgen een groter budget, dan de dorpen daarbuiten.

Acties

Toekennen budgetten per dorp

Het dorpenbudget bevat in totaal € 11,5 miljoen. Voor de verdeling wordt de volgende sleutel gehanteerd:

- **Dorpen en wijken binnen de versterkingscontour van NCG** (sluit aan bij maatregel 29) ontvangen een startbedrag van € 250.000 en € 200 per inwoner.
- **Dorpen en wijken buiten de versterkingscontour maar boven de A7** ontvangen € 200 per inwoner, maar geen startbedrag.
- **Dorpen en wijken buiten de versterkingscontour en onder de A7** ontvangen € 100 per inwoner. Ook hier is geen sprake van een startbedrag.

De besteding sluit aan bij bestaande dorps- en wijkplannen.

Samen met dorpen prioriteiten vaststellen vanuit bestaande plannen

Inwoners worden actief betrokken bij de keuzes voor hun dorp. Dit betekent dat bewoners via bestaande plannen of nieuwe dorpsbijeenkomsten aangeven wat zij het belangrijkst vinden voor hun leefomgeving, zoals groenvoorzieningen, speelplekken of ontmoetingsruimtes.

Organiseren van aanvullende participatie waar nodig
Waar nodig gaan we het gesprek aan over het aanvullen en actualiseren van bestaande dorps- en wijkplannen. Zo zorgen we dat ook in die dorpen de inzet van het budget aansluit bij actuele wensen en behoeften.

Realisatie combineren met andere werkzaamheden om efficiëntie en samenhang te bevorderen
Door koppelingen te leggen met bijvoorbeeld versterkingsprojecten of regulier onderhoud kunnen projecten sneller, goedkoper en efficiënter worden uitgevoerd, met minder overlast voor bewoners.

Doelstelling

c. Verbetering van de leefomgeving via bovenlokale investeringen
Het gerichte impulsenbudget richt zich op drie thema's: openbare ruimte (wegen, groen, verlichting), sportvoorzieningen en recreatie. Dit budget is primair bedoeld voor investeringen in het gebied boven de A7. Het gaat om opgaven die vaak al uitgewerkt zijn in plannen en participatietrajecten, maar die nog wachten op financiering. Door hier gericht in te investeren, kunnen we snel en zichtbaar knelpunten oplossen en voorzieningen verbeteren die door meerdere dorpen gebruikt worden.

Acties

Investeren in kwaliteit en inrichting van openbare ruimte (wegen, paden, groen, verlichting)
Naast de middelen die beschikbaar zijn voor het herstellen van de openbare ruimte na de versterkingsopgave, kan er door middel van maatregel 14 een plus aangebracht worden. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om de inrichting en kwaliteit van wegen, fietspaden, voetpaden, verlichting en groenvoorzieningen. Dit verhoogt de verkeersveiligheid en maakt de dorpen aantrekkelijker.

Moderniseren en verduurzamen van sportvoorzieningen
Sommige sportaccommodaties zijn verouderd en kampen met hoge energielasten. Door te moderniseren en te verduurzamen kunnen we zorgen dat verenigingen betaalbaar, toekomstbestendig en aantrekkelijk blijven voor jong en oud.

Realiseren van recreatievoorzieningen die ontmoeting, beweging en verblijf bevorderen
Het gaat bijvoorbeeld om recreatieplassen, wandelroutes, speel- en sportplekken. Hiermee creëren we plekken waar inwoners elkaar ontmoeten en waar ook bezoekers graag verblijven.

Doelstelling

d. Stimuleren van innovatieve en strategische initiatieven
Met het ambitiebudget wordt er ruimte gecreëerd voor vernieuwende projecten en strategische planvorming die de leefbaarheid ook op langere termijn versterken.

Acties

Financiering van innovatieve of integrale gebiedsontwikkelingen
Door het ambitiebudget kunnen we initiatieven ondersteunen die vernieuwend zijn in aanpak of samenwerking, of die nieuwe functies toevoegen aan de leefomgeving. Hierbij kan gedacht worden aan duurzame mobiliteitsoplossingen, innovatieve woonconcepten of nieuwe culturele voorzieningen.

Ondersteunen van strategische planvorming richting de economische agenda
We ontwikkelen en ondersteunen plannen die aansluiten bij de Economische Agenda van Nij Begun. Zo zorgen we dat toekomstige projecten kansrijker zijn voor aanvullende financiering van provincie, Rijk of Europa.

2.5.2 Duurzaamheidsmaatregelen Nij Begun: alle woningen in 2035 geïsoleerd

Inleiding

Binnen Nij Begun heeft het kabinet maatregel 28 en 29 geformuleerd om woningen in Groningen en Noord-Drenthe zodanig te isoleren dat ze van het aardgas af kunnen in 2035.

- **Maatregel 28:** NCG neemt isoleren en ventileren direct mee bij woningen die nu nog ingrijpend versterkt moeten worden. Ingrijpend versterken betekent dat de versterking langer dan vier maanden duurt en bewoners tijdelijk hun huis uit moeten.
- **Maatregel 29:** Subsidie voor isolatie- en ventilatiemaatregelen. Hierbij geldt voor het versterkingsgebied een ruimere regeling dan daarbuiten.

Ambities

Het doel is om woningen in 2035 zodanig te isoleren dat zij van het aardgas af kunnen.

Trends en ontwikkelingen

In 2025 hebben Rijk en regio voor maatregel 29 een isolatieaanpak ontwikkeld met subsidie, advies en ondersteuning voor bewoners. Vanaf 2 september 2025 kan de subsidie worden aangevraagd bij SNN. Het gaat geleidelijk open per postcodegebied over een periode van een jaar. De subsidie kan aangevraagd worden tot 3 juni 2035. De hoogte van de subsidie (50% of 100%) is afhankelijk van de ligging binnen of buiten het versterkingsgebied en het inkomen van een huishouden.

Doelstelling

a. Woningen met matige en slechte energie labels willen we zodanig isoleren dat ze in 2035 van het aardgas af kunnen

Als gemeente gaan we ervoor zorgen dat huizenbezitters daar ook daadwerkelijk gebruik van gaan maken. In 2025 is in een plan beschreven wat de totale opgave is, welke verschillende soorten huizenbezitters er zijn (denk aan eigenaar-bewoners, particuliere verhuur, vve's en monumenten) en hoe we die gaan activeren. Daarbij hebben het versterkingsgebied en minderdraagkrachtige huishoudens onze prioriteit. Wij worden hierin ondersteund door bewonersbegeleiders en energieadviseurs die door de regio/ het Rijk zijn geworven en door SNN als subsidiebureau. Dit is regionaal georganiseerd.

Binnen de lokale aanpakken die we gaan neerzetten is het vooral zoeken naar effectiviteit. Wat slaat het meeste aan? Een algemene communicatiecampagne? De samenwerking met onze lokale buurt- en energie-initiatieven? Of zorgt een aanpak met makelaars gericht op het aan- en verkoopmoment van een huis juist voor snelheid en gemak? We gaan het allemaal proberen en monitoren (zie hiervoor ook de acties in paragraaf 2.3.4 Energie en duurzaamheid), zodat we elk jaar meer en meer bewoners kunnen helpen aan een lagere energierekening en een toekomst zonder aardgas.

2.5.3 Sociale en Economische Agenda

Inleiding

Na de parlementaire enquête over de gaswinning kondigde het kabinet aan een Nij Begun te willen maken en de regio weer perspectief te bieden. Het doel is een generatie lang (30 jaar) investeren in brede welvaartontwikkeling. Dit wordt gedaan via de Sociale en Economische Agenda.

Sociale Agenda
Voor de Sociale agenda heeft het Rijk € 3,5 miljard uitgetrokken voor de periode van 30 jaar; € 100 miljoen per jaar. De regio en het Rijk hebben de doelstellingen van de Sociale agenda voor de zomer 2024 vastgesteld. Aan deze doelstellingen zijn 16 maatregelen verbonden met daarbij een verdeling van het jaarlijkse budget van meer dan € 100 miljoen. Een groot deel van de 16 maatregelen moet nog verder worden uitgewerkt voordat kan worden overgegaan op de uitvoering. Voor sommige maatregelen zal bovendien gelden dat de uitvoering door maatschappelijke organisaties anders dan de gemeente zal worden gedaan.

In deze paragraaf zijn acties opgenomen met betrekking tot maatregelen uit de Sociale Agenda die in 2026 door onze gemeente worden uitgevoerd.

Economische Agenda
De Economische Agenda is in juni 2025 door het Rijk en de regio vastgesteld. Hierin zijn de belangrijkste uitgangspunten en doelen opgenomen. In 2026 zal de Economische Agenda meer vorm en inhoud krijgen. We bereiden ons voor op de verdere uitwerking van deze agenda. Dit doen we door onze eigen ambities en projecten verder in kaart te brengen, aan te scherpen en uit te werken. Het doel is dat we goed aangesloten zijn bij de regionale ontwikkelingen en de economische kansen voor onze gemeente. Voor deze voorbereidende werkzaamheden is in 2026 budget beschikbaar vanuit het ambitiebudget van maatregel 14. Hiermee positioneren we ons voor gerichte investeringen in de economische toekomst van Midden-Groningen.

Vooralsnog zijn er geen verdere doelstellingen en acties met betrekking tot de Economische Agenda.

Doelstelling

a. De brede welvaart in onze regio binnen één generatie op het landelijk gemiddelde brengen

Met de term 'brede welvaart' wordt bedoeld dat niet alleen gaat om economisch welzijn, maar ook om aspecten als gezondheid, leefbaarheid, kansen voor kinderen en sociale participatie. In onze gemeente en regio presteren we ruim onder het landelijk gemiddelde. Met de investeringen vanuit de Sociale Agenda willen we deze binnen 30 jaar op het landelijk gemiddelde krijgen.

Acties

Inzetten op een passende organisatievorm voor de uitvoering van de Sociale Agenda

De Sociale Agenda vraagt om een stevige en langdurige bestuurlijke en democratische basis, die goed aansluit bij de andere onderdelen van Nij Begun. Op dit moment onderzoekt het team van de Kwartiermaker van de Sociale Agenda samen met de gemeenten en provincie welke vorm daarvoor het meest geschikt is. We verwachten dat deze definitieve structuur vanaf 2027 klaarstaat. Komend jaar zetten we ons in om te zorgen dat deze organisatievorm het mogelijk maakt om de maatregelen van de Sociale Agenda effectief uit te voeren, zodat de brede welvaart van de inwoners van Midden-Groningen wordt versterkt.

Uitvoeren van de maatregel ‘Versterken financiële weerbaarheid’

In 2026 starten we bij de Kredietbank met de Doel-Doen Methode voor 10 klanten. Met deze methode helpen we mensen met (grote) schulden om hun geldzaken beter op orde te krijgen. Zo willen we zorgen dat ze in de toekomst sterker staan. Inwoners werken aan doelen die zij zelf bedenken en die niet alleen over geld gaan. Het oplossen van de schulden is hierbij wel een belangrijk onderdeel. Hoe we dit precies gaan doen, werken we nog uit. In de sociale agenda is €10.000,- per traject beschikbaar.

Uitvoeren van de maatregel ‘Welzijn op Recept’

In 2026 worden vanuit de sociale agenda middelen beschikbaar gesteld voor Welzijn op Recept. Deze maatregel heeft als doel dat iedere inwoner van Groningen en de drie Noord-Drentse gemeenten met lichte tot matige psychosociale klachten via de huisarts toegang heeft tot een welzijnsrecept en (collectief) voorliggend aanbod. In Midden-Groningen bieden we Welzijn op Recept al gemeentebreed aan. In 2026 zetten we in op het verstevigen en uitbreiden van voorliggend (collectief) aanbod dat is verbonden aan Welzijn op Recept. Ook onderzoeken we de mogelijkheden om de capaciteit van welzijnscoaches uit te breiden.

2.5.4 Nationaal Programma Groningen (NPG) - lokaal programma Hart voor Midden-Groningen

Inleiding

Hart voor Midden-Groningen is het, door de gemeenteraad vastgestelde, programmaplan voor de projecten in het kader van Nationaal Programma Groningen in onze gemeente. Nationaal Programma Groningen is een samenwerking tussen Rijk, de provincie en de vijf aardbevingsgemeenten. Het programma heeft een looptijd van tien jaar en duurt tot 2030.

Schadeherstel en versterking hebben de hoogste prioriteit en veel mensen en organisaties zijn hiermee aan de slag. Tegelijkertijd is er meer nodig om Groningen een goede toekomst te geven. Nationaal Programma Groningen richt zich op dit ‘meer’. Ons lokaal programma Hart voor Midden-Groningen is er voor elke inwoner van onze gemeente, jong én oud. We investeren in de toekomst: door het verbeteren van de leefbaarheid en leefomgeving, de economie, opleidingen, banen, de natuur en het klimaat. Dit doen we samen met onze inwoners.

Ambities

Nationaal Programma Groningen wil de Brede welvaart vergroten. Brede welvaart betekent meer dan alleen economische groei. Het gaat ook over gezondheid, de tevredenheid van inwoners met hun leven en woonomgeving, de kwaliteit van natuur en milieu, het opleidingsniveau en het vertrouwen in politiek en bestuur. Daarnaast willen we met dit programma ook het imago van Groningen versterken. Nationaal Programma Groningen richt zich op de volgende vier ambities:

- Leefbaarheid: Iedere gemeente in het aardbevingsgebied presteert beter op de leefbaarometer (CBS) dan de gemiddelde ontwikkeling in vergelijkbare gemeenten (de referentiegroep);
- Natuur en Klimaat: Groningen presteert beter op biodiversiteit (gemeten met de Living Planet Index) dan het Nederlands gemiddelde;

- Werken en leren: Iedere gemeente in het aardbevingsgebied presteert beter op de netto participatiegraad, het gemiddeld besteedbaar inkomen en uitstroom per opleiding dan de gemiddelde ontwikkeling in haar referentiegroep;
- Economie: de Bruto Toegevoegde Waarde stijgt in Groningen sterker dan de gemiddelde stijging in Nederland.

De projecten binnen ons lokaal programma Hart voor Midden-Groningen worden bekostigd door Nationaal Programma Groningen. Om de brede welvaart te verbeteren in onze gemeente, werken wij met ons lokaal programma aan vier hoofdlijnen. De projecten dragen bij een de ambities van Nationaal Programma Groningen:

- Lang en gelukkig leven waar je hart ligt. Ondersteunen van inwoners bij financiële problemen, het vergroten van zelfredzaamheid en het verbeteren van de woon- en leefomgeving;
- Open je hart voor Midden-Groningen. Investeren in een aantrekkelijk landschap, cultuur, erfgoed en identiteit;
- Hart voor de jeugd. Extra inzet op onderwijs, talentontwikkeling en het vergroten van de zelfredzaamheid van jongeren;
- Hart voor werk. Verbeteren van de aansluiting tussen onderwijs en werk, en het stimuleren van arbeidsdeelname.

Trends en ontwikkelingen

De ontwikkelingen van 'Nij Begun' hebben ook invloed op onze gemeente. Veel maatregelen worden landelijk of provinciaal uitgewerkt en hebben daardoor een beperkt direct effect op ons lokale programma. Toch zijn er duidelijke raakvlakken met onze projecten. In 2026 brengen wij in kaart welke projecten dit betreft en wat dit betekent voor de voortzetting en borging ervan. In regionale overleggen pleiten wij voor effectieve inzet van middelen, een betrokken rol voor volksvertegenwoordigers én het betrekken van inwoners bij besluitvorming.

We willen graag weten of onze projecten echt bijdragen aan een betere leefomgeving en meer brede welvaart. Daarom wordt dit elk jaar onderzocht door Nationaal Programma Groningen. In 2025 kijken we terug op de eerste vijf jaar. De uitkomsten van dat onderzoek worden in 2026 bekend en delen we met de gemeenteraad.

Binnen de projecten wordt er twee keer per jaar gekeken of de doelen ook echt worden behaald en wat de resultaten bijdragen aan de grote ambities van het programma. Ook is dat het moment dat projecten kunnen worden bijgesteld. Voor ieder project is duidelijk waaraan het resultaat van het project bijdraagt. Zo maken we zichtbaar en meetbaar dat een project bijdraagt aan de Brede welvaart en aansluit bij de ambities vanuit het collegeprogramma Samen aan de Slag. In 2026 organiseren we wederom een informatiebijeenkomst voor de gemeenteraad, waarin we de voortgang van het hele programma en de projecten verder toelichten.

De begroting 2026 richt zich uitsluitend op lopende acties en projecten die in dat jaar plaatsvinden of doorlopen. Afgeronde projecten worden niet meer in de begroting besproken. Deze worden wel opgenomen in de jaarrekening.

Doelstelling

a. Lang en gelukkig leven waar je hart ligt

Gericht op het ondersteunen van inwoners om uit financiële problemen te komen en het vergroten van de zelfredzaamheid. Daarnaast het verbeteren van woon-, en leefomgeving.

Acties

Resultaten en effecten van lopende projecten binnen de pijler lang en gelukkig leven waar je hart ligt monitoren en bijsturen waar nodig

Projectnaam	Gehonoreerd bedrag (incl. BTW)	Doelen/inspanningen 2026
Pilot aardgasvrije wijk (Gorecht-Noord)	6.000.000	Doel is het aanleggen van het warmtenet in de wijk Gorecht-Noord en het inrichten van de WarmteCompagnie. Sinds december 2024 zijn er flinke vorderingen gemaakt. Ondanks de uitdagingen waar we voor staan door het wegvallen een woningcorporatie liggen we nog altijd op koers om onze doelen te bereiken, zij het met enige vertraging. In 2026 zal de aanbesteding voor de aanleg van het warmtenet zijn afgerond en starten wij met de uitvoering. In 2027 zal vervolgens warmte worden geleverd.
M05 Herstructurering Hoogezand-Noord	12.510.973	In augustus 2025 is de wijziging van het Omgevingsplan voor Zeeheldenbuurt West in procedure gegaan. De verwachting is dat deze wijziging in 2026 door de gemeenteraad kan worden vastgesteld. In 2025 is de gemeente samen met woningcorporaties en een marktverkenner begonnen met de voorbereidingen voor woningbouw in dit gebied. Naar verwachting zal in 2026 een marktpartij worden geselecteerd, waarmee vervolgens een kooprealisatieovereenkomst wordt gesloten. Daarnaast wordt in 2026 gestart met de aanleg van een deel van een geluidswerende voorziening langs de A7. Over dit project is de gemeente in gesprek met Rijkswaterstaat. Ook wordt in 2026 gewerkt aan het afronden van het civieltechnisch ontwerp voor de openbare ruimte in Zeeheldenbuurt West. In het park bij de voormalige Agrifirm-locatie zijn in 2025 al verschillende maatregelen afgerond, waaronder de realisatie van een Cruyff Court, een beweegpad en een vernieuwde speeltuin. Voor 2026 staat het opstellen van een plan voor de toekomst van de Agrifirm-silo's op de agenda. Daarbij wordt ook gekeken naar de mogelijkheid om een eerste doorsteek van het park naar het Winschoterdiep te realiseren. Daarnaast werkt de gemeente aan een visie op maatschappelijke voorzieningen in het Noorderpark. Deze visie moet in 2026 gereed zijn. Tot slot wordt uitvoering gegeven aan een sociaal programma dat de ontwikkeling van het gebied op sociaal-maatschappelijk vlak versterkt.
M06 Aanpak verpauperde panden	6.000.000	Na toekenning van de tweede fase wordt het projectplan uitgevoerd, met als doel om aan het einde van het project circa 60 woningen in de gehele gemeente te hebben verbeterd.
M12 Jongeren met Toekomst	2.643.464	In 2026 wordt uitvoering gegeven aan het projectplan en krijgen jongeren gepaste begeleiding en hulp. Daarnaast wordt de samenhang met Nij Begun verder uitgewerkt.
M21 Dorpsplannen en wijkplannen ontwikkelen	7.500.000	We zetten in op de resterende dorpen en wijken die nog niet gestart zijn met het maken van een eigen plan, zodat eind 2026 alle dorpen en wijken die mee willen doen dat ook hebben gedaan. In 2025 hebben wij hen benaderd en samen met het dorp of de wijk onderzocht wat de mogelijkheden zijn voor een dorps-, of wijkplan. Er worden 8 uitvoeringsagenda's gemaakt met dorpen en wijken die in 2025 gestart zijn met het maken van een dorps-, of wijkplan.

Afronden en borgen van het project 'Ervaringsdeskundigen'

Projectnaam	Gehonoreerd bedrag (incl. BTW)	Doelen/inspanningen 2026
M11 Ervaringsdeskundigen	792.490	Ervaringsdeskundigen worden ingezet in de sociale teams. Er wordt gewerkt aan de professionele ontwikkeling van de ervaringsdeskundige. Eind 2026 ronden wij het project af. De resultaten en opbrengsten van dit project worden zorgvuldig geëvalueerd en waar mogelijk geborgd, zodat de effecten blijvend zichtbaar zijn in onze gemeente.

Doelstelling

b. Open je hart voor Midden-Groningen

Werken aan een aantrekkelijk landschap, cultuur, erfgoed en identiteit.

Acties

Starten met de uitvoering van 'Versterking Landschap & Natuur'

In 2026 starten wij met het nieuwe project Versterken Landschap & Natuur. De aanvraag voor een bijdrage uit het trekkingsrecht wordt eind 2025 ingediend bij het Nationaal Programma Groningen. Dit project zal bijdragen aan het verbeteren van de toegankelijkheid en biodiversiteit in 't Roegwold. Daarnaast richt het project zich op natuur-initiatieven van inwoners en natuureducatie.

Afronden en borgen van het project 'Jongeren pitchen cultuurprojecten'

Projectnaam	Gehonoreerd bedrag (incl. BTW)	Doelen/inspanningen 2026
M08 Jongeren pitchen cultuurprojecten	250.000	Naar aanleiding van de verschillende pitchrondes waarin jongeren de kans kregen om hun ideeën te presenteren, worden deze ideeën uitgevoerd. De jongeren worden begeleid in dit proces. In 2026 ronden wij de projecten Jongeren Pitchen Cultuur. We kijken goed wat deze projecten hebben opgeleverd en zorgen dat de resultaten behouden blijven voor de toekomst.

Resultaten en effecten van 'Midden-Groningen op de kaart ' monitoren en bijsturen waar nodig

Projectnaam	Gehonoreerd bedrag (incl. BTW)	Doelen/inspanningen 2026
M07 Midden-Groningen op de kaart	255.000	In 2026 zetten we in op verdere ontwikkeling van routes en het uitbreiden van ons aanbod. Daarnaast richten we ons op het actualiseren en beter toegankelijk maken van het bestaande aanbod. Zo brengen we met het project Midden-Groningen op de kaart onze regio duidelijker in beeld en versterken we de zichtbaarheid en aantrekkingskracht. We zoeken hierin ook de samenwerking met de regio en de ontwikkelingen in de Economische agenda.

Doelstelling

c. Hart voor de jeugd

Inzet en investeringen in het onderwijs, talentontwikkeling en zelfredzaamheid.

Acties

Resultaten en effecten van lopende projecten binnen de pijler Hart voor de jeugd monitoren en bijsturen waar nodig

Projectnaam	Gehonoreerd bedrag (incl. BTW)	Doelen/inspanningen 2026
M04 Plus op Sport	3.978.015	Op basis van de scenariostudie en het participatietraject in 2025 volgt in 2026 de besluitvorming via de raad. Aansluitend starten wij met de realisatie van het laatste deel van dit project.
M17 Tijd voor toekomst	13.074.063	In 2026 is de samenhang met Nij Begun verder uitgewerkt en weten we op welke manier de inzet vanuit het NPG aansluit bij de ontwikkelingen van Nij Begun. Ook stellen wij in 2026, indien nodig, de subsidieregeling bij.

De tweede fase starten voor het project Moeders van Midden-Groningen

Projectnaam	Gehonoreerd bedrag (incl. BTW)	Doelen/inspanningen 2026
M18 Moeders van MG	805.000	In 2026 starten we met de tweede fase die doorloopt tot 2030. Aan het einde van de looptijd hebben wij nogmaals 60 (jonge) moeders en kwetsbare gezinnen kunnen begeleiden. In 2026 hebben wij ook de borging voor de toekomst van dit project uitgewerkt.

Afronden en borgen van het project 'Jongerenwerk+'

Projectnaam	Gehonoreerd bedrag (incl. BTW)	Doelen/inspanningen 2026
M13 Jongerenwerk+	2.630.000	In 2026 loopt de subsidie vanuit het Nationaal Programma Groningen af. Er ligt inmiddels een concreet plan om deze aanpak duurzaam te borgen, zodat we Jongerenwerk + kunnen behouden binnen onze gemeente.

Doelstelling

d. Hart voor werk

Versterken en verbeteren van de aansluiting onderwijs en werk en het stimuleren van de arbeidsdeelname.

Acties

Starten met de uitvoering van 'Bedrijvig en Leefbaar'

In het begin van 2026 dienen wij het projectplan voor het project Bedrijvig en Leefbaar in bij het Nationaal Programma Groningen. Als het plan wordt goedgekeurd, gaan we aan de slag. Het project heeft als doel onze bedrijventerreinen en de omgeving te verbeteren. Niet alleen om te werken, maar ook om er prettig te wonen.

Doelstelling

e. Veiligheid

Het versterken en verbeteren van de veiligheid en leefbaarheid in een aantal wijken en dorpen in onze gemeente.

Acties

Resultaten en effecten van 'Verbeteren Veiligheid' monitoren en bijsturen waar nodig

Projectnaam	Gehonoreerd bedrag (incl. BTW)	Doelen/inspanningen 2026
M24 Verbeteren veiligheid MG	3.718.716	In 2026 starten wij met het uitbreiden van de werkwijze naar twee andere focusgebieden in de gemeente.

2.5.5 Financieel overzicht Gevolgen gas- en zoutwinning en lokaal programma NPG

Bedragen x €1.000

Omschrijving	Realisatie 2024	Begroting na wijziging 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Lasten						
Versterking	**11.061**	**21.048**	**21.792**	**16.680**	**14.225**	**13.819**
NPG	**5.112**	**5.714**	**8.324**	**7.826**	**6.300**	**3.595**
Totaal Lasten	**16.172**	**26.762**	**30.117**	**24.506**	**20.525**	**17.414**
Baten						
Versterking	**11.061**	**21.048**	**21.792**	**16.680**	**14.225**	**13.819**
NPG	**5.062**	**6.589**	**8.324**	**7.826**	**6.300**	**3.595**
Totaal Baten	**16.122**	**27.637**	**30.117**	**24.506**	**20.525**	**17.414**
Saldo voor bestemming	**-50**	**875**	**0**	**0**	**0**	**0**
Saldo na bestemming	**-50**	**875**	**0**	**0**	**0**	**0**

Programma gevolgen gaswinning

Onder het thema Versterking worden de financiën van het programma gevolgen gas- en zoutwinning verantwoord. De lasten van dit programma worden volledig gedekt vanuit bijdragen van het Rijk, het saldo van dit programma is daardoor 0. De raming voor 2026 t/m 2029 gaat uit van de huidige versterkingsopgave aangevuld met de middelen uit de Meerjarige regeling verstrekking specifieke uitkeringen aardbevingsgebied Groningen 2024–2030. In deze regeling zijn de Rijksbijdragen voor een deel van de maatregelen die het Rijk heeft aangekondigd onder de titel Nij Begun uitgewerkt. In de toelichting hieronder worden de grotere afwijkingen ten opzichte van 2025 toegelicht.

Versterking

Lasten (€ 744.000 hoger): De lasten voor 2026 zijn geraamd op in totaal € 21,792 miljoen, dat is € 744.000 hoger dan in 2025. De grootste post in de lasten betreft de vergoedingen aan de eigenaren van woningen die vallen onder Batch 1588. Dit was in 2025 geraamd op € 7,5 miljoen en is nu voor 2026 geraamd op € 6,1 miljoen (€ 1,4 miljoen lager). De raming is gebaseerd op de voortgang van de bouwwerkzaamheden en deze nemen af naarmate meer gerealiseerd is van dit deel van de versterkingsopgave.

Een andere grote post betreft de aanpassingen in de infrastructuur en openbare ruimte die nodig zijn om de versterkingsopgave in te passen. Deze inpassingskosten waren in 2025 geraamd op € 0,902 miljoen en zijn in 2026 geraamd op € 2,39 miljoen (€ 1,488 miljoen hoger). Het merendeel van de inpassingskosten betreft echter investeringskredieten die niet op deze plaats in de begroting worden weergegeven.

De extra middelen in 2026 t/m 2029 die voortkomen uit de hierboven genoemde nieuwe regeling betreffen voor de begroting 2026:

- € 5,273 miljoen voor de kabinetsmaatregel leefbaarheid en wijkontwikkeling (€ 131.000 lager dan 2025);
- € 2,014 miljoen voor de kabinetsmaatregel gemeentelijke knelpuntenpot (gelijk aan vorig jaar);
- € 1,39 miljoen voor de gemeentelijke regeling voor moeilijk uitlegbare verschillen - Blok B (€ 87.000 hoger dan 2025);
- € 1,273 miljoen voor de kabinetsmaatregel sociale en emotionele ondersteuning (€ 159.000 hoger dan 2025).

De rest van de geraamde lasten in 2026 bedraagt € 3,124 miljoen aan personeel- en organisatiekosten voor het begeleiden van de versterking, het programmamanagement, de vergunningverlening, toezicht handhaving (VTH) en de bijbehorende bedrijfsvoeringkosten. Dit is € 543.000 hoger dan de raming in 2025. Dit komt voor € 118.000 door prijsstijging, voor € 325.000 door extra toegerekende VTH kosten en voor € 100.000 doordat meer overhead wordt toegerekend aan het programma.

Baten (€ 744.000 hoger): De lasten worden volledig gedekt vanuit bijdragen die de gemeente ontvangt vanuit het Rijk. De baten bedragen in totaal € 21,792 miljoen en dat is net als de lasten € 744.000 hoger. Het betreft de volgende Rijkbijdragen in 2026:

- € 6,328 miljoen vanuit de Rijksbijdrage voor Batch 1588;
- € 2,39 miljoen vanuit de Rijksbijdrage voor de vergoeding van de inpassingskosten;
- € 5,273 miljoen vanuit de Rijksbijdrage voor de kabinetsmaatregel leefbaarheid en wijkontwikkeling;
- € 2,014 miljoen vanuit de Rijksbijdrage voor de gemeentelijke knelpuntenpot;
- € 1,39 miljoen vanuit de Rijksbijdrage voor de gemeentelijke regeling voor moeilijk uitlegbare verschillen (Blok B);
- € 1,273 miljoen vanuit de Rijksbijdrage voor de kabinetsmaatregel sociale en emotionele ondersteuning;
- € 3,125 miljoen vanuit de Rijksbijdrage voor de personeel- en organisatiekosten.

Uitvoering lokaal programmaplan (NPG)

Onder het thema NPG in de tabel worden de financiën van de projecten uit het lokaal NPG programma Hart voor Midden-Groningen verantwoord op totaalniveau. De meeste NPG projecten worden volledig gedekt door bijdragen van het Rijk en/of door bijdragen van andere partijen. Er is een meerjarenraming opgesteld, waarvan het uitgangspunt is dat dit budgettair neutraal is. Jaarlijkse verschillen tussen lasten en baten worden via balansposten vereffend. In de programmatekst onder paragraaf 2.5.4 staan de diverse projecten genoemd.

NPG

Lasten (€ 2.610.000 hoger): Het totaal van de geraamde lasten van de NPG projecten is € 2.610.000 hoger in 2026 dan in de begroting 2025. Bij een aantal projecten is de raming opgeteld € 3.084.000 hoger. Dat komt doordat bij meerdere projecten de 2e fase of zelfs 3e fase is toegekend. Daar staat tegenover dat andere projecten in 2025 zijn afgerond waarbij in totaal € 610.000 niet meer in de raming van 2026 is opgenomen.

Voor de uitvoering van én de samenhang tussen de projecten is een programmaorganisatie ingericht. De kosten van de programmaorganisatie zijn voor 2026 geraamd op € 343.000. Dat is € 47.000 minder van voorgaand jaar. Deze kosten worden gedekt vanuit een opslag in de begroting van de NPG-projecten en een specifieke uitkering voor deze kosten (de 4% Uitvoeringsregeling NPG).

Daarnaast wordt onder dit thema € 181.000 geraamd voor de programmaorganisatie van Nij Begun. Deze lasten zitten nog niet in de begroting na wijzigingen 2025, waardoor dit een toename is ten opzichte van 2025.

Baten (€ 1.735.000 hoger): De baten bestaan voor het grootste deel uit bijdragen van het Rijk en in mindere mate uit bijdragen door andere partijen. De baten zijn gelijk aan de lasten in de begroting 2026. Het verschil ten opzichte van voorgaand jaar bij de baten wijkt af van het verschil bij de lasten. Dat komt doordat de baten in de begroting van vorig jaar € 875.000 hoger zijn dan de lasten. Dat komt omdat in dat jaar incidenteel een Rijksbijdrage voor de ontwikkelkosten van Nij Begun is ontvangen. Deze Rijksbijdrage dekt voor € 875.000 de ontwikkelkosten voor Nij Begun die in de begroting 2025 onder andere programma's vallen.

2.6 Programma Bestuur en bedrijfsvoering

2.6.0 Inleiding

\

2.6.1 Bestuur en bedrijfsvoering

Inleiding

Omdat een groot deel van de hierop te nemen informatie is opgenomen in de paragrafen “Bestuur” en “Bedrijfsvoering” wordt hier volstaan met een korte toelichting op de ontwikkeling van de algemene uitkering uit het gemeentefonds, een toelichting op de budgetraming ‘Overhead’, de stand van de algemene reserve in 2026, een overzicht van de te betalen vennootschapsbelasting en een overzicht van de post onvoorzien.

Ontwikkeling algemene uitkering uit het gemeentefonds

De algemene uitkering uit het gemeentefonds is geraamd op basis van de mei- en septembercirculaire 2025.

Overhead

Op grond van het BBV behoort in de begroting een overzicht te worden opgenomen van de ‘Overhead’ in de organisatie. Hoofdlijn begroting 2025 ’Wat direct kan worden toegerekend, wordt direct toegerekend’.

- Ondersteunende taken zijn niet direct dienstbaar aan de externe klant of het externe product en behoren daarom tot de overhead. Wanneer deze ondersteunende taken worden uitbesteed, behoren de uitbestedingskosten bedrijfsvoering tot de overhead;
- Sturende taken, vervuld door hiërarchisch leidinggevenden behoren tot de overhead. De bijbehorende loonkosten behoren ondeelbaar tot de overhead;
- De positionering van een functie binnen de organisatie heeft geen invloed op de beoordeling of er sprake is van overhead.

De overheadkosten in de meerjarenbegroting zien er als volgt uit:

Omschrijving	realisatie 2024	Gewijzigde begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Saldo lasten en baten						
overhead	32.575	35.765	36.633	37.617	38.549	39.655
	32.575	**35.765**	**36.633**	**37.617**	**38.549**	**39.655**

bedragen x € 1.000

Algemene reserve

Voor wat betreft de specificaties van mutaties in de reserves wordt verwezen naar onderdeel 4.9 ‘Overzicht reserves en voorzieningen'. Daar vindt u ook de stand van de reserves en voorzieningen, die wij jaarlijks herijken en ziet u de toevoeging en aanwending van de reserves, die in de budgetonderdelen van de thema’s zijn verwerkt. De stand van de algemene reserve voor de begroting 2026 ziet er als volgt uit:

Omschrijving	Stand 01/01/2026	storting	onttrekking	Stand 31/12/2026
algemene reserve (algemeen)	14.678		159	14.519
Totaal	**14.678**	**0**	**159**	**14.519**

bedragen x € 1.000

Vennootschapsbelasting

De gemeente is niet aangemerkt als ondernemer door de Belastingdienst. Er wordt jaarlijks een toets uitgevoerd of er winst gemaakt wordt op niet-overhedentaken. Indien dit winstbedrag structureel is, wordt de gemeente voor die betreffende activiteit als ondernemer aangemerkt en vallen we onder de vennootschapsbelasting. Dit is naar verwachting voor de betreffende begrotingsjaren in zeer beperkte mate het geval.

Omschrijving	realisatie 2024	Gewijzigde begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Saldo lasten en baten						
heffing VPB	0	8	8	8	8	8
Totaal	**0**	**8**	**8**	**8**	**8**	**8**

bedragen x € 1.000

Onvoorzien

Voor onvoorzien is een gering vast bedrag van € 150.000 per jaar opgenomen. Dit betreft een stelpost ter dekking van tegenvallers, c.q. niet voorziene uitgaven waar gedurende het begrotingsjaar alsnog prioriteit aan toe wordt gekend.

Omschrijving	realisatie 2024	Gewijzigde begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Saldo lasten en baten						
onvoorzien	0	150	150	150	150	150
Totaal	**0**	**150**	**150**	**150**	**150**	**150**

bedragen x € 1.000

2.6.2 Verplichte beleidsindicatoren (BBV)

Naam Indicator	Eenheid	Peiljaar	M-G	Nederland
Gemiddelde WOZ waarde	Duizend euro	2024	€ 276	€ 379
		2023	€ 239	€ 368
		2022	€ 206	€ 317
		2021	€ 188	€ 290
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	In Euro's	2025	€ 1.061	€ 957
		2024	€ 997	
		2023	€ 954	€ 860
		2022	€ 911	€ 823
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	In Euro's	2025	€ 1.101	€ 1.050
		2024	€ 1.035	
		2023	€ 997	€ 942
		2022	€ 952	€ 905
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	2025	11,6	
		2024	11,7	
		2023	11,3	
		2022	10,1	
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	2025	11,8	
		2024	11,2	
		2023	11	
		2022	10,4	
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	2025	€ 601	
		2024	€ 530	
		2023	€ 535	
		2022	€ 503	
Externe inhuur	Kosten als % van tot. loonsom + tot. kosten inhuur extern	2025	7,22%	
		2024	14,80%	
		2023	17,40%	
		2022	16,20%	
Overhead	% van totale lasten	2025	7,55%	
		2024	8,40%	
		2023	11,20%	
		2022	11,00%	

De gegevens over WOZ-waarde en Woonlasten zijn overgenomen van waarstaatjegemeente.nl met peildatum 30-7-2025. De indicatoren: formatie, bezetting, apparaatkosten, externe inhuur en overhead worden berekend op basis van eigen gegevens, zodoende zijn hierover bij ons geen landelijke gegevens bekend.

2.6.3 Financieel overzicht Bestuur en bedrijfsvoering

Bedragen x €1.000

Omschrijving	Realisatie 2024	Begroting na wijziging 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Lasten						
Bestuur	**4.621**	**3.520**	**3.852**	**3.921**	**3.856**	**3.972**
Bestuursondersteuning	**34.192**	**36.649**	**37.554**	**38.396**	**39.337**	**40.453**
Belastingen	**1.518**	**1.013**	**998**	**1.022**	**1.038**	**1.067**
Treasury	**1.605**	**911**	**748**	**578**	**418**	**273**
Overige baten en lasten	**4.131**	**2.610**	**5.576**	**4.495**	**4.244**	**4.800**
Totaal Lasten	**46.066**	**44.702**	**48.728**	**48.413**	**48.894**	**50.565**
Baten						
Bestuur	**37**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Bestuursondersteuning	**836**	**314**	**312**	**162**	**166**	**167**
Belastingen	**23.343**	**24.883**	**25.635**	**26.407**	**27.182**	**27.966**
Treasury	**2.671**	**2.111**	**1.451**	**951**	**701**	**575**
Gemeentefonds	**161.122**	**167.528**	**173.563**	**175.647**	**175.983**	**182.312**
Overige baten en lasten	**1.630**	**2.431**	**1.536**	**1.552**	**1.356**	**1.367**
Totaal Baten	**189.639**	**197.267**	**202.498**	**204.718**	**205.387**	**212.387**
Saldo voor bestemming	**143.573**	**152.564**	**153.770**	**156.305**	**156.493**	**161.821**
Stortingen						
Bestuursondersteuning	**223**	**4**	**0**	**0**	**0**	**0**
Overige baten en lasten	**1.111**	**6**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal Stortingen	**1.334**	**10**	**0**	**0**	**0**	**0**
Onttrekkingen						
Bestuur	**15**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Bestuursondersteuning	**527**	**18**	**11**	**0**	**0**	**0**
Belastingen	**0**	**752**	**0**	**0**	**0**	**0**
Overige baten en lasten	**2.052**	**2.670**	**1.294**	**0**	**0**	**0**
Totaal Onttrekkingen	**2.594**	**3.440**	**1.305**	**0**	**0**	**0**
Totaal mutatie reserves	**1.260**	**3.429**	**1.305**	**0**	**0**	**0**
Saldo na bestemming	**144.833**	**155.993**	**155.075**	**156.305**	**156.493**	**161.821**

Toelichting

Het voordelig saldo voor bestemming is op het programma bestuur en bedrijfsvoering met € 1.206.000 toegenomen. Het saldo na bestemming is met € 918.000 toegenomen. We lichten hieronder per product de belangrijkste afwijkingen toe.

Bestuur

Het saldo is ten opzichte van 2025 € 332.000 verslechterd als gevolg van hogere lasten.

Lasten (€ 332.000 nadelig): De lasten zijn in vergelijking met 2025 € 288.000 hoger. Dit komt voornamelijk door indexatie en actualisatie van de salarissen bij Gemeenteraad (€ 81.000), College (€ 48.000) en Griffie (€ 16.000) en een toename van het wachtgeld voor wethouders (€ 68.000). Daarnaast worden er extra kosten verwacht voor de gemeenteraad in verband met de verkiezingen (€ 49.000). Ook de lasten van de accountant zijn hoger (€ 44.000). Indexatie van overige budgetten leidt tot een nadeel van € 26.000.

Bestuursondersteuning

Het saldo is ten opzichte van 2025 met € 910.000 verslechterd.

Lasten (€ 905.000 nadelig): De toename wordt veroorzaakt door hogere personeelskosten (€ 454.000). Dit komt met name door loonindexatie en verwachte extra kosten door een nieuwe regeling voor reiskostenvergoeding op basis van de CAO. De centrale personeelsbudgetten zijn nog niet functioneel geraamd terwijl dit in 2025 deels wel het geval is wat leidt tot een toename van de lasten op het product bestuursondersteuning van € 222.000. Zoals bij de VJN 2025 vastgesteld is er een toename van de ICT lasten (€ 210.000) door actualisering van het softwarebudget, doorontwikkeling van AI en de doorontwikkeling van Rapportages en analyses door het datateam. De kapitaallasten van investeringen voor ICT zijn gestegen met € 109.000. Overige plussen en minnen tellen op tot een voordeel van € 90.000.

Baten (€ 2.000 nadelig).

Mutaties reserves (€ 3.000 nadelig).

Belastingen

Het saldo is ten opzichte van 2025 met € 15.000 verbeterd.

Lasten (€ 15.000 voordelig): De lasten zijn gedaald door een verschuiving in de toerekening van de geraamde personeelslasten naar het product basisregistratie onder het programma dienstverlening.

Baten (€ 752.000 voordelig): De hogere baten zijn het gevolg van indexatie van de OZB opbrengst en actualisering van het areaal.

Mutaties reserves (€ 752.000 nadelig): Bij de VJN 2025 is de OZB-dekking vanuit de algemene reserve voor 2026 geëlimineerd. Daardoor vind er in tegenstelling tot 2025 geen onttrekking uit de reserve plaats.

Treasury

Het saldo is ten opzichte van 2025 met € 497.000 verslechterd.

Lasten (€ 163.000 voordelig): De lasten zijn lager door lagere rentelasten op langlopende geldleningen € 106.000 en toegerekende rentelasten aan de taakvelden € 57.000.

Baten (€ 660.000 voordelig): De baten zijn lager door lagere rentebaten € 660.000. door een daling van het rentepercentage welke we ontvangen op schatkistbankieren en het verwachte lagere saldo schatkistbankieren, en hoger dividend (BNG en Enexis aandelen).

Gemeentefonds

Het saldo is ten opzichte van 2025 met € 6.035.000 verbeterd als gevolg van hogere baten. De toename van de meerjarenraming houdt onder andere verband met de jaarlijkse accesontwikkeling en ontwikkeling van de uitkeringsbasis. De raming van de algemene uitkering 2026 en volgende jaren is gebaseerd op de septembercirculaire 2025.

Overige baten en lasten

Onder de overige baten en lasten worden ramingen opgenomen inzake stelposten en nog niet bestemde uitgaven en inkomsten. Deze post fluctueert elk begrotingsjaar en is veelal het gevolg van niet afgeronde besluitvorming. Het saldo van de baten en lasten (inclusief mutaties reserves) verslechterd met € 5.321.000. De lasten zijn € 2.966.000 hoger, de baten zijn 895.000 lager en de mutatie reserve is € 1.382.000 nadelig.

3. Paragrafen

3.1 Paragraaf bedrijfsvoering

De opgave voor 2026

Het domein bedrijfsvoering ondersteunt de organisatie. We anticiperen hierbij zo veel mogelijk op de ontwikkelingen in het primaire proces en nemen het voortouw om deze ontwikkelingen te inventariseren en te vertalen naar de bedrijfsvoering.

Bedrijfsvoering is ons vak. Wij denken met u mee!
Informatietechnologie, HR-beleid, facilitaire ondersteuning en financiële, juridische advisering en communicatie zijn onmisbaar voor beleidsvorming en de uitvoering. We werken aan het veranderen en verbeteren van de organisatie in het programma Organisatieontwikkeling. In onze organisatie houden we rekening met de behoeften van onze inwoners, organisaties en bedrijven. Naast de maatschappelijke opgaven, politiek-bestuurlijke ambities en opgaven en trends en ontwikkelingen in de samenleving geeft dit een complex werkveld. Dit vraag om een flexibele inzet van medewerkers, waarbij onze rollen niet meer zo vanzelfsprekend zijn als ze ooit waren.

HRM & Organisatieontwikkeling

We bouwen aan een veerkrachtige en slimme organisatie die samen met inwoners, partners en medewerkers werkt aan betekenisvolle oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen. We geven ruimte aan talent en innovatie in een cultuur van vertrouwen, verantwoordelijkheid en vrijheid. Hierbij zetten we in op het volgende.

Doelmatig en doeltreffend
Goed werkende en efficiënte HR-processen vormen de basis voor een goed functionerende organisatie. Individuele medewerker wordt hierbij ondersteund door een actuele en betrouwbare HR-administratie, waarin de correcte verwerking van salarissen, in- en uitdiensttredingen en de beschikbaarheid van noodzakelijke gegevens voor de bedrijfsvoering zijn geborgd. In 2026 zetten we daarnaast in op verdere digitalisering en automatisering, waardoor medewerkers eenvoudiger gebruikmaken van HR-diensten en managementinformatie beter beschikbaar komt. Het HR-dashboard wordt doorontwikkeld en het waarderingsbeleid geactualiseerd. Tegelijkertijd versterken we resultaatgericht werken door informatie beter te benutten, resultaten zichtbaar te maken en leidinggevenden en teams te ondersteunen bij het voeren van het gesprek over doelen en prestaties.

Arbeidsmarktstrategie
De arbeidsmarkt blijft krap en vraagt om een strategische benadering. Wij zetten ons werkgeversimago goed neer en blijven jong talent aantrekken via het traineeship en het Young Professional-programma. Tegelijkertijd investeren we in het behouden van medewerkers door hen perspectief te bieden op ontwikkeling en groei. Strategische personeelsplanning (SPP) wordt daarbij benut als ondersteunend instrument om inzicht te krijgen in kwaliteiten en toekomstige personeelsbehoefte. Zo zorgen we dat onze organisatie aantrekkelijk blijft voor nieuwe collega’s én perspectief biedt aan bestaande medewerkers.

Duurzame inzetbaarheid en mobiliteit
Naast het aantrekken van nieuwe medewerkers staat het versterken van inzetbaarheid en interne doorstroom centraal. Met de subsidie die in 2025 is binnengehaald zijn projecten gestart, waaronder het vitaliteitsprogramma, welke in 2026 verder worden verankerd. We investeren in vitaliteit, verzuimpreventie, een gezonde werk-privébalans en loopbaanontwikkeling, waarmee medewerkers hun talenten breder kunnen inzetten en doorgroeimogelijkheden kunnen benutten. Ook wordt het ARBO-team sterker gepositioneerd, waarbij preventie, begeleiding en veilige arbeidsomstandigheden steviger worden neergezet.

Ambtelijk vakmanschap
De kwaliteit van onze dienstverlening wordt bepaald door de professionaliteit van onze medewerkers. Wij investeren hierin via leerlijnen, onboarding en het LEO-platform. Het boekje Professional in Midden-Groningen vormt daarbij een belangrijk referentiepunt: het geeft richting aan wat er van een ambtenaar verwacht mag worden, nu én in de toekomst. In 2026 zetten we bovendien een aanbesteding uit voor een nieuwe leverancier leren & ontwikkelen, zodat we blijven beschikken over een eigentijds en breed opleidingsaanbod dat aansluit op de veranderende opgaven en leerbehoeften van medewerkers. Daarmee versterken we het ambtelijk vakmanschap en vergroten we de wendbaarheid en kwaliteit van onze organisatie.

AI en Digitale geletterdheid
Kunstmatige intelligentie (AI) is misschien wel de belangrijkste ontwikkeling van deze tijd en biedt ook kansen voor Midden-Groningen. Om als organisatie toekomstbestendig te blijven, investeren wij in digitale geletterdheid van al onze medewerkers: van het versterken van basisvaardigheden tot het stimuleren van innovatie. AI zetten wij zorgvuldig in om processen te ondersteunen, besluitvorming te verrijken en de dienstverlening te verbeteren, altijd met de menselijke maat als uitgangspunt. In het deelprogramma Veilig kansen benutten met AI begeleiden we experimenten met AI-oplossingen, zodat medewerkers ervaring opdoen en we als organisatie leren hoe technologie verantwoord en effectief kan worden toegepast. We ontwikkelen hiervoor kaders en bieden opleidingen, zodat medewerkers veilig, bewust en doelgericht leren werken met nieuwe technologieën. We ontwikkelen een meerjarige strategie en zorgen ervoor dat we voldoen aan de Europese en landelijke wet- en regelgeving, waaronder vooral de AI-Verordening.

Opbouw ambtelijke organisatie

Opbouw ambtelijke organisatie
Hieronder zijn de personele gegevens van de ambtelijke organisatie (exclusief griffie) weergegeven op peildatum 1 juli 2025. De SW-medewerkers en medewerkers nieuw beschut werk zijn niet meegenomen. Zij zijn in wel in dienst bij de gemeente maar vallen onder een andere CAO (namelijk de Cao Sociale werkvoorziening in plaats van de Cao Gemeenten).

Hoeveel personeel in fte is er in vaste dienst?
Op 1 juli 2025 hebben we 733 fte formatie. Van deze formatie wordt momenteel 665 fte bezet door 703 medewerkers in vaste dienst. Daarnaast zijn er 111 medewerkers met een tijdelijk contract in dienst bij de gemeente waarvan de personeelskosten worden gedekt vanuit de beschikbare formatieve middelen. Hiervan zijn 10 trainees. Tijdelijke contracten worden na afloop mogelijk omgezet in een contract voor onbepaalde tijd. In totaal worden er momenteel 814 medewerkers gefinancierd vanuit de formatieve middelen.

Hoeveel verschillende afdelingen zijn er en hoeveel mensen werken er per afdeling?
In totaal werken er op peildatum 1 juli 2025 953 medewerkers bij de gemeente Midden-Groningen. Dit zijn zowel medewerkers in vaste dienst, in tijdelijke dienst, trainees als externe medewerkers. De personeelskosten voor deze complete groep medewerkers worden gedekt door structurele middelen (zoals formatie) en tijdelijke middelen (zoals projectgelden). De opbouw ziet er als volgt uit:

Aantal medewerkers in vaste dienst bij de gemeente	703
Aantal medewerkers met een tijdelijk contract in dienst bij de gemeente*	111
Ingehuurde medewerkers	139

*Waarvan 10 trainees

De gemeentelijke ambtelijke organisatie is ingedeeld in domeinen met daarbinnen teams. In het onderstaande overzicht is het aantal medewerkers (medewerkers in vaste dienst, in tijdelijke dienst, externe medewerkers en trainees) per team weergegeven. De teams zijn per domein gebundeld.

Domein Gemeentesecretaris/ Algemeen directeur
- Veiligheid en vergunningen (18)
- Concern control (9)
- Directie (6, inclusief ondersteuning)
- Programma NPG/ Nij Begun (3)
- Programma Organisatieontwikkeling (2)

Domein Sociaal
- Sociaal beleid (48)
- BWRI Re-integratie (51)
- BWRI Werkbedrijf (52)
- BWRI Inkomen en voorzieningen (43)
- BWRI Stafbureau (30)
- Sociale uitvoering backoffice (29)
- Kredietbank (35)
- Sociale teams (24)

Domein Leefomgeving
- Ruimtelijke en economische ontwikkeling (39)
- Projecten en grondzaken (29)
- VTH (38)
- Beheer Openbare Ruimte (36)
- Gebiedsbeheer (40)
- Stafbureau Leefomgeving (21)
- Afvalinzameling en rioolbeheer (40)
- Programma Energie en duurzaamheid (12)

Domein Bedrijfsvoering
- Financiën (36)
- HR-advies en ondersteuning (23)
- Juridische zaken en inkoop (19)
- Informatisering (34)
- Automatisering (11)
- DIV en archief (13)
- Belastingen en basisregistratie (29)
- Secretariaat (19)

Domein Dienstverlening en Participatie
- Contactplein (41)
- Gebouwenbeheer (15)
- Facilitair (24)
- Sport en beweging (33)
- Communicatie (17)
- Gebiedsregie (12)
- Gevolgen Gas- en Zoutwinning (16)
- Vluchtelingenopvang (21)

NB. De optelsom van de bovenstaande teams (966) is hoger dan het eerdergenoemde aantal medewerkers (953). Dat komt doordat er medewerkers zijn die in verschillende functies bij verschillende teams werkzaam zijn. Daarvan is vooral sprake bij teamleiders die meer dan één team aansturen.

Informatisering en automatisering

In 2026 worden de volgende onderwerpen opgepakt:

- **Digitale dienstverlening**: het realiseren van digitale producten, waarbij aangesloten wordt bij door het college vastgestelde strategienota dienstverlening. We kijken daarbij naar producten die moeten voldoen aan de WMEBV (Wet Modernisering Elektronisch Bestuurlijk Verkeer) en na de ingangsdatum van de WMEBV per 1 januari 2026 nog verbeterd moeten worden. Verder kijken we het gebruik van data bij de digitale dienstverlening, het inzetten van AI bij dienstverlening, en het voldoen aan wet- en regelgeving op het gebied van digitale dienstverlening.
- **Grip op informatie en gegevens**: De Wet Open Overheid stelt als eis dat de informatiehuishouding van overheden beter op orde gebracht moet worden. Hiervoor is een digitale bewaarstrategie opgesteld, waarin maatregelen zijn uitgewerkt. Voor 2026 voeren we de archivering van Email- en tekstberichten in. Verder wordt een zogenaamd E-Pre-depot ingevoerd. Dit is een clouddienst om digitale duurzaamheid van geselecteerde en te archiveren informatie mogelijk te maken. Ten aanzien van de grip op gegevens worden plannen uitgewerkt om meer te sturen op de kwaliteit van onze gegevens.
- **AI (Artificiële intelligentie)**: De AI-ontwikkelingen worden binnen het programma Organisatie Ontwikkeling opgepakt.
- **Informatiewetgeving**: Er is de komende jaren sprake van de nodige nieuwe wetgeving die van invloed is op de informatievoorziening en de ICT. We noemen hierbij de nieuwe archief wet, de Europese AI-Act, en mogelijk de nieuwe informatiewet. En daarnaast is sprake van bestaande wetgeving, zoals de Woo, die verder geïmplementeerd wordt.
- **Geopolitieke ontwikkelingen**: Deze ontwikkelingen maken het noodzakelijk om kritisch te kijken naar onze software die in de cloud draait. We onderzoeken of daar alternatieven voor mogelijk zijn, in ieder geval in crisissituaties. We kijken daarbij naar zowel landelijke als regionale initiatieven en trekken daarbij waar mogelijk met andere gemeenten op en in VNG verband. Ook kijken wat we zelf lokaal aan oplossingen kunnen inrichten.
- Tot slot hanteren we een projectenkalender die jaarlijks wordt geactualiseerd.

Wij zijn in control

Aanbesteding & implementatie nieuw financieel systeem
De aanbesteding van het financieel systeem is in 2024 afgerond. In 2025 zijn we begonnen met de implementatie van het nieuwe financieel systeem. Volgens de huidige planning is de implementatie medio oktober 2025 afgerond en werken we al in het boekjaar 2025 met het nieuwe systeem. Hiermee zijn we vanaf 1 januari 2026 verzekerd van een nieuw financieel systeem waarmee we de dienstverlening naar de organisatie, bestuur en budgethouder(s) toekomstbestendig maken.

Doorontwikkeling van de Planning & Control documenten en het systeem Pepperflow
In 2025 zijn we verdergegaan met de doorontwikkeling van het systeem Pepperflow om zo de Planning & Control documenten te verbeteren. Voor 2026 blijven we het systeem door ontwikkelen. Dit heeft met name te maken met het nieuw geïmplementeerde financieel systeem. Hiermee verbeteren we de P&C-documenten en leveren deze op tijd en kwalitatief verbeterd aan ons gemeentebestuur en uw raad.

Juridische kwaliteit
Het contract met onze huisadvocaat loopt begin 2026 af. We gaan in gesprek met de huisadvocaat over vernieuwing van de afspraken voor de komende jaren.

Juridische zaken
We zetten ons volop in om vanwege de complexiteit van de verschillende vraagstukken de continuïteit van de advisering te kunnen borgen, gelet op de schaalgrootte van de gemeente.

Toekomstbestendige inkoopafdeling
In 2026 wordt verder gebouwd aan het fundament dat voor Inkoop in 2025 is gelegd. De rollen, taken en verantwoordelijkheden zijn ingericht en worden versterkt waarbij de nadruk ligt op kennisdeling en -uitbreiding. Contractbeheer wordt verder in kaart gebracht en er wordt meer gebruik gemaakt van de 1e lijns controle. Er wordt gewerkt via een aanbestedingskalender waarin, naast de Inkoopbehoefte van de organisatie, de stand van zaken in kaart is gebracht.

Juridische- en inkoopkennis van de organisatie vergroten
Voor de verdere professionalisering van de juridische- en inkoopkennis in de organisatie is een jaarlijks terugkerend opleidingsplan ten behoeve van de organisatie geïmplementeerd. Daarmee kunnen medewerkers van de gemeente per kwartaal diverse opleidingen volgen om hun kennis op de terreinen inkoop en juridische zaken te vergroten. Hiervoor wordt aangesloten bij het introductieprogramma van HR voor nieuwe medewerkers.

Communicatie

Team Communicatie heeft een belangrijke ondersteunende rol bij het behalen van de doelstellingen van het bestuur en de organisatie. Het team adviseert het College, bestuur en de organisatie bij verschillende thema's over de juiste communicatiestrategie en de uitvoering daarvan. Daarbij denkt het team ook vanuit de inwoner: weten wat er onder hen leeft zodat de gemeente daarop kan reageren en anticiperen. Daarvoor werkt team Communicatie nauw samen met betrokken collega's, teams en externe partijen, verbindt deze met elkaar en zorgt mede voor samenhang en afstemming.

Daarnaast bewaakt team Communicatie de samenhang tussen de verschillende communicatie-uitingen en coacht de organisatie in communiceren. Communicatie is van ons allemaal. Hierbij houdt het team rekening met de behoefte van de inwoners, de inzet van toegankelijke (digitale) middelen en het faciliteren van collega's en teams met handige tools zoals klinkende taal.

In de jaarbrief van 2025 werd benoemd dat de visie van Midden-Groningen leeft in onze organisatie en in ons dagelijkse werk. De vastgestelde Communicatiestrategie sluit hierop aan en het team werkt continu aan het verbeteren van onze dienstverlening en ons ambtelijk vakmanschap. Het team zet zich in om de juiste dingen te doen (doeltreffend) en deze ook goed te doen (doelmatig). Slim en integraal werken heeft daarom blijvende aandacht naast de doelstellingen uit het jaarplan:

1. Ambtelijk vakmanschap verstevigen;
2. Verdere verbetering van onze (online) dienstverlening en digitale toegankelijkheid;
3. Blijvend oog voor vitaliteit.

Fraude & integriteit

Integriteit
Integer handelen is een voorwaarde om bij de overheid te kunnen werken. Het integriteitsbeleid is vastgesteld en we werken volgens dit beleid. Onze organisatie heeft een externe vertrouwenspersoon. Daarnaast zijn er sinds 2025 twee interne vertrouwenspersonen en is er een meldprocedure. Medewerkers melden hun nevenfuncties en financiële belangen. Eind 2024 heeft de raad positief besloten op het onderzoeksadvies van de rekenkamer inzake integriteit bij de gemeente Midden-Groningen. Het rapport bevestigde dat het integriteitsbeleid op papier goed is geregeld, maar benoemde ook kwetsbaarheden in de borging en uitvoering.
Diverse activiteiten, zoals trainingen, pulsemetingen, teamgesprekken en werksessies versterken het integriteitsbewustzijn. In het nieuwe bestuur zal vanaf 2026 ook weer aandacht voor dit thema zijn. In 2026 wordt tevens een registratiesysteem voor meldingen in gebruik genomen.

Fraude
In 2026 wordt er net als andere jaren gestuurd op het voorkomen van fraude. Dit doen we door te sturen op algemeen voorkomende frauderisico's bij gemeenten:

- Management beïnvloeding: het doorbreken van interne beheersmaatregelen door het management; Het risico aanbestedingen te gunnen aan bevriende partijen (corruptie);
- Grondverkopen tegen niet-marktconforme prijzen (corruptie);
- Het niet volledig of onterecht verantwoorden van opbrengsten van inkomende subsidies;
- Onterechte betalingen door onvoldoende beheersmaatregelen in het betaalproces.

In 2025 is een organisatiebreed gedragen frauderisicoanalyse en -beheersplan opgesteld. In de analyse wordt inzicht gegeven in de risico's en beheersmaatregelen, waarbij de restrisico's worden geduid. Daarnaast worden de risico's en beheersmaatregelen getoetst bij de verbijzonderde interne controle.

Beleid rond Misbruik en Oneigenlijk Gebruik
De nota M&O van de gemeente Midden-Groningen is in 2024 geactualiseerd en op 7 januari 2025 door het college vastgesteld. De nota M&O van MG is opgesteld om het overkoepelend beleid en de belangrijkste uitganspunten bij de voorkoming en bestrijding van gemeentelijke regelingen vast te leggen. Het overkoepelend beleid biedt een kader voor controle en sancties, benoemt welke risicogebieden er zijn en hoe M&O-beleid in de bedrijfsvoering kan worden vormgegeven door middel van het treffen van beheersmaatregelen.

De uitwerking van het overkoepelend M&O-beleid vindt plaats in de specifieke regelingen, verordeningen en processen die zijn ingedeeld in risicogebieden, die in de nota aan de orde komen. In de nota wordt onderscheid gemaakt tussen preventieve en repressieve maatregelen.
De preventieve maatregelen zijn maatregelen die liggen vóór het moment van beschikken, betalen of ontvangen van een voorziening, vergunning op uitkering. Preventieve maatregelen betreffen regelgeving, voorlichting en controle vooraf. Deze maatregelen zijn gericht op het voorkomen van misbruik en oneigenlijk gebruik. De preventieve maatregelen zijn opgenomen in de processen zoals deze zijn opgesteld. De werking van de preventieve maatregelen wordt getoetst door middel van de interne controle. Bij deze interne controles wordt bijvoorbeeld gecontroleerd of er geen voorzieningen zijn toegekend aan inwoners/instanties, die hier geen recht op hebben.
Repressieve maatregelen zijn maatregelen die na het moment van beschikken, betalen of ontvangen worden genomen. Het gaat om controle achteraf waarbij misbruik en oneigenlijk gebruik kan worden vastgesteld en eventuele sanctionering kan worden bepaald. Repressieve maatregelen zijn met name van belang bij risicogebieden waar een streng of gematigd M&O-beleid geldt. Deze maatregelen hebben vaak te maken met de wijze waarop de gemeente omgaat met signalen die worden ontvangen, die op mogelijk misbruik en oneigenlijk gebruik kunnen duiden. Hierbij moet onder meer gedacht worden aan signalen die bij team Toezicht Wmo en jeugd worden ontvangen, gegevensuitwisseling met het Inlichtingenbureau (Buig), 150 toetsing van verantwoordingen van subsidieontvangers en inspecties door de toezichthouder op versterkte omgevingsvergunningen.

Jaarlijks vindt een beoordeling van de werking van het M&O-beleid plaats, als onderdeel van de rechtmatigheidsverantwoording. In de paragraaf bedrijfsvoering in de jaarrekening wordt hierover verantwoording afgelegd.

Rechtmatigheidsverantwoording

Onderzoek doelmatigheid en doeltreffendheid
Volgens de onderzoeksverordening 213a voert het college jaarlijks een onderzoek uit naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van een organisatieonderdeel of proces. Voor 2025 wordt een onderzoek uitgevoerd naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van het contractenregister.

Planning & Control
Met ingang van 2023 geeft het college zelf een rechtmatigheidsverantwoording af. Voorheen was het oordeel omtrent de rechtmatigheid de verantwoordelijkheid van de accountant. Vanaf 2023 wordt de rechtmatigheidsverantwoording door de accountant getoetst op juistheid. Middels de rechtmatigheidsverantwoording geeft het college aan of de gemeente de wet- en regelgeving heeft gevolgd en rechtmatig heeft gehandeld. De rechtmatigheidsverantwoording ziet toe op drie rechtmatigheidscriteria:

- Begrotingscriterium;
- Voorwaardencriterium;
- Misbruik en oneigenlijk gebruik criterium.

Eind 2025 worden het controleprotocol en normenkader aan uw raad voorgelegd. Hierin wordt de verantwoordingsgrens voor de rechtmatigheidsverantwoording 2025 vastgesteld. Ten opzichte van 2024 is hier sprake van een wijziging in verband met een wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording. Voor 2023 en 2024 heeft de gemeenteraad de verantwoordingsgrens (voor fouten en onduidelijkheden samen) vastgesteld op 3% van de lasten inclusief dotaties aan de reserves. Vanaf 2025 mag de verantwoordingsgrens op maximaal 2% van de lasten exclusief dotaties aan de reserves worden vastgesteld.

De basis voor de rechtmatigheidsverantwoording zijn de interne controles rechtmatigheid die intern worden uitgevoerd. Deze controles werden ook al uitgevoerd in eerdere jaren, toen het rechtmatigheidsoordeel nog door de accountant werd afgegeven. Mede door de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording hebben we de controleprogramma's verbeterd en meer gestandaardiseerd. Ook worden meer controles in de lijn uitgevoerd, waarbij team concern control een toetsende rol heeft. Daarnaast voeren we meer thematische controles uit en richten we ons meer op de risicovolle processen.

In de paragraaf bedrijfsvoering van de jaarrekening wordt een nadere toelichting gegeven op het rechtmatigheidsoordeel 2026.

3.2 Paragraaf lokale heffingen

Inleiding

Deze paragraaf gaat over de lokale belastingen, heffingen en rechten. De volgende onderwerpen komen aan bod:

- De inkomsten uit de lokale heffingen;
- Het beleid rond de lokale heffingen;
- De kostendekking van de heffingen;
- De belastingdruk (woonlasten);
- Het kwijtscheldingsbeleid.

Inkomsten lokale heffingen

In onderstaande tabel staan de opbrengsten van de lokale heffingen in onze gemeente. De voorstellen voor opbrengstverhoging, die ingebracht zijn in het kader van de bezuinigingen, zijn hierin nog niet meegenomen. De laatste kolom van de tabel geeft het verschil weer tussen de begroting van 2025 en 2026. De relevante afwijkingen lichten we hieronder toe:

Onroerende zaakbelastingen (OZB)
De OZB wordt geïndexeerd met een samengesteld gemiddelde van de consumentenprijsindex (CPI) over de afgelopen twee jaar, het huidige kalenderjaar en een raming van het begrotingsjaar. Dat betekent voor 2026 een indexering met 3,2%. Deze index passen we niet toe op de begroting van vorig jaar, maar op de meest actuele opbrengstprognose.

Er zijn tegenvallers geweest bij de OZB voor niet-woningen, waardoor de totale opbrengst OZB 2025 lager uitkomt dan geraamd. Inclusief de verwachte areaaluitbreiding komen we hierdoor op een stijging van de OZB opbrengst van 3,0% ten opzichte van de begroting 2025. Dit rekenen we conform collegeprogramma in gelijke mate door op de woningen en de niet-woningen. Dit is onafhankelijk van een eventuele meeropbrengst ten gevolge van de bezuinigingsdiscussie.

Rioolheffing
Om de kosten voor de jaarschijf 2026 uit het Water- en Rioolprogramma (WRP) te dekken neemt de opbrengst van de rioolheffing met € 287.000 toe. Dit komt door een toename van het aantal objecten en door verhoging van het standaardtarief van € 198 naar € 206. Genoemde conform het vastgestelde WRP. Ook ramen we een meeropbrengst uit de grootverbruikersheffing.

Afvalstoffenheffing
We begroten de opbrengsten van de afvalstoffenheffing voor 2026 op basis van 100% kostendekking middels het verhogen van het vaste tarief en het toepassen van de interne gemeentelijke indexatie voor loon- en prijsontwikkelingen voor de variabele tarieven. Dit indexeringscijfer bedraagt 3,22% en wijkt dus licht af van de indexering voor de OZB. Vorig jaar heeft uw raad een directe groei naar volledige kostendekking onwenselijk geacht gezien het effect op de lokale lastendruk. U hebt toen besloten dit in twee fasen te doen en de tweede tranche is voor 2026 van toepassing.

Leges
Bij prognoses van legesinkomsten is er altijd sprake van een bepaalde onzekerheid. Er moet een inschatting gemaakt worden van het aantal in het jaar 2026 ingediend wordt. Voor de raming baseren we ons op een analyse van de tweede helft van 2024 tot en met de eerste helft van 2025. Voor de leges omgevingsvergunning beschouwen we deze periode als maatgevend in verband met de ingang van de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging bouw. Verder zijn een aantal reeds eerder vastgestelde structurele opbrengst verhogende maatregelen in de begroting verwerkt. Het gaat hierbij om het verhogen van de leges voor huwelijken met € 20.000 en voor omgevingsvergunningen met € 50.000. De opbrengst van de leges neemt in de raming afgerond met € 360.000 toe.

Ten opzichte van de begroting 2025 verwachten we uit hoofdstuk 1, Algemene dienstverlening, € 259.000 meer legesinkomsten te ontvangen. Dit komt door een verwachte grote toename van het aantal aanvragen van reisdocumenten (€ 97.000) en het bijstellen van de begroting van de leges voor rijbewijzen (€ 76.000). Tot slot verwachten we meer legesinkomsten uit de vergunningverlening voor het leggen van kabels en leidingen (€ 75.000). Overige afwijkingen tellen op tot een toename in de leges van € 11.000. Uit hoofdstuk 2, Dienstverlening in het kader van de Omgevingswet, verwachten we € 99.000 meer legesinkomsten te ontvangen. Dit heeft met name betrekking op de leges voor een omgevingsvergunning. Deze tarieven indexeren we met het gemeentelijke indexcijfer van 3,22%. Uit hoofdstuk 3, Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn, ramen we een kleine meeropbrengst vanwege de indexering.

De totale kostendekkendheid komt uit op 82,6% in deze primaire begroting. Maar ook dit beeld kan veranderen aan de hand van voorstellen voor opbrengstverhoging.

Toeristenbelasting
Op basis van de realisatiecijfers van 2024 en 2025 ramen we voor 2026 € 50.000 meer aan opbrengsten. Dit staat nog los van een mogelijke meeropbrengst als uw raad een besluit neemt om de achterstallige indexering mee te nemen.

Onderdeel	Realisatie 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	2026-2025
Onroerende zaakbelasting woningen Eigenaren	13.409	14.269	14.703	434
Onroerende zaakbelasting niet woningen - Eigenaren	5.713	6.069	6.254	185
Onroerende zaakbelasting niet woningen - Gebruikers	4.167	4.409	4.543	134
Forensenbelasting	n.v.t.	90	90	0
Rioolheffing	5.935	6.259	6.547	287
Afvalstoffenheffing	7.446	8.307	10.138	1.832
Toeristenbelasting	465	375	425	50
Lijkbezorgingsrechten	319	538	557	19
Leges (inclusief Marktgelden)	3.590	4.092	4.452	360
Totaal	**41.044**	**44.408**	**47.709**	**3.300**

Bedragen x € 1.000

Beleid lokale heffingen

Lokale heffingen kunnen we verdelen in vrij te besteden belastingen, aan een bepaald doel gebonden heffingen, en rechten of leges die we heffen omdat we een dienst leveren. De begrippen heffingen en belastingen worden overigens vaak door elkaar heen gebruikt.

- **Belastingen:** de onroerende zaakbelastingen (OZB) en de toeristenbelasting. De opbrengst is vrij te besteden en de gemeente is ook vrij om de hoogte van de tarieven vast te stellen;
- **Gebonden heffingen (bestemmingsheffingen):** de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. De opbrengst van de afvalstoffenheffing moet gebruikt worden voor de inzameling en verwerking van huishoudelijk afval. De opbrengst van de rioolheffing moet gebruikt worden voor de wettelijke gemeentelijke watertaken. Bij beide heffingen geldt de opbrengstnorm: de gemeente mag niet meer inkomsten ramen dan de verwachte kosten;
- **Rechten:** de leges, de lijkbezorgingsrechten en markt- en liggelden. Het gaat hier om diensten die de gemeente verleent of laat verlenen en waarbij er een individueel belang voor de aanvrager is. Ook hierbij geldt de opbrengstnorm.

Hieronder geven we een beeld van het beleid rond de verschillende heffingen. De heffingsverordeningen bieden we in december aan de raad aan.

Onroerende-zaakbelastingen (OZB)
De OZB is de belangrijkste gemeentelijke belasting qua omvang en vrij te besteden bedrag. De hoogte van de aanslag is afhankelijk van de waarde van een onroerende zaak en de door de raad vastgestelde tarieven. Er zijn drie verschillende tarieven. Eén voor de eigenaren van woningen, één voor de eigenaren van niet-woningen en één voor de gebruikers van niet-woningen. Onder niet-woningen verstaan we kantoren, winkels of scholen, maar ook bijvoorbeeld trafo's of onbebouwde grond. We zijn verplicht om sommige niet-woningen, zoals kerken en landbouwgrond, buiten de heffing te houden. Naast deze verplichte vrijstellingen kan een gemeente ervoor kiezen om zelf bepaalde soorten onroerende zaken vrij te stellen van OZB. Onze gemeente is daar terughoudend in, vanwege het gelijkheidsbeginsel. De taxateurs van de gemeente waarderen elk jaar opnieuw alle woningen en niet-woningen in de gemeente. Dat gebeurt op grond van de Wet waardering onroerende zaken (Wet woz). Op dit moment lijkt de waardeontwikkeling van de woningen in onze gemeente op 12% uit te komen. In december, bij de vaststelling van de tarieven houden we rekening met de meest actuele stand. Zo'n stijging betekent overigens niet dat de aanslagen OZB in onze gemeente ook 12% hoger worden. Om de begrote opbrengst te halen kan het tarief immers verlaagd worden.
Uw raad heeft in 2023 besloten om de opbrengst van de OZB via een samengestelde indexering aan te passen. Deze index is een gemiddelde van consumentenprijscijfers van de afgelopen twee jaar en een raming van het huidige jaar en het begrotingsjaar. Voor het jaar 2026 komt dit uit op 3,2%. In de raming van de opbrengst OZB nemen we daarnaast areaalontwikkelingen mee ten gunste van de opbrengst. Een mogelijke separate meeropbrengst ten gevolge van de bezuinigingsdiscussie hebben we hierin nu niet meegerekend.

Afvalstoffenheffing
Gemeenten hebben de plicht om zorg te dragen voor inzameling en verwerking van huishoudelijk afval. Dat staat in de Wet milieubeheer. De kosten hiervoor dekken we uit de afvalstoffenheffing. Deze aanslag sturen we naar de gebruikers van percelen waar huishoudelijke afvalstoffen kunnen ontstaan. We hebben het zogeheten diftarsysteem. In onze gemeente houdt dit in dat elk huishouden een bedrag betaalt voor het vastrecht en daarnaast een bedrag voor elke keer dat er een afvalcontainer wordt aangeboden of een vuilniszak gestort. We streven, net als bij de andere heffingen en conform collegeprogramma, naar een kostendekking van 100%. De afgelopen jaren zijn we daar stapsgewijs naar toe gegroeid. Vorig jaar heeft uw raad besloten om de laatste stap naar volledige kostendekking te temporiseren, vanwege de effecten op de woonlastenontwikkeling. Voor 2026 en verder hebben we een reeks mogelijkheden geschetst om de kostendekking te verhogen. In de berekening zoals opgenomen in deze begroting gaan we uit van 100% kostendekking. Deze bereiken we met een verhoging van het vaste bedrag, gekoppeld aan indexering van de tarieven voor de afvalaanbiedingen. We hanteren dus dezelfde lijn als vorig jaar.

Rioolheffing
Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet verankering en bekostiging gemeentelijke watertaken. Daarin is de zorgplicht voor opvang en transport van afvalwater en hemelwater geregeld. Ook de beheersing van het grondwaterpeil in de bebouwde kom is een taak van de gemeente. De kosten hiervoor dekken we uit de rioolheffing. De wetgever heeft gemeenten veel ruimte gegeven om de rioolheffing vorm te geven. In onze gemeente zijn er twee soorten heffingen voor eigenaren van percelen: een standaardheffing en een heffing voor percelen kleiner dan 50m2. Daarnaast hebben we een grootverbruikersheffing, om het principe 'de vervuiler betaalt' gestalte te geven.
We hebben de structuur van de heffing en een meerjarenraming van de tarieven vastgelegd in het gemeentelijke Water- en Rioolprogramma (WRP). Conform het collegeprogramma ramen we de tarieven van de rioolheffing op basis van 100% kostendekking. Voor 2026 sluit de heffing goed aan bij het WRP.

Leges
Onder de naam ‘leges’ heffen we een groot aantal verschillende rechten voor verstrekte diensten. Dit kan gaan om de uitgifte van een paspoort of het sluiten van een huwelijk, maar ook om een omgevingsvergunning of het organiseren van een evenement. Belangrijke voorwaarde voor legesheffing is dat de aanvrager een persoonlijk belang moet hebben bij de dienst. De belastingplicht ontstaat op het moment van aanvragen. Deze diensten hebben we in de legesverordening in een drietal hoofdstukken bij elkaar gezet:
Hoofdstuk 1: Algemene dienstverlening;
Hoofdstuk 2: Dienstverlening en besluiten in het kader van de Omgevingswet;
Hoofdstuk 3: Dienstverlening vallend onder de Europese Dienstenrichtlijn.
Onder hoofdstuk 1 vallen vooral de diensten van Burgerzaken. Denk aan de verstrekking van een paspoort of rijbewijs. Onder hoofdstuk 2 vallen de diensten voor het verlenen van omgevingsvergunningen en voor andere diensten die met de Omgevingswet zijn meegekomen. Hoofdstuk 3 betreft de vergunningen voor ondernemers, zoals een drank- en horecavergunning of een evenementenvergunning.

Invoering van de nieuwe Omgevingswet heeft ook gevolgen voor de raming van de legesopbrengsten. Voor veel bouwprojecten (de zogeheten gevolgklasse 1) voert de gemeente immers geen of minder werkzaamheden uit. Voor 2026 willen we een aantal tarieven verhogen om tot een betere kostendekking te komen. We kiezen daarbij vooral voor tarieven die in ons omliggende gemeenten substantieel hoger liggen. In december stellen we u de benodigde wijzigingen van de legestabel voor, waarin ook mogelijke aanpassingen ten gevolge van de bezuinigingsdiscussie worden verwerkt.
We hebben een binnen de gemeente algemeen te gebruiken indexpercentage voor loon- en prijsstijgingen berekend. Dat komt voor 2026, net als voor 2025, uit op 3,22%. Daarmee verhogen we legestarieven die niet anderszins aangepast worden. Al met al verwachten we dat de totale kostendekking toeneemt van 69% naar 83%.

Toeristenbelasting
Deze belasting is vrij te besteden. We willen de opbrengst wel zoveel mogelijk gebruiken voor kosten die te maken hebben met recreatie en toeristische voorzieningen. De gemeente brengt toeristenbelasting in rekening bij de recreatieondernemer. Deze kan de belasting verhalen op de gasten. We hanteren een standaardtarief per overnachting en een lager tarief voor kampeerplaatsen. Daarnaast hebben we tarieven voor seizoenplaatsen. Elk jaar onderzoeken we de aangiftes en kijken we naar mogelijke areaalontwikkelingen. Uitgangspunt voor de opbrengstraming is dat we zoveel mogelijk aansluiten bij de ons omliggende gemeenten. Er is mede daardoor de afgelopen jaren geen indexering van de tarieven geweest. Dit hebben we nu wel ingebracht in de bezuinigingsdiscussie.

Lijkbezorgingsrechten
Lijkbezorgingsrechten vraagt de gemeente voor het recht op een graf, voor onderhoud van de begraafplaatsen en voor het begraven zelf. Verder zijn er nog aanvullende diensten. Ook voor deze heffing geldt de opbrengstlimiet. Vorig jaar heeft de raad besloten tot volledige kostendekking van de onderhoudskosten en een ingroeimodel voor de begraafkosten. Dit jaar kunnen we de tarieven met de algemene index aanpassen zonder de opbrengstlimiet te overschrijden.

Forensenbelasting
Uw raad heeft vorig jaar bij de discussie over de bezuinigingsnota besloten om forensenbelasting in te voeren in onze gemeente. Deze belasting wordt geheven van natuurlijke personen die niet in de gemeente hun hoofdverblijf hebben, maar hier wel -gedurende tenminste 90 dagen in het jaar- een gemeubileerde woning ter beschikking hebben. We hebben voor 2025 hetzelfde tarief als dat van de OZB voor woningen gehanteerd. De bedoeling is om dat ook in 2026 te doen.

Markt- en liggelden
Marktgelden heffen we alleen voor de locatie aan de Hoofdstraat in Hoogezand. Voor de overige marktkramen is de paragraaf over standplaatsen in de legesverordening van toepassing. De liggelden heffen we voor het haventje in Zuidbroek. Deze tarieven worden in 2026 aangepast met het gemeentelijke indexpercentage.

Kostendekkendheid van de heffingen

Voor het berekenen van de mate van kostendekking maken we gebruik van een zogeheten kostenverdeelstaat. In deze kostenverdeelstaat rekenen wij directe en indirecte (zoals overhead en btw) kosten toe aan een heffing.

Toerekening directe lasten
Dit zijn de lasten die rechtstreeks te maken hebben met de uitvoering van taken. Ze staan dan ook verantwoord binnen een taakveld. Een voorbeeld is het Taakveld Riolering: daar staan onder meer de kapitaallasten, de loonkosten van de medewerkers en kosten voor kolken en vegen op. Deze kosten zijn rechtstreeks toe te rekenen aan de rioolheffing.

Toerekening indirecte lasten
Onder de indirecte kosten valt de opbrengstderving door kwijtschelding en oninbaar verklaarde vorderingen, alsmede perceptiekosten (de kosten om de heffing daadwerkelijk te verkrijgen). Ook de te betalen BTW over de directe lasten en over de investeringen valt hieronder. Daarnaast rekenen we overhead toe. Dat betekent dat we kosten van administratie, personeelszaken, facilitair en automatisering als een opslagpercentage op de directe personeelskosten meetellen. In de Financiële Verordening 2024 is de methodiek voor de toerekening van overhead verantwoord. In de tabellen hieronder zien we de kostendekking van achtereenvolgens de rioolheffing, de afvalstoffenheffing, en de leges van de drie verschillende hoofdstukken.

Kostendekkendheid van de rioolheffing

De kostendekking komt na een onttrekking op de voorziening rioolheffing uit op 100%. Zonder de onttrekking van € 496.000 uit deze voorziening is de verwachte kostendekking 93%. Bij de directe kosten van het taakveld worden de toe te rekenen kosten opgeteld en dit totaal vergelijken we met de opbrengst van de rioolheffing. De netto kosten na aftrek van de inkomsten exclusief rioolheffing op het taakveld 7.2 Riolering nemen met € 19.000 toe. Het gaat om een afwijking aan de kostenkant van € 247.000 nadelig en aan de inkomstenkant van € 228.000 voordelig. De afwijking aan de kostenkant komt door het gedeeltelijk toerekenen van watertaken aan de rioolheffing. Het gaat in 2026 om € 140.000 aan lasten. Verder door een lastentoename van € 26.000 op rioolgemalen, door het toepassen van de vastgestelde indexatie voor prijsontwikkelingen op uitvoeringsbudgetten en gestegen energiekosten. Daarnaast leidt de toerekening van personele lasten voor het uitvoeren van werkzaamheden voor het product riolering tot een lasten toename van € 61.000. Dit komt door indexatie gestegen loonkosten. Tot slot voorzien we een hogere toerekening van tractie materieel aan het product riolering, door hogere verzekeringskosten. Dit leidt tot een lastentoename van € 25.000. Overige afwijkingen in de lasten tellen op tot een voordeel van € 5.000.
Tot slot om tot 100% integrale kostendekkendheid te komen moeten we € 225.000 meer uit de voorziening rioolheffing onttrekken. Dit resulteert in een voordeel van € 225.000 aan de inkomstenkant. Overige afwijkingen aan de inkomstenkant in het taakveld 7.2 Riolering tellen op tot een voordeel van € 3.000.

Naast bovengenoemde kosten zijn de toegerekende BTW kosten met € 247.000 toegenomen. Dit komt door het indexeren en het bijstellen van uitvoeringsbudgetten in de exploitatie en een verwachte toename van de investeringen. Verder voorzien we door hogere directe personeelskosten riolering een toename in de toegerekende overheadkosten van € 21.000. Daarnaast voorzien we een kleine toename in de kwijtscheldingen en de toegerekende uitvoeringskosten perceptie inning rioolheffing. Dit leidt tot een lastentoename van € 700. Het totaal aan toegerekende kosten is met afgerond € 288.000 toegenomen.

De opbrengsten voor de rioolheffing zijn in 2026 € 287.000 hoger. We verwachten een toename in het aantal objecten groter en kleiner dan 50m2 en grootverbruik. En de tarieven worden conform het door uw raad vastgestelde Water- en rioolprogramma Gemeente Midden-Groningen 2024-2028 bijgesteld.

Onderdeel	Realisatie 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	2026-2025
Kosten taakveld 7.2 Riolering *)	4.716.320	4.521.061	4.767.939	246.878
Inkomsten taakveld excl. Heffingen *)	-57.036	-334.847	-562.781	-227.934
Netto kosten taakveld 7.2 Riolering	**4.659.284**	**4.186.214**	**4.205.158**	**18.944**
Overhead (naar rato directe personeelskosten)	322.838	375.000	396.000	21.000
Kwijtschelding	1.000	1.000	1.042	42
Perceptiekosten	14.473	15.871	16.520	649
BTW op exploitatie en investeringen	937.327	1.680.888	1.927.891	247.003
Totale kosten	**5.934.922**	**6.258.973**	**6.546.611**	**287.638**
Opbrengst rioolheffing	**-5.934.922**	**-6.259.271**	**-6.546.611**	**-287.340**
Dekkingspercentage	**100%**	**100%**	**100%**	**0%**
* incl. storting/onttrekking egalisatievoorz. Rioolheffing	823.437	-270.899	-496.349	-225.450

Kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing

De kostendekking komt na een onttrekking op de egalisatievoorziening afvalstoffen uit op 100%. Op basis van het voorstel om het vast tarief aan te passen tot 100% kostendekking van de afvalstoffenheffing is geen onttrekking uit de voorziening begroot. Bij de directe kosten van het taakveld worden de toe te rekenen kosten opgeteld en dit totaal vergelijken we met de opbrengst van de afvalstoffenheffing. De netto kosten na aftrek van de inkomsten exclusief afvalstoffenheffing op het taakveld 7.3 Afval nemen (exclusief bedrijfsafval) met € 481.000 toe. Het gaat om een afwijking aan de kostenkant van € 650.000 nadelig en aan de inkomstenkant van € 169.000 voordelig. De afwijking aan de kostenkant komt door een toename in de toerekening inzet personeel voor het inzamelen van afval, door indexatie voor loonontwikkelingen en extra inzet handhaving afval. Dit leidt tot een lastentoename van € 201.000. Verder verwachten we hogere verwerkingskosten op het inzamelen van grofvuil en restafval. Dit komt door een verwachte toename in het aanbod afval en een verhoging van de Wbm (Wet belastingen op milieugrondslag). Dit resulteert in een lastentoename van € 124.000. Daarnaast verwachten we hogere toerekening van tractie materieel en vastgoed huisvesting. Dit komt met name door hogere kapitaallasten (rente- en afschrijvingskosten) op investeringen tractie materieel, inzamelvoertuigen en vastgoed huisvesting. Dit leidt tot een lastentoename van € 98.000. Ook voorzien we een door garantievergoedingen op het inzamelen van oud papier door verenigingen een lastentoename van € 58.000. Dit geldt ook voor het inzamelen van overige afvalstromen zoals klein gevaarlijk afval, groente-, fruit- en tuinafval (gft), glas, gruis/accu's, matrassen en overig afval. Dit komt door een toename in het aanbod afval en indexatie prijsontwikkelingen. Dit leidt tot een lastentoename van € 143.000. Overige afwijkingen in de lasten tellen op tot een nadeel van € 26.000. De afwijking aan de inkomstenkant komt door een voordeel op het inzamelen van overige afvalstromen zoals gruis/accu's, PMD (Plastic verpakkingen, Metalen verpakkingen en Drankkartons), matrassen van € 127.000 door een hogere vergoeding en een toename aanbod afval. Daarnaast verwachten we ten opzichte van 2025 € 42.000 meer inkomsten voor het inzamelen van grofvuil.

Naast bovengenoemde kosten zijn de toegerekende BTW kosten met € 28.000 toegenomen. Dit komt door een verwachte toename van investeringen in boven- en ondergrondse containers. Verder voorzien we een afname in de toegerekende overhead aan de afvalstoffenheffing van € 6.000. Daarnaast verwachten we door het voorstel om het vast tarief te verhogen een toename in de kwijtscheldingen van € 26.000. Tot slot zullen de toegerekende uitvoeringskosten perceptie inning rioolheffing licht stijgen met afgerond € 800. Het totaal aan toegerekende kosten is met afgerond € 530.000 toegenomen.

De opbrengsten voor de afvalstoffenheffing zijn in 2026 € 1,832 miljoen hoger. Dit komt met name door het voorstel om het vast tarief afvalstoffenheffing in 2026 te verhogen en een toename van het aantal huishoudens en ledigingen. Bovengenoemde om te komen tot een kostendekking van 100% in 2026.

Onderdeel	Realisatie 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	2026-2025
Kosten taakveld 7.3 Afval *) **)	8.293.489	8.003.491	8.653.575	650.084
Inkomsten taakveld excl. heffingen *) ***)	-2.413.654	-1.237.633	-1.406.627	-168.994
Netto kosten taakveld 7.3 Afval	**5.879.835**	**6.765.858**	**7.246.948**	**481.090**
Overhead (naar rato directe personeelskosten)	1.425.921	1.420.000	1.414.168	-5.832
Kwijtschelding	525.739	527.000	552.500	25.500
Perceptiekosten	17.027	18.672	19.436	764
BTW op exploitatie en investeringen	1.273.052	876.827	905.233	28.406
Totale kosten	**9.121.575**	**9.608.357**	**10.138.285**	**529.928**
Opbrengst afvalstoffenheffing	**-7.445.773**	**-8.306.515**	**-10.138.285**	**-1.831.770**
Dekkingspercentage	**82%**	**86%**	**100%**	**14%**
*) incl. storting /onttrekking egalisatievoorziening Afvalstoffenheff.	-856.314	80.026	0	-80.026
**) excl. bedrijfsafval lasten	286.690	209.615	218.240	8.625
***) excl. bedrijfsafval baten	-286.690	-209.615	-218.240	-8.625

Kostendekkendheid leges

Onderstaande tabel geeft inzicht in de kostendekking van de publiekrechtelijke heffingen. De tabel bestaat uit de rechten en heffingen die onder de legesverordening vallen. De totale kostendekkendheid van de leges komt in 2026 op begrotingsbasis uit op 82,6%. Ten opzichte van de primitieve begroting 2025 is de kostendekking met afgerond 14% verbeterd. Van de legesverordening komt van de drie hoofdstukken geen één titel boven de 100% kostendekking. De toename van de kostendekking komt door de leges burgerzaken en de leges telecommunicatiewet binnen hoofdstuk 1, Algemene dienstverlening en de leges omgevingsvergunning binnen hoofdstuk 2, Dienstverlening en besluiten in het kader van de Omgevingswet.

Hoofdstuk 1 Algemene dienstverlening	Directe kosten	Overhead	Baten	Kosten-dekking
Burgerlijke stand	€ 96.187	€ 39.000	€ 102.960	76,2%
Reisdocumenten en Nederlandse Identiteitskaart	€ 813.764	€ 144.000	€ 894.491	93,4%
Rijbewijzen	€ 330.291	€ 81.000	€ 390.061	94,8%
Verstrekkingen in het kader van de Basisregistratie pers.gegev.	€ 14.411	€ 7.000	€ 14.218	66,4%
Overige publiekszaken	€ 72.592	€ 7.000	€ 72.953	91,7%
Gemeentearchief	€ 8.573	€ 4.102	€ 10.202	80,5%
Leegstandswet (Bijzondere wetten)	€ 478	€ 229	€ 596	84,3%
Kansspelen (Bijzondere wetten)	€ 6.083	€ 2.911	€ 6.604	73,4%
Telecommunicatie (Bijzondere wetten)	€ 286.714	€ 80.727	€ 359.371	97,8%
Verkeer en vervoer (Bijzondere wetten)	€ 12.430	€ 5.947	€ 4.514	24,6%
Diversen	€ 3.042	€ 1.455	€ 3.888	86,5%
Kostendekking Hoofdstuk 1	**€ 1.644.566**	**€ 373.370**	**€ 1.859.857**	**92,2%**
Hoofdstuk 2 Dienstverlening en besluiten in het kader van de Omgevingswet	**Directe kosten**	**Overhead**	**Baten**	**Kosten-dekking**
Omgevingsvergunning/omgevingsplanactiviteiten	€ 2.425.861	€ 673.370	€ 2.517.166	81,2%
Artikel 2.33 Omgevingsplanactiviteit: standplaatsen	€ 27.787	€ 1.091	€ 13.933	48,2%
Kostendekking Hoofdstuk 2	**€ 2.453.647**	**€ 674.461**	**€ 2.531.099**	**80,9%**

Hoofdstuk 3 Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn en niet vallend onder hoofdstuk 2	Directe kosten	Overhead	Baten	Kosten-dekking
Horeca	€ 25.855	€ 12.370	€ 20.653	54,0%
Organiseren evenement of markt	€ 143.189	€ 49.220	€ 30.422	15,8%
Seksbedrijven	€ 1.217	€ 582	€ 746	41,5%
Kinderopvang	€ 4.874	€ 2.332	€ 4.674	64,9%
In dit hoofdstuk niet benoemd besluit	€ 3.802	€ 1.819	€ 4.561	81,1%
Kostendekking Hoofdstuk 3	**€ 178.937**	**€ 66.323**	**€ 61.057**	**24,9%**
Kostendekking totale tarieventabel	**€ 4.277.150**	**€ 1.114.154**	**€ 4.452.012**	**82,6%**

Recapitulatie titel 1,2 en 3

In onderstaande tabel is het totaal van de toegerekende kosten, baten legesinkomsten en kostendekking per hoofdstuk van de legesverordening te zien.

Totaal	Directe kosten	Overhead	Baten	Kostendekking
Kostendekking Hoofdstuk 1	€ 1.644.566	€ 373.370	€ 1.859.857	92,2%
Kostendekking Hoofdstuk 2	€ 2.453.647	€ 674.461	€ 2.531.099	80,9%
Kostendekking Hoofdstuk 3	€ 178.937	€ 66.323	€ 61.057	24,9%
Kostendekking totale tarieventabel	**€ 4.277.150**	**€ 1.114.154**	**€ 4.452.012**	**82,6%**

Belastingdruk (woonlasten)

Woonlasten

In onderstaande tabel vergelijken we de gemiddelde woonlasten in onze gemeente met die van omliggende gemeenten. Omdat de gegevens van deze gemeenten voor het jaar 2026 nog niet bekend gemaakt zijn, betreft de tabel het belastingjaar 2025. We hebben gebruik gemaakt van de 'lokale lastencalculator' van onderzoeksbureau COELO, deel van de Rijksuniversiteit Groningen.

Woonlasten Midden-Groningen en omliggende gemeenten 2025 (bron COELO)

Gemeente	Ozb	Afval	Riool	Totaal
Tynaarlo	€ 394	€ 223	€ 204	€ 821
Aa en Hunze	€ 391	€ 265	€ 196	€ 852
Stadskanaal	€ 459	€ 250	€ 196	€ 905
Eemsdelta	€ 413	€ 301	€ 232	€ 946
Oldambt	€ 492	€ 238	€ 245	€ 975
Pekela	€ 490	€ 398	€ 187	€ 1.075
Midden-Groningen	€ 600	€ 283	€ 198	€ 1.081
Veendam	€ 522	€ 405	€ 175	€ 1.102
Groningen	€ 657	€ 318	€ 173	€ 1.148
Westerwolde	€ 483	€ 367	€ 316	€ 1.166

*) OZB voor een woning met gemiddelde waarde, afvalstoffenheffing 2 persoonshuishouden en rioolheffing voor eigenaar/bewoner

Indicatie lastendruk

Voor een indicatie van de woonlasten in 2026 kijken we naar het totaal van de OZB, de rioolheffing en de afvalstoffenheffing. Daarvoor geldt als grondslag de gemiddelde WOZ-waarde van een koopwoning, het standaardbedrag van de rioolheffing en het vaste tarief van de afvalstoffenheffing, inclusief 8 keer een lediging van de standaard container. Dat is, op basis van de realisatie tot nu toe, het verwachte gemiddelde aanbod in onze gemeente.

We houden rekening met een stijging van 1,7% voor de OZB bij de woningen. In de geraamde meeropbrengst van 3,0% zit immers ook areaaluitbreiding die niet ten laste van de huishoudens komt. De afvalstoffenheffing stijgt in dit overzicht met € 82 ten opzichte van het cijfer van COELO over 2025. Er is hier wel sprake van een verschil in benadering: COELO heeft de bedragen omgerekend naar huishoudengrootte terwijl wij in onze indicatie voor 2026 zijn uitgegaan van een gemiddeld afvalaanbod. Daarop kunnen huishoudens overigens nog sturen. De rioolheffing gaat met € 8 omhoog naar € 206. Dit is conform het vastgestelde Water- en Rioolprogramma.

In dit woonlastenplaatje is geen rekening gehouden met ontwikkelingen ten gevolge van de bezuinigingsdiscussie. Als er aanpassingen komen in het beeld, dan worden deze in december meegenomen in het voorstel voor de tarievennota.

Gemeente Midden-Groningen	Begroting 2026
OZB	€ 610
Afvalstoffenheffing	€ 365
Rioolheffing	€ 206
Totaal	**€ 1.181**

Kwijtscheldingsbeleid

In ons collegeprogramma 'Samen aan de slag!' is bestrijding van armoede nadrukkelijk benoemd. Kwijtscheldingsbeleid is één van de manieren waarop we dit kunnen doen. De beleidsruimte is echter beperkt. De bevoegdheid van de gemeenteraad beperkt zich tot:

- Bepalen welke belastingen voor kwijtschelding in aanmerking komen;
- Het norminkomen voor de toetsing vaststellen tussen 90% en 100% van de bijstandsnorm;
- Kwijtschelding mogelijk maken voor de woonlasten van kleine ondernemers;
- De volledige AOW-norm als norminkomen gebruiken in plaats van de lagere AIO-norm (aanvullende inkomensvoorziening ouderen);
- De netto kosten voor kinderopvang (het verschil tussen de betaalde kosten en de kinderopvangtoeslag) meetellen in de beoordeling van aanvragen van werkende eenoudergezinnen;
- Extra ruimte aan de vermogensvrijstelling geven.

Onze gemeente heeft de meest ruimhartige invulling gegeven aan de keuzemogelijkheden die hierboven staan. Uw raad heeft dit via de Verordening kwijtschelding Midden-Groningen op 22 december 2022 vastgesteld.
De belastingen waar kwijtschelding voor kan gelden zijn de woonlasten: OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing (vastrecht en het gemiddelde aantal afvalaanbiedingen).
Kwijtschelding is mogelijk voor huishoudens met een inkomen rond het bijstandsniveau en weinig vermogen. De berekening van de betalingscapaciteit en de vermogensvrijstelling is vastgelegd in de landelijk geldende Uitvoeringsregeling Invorderingswet.

De gemeente heeft wel de bevoegdheid om nadere regels over de uitvoering te geven. Die regels staan in de recent geactualiseerde Leidraad Invordering 2025 en ook hierbij zijn de uitgangspunten van ons collegeprogramma leidend.

De kwijtschelding wordt via geautomatiseerde toetsing voor een zo groot mogelijk deel van de doelgroep direct geregeld. Zij zien dit op de aanslag staan en hoeven geen aanvraag meer in te dienen. Sinds 2022 is de afhandeling van de kwijtschelding uitbesteed aan het Noordelijk Belastingkantoor. Daardoor kunnen aanvragers volstaan met één aanvraag voor de gemeentelijke belastingen en de waterschapslasten tegelijk.

Uit onderzoek blijkt dat naar schatting ruim 90% van degenen die recht hebben op kwijtschelding dat ook daadwerkelijk krijgen. Daarmee is het niet-gebruik van deze voorziening relatief laag. Maar uiteraard proberen we ook die laatste 10% te bereiken.

3.3 Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Deze paragaaf geeft de actuele stand van het weerstandsvermogen en de risico’s van de gemeente Midden-Groningen weer. De kadernota “Integraal Risicomanagement en Weerstandsvermogen” vormt de basis voor het risicomanagement. Hierin is vastgelegd op welke wijze de benodigde weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit wordt bepaald.

De weerstandscapaciteit van onze gemeente is weergegeven in deze paragraaf. De weerstandscapaciteit geeft inzicht of er voldoende middelen beschikbaar zijn om, in het geval een risico zich voordoet, het risico op te vangen. Vervolgens zijn de risico’s die de gemeente loopt deze weergegeven en toegelicht. Tot slot zijn een aantal financiële kengetallen opgenomen. Deze financiële kengetallen geven inzicht in de financiële conditie van de gemeente.

Integraal risicomanagement

Bij integraal risicomanagement richt de organisatie zich niet alleen op financiële risico’s, maar juist ook op andere typen risico’s zoals juridische risico’s, imago- en frauderisico’s. Deze hebben niet (altijd) direct een financiële impact, maar kunnen op termijn wel grote gevolgen voor de gemeente.
Het proces van integraal risicomanagement is cyclisch en sluit zoveel mogelijk aan op de bestaande P&C-cyclus. In de paragraaf weerstandsvermogen wordt een actueel beeld gegeven van de risico’s in de algemene dienst en het grondbedrijf.

Bij iedere begroting en jaarrekening actualiseren wij de risico's. We gaan na of er nieuwe risico's zijn bijgekomen en/of risico's zijn vervallen. Van de risico's die we lopen vindt een inschatting plaats van de omvang en van de kans dat het risico zich voordoet. Bij het bepalen van de omvang is ook van belang of het om een structureel risico gaat of een incidenteel risico. Bij risico's met een incidenteel financieel gevolg wordt dit risicobedrag éénmaal meegenomen en bij risico's met een structureel financieel gevolg tweemaal. De omvang/impact van het risico wordt ingedeeld in een gevolgklasse en het kanspercentage in een kansklasse. Door de gevolgklasse te vermenigvuldigen met de kansklasse wordt de risicoscore bepaald. De risicoscore is bepalend voor de aandacht die een risico krijgt. Zie ook onderstaande tabel.

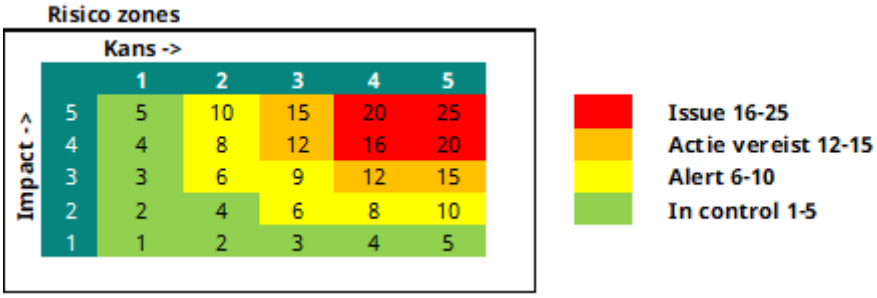

Weerstandscapaciteit

Weerstandscapaciteit bestaat uit alle middelen waarover de gemeente beschikt om niet voorziene financiële tegenvallers te dekken. De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de componenten:

- Algemene reserve;
- Reserve grondexploitatie;
- Onbenutte belastingcapaciteit.

Het doel van de reserve grondexploitaties is het opvangen van financiële risico's bij de grondexploitaties. Deze reserve kan worden ingezet om de risico's in de grondexploitaties af te dekken. Het meetellen van de bestemmingsreserve grondexploitatie in de beschikbare weerstandscapaciteit is daarmee gerechtvaardigd. De benodigde weerstandscapaciteit bestaat uit de risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

Beschikbare weerstandscapaciteit

In de volgende tabel is de berekening gemaakt van de beschikbare weerstandscapaciteit. Bij de bepaling of er sprake is van onbenutte belastingcapaciteit wordt het percentage redelijk peil voor toelating tot artikel 12 vergeleken met het percentage voor Midden-Groningen. Het redelijk peil voor Midden-Groningen komt uit 0,22. In de meicirculaire 2025 is het redelijk peil voor het jaar 2026 vastgesteld op 0,1648. De hogere uitkomst voor Midden-Groningen geeft aan dat er geen sprake is van onbenutte belastingcapaciteit.

Weerstandscapaciteit	2026	2027	2028	2029
Algemene Reserve 1-1	14.678	14.519	14.454	14.389
Mutaties Algemene Reserve	4.092	6.681	8.785	9.993
Onbenutte belastingcapaciteit	-	-	-	-
Beschikbare weerstandscapaciteit	**18.770**	**21.200**	**23.239**	**24.382**

Bedragen x € 1.000

Benodigde weerstandscapaciteit

In de risicoparagraaf (artikel 11 BBV) worden alleen de risico's opgenomen waar (deels) geen beheersmaatregel tegenover staat (restrisico's). Het totale risicobedrag voor 2026 is € 9.206.524 (zie overzicht risico's). Als de ratio groter is dan 1 is het weerstandsvermogen voldoende om de risico's op te vangen. De ratio van het weerstandsvermogen (= beschikbare weerstandscapaciteit/ benodigde weerstandscapaciteit) voor de jaren 2026 t/m 2029 is hoger dan 1. Hieruit blijkt dat er voldoende weerstandscapaciteit beschikbaar is om de risico's op te vangen.

Weerstandsratio 2026- 2029				
	2026	2027	2028	2029
Beschikbare weerstandscapaciteit	18.770	21.200	23.239	24.382
Risico's	9.458	8.736	8.544	8.424
Weerstandsratio	2,1	2,6	2,9	3,1

Overzicht risico's

Risicotabel 2025

De grootste risico's voor onze gemeente zijn in beeld gebracht. De risico's zijn beoordeeld aan de hand van de uitgangspunten zoals hiervoor benoemd.

Nr	Omschrijving	Max. risico	S/I	Effect	Kans	Jaarrekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
1	Grondexploitatie	2.503.399	I	2.503.399		2.503.399	1.482.146	2.503.399
2	WarmteCompagnie B.V.	8.670.000	I	10.410.000		1.635.000	1.635.000	1.635.000
3	Algemene uitkering	1.000.000	S	2.000.000	50%	1.000.000	1.000.000	1.000.000
4	Sociaal Domein Jeugd	3.245.000	I	3.245.000	62,5%	750.600	600.000	2.028.125
5	Cyberrisico's	4.400.000	S	8.800.000	5%	440.000	440.000	440.000
6	Invoering omgevingswet	500.000	I	500.000	50%	250.000	250.000	250.000
7	Beroepzaak Onderwijs	200.000	I	200.000	75%	150.000	150.000	150.000
8	Gevolgen gaswinning	1.000.000	S	2.000.000	25%	125.000	125.000	500.000
9	Btw (compensatiefonds)	12.500.000	I	12.500.000	5%	55.000	50.000	625.000
10	CO2 heffing op restafval	314.000	S	628.000	40%	-	-	251.200
11	Stichting Kwartier Zorg en Welzijn	pm	I	pm		pm	pm	pm
12	Kunstwerken en wegen	-	I	-		pm	-	pm
13	NPG/ Nij begun	-	I	-		-	250.000	-
14	Risico BUIG	pm	S	pm		pm	pm	pm
15	Effecten gasbesluit	pm	I	pm		pm	pm	pm
16	Vluchtelingenopvang	pm		pm		pm	-	pm
17	**Risico's < € 100.000**					**114.000**	**69.000**	**75.000**
Totaal						7.022.999	6.051.146	9.457.724

Hierna worden de in het risico overzicht genoemde risico's nader toegelicht.

1. Grondexploitaties

Risico inschatting ongewijzigd t.o.v. jaarrekening 2024

De risico's zijn ontleend aan de Meerjaren Prognose Grondexploitaties. De risico's bestaan uit onvoorziene kostenstijgingen en wijzigingen van de markt. Waar de risico's kunnen worden afgedekt door winstpotentie is het risico op € 0 gesteld. Het totaalbedrag van de risico's grondexploitaties is € 2.503.399.

2. WarmteCompagnie B.V.

Ongewijzigd risico t.o.v. jaarrekening 2024

De gemeente heeft samen met het Waterbedrijf Groningen Duurzaam (WBGD) een publiek warmtebedrijf, de WarmteCompagnie B.V. opgericht.
Aan het exploiteren van een warmtenet zitten diverse risico's.
De gemeente staat garant voor een lening die de WarmteCompagnie B.V. is aangegaan.
Het risico dat niet kan worden voldaan aan de betalingsverplichtingen (rente en aflossing) is daarmee voor rekening van de gemeente.

Ook is de gemeente verantwoordelijk om extra financiering te regelen als blijkt dat de B.V. onvoldoende financiële middelen heeft om de lopende verplichtingen te financieren, aangezien WBGD heeft aangegeven om, behoudens de storting van aandelenkapitaal ad € 2000, niet te willen investeren in de B.V.
Voor het warmtenet wordt gebruik gemaakt van de restwarmte van ESKA. De afhankelijkheid van ESKA vormt een risico.

Om het risico te beperken is een 2x 5-jarig contract afgesloten. Verder is het risico aanwezig dat de investeringen in de infrastructuur en de beheerkosten hoger uitvallen dan is voorzien.
Daarnaast is het risico aanwezig dat het aantal aansluitingen door woningeigenaren en huurders lager uitvallen dan verwacht. Hierdoor zullen de inkomsten ook lager zijn.
Aanvullend is een risico ontstaan doordat één van de woningcorporaties zich heeft teruggetrokken van deelname.

Dit heeft te maken met het feit dat de kosten de woningcorporatie verwacht te maken hoger lijken te worden dan eerder is voorzien.
De overige woningcorporaties hebben inmiddels wel de exploitatieovereenkomst ondertekend.

Op basis van de ondertekende overeenkomst heeft Lefier de voor haar noodzakelijke SAH-subsidie aangevraagd.
Deze subsidie is inmiddels ook toegekend
Wij zijn druk bezig met oplossingsrichtingen om een sluitende businesscase te realiseren. Er is inmiddels onderzoek gedaan naar de mogelijkheden voor extra aansluitingen.

Uit het onderzoek is duidelijk geworden dat er voldoende geschikte appartementen zijn die kunnen worden aangesloten op het warmtenet.
Deze uitbreiding vraagt wel extra investeringen. Wij zijn aan het onderzoeken op welke manier deze investeringen kunnen worden gefinancierd.
Hierbij kijken we onder andere naar de mogelijkheden voor aanvullende financiële ondersteuning via de subsidieregeling Warmtetransitie Projecten (NPG), die in april 2025 is opengesteld door Samenwerkingsverband Noord Nederland (SNN).

In onderstaand overzicht zijn de risico's gekwantificeerd. In totaal is € 1.635.000 als risico opgenomen in de begroting.

Overzicht risico's Warmtecompagnie B.V.

nr.	Omschrijving	Max. risico	S/I	Effect	Kans	Risico-paragraaf
1	Wegvallen restwarmte ESKA	€ 3.800.000	I	€ 3.800.000	10%	€ 380.000
2	Overbrugging bij wegvallen restwarmte	€ 1.830.000	I	€ 1.830.000	10%	€ 183.000
3	Minder aansluitingen	€ 1.400.000	S	€ 2.800.000	10%	€ 280.000
4	Hogere investeringen infrastructuur	€ 1.300.000	I	€ 1.300.000	40%	€ 520.000
5	Hogere beheerskosten operationele fase	€ 340.000	S	€ 680.000	40%	€ 272.000
	Totaal	**€ 8.670.000**		**€ 10.410.000**		**€ 1.635.000**

3. Algemene uitkering

Risico inschatting ongewijzigd t.o.v. jaarrekening 2024

Risico inschatting ongewijzigd ten opzichte van jaarrekening 2024
Het risico ten aanzien van de algemene uitkering is groot. Helaas ligt dit risico niet binnen onze invloedsfeer. De raming van de algemene uitkering uit het gemeentefonds is gebaseerd op de mei- en septembercirculaire 2025.

De meicirculaire 2025 laat een aanzienlijke verbetering van ons financiële beeld zien. De belangrijkste redenen voor de positieve bijstelling zijn:
- Demping ravijnjaar;
- Compensatie jeugdzorg op basis van advies van de Commissie van Ark;
- Actualisatie van het accres en uitkeringsbasis.

De positieve bijstellingen uit de meicirculaire zorgen ervoor dat 2026 in de huidige prognose sluitend is. Dit is een positieve ontwikkeling. Tegelijkertijd blijft het meerjarenbeeld vanaf 2027 zorgelijk, mede door aanhoudende onzekerheden over de structurele financiering van onder andere de jeugdzorg vanaf 2028.

De septembercirculaire 2025 is relatief beleidsarm. Zowel de algemene mutatie (vrij te besteden middelen) als de taakmutaties (middelen bestemd voor extra taken) zijn beperkt qua omvang. Wel heeft het Rijk de incidentele middelen voor compensatie jeugdzorg op basis van de Commissie van Ark voor de jaren 2023 en 2024 beschikbaar gesteld. Deze middelen zijn ter dekking van tekorten in 2023 en 2024.

De algemene uitkering wordt berekend op basis van een groot aantal verdeelmaatstaven. Actualisatie en/of vaststelling van de verdeelmaatstaven (plaatselijk en landelijk) gedurende het begrotingsjaar leiden jaarlijks tot herverdeeleffecten.

Per 1 januari 2027 zal volgende stap gezet worden in ingroeipad van het nieuwe verdeelmodel van het gemeentefonds. Het effect hiervan is op dit moment niet in te schatten.

4. Sociaal Domein Jeugd

Risico inschatting gewijzigd t.o.v. jaarrekening 2024

In het sociaal domein vormt jeugd blijvend een financieel risico, door de wettelijke jeugdhulpplicht en de beperkte gemeentelijke invloed. Deze financiële druk is een gegeven voor vrijwel alle gemeenten. In Midden-Groningen stabiliseert zich weliswaar het cliëntenaantal, maar tot nu stegen de zorgkosten jaarlijks, door loonkostenstijging, maar ook door beroep op duurdere zorg. In het kader van landelijke agenda's als Hervormingsagenda, Toekomstscenario jeugd en gezin en in regionaal verband werken we aan een transformatie van het zorglandschap en de lokale toegang.

De Hervormingsagenda gaat gepaard met korting van het gemeentefonds, gemotiveerd door de veronderstelde opbrengsten van de transformatie. Naar aanleiding van het advies van de Commissie-Van Ark is deze korting enigszins bijgesteld voor 2026 en 2027. De verwachte financiële effecten van de Hervormingsagenda zijn in onze meerjarenbegroting vanaf 2026 verwerkt voor een bedrag van € 1,9 miljoen in 2026 oplopend naar € 4 miljoen in 2029.

Geschat wordt dat er 62,5% kans is dat de besparing van € 1,9 miljoen 2026 niet gehaald wordt. Dit blijft een risico in het licht van het tempo van de transformatie (omvorming lokale toegang, regionaal zorglandschap) en de termijn waarop in het algemeen transformatie-effecten zich uitbetalen.

Daarnaast hebben we conform het advies van Commissie-van Ark een volumegroei van 4,7% opgenomen in de Voorjaarsnota 2025. Zoals benoemd zagen we de afgelopen twee jaren een groei van 8%. Op basis van deze cijfers is het risico aanwezig dat de volumestijging hoger uitvalt. Voor 2026 gaan we uit van € 1.353.000 met een kans van 62,5%.

5. Cyberrisico’s

Risico inschatting ongewijzigd t.o.v. jaarrekening 2024

We schatten de kans, op basis van de preventieve maatregelen die we zelf al hebben genomen, op een hack/ransomware aanval op 5%. De maximale schade wordt ingeschat op €4,4 miljoen voor het herstel en opbouw van nieuwe voorzieningen.

6. Invoering omgevingswet
Risico inschatting ongewijzigd t.o.v. jaarrekening 2024
Sinds de invoering van de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborg laten de opbrengsten zich lastig voorspellen. Enerzijds doordat we eind 2023 een hoos aan aanvragen hebben gehad die uitgevoerd zijn in 2024 en anderzijds dat we nog onvoldoende ervaringscijfers vanuit de nieuwe wetten hebben opgebouwd. Daarnaast zijn de inkomsten sterk afhankelijk van grote bouwprojecten en zijn daarmee conjunctuurgevoelig.

We gaan ervanuit met ons nieuwe VTH-systeem Rx Mission in de nabije toekomst meer data te kunnen genereren waardoor we beter in staat zijn een meer betrouwbare voorspelling te geven.

Tot slot blijft er, door de combinatie van bovenstaande met de stikstofproblematiek, een reëel risico dat de geraamde opbrengsten niet worden gehaald.

7. Beroepszaak onderwijs
Risico inschatting gewijzigd t.o.v. jaarrekening 2024
De 5-jaarlijkse afrekening over de kosten voor het Openbaar Onderwijs Hoogezand-Sappemeer (OBO) over de jaren 2016-2017 moet afgerond worden. Over het tijdvak 2006-2010 zijn procedures gevoerd tot aan de Raad van State, die de gemeente in het gelijk heeft gesteld. De procedure voor de periode 2011-2015 werd ingetrokken. Getracht wordt om met het bijzonder onderwijs aan de voorkant overeenstemming te bereiken over de cijfers, maar er blijft een risico op een nieuwe vervolgprocedure.

Daarnaast speelt een tweede zaak betreffende extra gemaakte kosten voor beheer en onderhoud door de gemeente voor een aantal oude schoolgebouwen tussen 2018-2023.

Het totale maximale risico van beide zaken samen is geraamd op € 200.000.

8. Gevolgen gaswinning
Risico inschatting gewijzigd t.o.v. jaarrekening 2024
Uitgangspunt is dat de kosten ten gevolge van de aardgaswinning voor 100% een budgettair neutraal effect hebben in de begroting. Er is een bedrag opgenomen voor het risico dat het effect niet budgettair neutraal is. Enerzijds is de opdracht groter en meer complexer (maatregelen Nij Begun) wat vervolgens leidt tot een groter risico. Anderzijds is er nog geen duidelijkheid over de Rijksbijdrage voor de organisatiekosten (Lumpsum) na 2028. Ook is er geen zekerheid over de toereikendheid van de Rijksbijdrage voor de herstelmaatregelen in de openbare ruimte (inpassingskosten) aangezien het begrip “koste wat kost” niet verankerd is in de wet.

9. Fiscale risico’s
Risico inschatting gewijzigd t.o.v. jaarrekening 2024
Dit betreffen risico’s ten aanzien van de btw en hebben onder andere betrekking op de wijze van inrichting van de btw-administratie. De afrekening van het btw-compensatiefonds vindt jaarlijks achteraf plaats. Het risico is hoger doordat in 2024 veel minder btw is afgedragen ten opzichte van de ontvangen btw-compensatie dan in de afgelopen paar jaar.

10. CO2-heffing op restafval
Nieuw risico in 2025
De CO2-heffing op restafval is een van de maatregelen uit de voorjaarsnota van het kabinet. Afvalinstallaties zullen de hogere heffing doorberekenen aan gemeenten. Deze heffing is tijdelijk opgeschort. Het risico is aanwezig dat als we het aandeel restafval niet weten terug te dringen door het nemen van aanvullende maatregelen de kosten voor het verwerken van restafval fors toenemen. De vraag is of deze kosten via tariefstijging volledig kan worden neergelegd bij de inwoners.

11. Stichting Kwartier Zorg en Welzijn
Risico inschatting gewijzigd t.o.v. jaarrekening 2024
In deze begroting 2026-2029 is een bedrag van € 500.000 opgenomen voor implementatiekosten en eventuele frictiekosten in 2026, welke nodig zijn voor de voorgenomen omvorming van de huidige stichting naar een gemeentelijke stichting per 1 januari 2027. Gezien de business case nog niet is vastgesteld en uitvoering daarna plaats zal vinden, kunnen aanvullende financiële risico’s naar voren komen.

De overdracht van de stichting naar de gemeentelijke vorm vraagt om expliciete aandacht voor de financiële afrekening en sturing hierop van de accountant. Verder is mogelijke sprake van initiële investering en extra structurele kosten voor de gemeentelijke stichting. De stichting maakt gebruik van de gemeentelijke ondersteuningsstructuur, dit kan effect hebben op de benodigde capaciteit en middelen bij de gemeentelijke afdelingen die de ondersteuning bieden.

12. Kunstwerken en wegen
Risico inschatting is ongewijzigd t.o.v. jaarrekening 2024
Het risico is aanwezig dat na de planperiode onvoldoende middelen beschikbaar zijn.

13. NPG/ Nij Begun
Risico inschatting is ongewijzigd t.o.v. jaarrekening 2024
Jaarlijks worden alle bestaande projectbegrotingen herijkt. Het Rijk heeft voor deze projecten indexatiemiddelen toegekend. Daarnaast zijn er enkele projecten met een financieel overschot afgesloten. Ook hebben we bijna € 900.000 als reserve aangehouden binnen onze trekkingsrechten. Daardoor zijn de financiële risico's voldoende afgedekt en hoeft hiervoor niets te worden opgenomen binnen de benodigde weerstandscapaciteit.

14. Risico BUIG
Risico inschatting ongewijzigd t.o.v. jaarrekening 2024
Er wordt actief ingezet om inwoners te helpen om (weer) mee te doen aan de samenleving met betaald werk. Het risico is aanwezig dat deze doelstelling niet volledig wordt gehaald waardoor de BUIG uitkeringen hoger uitvallen dan verwacht.

15. Effecten gasbesluit
Risico inschatting ongewijzigd t.o.v. jaarrekening 2024
De gaswinning in Groningen is inmiddels volledig gestopt. Onduidelijk is wat de neveneffecten zijn voor de gemeente Midden-Groningen.

16. Vluchtelingenopvang
Risico inschatting ongewijzigd t.o.v. jaarrekening 2024
De opvanglocatie in Muntendam gaat dicht. Er wordt gekeken naar een nieuwe locatie. We onderzoeken diverse scenario's waaronder het bouwen op eigen grond, het huren en verbouwen van een bestaande locatie en het aankopen en verbouwen van een bestaand pand. In het geval van zelf bouwen of het aankopen van een bestaand pand moeten hiervoor investeringen worden gedaan. De daarmee gepaard gaande transitiekosten worden vergoed door het rijk. De kapitaallasten voortvloeiende uit de investeringen worden vergoed door het rijk voor de periode van de opvang. Onduidelijk is hoelang de opvang nodig is. Het risico is aanwezig dat in het geval dat de opvanglocatie sluit er geen dekking is voor de kapitaallasten tot een herbestemming is gevonden.

17. Restrisico's < € 100.000
Risico inschatting gewijzigd t.o.v. jaarrekening 2024
Risico's kleiner dan € 100.000 zijn niet meer afzonderlijk opgenomen in de risicoparagraaf. Voor de vergelijkende cijfers zijn ze nog wel in een totaalbedrag meegenomen.

Financiële kengetallen

Het doel van het opnemen van kengetallen is om uw raad een beter inzicht te geven over het oordeel van het structureel en reëel sluitend zijn van de begroting. De kengetallen worden hierna kort toegelicht.

- De **netto schuldquote** (gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen) geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. In de VNG-handreiking "Houdbare gemeentefinanciën" is aangegeven dat wanneer de schuld lager is dan het begrotingstotaal (< 100%) dit als voldoende kan worden bestempeld. Onze netto schuldquote valt in de categorie voldoende.
- De **gecorrigeerde netto schuldquote** laat zien wat het aandeel is van de verstrekte leningen en wat dit betekent voor de schuldenlast;

- De **solvabiliteitsratio** geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. In de VNG-handreiking “Houdbare gemeentefinanciën” is aangegeven dat wanneer een solvabiliteitsratio hoger is dan 30% dit als voldoende kan worden bestempeld. De ratio voor Midden-Groningen is laag en betekent dat wij als gemeente een relatief groot deel hebben gefinancierd met vreemd vermogen. De oorsprong hiervoor is al te vinden voor de herindeling. In meerjarenperspectief is de verwachting dat de solvabiliteit verder afneemt door de begrote exploitatietekorten vanwege de nadelige effecten van de nieuwe verdeling van het gemeentefonds.
- De **structurele exploitatieruimte** is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente of provincie heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Een positief getal geeft aan dat er meer structurele baten dan lasten zijn (houdbare financiën). De ratio is, vanwege begrote exploitatietekorten, negatief vanaf begrotingsjaar 2027.
- De **grondexploitatie** geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten en in hoeverre de begroting beïnvloed kan worden door waardeontwikkelingen van de grondexploitatie. Hoe lager de ratio, hoe minder sprake er is van afhankelijkheid van de waardeontwikkeling. De ratio van Midden-Groningen is laag te noemen.
- De **belastingcapaciteit** geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeenten zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde.

Begroting 2026	Verloop van de kengetallen					
Kengetallen:	Verslag 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027	Begroot 2028	Begroot 2029
Netto schuldquote	43,5%	67,0%	66,6%	68,5%	67,2%	61,6%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	39,4%	62,2%	62,9%	64,6%	63,3%	57,8%
Solvabiliteitsratio	15,6%	14,2%	13,6%	13,7%	13,2%	13,3%
Structurele exploitatieruimte	1,5%	0,6%	0,6%	-1,0%	-2,9%	-4,1%
Grondexploitatie	0,6%	0,0%	0,3%	0,0%	0,0%	0,0%
Belastingcapaciteit	102,2%	102,2%	102,8%	102,8%	102,8%	102,8%

3.4 Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

We hebben een grote openbare ruimte in beheer. In deze openbare ruimte vinden allerlei activiteiten plaats zoals wonen, werken, vervoer en recreatie. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van een groot aantal kapitaalgoederen zoals wegen, rioleringen, civiele kunstwerken, water, openbaar groen en gebouwen. Gemeentelijke programmadoelen kunnen nauwelijks worden gerealiseerd zonder kapitaalgoederen. Zo zijn water, wegen en bruggen onontbeerlijk voor de economische ontwikkeling en leveren straatlantaarns en de inrichting van het openbaar groen een belangrijke bijdrage aan de sociale veiligheid. De gemeente is verantwoordelijk voor het beheer van deze openbare ruimte en de daarin aanwezige kapitaalgoederen.

Kernportefeuille vastgoed
Onze vastgoedportefeuille bestaat uit ongeveer 120 objecten in actief beheer. Dit verschilt per kwartaal doordat er gebouwen worden "terug geleverd” en ook worden afgestoten. Dit zijn naast het Huis van Cultuur en Bestuur bijvoorbeeld ook gemalen, sportcentrum de Kalkwijck, gemeentewerven, dorpshuizen, gymzalen en strategische aankopen. De portefeuille is onderverdeeld in deelportefeuilles om specifiek beleid te kunnen vormen.

KERNPORTEFEUILLE		
Deelportefeuille	**Doel**	**Toelichting**
Eigen huisvesting	Eigen huisvesting	De gemeente zorgt voor huisvesting van haar eigen ambtelijke organisatie. Voorbeeld zijn Huis van Cultuur en Bestuur en gebouwen van BWRI BOR.
Maatschappelijk vastgoed	Onderwijs	Volgens de Wet op het Primair Onderwijs (WPO) en Wet op het Voortgezet Onderwijs (WVO) heeft de gemeente de plicht om te zorgen voor adequate huisvesting van scholen voor primair en voortgezet onderwijs. De gemeente is verantwoordelijk voor de bouw, uitbreiding, renovatie en het onderhoud van schoolgebouwen zodat scholen hun onderwijsopdracht goed kunnen vervullen. De gemeente zorgt voor de bouw van scholen, maar is geen juridisch eigenaar van de schoolgebouwen.
	Sport	De gemeente draagt mede zorg voor goede sportaccomodaties. Voorbeelden zijn gymzalen en complexen voor buitensport. Momenteel wordt gewerkt aan de harmonisatie sportaccomodaties. Hierbij wordt met de sport verenigingen besproken op welke wijze en door wie de kleedkamergebouwen moeten worden onderhouden. De clubhuizen zijn over het algemeen in beheer en onderhoud bij de club.
	Welzijn	De gemeente draagt mede zorg voor welzijnsaccomodaties. Voorbeelden zijn buurt- en dorpshuizen.
	Cultuur Openbare orde en veiligheid	De gemeente draagt mede zorg voor culturele accomodaties. Voorbeeld hiervan is een bibliotheek. De gemeente draagt zorg voor brandweerkazernes.
Ontwikkel vastgoed	Strategisch	Een strategische reden kan zijn dat het object gelegen is op een locatie waar een ruimtelijke ontwikkeling wordt voorzien. Om de ruimtelijke ontwikkeling te bevorderen, kunnen gronden en/of gebouwen worden aangekocht. Het huidige gebruik van een gebouw hoeft geen doel op zich te zijn. Na het afronden van de ruimtelijke ontwikkeling kan het object verkocht of gesloopt worden. Momenteel vallen alle objecten uit het project vrijgekomen schoollocaties in deze deelportefeuille. De gebouwen zijn in eigendom omdat ze op termijn worden gesloopt om plaats te maken voor nieuwbouw.
Overig vastgoed	Begraven Openbare ruimte Commercieel	De gemeente draagt zorg voor de begraafplaatsen. De gemeente draagt zorg voor rioolgemalen, trafo's etc. De gemeente draagt (gelet op de onderwijshuisvestingsverplichting) ook mede zorg voor commerciële ruimtes voor bijvoorbeeld kinderopvang. Deze ruimtes zijn vaak gesitueerd in een MFA (multifunctionele accommodatie) of KC (kind centrum)

Een van de belangrijkste deelportefeuilles is het maatschappelijk vastgoed. In de onderstaande grafiek worden de belangrijkste deelportefeuilles weergegeven.

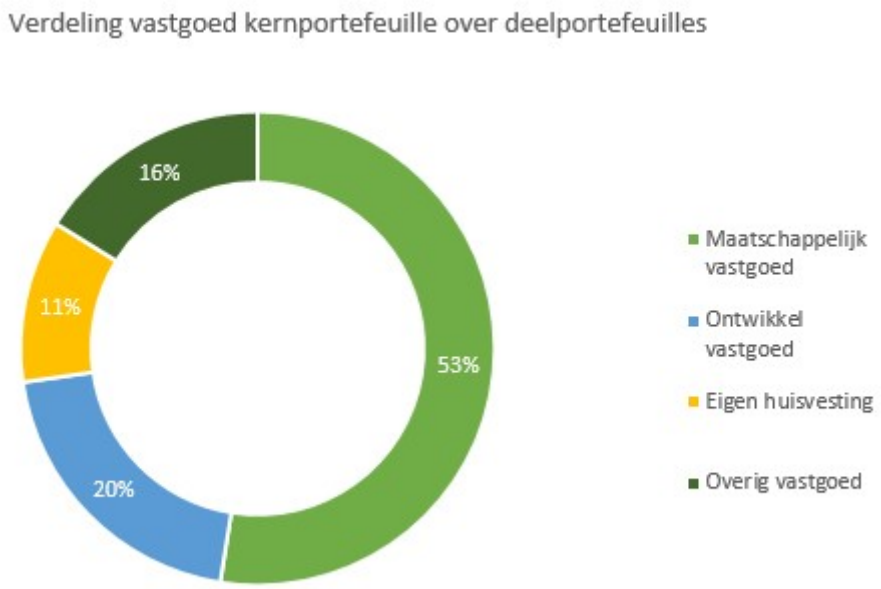

Het uitgangspunt voor onze kernportefeuille is dat een gebouw geen doel op zich is. Een gebouw heeft een maatschappelijke waarde door de activiteiten die erin plaatsvinden. En die activiteiten worden doorgaans door de gebruikers georganiseerd. De gemeente kan die activiteiten ondersteunen door middel van onder andere subsidies. De activiteiten vinden uiteraard niet altijd plaats in vastgoed van de gemeente.

Beleid vastgoed
De kernportefeuille van onze gemeente is zeer divers en er wordt op heel veel verschillende manieren mee omgegaan. Er is, mede door de herindeling, een groot verschil in exploitatie, subsidiëring en andere vormen van ondersteuning van deze accommodaties. Wij zijn bezig hier meer eenheid in aanbrengen. De huidige situatie verschilt per dorpshuis, sportaccommodatie en gebruiker en varieert van volledig verzelfstandigd tot volledig in gemeentelijk beheer. Ook het (ver)huurbeleid vertoont enorme verschillen. Een kostprijs dekkende huur komt (bijna) niet voor. Vaak is er sprake van indirecte subsidiëring, doordat de gemeente inzet van professionals en/of activiteiten en/of (groot) onderhoud bekostigt.

De huidige maatschappij gaat steeds meer uit van eigen verantwoordelijkheid en versterking van de zelfredzaamheid van de inwoners mede ingegeven door rijks bezuinigingen. Los van de financiële component is het goed dat inwoners medeverantwoordelijk zijn voor de leefbaarheid, waardoor het draagvlak toeneemt. Gemeente en inwoners worden zo steeds meer gelijkwaardige partners. Op 14 februari 2019 heeft uw raad het rekenkameronderzoek naar het gemeentelijk vastgoed en het vastgoedbeleid vastgesteld. Op basis van de uitkomsten heeft de rekenkamer aanbevelingen gedaan om het beleid en het beheer van vastgoed te verbeteren. Het opvolgingsonderzoek van de rekenkamercommissie uit 2020 bevestigt dat vrijwel alle aanbevelingen zijn opgepakt of in uitvoering zijn.

In het rekenkameronderzoek is geconstateerd dat de beleidsmatige borging van de inzet van vastgoed ontbreekt. De rekenkamer heeft aanbevolen beleid omtrent voorzieningen en vastgoed te ontwikkelen en vast te stellen. We hebben de volgende doelen gesteld:

1. Meer grip op het vastgoed te krijgen (eigendom van de gemeente);
2. Te komen tot een effectieve(re) en efficiënte(re) en kostendekkende inzet van vastgoed;
3. Het ontwikkelen van een Voorzieningen- en accommodatiebeleid.

Met de ‘aanbevelingen 1 en 2’ is in 2021 een start gemaakt en hebben in de jaren hierna een vervolg gekregen. Het gaat hierbij vooral om het formuleren van inhoudelijk beleid en het maken van duidelijke keuzes in ondersteuning van (gebruikers van) voorzieningen.

De volgende stap in het proces is het uitwerken van het beleid, van vastgoednota (portefeuillevisie en -strategie) naar vastgoedbeleid (portefeuille- en accommodatieplan). Daarnaast zijn er ook nog deelprojecten waarin we de consequenties van het beleid per accommodatie en/of voorziening in beeld brengen. We doen dit in samenwerking met de gebruikers en uw raad.

De kadernota uit 2021 was de eerste stap naar de vorming van beleid. De input van uw raad dient als een van de handvatten voor de uitwerking op projectniveau. Ook worden de gebruikers betrokken. Hiervoor is bijvoorbeeld een klankbordgroep in het leven geroepen, bestaande uit een afvaardiging van bestuurders van de dorps- en wijkcentra. De deelprojecten worden in 2025 en 2026 verder uitgewerkt, ter besluitvorming aan uw raad aangeboden en in uitvoering gebracht. Zoals bijvoorbeeld de overdracht van kleedaccommodaties aan voetbalverenigingen.

In beweging: De vastgoedportefeuille van onze gemeente is volop in beweging. Diverse projecten en programma's hebben als gevolg dat er door vervangende huisvesting vastgoed vrijvalt en buitengebruik raakt. Het betreft hier voornamelijk schoolgebouwen die door realisatie van multifunctionele accommodaties en kind centra hun functie verliezen. In 2021 is het traject voor sloop en locatieontwikkeling voor een aantal gebouwen ingezet. Er hebben onder andere in Zuidbroek, Siddeburen, Westerbroek en Hoogezand met verschillende bewonersorganisaties en omwonenden gesprekken plaatsgevonden over de ontwikkeling van de locaties. In 2025 en 2026 worden de gesprekken voortgezet en concrete plannen gemaakt. Uiteindelijk worden plannen aan uw raad aangeboden.

Ambitie

Het beheer en onderhoud van kapitaalgoederen wordt toekomstbestendig en efficiënt uitgevoerd. Hierbij voldoen we aan maatschappelijke en wettelijke eisen. Het onderhoud en beheer dragen bij aan een aantrekkelijke, leefbare en toekomstbestendige leefomgeving. We geven hierbij inwoners steeds meer eigen verantwoordelijkheid en zeggenschap over hun leefomgeving en willen op die manier de eigenheid en vitaliteit in de dorpen en wijken te behouden.

Doelstellingen

We streven naar:

- Het in standhouden van een adequaat wegenstelsel en bijbehorende openbare verlichting;
- Goed beheer van de afvalwaterketen en het oppervlaktewater. U kunt hierbij denken en de kwaliteit en hoeveelheid van grond-, hemel- en oppervlaktewater;
- Het waarborgen van de veiligheid door civieltechnische kunstwerken te onderhouden;
- Het zodanig beheren van openbaar groen dat het een optimale bijdrage kan leveren aan de leefbaarheid en aan zijn functie als drager van de ecologie;
- Efficiënt, duurzaam en toekomstbestendig onderhoud van gemeentelijke gebouwen, waarbij een veilige en gebruiksvriendelijke inzet wordt gewaarborgd;
- Realisatie van een evenwichtige vastgoedportefeuille die een bijdrage levert aan de ruimtelijke en maatschappelijke ontwikkelingen.

Inzet

Omschrijving (toelichting)

Beheer en onderhoud
We beheren en onderhouden de openbare ruimte binnen de beschikbare middelen. We hechten waarde aan een goed onderhouden buitenruimte en stellen hiervoor meer middelen ter beschikking.

Wegen
We voeren het vastgestelde beleidsplan wegen uit. We beheren en onderhouden ons areaal zodat deze veilig is. In het gebied waar de versterkingsoperatie actief is passen we onze inzet aan. Dit kan tot vertraging leiden van onze eigen projecten. Daarnaast zullen we wegen die door droogte beschadigd zijn herstellen.

Openbare verlichting
We verlichten "bewust". Dat betekent, we beheren en onderhouden de openbare verlichting daar waar licht nodig is. En als we verlichten doen we dat op een zo efficiënt en duurzaam mogelijke manier volgens het vastgesteld Beleidsplan Openbare Verlichting 2025-2029. Dit leidt tot minder lichtvervuiling, meer donkerte, energiebesparing en daarmee minder uitstoot van CO2.

Riolering en (hemel)water
We voeren het vastgestelde Water- en Rioolprogramma 2024-2028 voor onze riolen uit. We werken samen met diverse gemeenten, waterbedrijven en waterschappen op het gebied van duurzaam waterbeheer.

Civieltechnische Kunstwerken, Water en beschoeiingen
We voeren de vastgestelde beleidsplannen voor onze civieltechnische Kunstwerken en Water en Oevers uit. Voor de civieltechnische Kunstwerken zijn twee raamcontracten Europees aanbesteed voor maximaal 6 jaar, één voor beweegbare bruggen en één voor vaste kunstwerken, deze gaan in het najaar 2025 van start. De uitwerking van het beleidsplan Water en Oevers is reeds gestart en daarvan zullen de eerste werken (baggeren en beschoeiing) in het najaar 2025 starten.

Openbaar groen
We geven uitvoering aan het beleidsplan “Mien toen, mien stee”. Voor het boombeheer en onderhoud stellen wij de nota gemeentelijke bomen op.
Om tot een eenduidiger uitvoering van ons beleid te komen stellen wij komend jaar beheerplannen en uitvoeringsplannen op voor de diverse beheergroepen binnen het groen.

Speelvoorzieningen
Het in 2019 vastgestelde beleid zijn wij aan het actualiseren. We voeren jaarlijkse inspecties uit en bepalen op basis hiervan het benodigde onderhoud.
In 2025 stellen wij een onderhoud en beheerplan op voor spelen. Dit om tot een areaal speeltoestellen te komen die voldoen aan de gestelde eisen. Dit beheerplan wordt aan de raad voorgelegd.

Gebouwen
We geven verder invulling aan het beleid rondom het maatschappelijk vastgoed, zoals opgenomen in onderstaande vastgestelde beleidsbeheerplannen.

Beleidsbeheerplan	Voor periode	Vastgesteld op
Openbare verlichting	2025-2029	30-1-2025
Wegen	Beleid 10 jaar, financieel 2024-2027	21-12-2023
Kunstwerken (civiele)	Beleid 10 jaar, financieel 2024-2027	21-12-2023
Groen "Mien toen, Mien stee"	2024-2027	6-4-2023
Water en Oevers	2025-2030	24-10-2024
Buitenspeelruimte “Iedereen mag spelen”	Geen	28-11-2019
Water- en Riool Programma	2024-2028	1-2-2024
Gemeentelijk Vastgoed	2024-2028	19-12-2024

Kerncijfers kapitaalgoederen

Onderdeel		Eenheid	Q2 2025
Wegen	Open verharding	m2	2.062.300
	Halfverharding	m2	275.100
	Gesloten verharding	m2	2.797.700
	Bermen 1e meter naast de weg buiten de bebouwde kom	m2	600.000
Openbare verlichting	Masten	st	16.318
Kunstwerken, Water en Beschoeiing	Kunstwerken (volledig gemeentelijk)	st	217
	Kunstwerken (EBO's met derden)	st	33
	Waterpartijen/vijvers	ha	240
	Oevers/beschoeiing	km	140
	Duikers (inclusief bermsloten)	km	32
	Stuwen	st	34
	Steigers	st	123
	Boothellingen	st	2
	Stranden	st	4
Riolering	Vrijverval riolering	km	512
	Persleiding	km	140
	Installaties/gemalen	st	620
	Iba-systeem	st	451
	Kolken	st	29.000
Groen	Openbaar groen	ha	913
	Bermen	m2	3.568.677
	Schouw-/overige sloten	km	500
Spelen	Speelvoorzieningen	st	1.150

Financieel overzicht kapitaalgoederen

In het onderstaande overzicht zijn de onderhoudsbudgetten voor de komende jaren, zoals deze zijn opgenomen in de verschillende programma's, weergegeven.

Onderdeel	2026	2027	2028	2029
Openbare verlichting	402	414	427	440
Wegen, bebording, vri en abri	5.373	5.442	5.521	5.602
Bruggen, tunnels en duikers	1.001	1.016	1.047	1.078
Groen	2.004	2.102	2.158	2.216
Water en beschoeiingen	228	235	241	248
Speelplaatsen	132	133	137	141
Riolering	2.176	2.242	2.309	2.379
Gebouwen	2.275	1.879	1.919	1.989
Totaal	13.591	13.463	13.758	14.092

Bedragen x € 1.000

3.5 Paragraaf Financiering

Inleiding

In deze paragraaf rapporteren wij over het treasurybeleid, de beheersing van de financiële risico's en de ontwikkeling op het gebied van rente en financiering. Treasury is het besturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's.

Uit de financieringsparagraaf moet blijken dat:

- De uitvoering van de financieringsfunctie uitsluitend de publieke taak dient;
- Aan de kasgeldlimiet en de renterisiconorm wordt voldaan;

- Het beheer prudent en risicomijdend is.

De risicobeheersing richt zich op renterisico's, kredietrisico's, koersrisico's en valutarisico's. De 'Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden' (Ruddo) bepaalt de vereisten ten aanzien van de kredietwaardigheid van financiële instellingen.

Wettelijk kader

De uitvoering van de gemeentelijke financieringsfunctie dient plaats te vinden binnen de wettelijke kaders van de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido). In deze wet staan transparantie en risicobeheersing centraal. De transparantie komt tot uitdrukking in een verplicht Treasurystatuut en een financieringsparagraaf in de begroting en de jaarrekening. Wet Fido legt lagere overheden de verplichting op om financiële risico's op treasurygebied te beheersen. In het Treasurystatuut zijn binnen de mogelijkheden van de Wet Fido en de Wet Ruddo de kaders vastgelegd voor de uitvoering van de treasuryfunctie bij de gemeenten. Tevens is de Wet Houdbare Overheidsfinanciën (Wet Hof) van toepassing. Hieruit vloeien verplichtingen voort omtrent begrotingsdiscipline waar Nederland aan moet voldoen conform Europese afspraken.

Vermogenspositie

Binnen de paragraaf financiering zijn onze langlopende leningen het belangrijkste. In onderstaande tabel is het verwachte verloop weergegeven.

Jaar	Stand per 1/1	Opname	Aflossing	Stand per 31/12
2026	96.492	0	8.472	88.020
2027	88.020	0	8.095	79.925
2028	79.925	0	7.815	72.110
2029	72.110	0	7.090	65.020

Bedragen x € 1.000

Herfinanciering en aanvullende financiering

Binnen de gemeente wordt een liquiditeitsplanning bijgehouden, waarin wij onze inkomsten en uitgaven in beeld houden. Deze wordt gedurende het jaar geactualiseerd met de informatie die wij ontvangen vanuit de gehele organisatie. Momenteel zijn er voldoende middelen in de schatkist van onze gemeente om de uitgaven te financieren. Vanwege aankomende investeringen zien wij voor de langere periode dat deze gelden niet voldoende zijn en daardoor aanvullende financieringen moeten worden aangetrokken. Het is afhankelijk van de hoogte van de rente of onze gemeente een kortlopende of een langlopende lening zal afsluiten.

Financieringsbeleid

Om te voorzien in de financieringsbehoefte heeft de gemeente beschikking over interne en externe financieringsmiddelen. De interne financieringsmiddelen bestaan uit de reserves, oftewel eigen vermogen en de voorzieningen. De externe financieringsmiddelen bestaan uit de opgenomen langlopende geldleningen en kortlopende middelen (onder andere rekening-courant geld en kasgeldleningen), oftewel het vreemd vermogen. Op het moment dat de uitgaven worden gedekt door inzet van reserves vindt een substitutie plaats van eigen vermogen naar vreemd vermogen. We werken vanuit totaalfinanciering. Dit betekent dat er geen één-op-één relatie wordt gelegd tussen een investering en financiering, maar dat wordt gekeken naar de totale financieringsbehoefte. Het systeem van totaalfinanciering maakt de optimale benutting van externe financieringsbronnen mogelijk.

Liquiditeitenbeheer

Liquiditeitenbeheer is het beheren, reguleren en besturen van de inkomende en uitgaande geldstromen en de effecten daarvan op de rekening-courantsaldi. In de financieringsovereenkomst met de BNG is een kredietlimiet van € 10 miljoen overeengekomen. Daarnaast hebben wij een intradaglimiet van € 10 miljoen. In totaal kunnen we dus tot € 20 miljoen rood staan in rekening-courant. Door het opstellen en tussentijds actualiseren van een meerjarige prognose van de liquiditeit, die gebaseerd is op de meerjarenbegroting (inclusief de meerjarige investeringsplanning), proberen we liquiditeitenrisico's zoveel mogelijk te beperken. We maken voor het eerste begrotingsjaar een prognose. Hierin staan de schattingen van de uitgaven en inkomsten die verband houden met de exploitatie, grondexploitatie en investeringen. In het begrotingsjaar wordt deze prognose geactualiseerd, omdat dit in de loop van het jaar kan veranderen door een andere realisatie van de uitgaven en inkomsten.

Ontwikkelingen op de geld- en kapitaalmarkt

Vanwege de hoge inflatie is de rente op de geld- en kapitaalmarkt in 2022 onder druk komen te staan. De Europese Centrale Bank (ECB) heeft destijds besloten om de rente stapsgewijs te verhogen, voor het laatst in september 2023 met 0,25%. In 2024 en 2025 is de depositorente in meerdere stappen verlaagd en momenteel staat de depositorente staat op 2%. De verwachting is dat de rente in 2026 gelijk zal blijven of verder zal gaan dalen, gezien de inflatie afneemt en teruggedrongen is naar de gewenste 2% per jaar. In juli 2025 heeft de ECB besloten de depositorente op dat moment ongewijzigd te laten. Of de depositorente verder zal worden verlaagd, zal afhankelijk zijn van economische en geopolitieke ontwikkelingen.

Risicobeheersing

De kasgeldlimiet is een wettelijke limiet en bedraagt de maximale omvang van de kortgeldpositie in enig jaar. Voor 2026 is het begrotingstotaal geraamd op € 338 miljoen. De toegestane kasgeldlimiet bedraagt € 28,73 miljoen (8,5% x € 336,0 miljoen). Dit is het maximale bedrag dat met kort geld mag worden gefinancierd. In onderstaande tabel is per kwartaal de toegestane kasgeldlimiet berekend.

Berekening kasgeldlimiet	1e kw	2e kw	3e kw	4e kw
Toegestane kasgeldlimiet				
A: Grondslag: begrotingstotaal	338,0	338,0	338,0	338,0
B: in procenten van de grondslag	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
C: In bedrag (x € 1 mln) (A x B)	28,7	28,7	28,7	28,7
D: Vlottende schuld	-	-	-	-
E: Vlottende middelen	31,9	31,9	31,9	31,9
Toets kasgeldlimiet				
F: Totaal netto vlottende schuld (D - E)	-31,9	-31,9	-31,9	-31,9
G: Toegestane kasgeldlimiet	28,7	28,7	28,7	28,7
Ruimte (F-G)	**60,6**	**60,6**	**60,6**	**60,6**

Bedragen x € 1.000.000

Renterisico en renterisico's vaste schuld

De Wet Fido definieert vaste schuld als opgenomen geldleningen met een rentetypische looptijd gelijk aan of groter dan een jaar. Van renterisico is sprake als er onzekerheid bestaat rond toekomstige renteniveaus. Deze situatie doet zich op de volgende momenten voor:

- Bij variabel rentende leningen;
- Indien een toekomstige financieringsbehoefte nog niet afgedekt is;
- Bij naderende renteaanpassingen van leningen.

Het doel van de renterisiconorm is om op de lange termijn niet afhankelijk te zijn van het renteniveau in een bepaald jaar. Met deze norm bevordert de Wet Fido een solide financieringswijze bij openbare lichamen en levert een bijdrage aan de uitstekende kredietwaardigheid van openbare lichamen op de kapitaalmarkt. Jaarlijks mogen de renterisico's niet hoger zijn dan 20% van het lastentotaal van de begroting bij aanvang van het boekjaar. In onderstaande tabel is de renterisiconorm berekend.

Renterisico

Renterisico per 1-1	Saldo leningen > of = 1 jr	Rentenorm 20%	Begrotings- totaal	Rentenorm 20%	Ruimte
2025	105.064	21.013	321.422	64.284	**43.272**
2026	96.492	19.298	320.305	64.061	**44.763**
2027	88.020	17.604	321.384	64.277	**46.673**
2028	79.925	15.985	325.746	65.149	**49.164**

Bedragen x € 1.000

Kredietrisico's en interne rente

Kredietrisicobeheer kunnen we omschrijven als het beheersen van risico's die voortvloeien uit de mogelijkheid van een waardedaling van onze vorderingen als gevolg van insolventie van tegenpartijen. Lening verstrekkingen kunnen op grond van de Wet Fido en het Treasurystatuut slechts plaatsvinden voor de uitvoering van een publieke taak. Het kredietrisico bij de verstrekte leningen aan woningbouwcorporaties en de namens de gemeente verstrekte stimuleringsleningen woningbouw door het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (Svn) is zeer gering. Dat komt omdat de gemeente voor wat betreft de woningbouwleningen is aangesloten bij het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW), dan wel de Nationale Hypotheek Garantie van toepassing is.

In de programmabegroting 2026 is uitgegaan van een interne rente van 0,25%. De rentelasten worden toegerekend aan de diverse programma's op basis van de boekwaarde van de investeringen. Het verschil tussen de betaalde en ontvangen rente én de interne doorberekende rente wordt bij de algemene dekkingsmiddelen in hoofdstuk 4.10 verantwoord.

	Begroot
Rentelasten lange financiering	1.398
Rentelasten korte financiering	p.m.
Rentebaten	1.166
Saldo rentelasten en -baten taakveld treasury	**232**
Doorbelaste rente aan projectfinanciering naar taakvelden	n.v.t.
Rentebaat van doorverstrekte lening als er een specifieke lening is aangetrokken (= projectfinanciering)	n.v.t.
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	**232**
Rente eigen vermogen	n.v.t.
Rente voorzieningen	n.v.t.
Aan taakvelden toe te rekenen rente op basis van het toe te passen renteomslagpercentage (ROP)	**232**
Totaal aan taakvelden toegerekende rente - ROP 0,25%	**-753**
Saldo taakveld treasury	**-521**

Bedragen x € 1.000

Vervolg risicobeheersing

Schatkistbankieren
Op 15 december 2013 is de wet verplicht schatkistbankieren van kracht geworden. Vanaf dat moment zijn alle decentrale overheden (provincies, gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen in de vorm van een openbaar lichaam) verplicht om hun overtollige middelen in de schatkist aan te houden. Dit betekent dat overtollige gelden niet langer bij bijvoorbeeld banken buiten de schatkist mogen worden weggezet. Wel mogen decentrale overheden overtollige middelen aan elkaar uitlenen, zolang er geen sprake is van een toezichtrelatie, om zodoende een beter rendement te halen dan bij de schatkist. De schatkist biedt geen leen- of roodstand faciliteiten aan. De deelname van decentrale overheden aan het schatkistbankieren, draagt bij aan een lagere EMU-schuld (Economische en Monetaire Unie) van de collectieve sector, waardoor de externe financieringsbehoefte van het Rijk minder wordt. Dit vertaalt zich in een lagere staatsschuld. Per 1 juli 2021 is de verplichte drempel voor gemeenten 2% van de begrotingsomvang. Dit houdt voor Midden-Groningen in dat er € 6,76 miljoen (2% x 336,0 miljoen) in de gemeentekas mag blijven voordat tot schatkistbankieren moet worden overgegaan.

Wet Houdbare overheidsfinanciën (Wet HOF)
Met de Wet HOF zijn de Europese afspraken van het stabiliteits- en groeipact en het al bestaande Nederlandse budgettaire beleid vanaf 1 januari 2014 wettelijk verankerd. De Wet HOF bepaalt onder meer dat Rijk, gemeenten, provincies en waterschappen een gelijkwaardige inspanning leveren bij het op orde brengen van de overheidsfinanciën. Daarmee worden de tekorten van gemeenten of provincies door de Europese Commissie meegeteld bij de berekening van het begrotingstekort (ook wel EMU-saldo), dat volgens de EU-regels niet meer dan 3% mag bedragen.

EMU-saldo
Het EMU-saldo is het verschil van inkomsten en uitgaven en geeft aan of er sprake is van een overschot of tekort. De berekening van het EMU-saldo is in hoofdstuk 4.6 opgenomen.

3.6 Paragraaf Verbonden partijen

Inleiding verbonden partijen

In deze paragraaf zijn de verbonden partijen van onze gemeente opgenomen. Het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) vereist dat er inzicht is in welke verbonden partijen er zijn en wat het bestuurlijk en financieel belang is.

Het BBV definieert een verbonden partij als een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie, waarin de gemeente een bestuurlijk én financieel belang heeft. De verbonden partij moet een zelfstandige organisatie zijn. Financieel belang en bestuurlijk belang omschrijft het BBV als volgt:

• Financieel belang: “Een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is als de verbonden partij failliet gaat onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt”.

• Bestuurlijk belang: “Zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht”.

Verbonden partijen

In de tabel ‘Verbonden partijen’ is de informatie opgenomen zoals BBV deze vereist. De tabel geeft inzicht in de vorm van belang, bestuurlijk belang, financiële bijdrage, eigen- en vreemd vermogen, verwacht resultaat en risico's. Hieronder is per verbonden partij de vereiste informatie opgenomen voor zover deze beschikbaar is (NB = niet beschikbaar).

Informatie per verbonden partijen

Verbonden partij	Programma	Vorm van belang 1	Bestuurlijk belang		Financiële bijdrage	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Verwacht resultaat	Risico's
			Omschrijving bestuurlijk belang 2	Omvang belang		Verwachte omvang per 01-01-2026	Verwachte omvang per 31-12-2026	Verwachte omvang per 01-01-2026	Verwachte omvang per 31-12-2026		
Samenwerkingsverband afvalstoffenverwijdering Oost- en Zuidoost Groningen	Dorpen en wijken - Afval	GR	AB	38%	17	0	0	13	13	Kostendekkend	Laag
Veiligheidsregio Groningen	Fysieke leefomgeving - Brandweer/openbare veiligheid	GR	AB en DB	9%	4.961	9.775	10.332	38.312	45.045	Positief	Hoog*
Omgevingsdienst Groningen	Dorpen en wijken - Milieu	GR	AB	12%	2.170	428	428	4.875	4.875	Kostendekkend	Middel
GGD Groningen	Sociaal - Jeugd/WMO	GR	AB en DB	10%	2.152	141	206	6.475	6.475	Positief	Laag
Centrumregeling Jeugdregio Groningen	Sociaal - Jeugd	GR	Nvt	12%	NB	NB	NB	NB	NB	NB	Middel
Wedeka Bedrijven	Sociaal - Werkparticipatie	GR	AB en DB	7%	265	8.966	8.766	6.667	7.586	Licht negatief	Laag
Publiek Vervoer Groningen Drenthe	Sociaal - Jeugd/WMO	GR	Geen zitting in bestuur	5%	60	286	NB	10	NB	Licht negatief	Laag
Openbaar Lichaam Eems Dollar Regio	Dienstverlening - bestuurlijke samenwerking	OL	AB	NB	7	NB	NB	NB	NB	NB	Laag
Bank Nederlandse Gemeenten	Nvt	NV	Aandeelhouder	89.973 aandelen	Nvt	NB	NB	NB	NB	NB	Laag
Waterbedrijf Groningen	Nvt	NV	Aandeelhouder	27 aandelen	Nvt	NB	NB	NB	NB	NB	Laag
Enexis Holding	Nvt	NV	Aandeelhouder	142.116 aandelen	Nvt	NB	NB	NB	NB	NB	Laag
Ontwikkelingsmaatschappij de Gouden Driehoek	Nvt	BV	Aandeelhouder	40 aandelen	Nvt	NB	NB	NB	NB	NB	Laag
Vereniging Nederlandse Gemeenten	Dienstverlening - bestuurlijke samenwerking	Vereniging	Geen zitting in bestuur	NB	108	NB	NB	NB	NB	NB	Laag
Vereniging Groninger Gemeenten	Dienstverlening - bestuurlijke samenwerking	Vereniging	AB en DB	NB	63	NB	NB	NB	NB	NB	Laag
Stichting Exploitatie Maatschappij Golfbaan Duurswold	Nvt	Stichting	Nvt	NB	1.775 (lening)	NB	NB	NB	NB	NB	Middel
Regio Groningen-Assen	Fysieke leefomgeving - economische ontwikkeling	Convenant**	DB en stuurgroep	0,05	200	NB	NB	NB	NB	Negatief	Laag

Toelichting *:

* De risico's voor uitvoering van de veiligheidsregio-taken worden conform vastgesteld beleid gemonitord in het kader van de P&C-cyclus. In de kaderbrief 2026-2029 en de beleidsbegroting 2026 van de VRG zijn risico's benoemd. Deze hebben betrekking op:
- Hogere lasten huisvesting nieuwbouw stedelijk gebied Groningen (Sontweg) door vertraging nieuwbouw

Verbonden partij	Programma	Vorm van	Bestuurlijk belang	Financiële	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Verwacht	Risico's
- Hogere lasten Huisvesting brandweerkazernes - Hogere lasten functioneel leeftijdsontslag (voorziening) door cao stijging en hogere werkgeversbijdragen - Dreigende korting brede doeluitkering rampenbestrijding (BDUR). Deze risico's zijn in de beleidsbegroting en de kaderbrief als PM post opgenomen. In de nota risicomanagement en weerstandsvermogen is het uitgangspunt gehanteerd dat VRG zelf weerstandscapaciteit opbouwt om potentiële financiële calamiteiten op te kunnen vangen. De algemene reserve van de VRG wordt tot de beschikbare weerstandscapaciteit gerekend. De algemene reserve is vanaf 2024 weer positief (€ 3,8 miljoen). De benodigde weerstandscapaciteit bedraagt ruim € 6,4 miljoen. Op het moment dat de benodigde weerstandscapaciteit hoger is dan het aanwezige weerstandsvermogen, moet de VRG zich beroepen op de deelnemende gemeenten.								
** Formeel gezien is Regiovisie Groningen-Assen 2030 geen verbonden partij. Gezien er geen rechtsvorm (publiek of privaat) is, kan Regiovisie Groningen-Assen niet gezien worden als verbonden partij. Gezien de financiële belangen en het bestuurlijk belang is deze partij toch opgenomen in deze tabel.								
Voetnoot:								
1 GR = Gemeenschappelijke regeling, NV = Naamloze vennootschap, BV = Besloten vennootschap, OL = Openbaar lichaam								
2 AB = Algemeen bestuur, DB = Dagelijks bestuur								

Bedragen x €1.000

3.7 Paragraaf Grondbeleid

Inleiding Grondbeleid

De paragraaf grondbeleid geeft de visie op het grondbeleid weer en inzicht in de realisatie van de bestuurlijke doelstellingen. Het gemeentelijk grondbeleid is opgenomen in de Nota Duurzaam Grondbeleid 2019-2024. Deze wordt in 2025 geactualiseerd. De nota stelt de kaders en het mandaat van het college vast. De basis voor het grondbeleid is de Woonvisie die door uw raad is vastgesteld. Volgens deze visie zijn meer woonvormen en ingrepen in de fysieke leefomgeving nodig om de woonkwaliteit te verbeteren.

Herziening grondexploitaties

Alle lopende grondexploitaties (bouwgronden in exploitatie) worden jaarlijks geactualiseerd in de Meerjaren Prognose Grondexploitaties (MPG). De begroting 2026-2029 is gebaseerd op de MPG 2025 die in juli 2025 door uw raad is vastgesteld.

Winst en verlies

Het beheersen van de financiën rondom grondexploitaties is geregeld in het BBV. Volgens deze voorschriften moet een verwacht verlies worden opgevangen door het treffen van een voorziening.

Winsten worden genomen naar rato van de voortgang van de exploitatie. Uit de reserve grondexploitaties worden deze verliesvoorzieningen gedekt. De reserve wordt gevoed met de winstnemingen.

Grondexploitaties

IJsbaan – Sappemeer

De IJsbaanlocatie is een nieuwbouwproject in Sappemeer. In 2023 zijn de laatste kavels verkocht. Eind 2025 is de grondexploitatie afgesloten en is in de begroting 2026 niet opgenomen.

Stadshart Hoogezand

Sinds eind jaren ‘90 wordt gewerkt aan het bouwen en afronden van het stadshart van Hoogezand. De nadruk lag in eerste jaren op het zuidelijk deel rondom winkelcentrum De Hooge Meeren. In 2017 is besloten het noordelijk deel van het stadshart programmatisch aan te pakken. In dat gebied zijn lege plekken ontstaan en er staan panden die slecht onderhouden zijn. Het ziet er verpauperd uit en dat draagt niet bij aan de leefbaarheid in dat deel van Hoogezand. De Kerkstraat en omgeving is ook de toegang tot het Stadshart. Als we die toegang verbeteren wordt het Stadshart aantrekkelijker. Hiervoor is een beeldkwaliteitsplan gemaakt en zijn partners gevonden die samen met de gemeente de uitvoering van dit plan op willen pakken. Eind 2017 zijn de Gemeente en Geveke daartoe een samenwerking aangegaan. Dit is vastgelegd in samenwerkingsovereenkomst (SOK). In deze overeenkomst is vastgelegd om het gebied samen stapsgewijs te ontwikkelen met gelijkwaardige verantwoordelijkheid en samen even risicodragend. De planonderdelen ten zuiden van het spoor zijn inmiddels ingevuld als aantrekkelijke en gewilde woonmilieus en de openbare ruimte is opgewaardeerd. We voorzien een herijking van het totale programma waarin voornamelijk vlek 3 een nieuwe invulling krijgt. Dit heeft ook gevolgen voor de bijbehorende grondexploitatie. Deze herijking wordt in 2025 aan uw raad ter besluitvorming aangeboden.

De Vosholen fase 2 deelplan 1

De Vosholen fase 2 betreft het gehele gebied tussen Vosholen fase 1 en de Kleinemeersterstraat te Sappemeer. Deelplan 1 is het westelijk deel van het plangebied gelegen tussen Vosholen fase 1 en de Croonhoven. Alle gronden van deelplan 1 zijn inmiddels verkocht en zijn/worden woonrijp gemaakt.

De Vosholen fase 2 deelplan 2

Deelplan 2 is het oostelijk deel gelegen tussen de Croonhoven en de Kleinemeersterstraat. De locatie is grotendeels in eigendom van de gemeente. Het bestemmingsplan is in februari 2024 onherroepelijk geworden. De grondexploitatie is in december 2022 vastgesteld en is gestart per 1 januari 2023. In 2024 is de 1e fase bouwrijp gemaakt. Naar verwachting zullen hier tweede kwartaal 2026 de eerste woningen gefaseerd ontwikkeld worden. Voor de grondexploitatie is in 2024 een Woningbouw Impuls Subsidie ontvangen welke dekking geeft op het financieel tekort.

Tolweg – Muntendam

Aan de zuidzijde van Muntendam is de uitleglocatie Tolweg in ontwikkeling. Het gebied bevindt zich tussen de Tolweg, de Bovenweg, de OBS Burg. Verkruisen en het gebied Tussen de Venen. Het plan is ontsloten via de Bovenweg en heeft aan de west- en zuidzijde een groengebied welke grenst aan het exploitatiegebied. De Tolweg betreft alleen woningbouw in een redelijk ruim opgezet plan met veel groen. De woningbouw wordt zowel projectmatig als particulier ontwikkeld. Het programma bestaat uit twee-onder-één-kappers en vrijstaande woningen. In fase 2, gebied 2, zal de openbare ruimte volledig worden aangelegd. Voor dit deel van fase 2 is een bestemmingsplan vastgesteld. Ook wordt een bestemmingsplanwijziging gemaakt op een deel van de eerste fase. Deze maakt het mogelijk om flexibel te verkavelen in het laatste deel van Fase 1. De planning is dat beide bestemmingsplannen in 2025 zijn afgerond. De looptijd van de grondexploitatie is tot en met 2026. In fase 2 worden 28 woningen gerealiseerd voor zowel particuliere als projectmatige ontwikkeling.

Verlengde Veenlaan – Slochteren

Aan de westzijde van Slochteren is de uitbreidingslocatie Verlengde Veenlaan in ontwikkeling. Het gebied bevindt zich ten westen van de provinciale weg N387 ter hoogte van Slochteren. Aan beide zijden van de bestaande weg Verlengde Veenlaan is plaats voor verschillende soorten woningen op flexibele kavels. Het bestemmingsplan is in 2023 vastgesteld. Het plan biedt ruimte voor in totaal 23 woningen welke in 2 fasen gerealiseerd wordt. Op de 1e fase bevinden zich 13 kavels waarvan 12 zijn verkocht en bebouwd, de overige kavel is onder optie. In 2024 is de gehele 1e fase woonrijp gemaakt.

Op de 2e fase bevinden zich 10 kavels welke begin 2024 bouwrijp zijn gemaakt voor woningbouw. Voor 2026 is de verwachting dat deze kavels ofwel verkocht zijn dan wel onder optie zijn.

Graauwedijk – Overschild

Aan de oostzijde van Overschild is een kleine uitbreidingslocatie voorzien. Het gaat om een plan voor 4 woningen waarvan 3 woningen nu kunnen worden gerealiseerd. De verkoop van de kavel voor de vierde woning kan pas plaatsvinden als de toegangsweg naar de tijdelijke huisvesting opgeheven wordt. De extra bouwruimte is in eerste instantie bedoeld ter ondersteuning van het versterkingsprogramma voor Overschild. Deze is nodig vanwege de gevolgen die de jarenlange gaswinning heeft op de veiligheid van de huizen in het dorp.

Rengerspark – Kolham

Dit bedrijventerrein is in 2018 overgenomen uit een samenwerking met de gemeente Groningen. In 2024 is een optie van ruim 4,5 hectare teruggegeven aan de gemeente. Deze gronden worden herverkaveld en vanaf 2025 opnieuw in de markt gezet.

Drevenhof – Hoogezand

Project de Drevenhof in Hoogezand bestaat uit 12 levensloopbestendige woningen gerealiseerd onder collectief particulier opdrachtgeverschap (CPO). De kavels zijn in 2023 verkocht aan de CPO en de woningen zijn gebouwd en opgeleverd. Eind 2025 is de grondexploitatie afgesloten en is in de begroting 2026 niet opgenomen.

Werfkade – Hoogezand

Dit betreft de hoek van de Werfkade en de Sluiskade in Hoogezand (Martenshoek). Het is een braakliggend terrein dat in eigendom is van de gemeente. De verwachting is dat de locatie in 2025 wordt verkocht en ontwikkeld gaat worden.

Vrijkomende Locaties

Na de vaststelling van het Plan van Aanpak Vrijkomende Locaties, inclusief bijbehorende deelexploitaties, is het Programma in uitvoering. De focus ligt op de locaties in fase 1, waarbij tevens enkele locaties naar voren zijn getrokken om versnelling van woningbouwontwikkeling mogelijk te maken. In het programma staat een gebiedsgerichte participatieve aanpak centraal. Samen met de omgeving worden uitgangspunten voor de herontwikkelingen, vertaald in kavelpaspoorten, opgesteld. Per locatie wordt afgewogen welke ruimtelijke procedure wordt toegepast om woningbouw mogelijk te maken.

De locatie Waterman wordt in 2025 afgerond. In Kolham is de kaveluitgifte gestart. Uitvoering wordt in het tweede deel van 2026 verwacht. Na vaststelling van het omgevingsplan voor Hoofdweg Slochteren zullen ook hier deels zelfbouwkavels worden uitgegeven in 2026. Voor vijf locaties is in 2025 een tender, selectie van een marktpartij, gelopen. Voor de locaties Aalbersestraat Hoogezand, Kerkstraat Zuidbroek en Multatulistraat Hoogezand worden naar verwachting in 2025 koop- en ontwikkelovereenkomsten afgesloten. Verder uitwerking van deze bouwplannen en start realisatie wordt in 2026 verwacht. Voor Westerbroek en Middenstraat Sappemeer worden ook koopovereenkomsten verwacht. Voor de twee locaties in Siddeburen wordt ook verwacht dat uitvoering wordt gegeven aan de nog te sluiten koopovereenkomst. Het betreft twee transformaties van bestaande gebouwen. Kavelpaspoorten voor drie andere locaties (naar voren getrokken qua fasering) worden verwacht begin 2026, zodat de ruimtelijke procedure en verkoopprocedure kan worden opgestart. In 2026 wordt ook een start gemaakt met de voorbereiding voor de resterende fase 2 locaties, waaronder het komen tot afspraken met Lefier voor het ontwikkelen en realiseren van sociale woningbouw.

Het Programma draagt bij aan de woningbouwopgave van de gemeente.

Herstructurering Hoogezand Noord

In voorjaar 2025 is de grondexploitatie geactualiseerd vastgesteld voor fase 1.1 en een deel van fase 1.2 van Hoogezand Noord (Zeeheldenbuurt West, de bedrijvenzone langs het Winschoterdiep tussen Kerkstraat en Rembrandtlaan en herinrichtingsmaatregelen in het park). Ook de gemeentelijke bijdrage aan de herinrichting van het openbaar gebied in de Zeeheldenbuurt West is in het voorjaar 2025 geactualiseerd. De hoofdopgave is het aantrekkelijk maken van de entree van Hoogezand vanaf de A7 en de Kerkstraat door de aanpak van de bedrijvenzone langs het Winschoterdiep en de herstructurering van de bestaande woningvoorraad in de Zeeheldenbuurt en dat wat daar in samenhang voor nodig is in de openbare ruimte. Al eerder, in 2023, is het voornemen in een structuurvisie (Omgevingsvisie) vastgelegd om te komen tot een transformatie van bedrijven naar wonen, werken en recreëren voor de zone aan het Winschoterdiep. Inmiddels hebben we een drietal locaties verworven met het oog op de geplande herstructurering en zijn we bezig nog een aantal garageboxen te verwerven. Voor de sloop-nieuwbouw van sociale huurwoningen in Zeeheldenbuurt West werken we met de woningcorporaties Groninger Huis en Lefier in een samenwerkingsovereenkomst (SOK, ondertekend voorjaar 2025) aan de herstructurering. In de 2e helft van 2025 start de publieke procedure voor een omgevingsplan Zeeheldenbuurt West en beginnen de civieltechnische voorbereidingen voor het bouw- en woonrijpmaken, de vaststelling van een samenwerkingsovereenkomst tussen gemeente en corporaties en de selectie van een marktpartij voor de nieuwbouwopgave in de Zeeheldenbuurt West (incl. Van Spilbergenkade). We verwachtten het omgevingsplan in 2026 te kunnen laten vaststellen. In een ambitiedocument zijn de ambities voor dit gebied samen met de woningbouwcorporaties vastgelegd en bereiden we samen een tender voor om de om de bouw- en ontwikkelopgave naar de markt te brengen (tender gestart zomer 2025). We verwachten begin 2026 een partij te selecteren en in 2027 tot kaveluitgifte te komen. De herinrichting van het openbaar gebied start naar verwachting in 2026 en komt gereed eind 2027 of eerste helft 2028. In het park is inmiddels een Cruyff Court aangelegd (met bijdrage van de Cruyff Foundation). Binnen het project wordt ook tijdelijk gebruik gemaakt van het aangekochte vastgoed ten behoeve van functies welke bij de wijk passen en een bijdrage kunnen leveren aan de toekomstige gebiedsontwikkeling.
Nadat twee eerdere NPG aanvragen zijn toegekend, is in 2025 een 3e aanvraag voor NPG-middelen ook toegekend. Ook zijn er middelen uit het Mobiliteitsfonds toegekend voor een geluidsvoorziening (A7) en heeft een deel van de toegekende bijdrage van het Volkshuisvestingsfonds voor verduurzaming van particuliere woningen betrekking op Hoogezand Noord. De gebiedsontwikkeling wordt mede mogelijk gemaakt door toegezegde middelen van het Nationaal programma Groningen en een Rijksbijdrage aan infrastructurele maatregelen ten behoeve van woningbouw (geluidsmaatregel A7). Zonder deze bijdragen en de gemeentelijke investering in de herstructureringsopgave zou een sluitende grondexploitatie niet mogelijk zijn.

Financieel

In onderstaande tabel is een financieel overzicht van de lopende grondexploitaties van de gemeente Midden-Groningen opgenomen op basis van de prognoses uit de MPG 2025. Het totaalsaldo van de bouwgronden in exploitatie neemt af van € 2,6 miljoen naar -/- € 2,0 miljoen eind 2029. Dit komt voornamelijk doordat in deze periode veel grondexploitaties worden afgerond.

(min-bedragen zijn positieve grondexploitaties en plus-bedragen zijn verliesgevende grondexploitaties)

Complex	Begin 2026	Kosten 2026	Opbr. 2026	Eind 2026	Eind 2027	Eind 2028	Eind 2029	Eindwaarde
Stadshart Hoogezand	-1.076	3.425	1.979	371	0	0	0	371
Tolweg	-2.447	206	314	-2.555	-2.383	-2.184	0	-2.184
Verlengde Veenlaan	2.918	61	470	2.508	2.141	2.321	0	2.321
Rengerspark	-2.160	543	2.786	-4.403	-6.535	-6.052	0	-6.052
De Vosholen fase 2 dp1	-703	141	0	-562	-446	0	0	-446
De Vosholen fase 2 dp2	3.893	568	1.644	2.817	1.707	1.339	562	1.112
Graauwedijk Overschild	151	9	160	0	0	0	0	0
Vrijkomende locaties	1.506	782	3.501	-1.213	-270	-1.534	1.067	-2.611
Stadsentree Hoogezand fase 1.1 en 1.2	561	1.841	1.896	506	-202	-1.864	-3.612	-274
Totaal bouwgrond in exploitatie	2.643	7.576	12.750	-2.531	-5.988	-7.974	-1.983	-7.763

Bedragen x € 1.000

Grondexploitatie

Voor de verliesgevende grondexploitaties Verlengde Veenlaan, Stadshart Hoogezand, De Vosholen fase 2 deelplan 2 en zeven deelgebieden binnen de vrijkomende locaties zijn verliesvoorzieningen getroffen. Tegenover het verwachte tekort van deze grondexploitaties staat een voorziening van € 4,7 miljoen per 1-1-2026. Dit is incl. 2% indexering ten opzichte van 1-1-2025. De gehanteerde bedragen zijn op basis van contante waarde. De waarde van de voorzieningen kan mogelijk wijzigen op basis van de uitkomsten van de MPG 2026.

Voor dekking van saneringskosten in het stadshart van Hoogezand is een voorziening van € 361.000 beschikbaar. Dit is geen verliesvoorziening omdat de saneringen financieel geen onderdeel zijn van de grondexploitatie Stadshart Hoogezand. Toevoegingen en onttrekkingen worden verrekend met de bestemmingsreserve grondexploitaties.

Grondexploitatie	stand per 1-1-2026
Verlengde Veenlaan	2.187
Stadshart Hoogezand	363
De Vosholen II deelplan 2	1.007
Vrijkomende Locaties	731
Sanering Stadshart Hz.	361
Totaal	**4.650**

Bedragen x € 1.000

Overige complexen (geen onderdeel van bouwgronden in exploitatie)

Centrumplan Muntendam
De plannen en uitgangspunten die in samenspraak met het dorp zijn opgesteld zijn verder uitgewerkt in de ontwerpfase. Lopende deze fase is onderzocht of het meerwaarde heeft ook de huisvesting van het sociaal programma te integreren in het centrumplan. Deze vraag is positief beantwoord en heeft geleid tot het voorstel aan de raad een aanvullend krediet beschikbaar te stellen voor het realiseren van deze huisvesting. De financiële kaders van het centrumplan worden bepaald door een tweetal investeringskredieten en een (nog vast te stellen) grondexploitatie.

Harkstede
Juni 2025 is de toekomstvisie voor Harkstede en omgeving vastgesteld. In 2026 wordt samen met de gemeente Groningen/bureau Meerstad in samenwerking met omgeving een eerste globale uitwerking opgesteld voor de zones Woldmeer naar de Borgstee als voor de Groene zone (Landschapspark en Ecologische zone). Een onafhankelijk participatie-adviseur zal hierin bijdragen ter verbetering van het participatieproces en bijbehorende communicatie. Bij deze ruimtelijke uitwerking zal ook een financieel beeld worden opgesteld inclusief een gebiedsagenda. Deze stukken zullen naar verachting in 2026 ter besluitvorming worden aangeboden aan de gemeenteraad. Ook zullen eerste stappen worden gezet met de woningbouwopgave in Harkstede tot 2030 voortvloeiend uit de regionale woningbouwafspraken.

Onderbouwing van de geraamde winstnemingen

Het BBV schrijft de methode van winstnemen voor, namelijk de POC-methode (Percentage of Completion). Dit betekent in het kort dat voor winstgevende grondexploitaties een ‘zekere’ winst genomen moet worden op basis van de financiële voortgang van het project (% gerealiseerde kosten * % gerealiseerde opbrengsten * geraamde winst). De in het verleden eventueel al genomen winsten worden van de berekende ‘zekere’ winst afgetrokken. Ook voorziene risico’s kunnen van dit resultaat worden afgetrokken, mits deze goed zijn onderbouwd. Op basis van de POC-methode is de verwachting voor 2026 dat voor de grondexploitaties Tolweg, Rengerspark, De Vosholen fase 2 deelplan 1, en voor enkele deelgebieden binnen de vrijkomende locaties totaal € 2.675.000 winst kan worden genomen. De winsten worden gestort in de bestemmingsreserve grondexploitaties.

Grondexploitatie De Vosholen fase 2 deelplan 1 is eind 2026 gereed, Tolweg en Rengerspark eind 2028 en de grondexploitatie Vrijkomende locaties loopt nog door tot eind 2032.

De weergegeven bedragen zijn gebaseerd op de MPG 2025 en op contante waarde.

Grondexploitatie	t/m 2025	2026	2027	2028	2029	totaal
Tolweg	1.731	205	115	113	0	2.164
Rengerspark	2.624	1.367	1.512	548	0	6.051
De Vosholen fase 2 deelplan1	343	54	49	0	0	446
Vrijkomende Locaties	432	1.049	508	629	165	2.783
Totaal	**5.130**	**2.675**	**2.184**	**1.290**	**165**	**11.444**

Bedragen x € 1.000

Risico's

Binnen de Meerjaren Prognose Grondexploitaties (MPG) worden de financiële effecten van de risico’s in de grondexploitaties in beeld gebracht. De hoogte van de becijferde risico’s is opgenomen in de Paragraaf Weerstandsvermogen & Risicobeheersing.

3.8 Paragraaf Bestuur

Inleiding bestuur

Deze paragraaf beschrijft relevante ontwikkelingen in de uitvoering van het lokaal bestuur. Daarbij gaat het om het samenspel tussen samenleving, raad, college en organisatie. Hoe werken we samen aan de kwaliteit van de lokale gemeenschap, vanuit de verschillende rollen en verantwoordelijkheden?

Interactieve beleidsvorming

Gemeente en samenleving

De samenleving verwacht tegenwoordig iets anders van een overheid dan ruim 10 jaren geleden. De inwoners zijn zelfbewuster geworden. Zij gaan niet blindelings uit van het informatiemonopolie van de overheid en reageren overwegend vanuit beleving en intuïtie. Het vertrouwen is lager geworden. De raad van Midden-Groningen wil een betrouwbare en toegankelijke partner zijn en de Midden-Groningse samenleving ruimte geven om invloed uit te oefenen. Daarvoor ontwikkelen we nieuwe vormen van betrokkenheid waarbij we alle Midden-Groningers van harte uitnodigingen daaraan deel te nemen. Wij zijn een raad die op een transparante en open manier zijn taken uitoefent en besluiten neemt. Daarbij hebben we oog voor de diverse belangen die spelen. Wij leggen aan de samenleving verantwoording af over de belangenafweging die wordt gemaakt bij besluitvorming.

Raadsakkoord 2022-2026

De raad wil zich graag sterker en meer zichtbaar laten zien richting de samenleving. De raad wil meer in verbinding staan met de inwoners, om te werken aan het verbeteren van het vertrouwen van de inwoners van Midden-Groningen in onze gemeente.
Daarom heeft de raad in juli 2022 het eerste raadsakkoord van Midden-Groningen vastgesteld met als titel: Raadsakkoord Middenin Midden-Groningen 2022-2026.

De raad heeft in een viertal bijeenkomsten, waarvan één met inwoners en maatschappelijke organisaties, gesproken over de thema's die in het raadsakkoord opgenomen moeten worden. Tijdens deze bijeenkomsten is er uiteindelijk een totaallijst van onderwerpen opgesteld. Wij hebben als raad uiteindelijk een keuze gemaakt voor 4 thema's. De volgende thema's zijn gekozen:

1. Armoede, omdat de raad zich grote zorgen maakt over de groeiende groep in de samenleving die onder de armoedegrens leven.
2. Jeugdzorg, omdat de raad wil dat alle jongeren goed kunnen opgroeien in Midden-Groningen en dat ze de kans hebben om zich te ontwikkelen.
3. Energietransitie en duurzaamheid, omdat de raad wil weten in hoeverre inwoners van Midden-Groningen hierdoor worden geraakt en hierop dan actie te nemen.
4. Beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen, omdat de raad wil inzetten op de beschikbaarheid en de betaalbaarheid van woningen voor diverse doelgroepen als starters, jongeren, ouderen etc.

Inmiddels zijn op alle thema's bestuursopdrachten voor het college vastgesteld, behalve voor het thema jeugdzorg. Deels zijn er ook al uitwerkingen van de bestuursopdrachten vastgesteld door de raad. Dit geldt voor de thema's wonen, energie en duurzaamheid, armoede en de integrale aanpak.

Evaluatie raadsakkoord

Na een aantal jaren werken met het raadsakkoord heeft er in 2025 een evaluatie plaatsgevonden van het werken met een raadsakkoord. Hierbij zijn de diverse betrokkenen bij dit raadsakkoord bevraagd op hun ervaringen met betrekking tot het werken met een raadsakkoord. De resultaten hiervan en de aanbevelingen worden besproken in de gemeenteraad en zullen worden meegenomen in de afweging of er na de gemeenteraadsverkiezingen van 18 maart 2026 weer met een raadsakkoord zal worden gewerkt.

In gesprek met de samenleving

De raad van Midden-Groningen wil graag op meerdere manieren in contact komen met de samenleving en de inwoners. Daarom wordt er elk kwartaal een dorps- of wijkbezoek georganiseerd. Doel van deze bezoeken is om de raad kennis te laten maken met inwonersinitiatieven en van de inwoners te horen waar ze trots op zijn en wat nog beter zou kunnen in hun woonomgeving. Nieuw was in 2024 het instrument 'Praat met de Raad', waarbij inwoners zich laagdrempelig kunnen aanmelden met een onderwerp waarover zij zelf graag met de raad in gesprek willen. Hiervan is sindsdien al veel gebruik gemaakt. 'Praat met de Raad' is in 2025 geëvalueerd om te kijken in hoeverre dit voorziet in een behoefte en of hierin verbetermogelijkheden zijn. Dit instrument blijkt zeker in een behoefte te voorzien en wordt zowel door de inwoners die deelnemen als door de raadsleden breed gewaardeerd. Ook melden zich regelmatig inwoners aan als Gast van de Raad. Zij krijgen dan voorafgaand aan een raadsvergadering onder het genot van een maaltijd een presentatie van twee raadsleden over de gemeenteraad, kunnen kennismaken met de burgemeester en griffier en wonen vervolgens de raadsvergadering bij.

Verder worden er jaarlijks een kinderraad (Raad van de Toekomst) en een kinderburgemeester benoemd, die worden geworven uit kinderen in groep 8 van basisscholen in de gemeente. Doel hiervan is om kinderen al vroeg mee te nemen in het belang van de lokale democratie en hun mening te horen over onderwerpen die zij belangrijk vinden.
De raad gaat ook regelmatig op bezoek bij bedrijven en organisaties in de gemeente, bijvoorbeeld tijdens de jaarlijkse raadsexcursie. Ook worden er beeldvormende bijeenkomsten over bepaalde onderwerpen georganiseerd in onder meer dorps- en buurthuizen.

Om inwoners zo goed mogelijk te informeren over wat de raad voor hen kan betekenen en wie de raadsleden zijn, wordt hier op verschillende manieren over gecommuniceerd. Zo is de raad actief op sociale media en verschijnen er wekelijks publicaties op de gemeentepagina in De Regiokrant. Voor deze raadsperiode is een strategisch communicatieplan opgesteld met daarin de doelen en concrete acties om de bekendheid van de raadsleden en de rol van de raad de komende tijd verder te vergroten.

Met al deze instrumenten krijgen diverse groepen inwoners de kans om laagdrempelig kennis te maken met de raadsleden, te leren over het werk van de gemeenteraad en mee te denken en doen in het lokale bestuur.

Passende vergadercultuur voor de raad

In januari 2024 is een nieuw vergaderrooster uitgerold met alle vergadermomenten op de donderdag, waarbij twee keer per maand een hele donderdagmiddag wordt ingeroosterd voor vergaderingen en bijeenkomsten voor de raad. Het doel is om het aantal avonden voor de raad te beperken en hiermee de raadsleden te ontlasten. In 2025 is dit vergaderrooster geëvalueerd, om vervolgens de definitieve vergaderstructuur vorm te geven.

Opkomstbevordering

Op woensdag 18 maart 2026 vinden de gemeenteraadsverkiezingen plaats. Inwoners van Midden-Groningen mogen dan naar de stembus om hun nieuweraadsleden te kiezen. De gemeenteraad vertegenwoordigt alle inwoners van de gemeente en daarom is het belangrijk dat zoveel mogelijk Midden-Groningers gaan stemmen. Goede communicatie over het belang en het proces van de verkiezingen kan hieraan bijdragen. Daarom wordt er extra ingezet op activiteiten die kunnen bijdragen aan een hogere opkomst bij de komende gemeenteraadsverkiezingen. Dit zijn activiteiten gericht op alle stemgerechtigde inwoners, met extra aandacht voor groepen inwoners die volgens onderzoek minder vaak gaan stemmen, zoals jongeren, vrouwen, praktisch opgeleiden en inwoners met een migratieachtergrond.

Inwerkprogramma nieuwe gemeenteraad

Na de gemeenteraadsverkiezingen zijn er weer een aantal nieuwe raadsleden. Daarvoor komt er een inwerkprogramma voor de nieuwe gemeenteraad. Het grootste deel van de bijeenkomsten voor de raad na maart 2026 zal in het teken staan van nadere kennismaking met elkaar en met de verschillende stakeholders en op de verdere ontwikkeling van de raadsleden. Hiervoor wordt ook een overdrachtsdocument door het college ter beschikking gesteld waarin de stand van zaken van de belangrijkste onderwerpen wordt weergegeven. Daarnaast maakt de huidige raad ook zelf een overdrachtsdocument voor de nieuwe raad met daarin actuele informatie over de raadseigen onderwerpen.

Rekenkamer Midden-Groningen

De Rekenkamer heeft als taak het onderzoeken van de doelmatigheid, de doeltreffendheid en de rechtmatigheid van het gevoerde bestuur. Hiermee is de Rekenkamer een belangrijk instrument voor de controlerende taak van de raad. De Rekenkamer onderzoekt daarvoor of beleid van de gemeente goed werkt en of het geld op de juiste manier wordt ingezet. Hierover wordt de raad geïnformeerd, waarbij ook wordt aangegeven wat beter zou kunnen. Zo is de raad beter in staat het gemeentebestuur te controleren en nieuw beleid te bedenken. De Rekenkamer bestaat uit een externe voorzitter en twee externe leden en wordt ondersteund door een ambtelijk secretaris.
Jaarlijks levert de Rekenkamer minimaal drie onderzoekrapporten op die in de raadscommissie en raad worden besproken. De onderwerpen worden in afstemming met de auditcommissie vanuit de raad gekozen. In het laatste kwartaal van 2025 wordt het onderzoeksprogramma voor 2026 vastgesteld.

3.9 Paragraaf Wet open overheid (Woo)

De Wet Open Overheid (hierna Woo genoemd) is ingegaan per 1 mei 2022. Het doel van de Wet open overheid (Woo) is:

1. Een transparanter en actief openbaar makende overheid
2. Het dienen van het belang van openbaarheid
3. Publieke informatie openbaar maken.

Dit versterkt de democratische rechtsstaat, de burger, het bestuur en de economische ontwikkeling. Bij de invoering van de WOO gaat het om 3 grote veranderingen t.o.v. de oude WOB (Wet Openbaarheid Bestuur):

1. De maximale doorlooptijd van WOO-verzoeken t.o.v. WOB-verzoeken is verkort van 4 weken met 4 weken verlenging (totaal 8 weken) naar 4 weken met 2 weken verlenging (totaal 6 weken).
Dit vraagt extra aandacht om ervoor ter zorgen dat de teams die de WOO-vragen moeten beantwoorden dit binnen de wettelijke termijn van maximaal 6 weken doen. Dit wordt door de projectgroep gemonitord.

2. Het actief openbaar maken van 11 informatiecategorieën op een landelijk platform d.m.v. een verwijsindex:
- Bereikbaarheidsgegevens van de organisatie;
- Vergaderstukken raad;
- Convenanten;
- WOO-verzoeken;
- Bestuursstukken (college van B&W);
- Wet- en regelgeving;
- Adviezen van adviescolleges;
- Jaarplannen en -verslagen;
- Onderzoeken;
- Beschikkingen;
- Klachten.

De 11 categorieën moeten in een periode van 5 jaar actief openbaar gemaakt worden.

Vanaf november 2024 is het bij Koninklijk Besluit verplicht de volgende informatie openbaar te maken:

1. Wetten en algemeen verbindende voorschriften (artikel 3.3, eerste lid onder a, van de Woo)
2. Overige besluiten van algemene strekking (artikel 3.3, eerste lid, onder b, van de Woo)
3. Organisatie en werkwijze (artikel 3.3, eerste lid, onder d, van de Woo)
4. Bereikbaarheidsgegevens (artikel 3.3, eerste lid, onder e, van de Woo)
5. Vergaderstukken Staten-Generaal (artikel 3.3, tweede lid, onder b, van de Woo)

Het college heeft besloten ook de convenanten en Woo-verzoeken te publiceren, dus onze gemeente publiceert nu ook die categorieën. De verwachting is dat publicatie van de overige informatiecategorieën - of een deel ervan - in 2026 verplicht wordt. De gemeente richt zich dus op de voorbereiding daarvan.

3. Het op orde brengen van de informatiehuishouding van het bestuursorgaan
De VNG heeft dat vertaald naar eisen voor het duurzaam toegankelijk maken van informatie. Daaronder vallen onder andere: het goed archiveren van Email- en whatsapp-berichten en van data in vakapplicaties, het duurzaam archiveren van zaken in een e-Depot (een digitale archief voor de lange termijn), het opstellen van een informatiebeheersplan en een kwaliteitssysteem.

In 2026 zetten we de volgende stappen:

1. Het invoeren van de archivering van Email- en tekstberichten (o.a. WhatsApp) van data in vakapplicaties;
2. Het invoeren van een predepot waarmee informatie tijdelijk voor een langere periode wordt gearchiveerd.

Deze stappen worden projectmatig opgepakt door 2 projectgroepen, één voor de stappen 1 en 2 (project Woo) en één voor stap 3 (project digitale bewaarstrategie).

4. Uiteenzetting financiële positie

4.1 Overzicht baten en lasten per programma

Omschrijving	realisatie 2024	Begroot na wijziging 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Lasten						
Algemene dekkingsmiddelen						
Lokale heffingen	1.517	1.006	991	1.015	1.031	1.059
Algemene uitkeringen	0	0	0	0	0	0
Dividend	0	0	0	0	0	0
Saldo financieringsfunctie	1.605	911	748	578	418	273
Overige algemene dekkingsmiddelen	0	0	0	0	0	0
Totaal algemene dekkingsmiddelen	**3.122**	**1.917**	**1.739**	**1.593**	**1.449**	**1.332**
Overhead	34.429	36.866	37.881	38.732	39.567	40.667
Heffing VPB	0	8	8	8	8	8
Onvoorzien	0	150	150	150	150	150
Overige lasten per programma						
Dorpen en wijken	51.340	51.683	54.941	55.964	57.841	59.045
Sociaal	164.555	160.026	163.350	169.294	176.114	185.030
Economie	28.405	34.995	37.686	28.524	31.604	35.391
Dienstverlening	2.939	2.838	3.162	3.265	3.306	3.383
Gevolgen gas- en zoutwinning	15.735	25.820	29.033	23.401	19.518	16.413
Bestuur en bedrijfsvoering	9.008	6.772	10.095	9.099	8.793	9.476
Totaal lasten	**309.534**	**321.073**	**338.044**	**330.030**	**338.350**	**350.896**
Baten						
Algemene dekkingsmiddelen						
Lokale heffingen	23.808	25.258	26.060	26.832	27.616	28.410
Algemene uitkeringen	161.122	167.528	173.563	175.647	175.983	182.312
Dividend	229	195	285	285	285	284
Saldo financieringsfunctie	2.442	1.916	1.166	666	416	291
Overige algemene dekkingsmiddelen	0	0	0	0	0	0
Totaal algemene dekkingsmiddelen	**187.601**	**194.897**	**201.074**	**203.430**	**204.300**	**211.297**
Overhead	1.692	1.976	1.247	1.116	1.018	1.012
Heffing VPB	0	0	0	0	0	0
Onvoorzien	0	0	0	0	0	0
Overige baten per programma						
Dorpen en wijken	21.891	20.915	24.234	23.907	24.272	24.960
Sociaal	63.266	51.297	54.245	54.972	58.071	59.314
Economie	17.340	19.492	27.190	17.610	19.224	21.283
Dienstverlening	1.287	1.321	1.500	1.625	1.597	1.601
Gevolgen gas- en zoutwinning	15.685	25.820	29.033	23.401	19.518	16.413
Bestuur en bedrijfsvoering	1.249	2.586	1.684	1.703	1.511	1.522
Totaal baten	**310.010**	**318.304**	**340.208**	**327.764**	**329.511**	**337.402**
Saldo voor bestemming	**477**	**-2.770**	**2.163**	**-2.266**	**-8.839**	**-13.494**
Mutatie reserves						
Stortingen						
Dorpen en wijken	1.646	0	0	0	0	250
Sociaal	1.894	327	130	130	130	130
Economie	1.732	1.478	2.675	2.184	2.590	1.465
Dienstverlening	0	0	0	0	0	0
Gevolgen gas- en zoutwinning	0	0	0	0	0	0
Bestuur en bedrijfsvoering	1.334	10	0	0	0	0
Totaal stortingen	**6.606**	**1.816**	**2.805**	**2.314**	**2.720**	**1.845**
Onttrekkingen						
Dorpen en wijken	1.651	1.763	1.058	483	337	237

Omschrijving	realisatie 2024	Begroot na wijziging 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Sociaal	5.230	991	485	431	432	432
Economie	1.348	2.532	503	214	209	164
Dienstverlening	0	0	0	0	0	0
Gevolgen gas- en zoutwinning	0	0	0	0	0	0
Bestuur en bedrijfsvoering	2.594	3.440	1.305	0	0	0
Totaal onttrekkingen	**10.823**	**8.725**	**3.352**	**1.129**	**978**	**832**
Totaal mutatie reserves	**4.216**	**6.909**	**547**	**-1.185**	**-1.742**	**-1.012**
Saldo na bestemming	**4.693**	**4.140**	**2.710**	**-3.451**	**-10.580**	**-14.507**

Toelichting: N = nadelig verschil en V = voordelig verschil

bedragen x € 1.000

4.2 Overzicht baten en lasten per taakveld

Taakveld	Lasten	Baten	Stortingen	Onttrekkingen	Saldo
0.1 Bestuur	4.315				-4.315
0.2 Burgerzaken	1.889	1.475			-415
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	818	148			-670
0.4 Overhead	37.881	1.247			-36.633
0.5 Treasury	748	1.451			702
0.61 OZB woningen	495	14.729			14.234
0.62 OZB niet-woningen	495	10.816			10.321
0.64 Belastingen overig		90			90
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds		173.563			173.563
0.8 Overige baten en lasten	5.576	1.536			-4.040
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	8				-8
0.10 Mutaties reserves			2.805	3.352	547
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten			2.710		-2.710
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	5.241	244			-4.997
1.2 Openbare orde en veiligheid	22.516	20.429			-2.087
2.1 Verkeer en vervoer	13.602	720			-12.882
2.2 Parkeren		27			27
2.3 Recreatieve havens	41	7			-34
2.4 Economische havens en waterwegen	559				-559
2.5 Openbaar vervoer	36				-36
3.1 Economische ontwikkeling	947				-947
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	3.338	4.710			1.372
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	107	32			-75
3.4 Economische promotie	574	429			-145
4.2 Onderwijshuisvesting	5.852	1.401			-4.452
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	7.965	5.723			-2.242
5.1 Sportbeleid en activering	504	276			-228
5.2 Sportaccommodaties	5.082	1.141			-3.940
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	3.831	487			-3.344
5.4 Musea	365	3			-362
5.5 Cultureel erfgoed	469				-469
5.6 Media	2.227	515			-1.712
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	8.242	124			-8.118
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	13.002	4.918			-8.084
6.21 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen WMO	3.721	270			-3.452
6.22 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd	5.181				-5.181
6.3 Inkomensregelingen	45.375	36.384			-8.991
6.4 WSW en beschut werk	16.592	2.480			-14.112
6.5 Arbeidsparticipatie	4.113	184			-3.929
6.60 Hulpmiddelen en diensten (WMO)	3.861	140			-3.721
6.711 Huishoudelijke hulp (WMO)	8.968	611			-8.357
6.712 Begeleiding (WMO)	3.994				-3.994
6.713 Dagbesteding (WMO)	1.820				-1.820
6.714 Overige maatwerkarrangementen (WMO)	648				-648
6.751 Jeugdhulp ambulant lokaal	1.565				-1.565
6.752 Jeugdhulp ambulant regionaal	21.322				-21.322
6.753 Jeugdhulp ambulant landelijk	66				-66
6.761 Jeugdhulp met verblijf lokaal	1.346				-1.346
6.762 Jeugdhulp met verblijf regionaal	7.846				-7.846
6.763 Jeugdhulp met verblijf landelijk	1.252				-1.252
6.791 PGB WMO	785				-785
6.792 PGB Jeugd	190				-190
6.811 Beschermd wonen (WMO)	5.672	6.138			466
6.812 Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	617				-617
6.821 Jeugdbescherming	1.741				-1.741
6.822 Jeugdreclassering	207				-207
6.91 Coördinatie en beleid WMO	1.331				-1.331
6.92 Coördinatie en beleid Jeugd	604				-604
7.1 Volksgezondheid	4.997	2.276			-2.721

Taakveld	Lasten	Baten	Stortingen	Onttrekkingen	Saldo
7.2 Riolering	4.784	7.109			2.325
7.3 Afval	8.891	11.763			2.872
7.4 Milieubeheer	4.716	1.569			-3.146
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	797	565			-231
8.1 Ruimte en leefomgeving	2.465	399			-2.066
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	16.618	17.830			1.212
8.3 Wonen en bouwen	9.233	6.247			-2.985
Saldo na bestemming	338.044	340.208	5.515	3.352	0

bedragen x € 1.000

4.3.1 Overzicht incidentele baten en lasten per programma

Programma / Omschrijving	2026 Lasten	2026 Baten	2027 Lasten	2027 Baten	2028 Lasten	2028 Baten	2029 Lasten	2029 Baten	Toelichting
Programma 1: Dorpen en Wijken									
Gebiedsgericht werken	264		267						De gemeente Midden-Groningen wil het gebiedsgericht werken verder ontwikkelen. Dit doen we in de vorm van een programma voor de komende vier jaar. Hiervoor zijn incidentele gelden tot en met 2027 beschikbaar gesteld. Gebiedsgericht werken betekent dat we gaan denken vanuit de leefwereld van onze inwoners in hun buurt, wijk of dorp. Het is een werkwijze om samen met inwoners en maatschappelijke partners te werken aan opgaven in een gebied. Uiteindelijk moet dit plannen en beleid opleveren die beter aansluiten bij de behoeften van onze inwoners en die effectiever zijn.
Uitvoeringsprogramma Mobiliteitsplan	145		120		120		120		Voor het Uitvoeringsprogramma Mobiliteitsplan zijn in de voorjaarsnota 2025 incidentele middelen aangevraagd voor diverse onderzoeken en inventarisaties.
Overig programma 1	72	22	72	22	72	22	50		Overige totale incidentele baten en lasten. Dit betreffen lasten lager dan € 100.000, deze worden niet afzonderlijk toegelicht.
Programma 2: Sociaal									
Tijdelijke huisvestingslasten nieuwbouw BWRI	355								Lasten die betrekking hebben op de tijdelijke huisvesting BWRI aan de Vredenburgweg.
Sociaal beheer Wijkcentrum Het Punt	129								In november 2022 is het nieuwe kindcentrum Hoogezand-West in gebruik genomen. Het kindcentrum biedt onderdak aan drie scholen, een kinderopvang en het nieuwe wijkcentrum. Nadat het vrijwilligersbestuur van de stichting dat het (oude) wijkcentrum beheerde is gestopt, hebben we als gemeente het sociaal beheer via WerkPro georganiseerd voor het wijkcentrum. Hier was in 2023 en 2024 dekking voor, maar voor 2025 en 2026 nog niet. In de voorjaarsnota 2025 zijn incidentele gelden voor 2025 en 2026 voor het verstrekken van een subsidie beschikbaar gesteld.
Implementatie transitie stichting sociale teams en welzijn	500								Kosten die worden gemaakt in 2026 met betrekking tot de transitie naar een gemeentelijke stichting.
Sociaal programma Hoogezand-Noord	350		710		473	236	473	236	Lasten die betrekking hebben op het versterken van de sociale basis van de inwoners van het Noorderpark. Dit sluit aan bij het integraal werken aan resultaten op het gebied van gezondheid, welzijn, sport en cultuur zoals beschreven in het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA).
Overig programma 2	15								Overige totale incidentele lasten. Dit betreffen lasten lager dan € 100.000, deze worden niet afzonderlijk toegelicht.
Programma 3: Economie									
Grondexploitatie Tolweg		205		115		113			Dit betreft door de BBV verplichte tussentijdse winstneming bij winstgevende projecten. De winstnemingen zijn berekend met de Percentage of Completion (PoC) methode. De winstnemingen worden gestort in de reserve Grondexploitaties.
Grondexploitatie Rengerspark		1.367		1.512		548			Dit betreft door de BBV verplichte tussentijdse winstneming bij winstgevende projecten. De winstnemingen zijn berekend met de Percentage of Completion (PoC) methode. De winstnemingen worden gestort in de reserve Grondexploitaties.
Grondexploitatie vrijkomende locaties		1.049		508		629		165	Dit betreft door de BBV verplichte tussentijdse winstneming bij winstgevende projecten. De winstnemingen zijn berekend met de Percentage of Completion (PoC) methode. De winstnemingen worden gestort in de reserve Grondexploitaties.
PAW Steendam Tjuchem	468	468							Voor het Programma Aardgasvrije Wijken (PAW) vindt er in Steendam en Tjuchem een versterkingsopgave plaats. Er is een subsidieregeling vastgesteld waarbij inwoners maximaal € 8.000 subsidie kunnen krijgen. De kosten worden gedekt met een specifieke uitkering van het Rijk. Verder worden er kosten gemaakt voor de

	2026		2027		2028		2029		Toelichting
									uitvoering en kosten om een renteloze lening beschikbaar te stellen die worden gedekt vanuit de reserve PAW Steendam Tjuchem.
Volkshuisvestingsfonds	1.346	1.036							De gemeente Midden-Groningen heeft geld uit het Volkshuisvestingsfonds van de landelijke overheid gekregen. Met dit geld kan de gemeente woningeigenaren in een aantal buurten van Hoogezand helpen om hun huis energiezuinig te maken.
Overig programma 3	136	54	113	49	93		47		Overige totale incidentele baten en lasten. Dit betreffen lasten lager dan € 100.000, deze worden niet afzonderlijk toegelicht.
Programma 4: Dienstverlening									
Programma 5: Gevolgen gas- en zoutwinning en lokaal programma NPG									
Lumpsum Gevolgen Gaswinning	3.123	3.123	2.902	2.902	2.946	2.946	3.002	3.002	Vanuit een regionale meerjarige begroting zijn afspraken met het Rijk gemaakt over de vergoeding voor de organisatiekosten die samenhangen met de versterkingsopgave tot en met 2024. In de toezeggingen van het Rijk die zijn opgenomen in de kabinetsreactie Nij Begun is deze Lumpsum gevolgen gaswinning verhoogd en verlengd tot en met 2028 in maatregel 18. Dit is budgettair neutraal verwerkt in de begroting. Over de Rijksbijdrage in 2029 en daarna vindt overleg plaats tussen Rijk en regio.
Leefbaarheid en wijkontwikkeling	5.273	5.273	5.273	5.273	5.273	5.273	5.273	5.273	Voor het bereiken van een kwalitatieve verbetering van de leefbaarheid van een straat, wijk of dorp dat te maken heeft (gehad) met een versterkingsopgave of problemen rondom schadeafhandeling zijn in maatregel 14 van Nij Begun extra middelen beschikbaar gesteld. Dit is budgettair neutraal verwerkt in de begroting.
Knelpuntenpot	2.014	2.014	2.014	2.014	2.014	2.014	2.014	2.014	Kabinetsmaategel 31 Nij Begun: Gemeenten krijgen extra geld om inwoners te helpen die naast de versterking van hun huis te maken hebben met sociaaleconomische-, psychosociale- of gezondheidsproblemen. Dit is budgettair neutraal verwerkt in de begroting.
Batch 1588	6.328	6.328	2.328	2.328	230	230	233	233	Bijdrage en lasten conform inschatting verloop Batch 1588 incl de extra middelen conform maatregel 17 uit de kabinetsreactie Nij Begun.
Inpassingskosten, herstel openbare ruimte na versterking	2.390	2.390	1.608	1.608	1.427	1.427	1.041	1.041	Inpassingskosten lastenraming en bijdrage vanuit het Rijk als vergoeding inclusief de extra middelen conform maatregel 15 uit de kabinetsreactie Nij Begun.
Sociale en emotionele ondersteuning	1.273	1.273	1.164	1.164	1.103	1.103	1.025	1.025	Kabinetsmaatregel 23 Nij Begun: Voor het bieden van sociale en emotionele ondersteuning aan inwoners in het versterkingsgebied zijn extra middelen beschikbaar gesteld door het Rijk. Dit is budgettair neutraal verwerkt in de begroting.
Blok B (verbeteren sociale cohesie)	1.390	1.390	1.390	1.390	1.230	1.230	1.230	1.230	Een deel van de middelen in Blok B (verbeteren sociale cohesie) van de bestuurlijke afspraken is bedoeld voor maatwerkafspraken bij het oplossen van onuitlegbare verschillen.
NPG projecten	8.324	8.324	7.826	7.826	6.300	6.300	3.595	3.595	Voor de projecten uit het NPG programma Midden-Groningen zijn subsidies ontvangen. Deze middelen zijn budgettair neutraal verwerkt in de begroting.
Programma 6: Bestuur en bedrijfsvoering									
RVU		400							Incidentele inzet restant middelen RVU.
Overige baten en lasten: stelposten									

	2026		2027		2028		2029		Toelichting
Totale incidentele baten en lasten van de programma's:	**33.895**	**34.716**	**25.787**	**26.711**	**21.281**	**22.071**	**18.103**	**17.814**	
Mutaties reserves incidenteel									
PAW Steendam-Tjuchem		7		8		1		1	Onttrekking ter dekking van de lasten die voortvloeien uit het verstrekken van de renteloze lening.
Bestemmingsreserve beeldende kunst		22							Onttrekking bestemmingsreserve beeldende kunst ten behoeve van een kunstopdracht nieuwbouw BWRI.
Bestemmingsreserve investeringsagenda Dorpen en Wijken		111		155	1.300	227	1.550	227	Onttrekking ter dekking van het uitvoerprogramma mobiliteitsplan en extra benodigde inzet investeringen verkeer.
Reserve grondexploitaties	2.675	86	2.184	80	1.290	82	165	36	Onttrekkingen en stortingen bestemmingsreserve grondexploitaties voortkomend uit de MPG 2025. Dit betreft dekking rentetoevoegingen verliesvoorzieningen en de stortingen van de begrote winstnemingen.
Reserve volkshuisvestingsfonds		284							Onttrekking ter dekking van de lasten die voortvloeien uit het Volkshuisvestingsfonds (cofinanciering).
Algemene reserve		159		65		65		65	De algemene reserve vormt een buffer om financiële tegenvallers op te vangen en wordt in dit verband gerekend tot de zogenoemde weerstandscapaciteit van de gemeente. De algemene reserve wordt gevormd uit batige rekeningsaldi.
Reserve financiële ruimte 2024		125		225		125		25	Onttrekking uit de reserve financiële ruimte 2024, deze reserve is ingesteld voor de overheveling van niet bestede middelen in 2024.
Nieuwbouw BWRI		360							De onttrekkingen zijn voor dekking van de eenmalige kosten voor tijdelijke huisvesting BWRI.
Afschrijvingsreserve huisvesting BWRI				305		305		305	De onttrekkingen zijn voor dekking van de afschrijvingslasten op het bouw deel van de investering.
Reserve Oekraïne		1.200							Onttrekking aan de reserve Oekraïne.
Reserve inflatiebuffer		139		107		0		0	Onttrekking aan de reserve Inflatiebuffer in verband met indexatie beleidsplan Wegen.
Totale mutaties reserves incidenteel:	**2.675**	**2.493**	**2.184**	**945**	**2.590**	**805**	**1.715**	**659**	
Totale incidentele baten en lasten:	**36.570**	**37.209**	**27.971**	**27.656**	**23.871**	**22.876**	**19.818**	**18.473**	

Bedragen x € 1.000

Notitie incidentele baten en lasten Commissie BBV

In het algemeen geldt, dat een gemeente structurele taken uitvoert en daarvoor structurele lasten raamt in de begroting. Structurele lasten zijn dus de regel, incidentele lasten de uitzondering. De aard van de baten en lasten betekent dat de soort of de eigenschap van een begrotingspost binnen een taakveld in eerste instantie bepalend is of een post als incidenteel of structureel aangemerkt wordt. Structurele baten en lasten zijn baten en lasten die in beginsel jaarlijks in de begroting, meerjarenraming en jaarrekening zijn opgenomen. Voor structurele baten en lasten geldt in het algemeen, dat zij tot nadere besluitvorming voor onbepaalde tijd opgenomen zijn. Met andere woorden, er is (nog) geen einddatum bekend. Dit noemt men ook wel structureel bestaand beleid.

De begroting kent incidentele en structurele baten en lasten. In de toelichting op het BBV staat als hulpmiddel dat voor het bepalen van een nadere invulling van het begrip ‘incidenteel’ gedacht kan worden aan baten en lasten die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Dit betekent dat baten en lasten die zich drie jaar of minder voordoen kunnen kwalificeren als incidenteel, maar ook gewoon structureel van aard kunnen zijn. Baten en lasten die zich vier jaar of langer voordoen zijn in beginsel structureel van aard. De scheidslijn tussen drie jaar of langer is zoals gezegd een hulpmiddel bij het bepalen of er sprake is van incidenteel of structureel; de soort of de eigenschap van een begrotingspost van het taakveld gaat altijd boven dit hulpmiddel. Zo blijft een incidentele baat of last, die vier jaar of langer geraamd wordt, gezien de soort of de eigenschap van een begrotingspost altijd incidenteel en wordt dus niet opeens structureel door deze langer dan drie jaar te ramen.

4.3.2 Overzicht structurele toevoegingen en onttrekkingen reserves

Omschrijving reserve	Begroting 2026		
Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves	**Storting**	**Onttrek.**	**Saldo**
Afschrijvingsreserve uitbreiding scholen; peuterspeelzaal Hoogezand			0
Herfinanciering AJC Hoogezand	130		130
Afschrijvingsreserve buiten peuterbad de Kalkwijck		4	4
Afschrijvingsreserve overkluizing Slochteren		3	3
Afschrijvingsreserve MFA Westerbroek		4	4
Afschrijvingsreserve stimulering kinderopvang Hoogezand		4	4
Afschrijvingsreserve Slochterhaven		13	13
Afschrijvingsreserve automatisering herindeling 2018		11	11
Afschrijvingsreserve Terreininrichting KC De Vosholen Hoogezand		7	7
Afschrijvingsreserve scholenprogramma		109	109
Afschrijvingsreserve gebiedsontwikkeling Slochterhaven		27	27
Afschrijvingsreserve Wegen		676	676
Afschrijvingsreserve Ford Transit BWRI		2	2
Totaal	**130**	**860**	**990**

bedragen x € 1.000

4.4 Structureel evenwicht

Structureel evenwicht	2026	2027	2028	2029
Lasten				
Totale lasten	340.849	332.344	341.070	352.741
Incidentele lasten	-33.895	-25.787	-21.281	-18.103
Incidentele toevoegingen reserves	-2.675	-2.184	-2.590	-1.715
Structurele lasten (a)	**304.279**	**304.373**	**317.199**	**332.923**
Baten				
Totale baten	343.559	328.893	330.489	338.234
Incidentele baten	-34.716	-26.711	-22.071	-17.814
Incidentele onttrekkingen reserves	-2.493	-945	-805	-659
Structurele baten (b)	**306.350**	**301.237**	**307.613**	**319.761**
Structurele saldi (c = b - a)	**2.071**	**-3.136**	**-9.586**	**-13.162**

bedragen x € 1.000

4.5 Geprognosticeerde balans 2026-2029

Balans 31-12-2026			
Vaste Activa		**Vaste passiva**	
Immateriële vaste activa	5.597	Eigen vermogen	54.220
Materiële vaste activa	273.134	Voorzieningen	11.493
Financiële vaste activa	12.810	Vaste schulden	88.020
Vlottende activa		**Vlottende passiva**	
Voorraden	871	Vlottende schulden	20.000
Uitzettingen	90.000	Overlopende passiva	223.699
Liquide middelen	20		
Overlopende activa	15.000		
Totaal	**397.432**	**Totaal**	**397.432**

bedragen x € 1.000

Balans 31-12-2027			
Vaste Activa		**Vaste passiva**	
Immateriële vaste activa	5.212	Eigen vermogen	49.244
Materiële vaste activa	266.872	Voorzieningen	11.154
Financiële vaste activa	12.800	Vaste schulden	79.925
Vlottende activa		**Vlottende passiva**	
Voorraden	0	Vlottende schulden	20.000
Uitzettingen	63.000	Overlopende passiva	200.080
Liquide middelen	20		
Overlopende activa	12.500		
Totaal	**360.403**	**Totaal**	**360.403**

bedragen x € 1.000

Balans 31-12-2028			
Vaste Activa		**Vaste passiva**	
Immateriële vaste activa	4.828	Eigen vermogen	43.857
Materiële vaste activa	260.763	Voorzieningen	13.011
Financiële vaste activa	12.789	Vaste schulden	72.110
Vlottende activa		**Vlottende passiva**	
Voorraden	0	Vlottende schulden	20.000
Uitzettingen	44.000	Overlopende passiva	183.423
Liquide middelen	20		
Overlopende activa	10.000		
Totaal	**332.401**	**Totaal**	**332.401**

bedragen x € 1.000

Balans 31-12-2029			
Vaste Activa		**Vaste passiva**	
Immateriële vaste activa	4.486	Eigen vermogen	40.943
Materiële vaste activa	247.487	Voorzieningen	16.025
Financiële vaste activa	12.779	Vaste schulden	65.020
Vlottende activa		**Vlottende passiva**	
Voorraden	0	Vlottende schulden	20.000
Uitzettingen	35.000	Overlopende passiva	165.284
Liquide middelen	20		
Overlopende activa	7.500		
Totaal	**307.272**	**Totaal**	**307.272**

bedragen x € 1.000

4.6 EMU-saldo

Centraal Bureau voor de Statistiek
www.cbs.nl/kredo

Vragenlijst
Berekening EMU-saldo
Gemeente Midden-Groningen (1952)

Algemene gegevens:	
Overheidslaag:	**Gemeente**
Berichtgevernaam:	**Midden-Groningen**
Berichtgevernummer:	**1952**
Jaar:	**2026**
Naam contactpersoon:	
Telefoon:	
E-mail:	
Bestandsnaam:	**EMU260061952.XLS**

	Omschrijving	2025 x € 1000,- Volgens realisatie tot en met sept. 2025, aangevuld met raming resterende periode	2026 x € 1000,- Volgens begroting 2026	2027 x € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2027
1.	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-2.770	2.163	-2.266
2.	Mutatie (im)materiële vaste activa	20.828	21.340	-6.648
3.	Mutatie voorzieningen	-6.649	-6.476	-366
4.	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-6.900	-4.858	-3.089
5.	Verwachte boekwinst/verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa			
Berekend EMU-saldo		**-23.347**	**-20.795**	**7.105**

Ruimte voor uw toelichting

4.7 Arbeidskosten gerelateerde verplichting

Overeenkomstig de artikelen 20 en 22 van het BBV dienen gemeenten in de begroting in te gaan op de jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume. De aanspraakmogelijkheid op toekomstige uitkeringen door zowel huidig als voormalig personeel worden hieronder verstaan. Het betreffen uitkeringen in relatie tot vakantierechten, wachtgeldverplichtingen voormalige wethouders, pensioenverplichtingen wethouders, WW-verplichtingen en WAO/WIA/WGA-verplichtingen. In het BBV is geregeld dat voor de arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een vergelijkbaar volume geen voorzieningen gevormd mogen worden, maar dat ze verantwoord dienen te worden in de exploitatie. Deze jaarlijks terugkerende verplichtingen zijn derhalve in de begroting en meerjarenraming opgenomen en maken onderdeel uit de van de financiële positie. Als de verplichtingen niet van een vergelijkbaar volume zijn, dan moet hiervoor wel een voorziening worden getroffen. Er is een voorziening ingesteld voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen zonder vergelijkbaar volume, voor:

- pensioenuitkeringen voor (voormalige) wethouders;
- verlofsparen;
- personeel Oekraïne;
- regeling vervroegd uittreden (RVU)
- RVU en verlofsparen medewerkers Midwerk (CAO sociale werkvoorziening).

4.8 Overzicht investeringen

Omschrijving	Bedrag	Afschrijvings-termijn	Kapitaal lasten vanaf 2027
Informatisering & Automatisering			
AI use cases	100	5	20
Power apps	50	5	10
Vervanging Beheersysteem openbare ruimte (BOR-systeem)	50	5	10
Vervanging container management systeem	50	5	10
Cardaccess Toegangsbeheer	20	5	4
Datacenter Hardware	100	4	
Mobile Devices	300	4	
Werkplek	100	4	
BWRI Werkbedrijf			
Tafelmodel graveermachine	22	10	2
Zitmaaier afdeling Groen Bwri	12	8	2
Aanhanger Bwri	15	10	2
Compressor Bwri	15	10	2
Lockers Bwri	57	10	6
Losse interieur	68	10	7
Opleidingskeuken Bwri	150	20	8
Palletwagen Bwri	11	10	1
Gebouwen			
Vervangingsinvesteringen MJOB 2026	437	15	
Openbare ruimte, openbaar gebied en infra			
Fietspad Eemskanaal in Overschild	433	30	
Fietspad tussen Steendam en Overschild	360	30	
Upgraden voet- en fietspad Kalkwijk in Hoogezand	420	30	
Oostwest fietsverbinding langs de Erasmusweg te Hoogezand	203	40	
Snelheid remmende maatregelen in de Hoofdstraat te Harkstede	343	30	
Snelheid remmende maatregelen in de Woudbloemweg te Woudbloem	85	30	
Omrijdroute voor vrachtverkeer via de afslag Veendam-Noord en Eendrachtsweg *	2.150	30	5
Verbetermaatregelen kruispunt Van der Duyn van Maasdamweg en Van Rooijenstraat	145	30	
Bebording	72	10	
Openbare verlichting masten	146	40	
Water en Oevers - waterbodem	1.180	27	
Wegen Reconstructie Tussenklappen Westzijde Muntendam	2.000	30	
Groen - Integrale (her)-inrichting Bartholomeus van der Helsstraat Hoogezand	80	15	
Groen - Integrale (her)-inrichting Beukenlaan Kolham	50	15	
Groen Burgermeester Venemastraat Muntendam	95	15	
Groen De Vennen Muntendam	45	15	
Groen Fietsoversteek Kalkwijck	15	15	
Groen Mars - Hoogezand	35	15	
Groen Muntendam-Zuidbroek plantvakomvorming	275	15	
Groen Aanplant nieuwe bomen	300	40	
Groen Winkelhoek Hoogezand	25	15	
Openbare verlichting armaturen	306	20	
Openbare verlichting Retrofit	12	10	
Water en Oevers - beschoeiingen hout	849	30	
Water en Oevers - natuurvriendelijke oevers	200	41	
Water en Oevers - beschoeiing/stuwen hout	69	30	
Water en Oevers - beschoeiing/steigers hout	292	30	
Wegen Reconstructie Korengarst Noordbroek *	2.150	30	
Wegen Reconstructie Fromaweg Froombosch - Slochteren *	3.400	30	
Wegen Reconstructie Tripscompagniesterweg - Tripscompagnie *	1.500	30	
Wegen Reconstructie Drostenlaan Zuidbroek	850	30	
Wegen Beukenlaan e.o. Kolham	800	20	
Wegen Boslaan Sappemeer	700	20	

Omschrijving	Bedrag	Afschrijvings-termijn	Kapitaal lasten vanaf 2027
Wegen Burgemeester Venemastraat en Brugemeester Buitenhofstraat Muntendam	1.300	20	
Wegen Esdoornlaan & Tussen baide Meulens Meeden	720	20	
Wegen Kerkstraat Zuidbroek	1.440	20	
Wegen Kleine Venne Muntendam	550	20	
Wegen Mars Hoogezand	415	20	
Wegen Winkelhoek Hoogezand	1.050	20	
Kunstwerken			
Civiele kunstwerken	795	30	
Brugvervangingen vast overig hout	380	30	
Brugvervangingenvast beton	833	80	
Tractiemiddelen			
Tractie Mc Connel Arm maaier MW BIB123	50	8	
Tractie Zitmaaier Husqvarna P 524 ME BIB167	35	8	
Tractie Zitmaaier Husqvarna P 524 ZB BIB168	35	8	
Tractie Zijlader Daf 1 15-BPL-9	360	6	
Tractie Zijlader Daf 2 92-BPL-6	360	6	
Tractie Perroncontainer 2x	35	15	
Tractie aanhanger zoutstrooier 1 01-WN-NN	55	10	
Tractie aanhanger zoutstrooier 1 65-WN-RF	55	10	
Afval			
Vervanging van 5 ondergrondse GLAS verzamelcontainers.	28	15	
Vervanging van 5 ondergrondse papier verzamelcontainers.	28	15	
Vervanging en plaatsing van 5 grondbakken van ondergrondse glas verzamelcontainers.	28	20	
Vervanging en plaatsing van 5 grondbakken van ondergrondse papier verzamelcontainers.	28	20	
Vervanging van 15 ondergrondse restafval verzamelcontainers.	83	15	
Vervanging en plaatsing van 15 grondbakken van ondergrondse restafval verzamelcontainers.	83	20	
Vervanging van rolcontainers en overig klein materieel.	75	15	
Riolering			
Renoveren rioolgemalen elektrisch en mechanisch	275	n.v.t.	
Aanleg regenwaterrioolleiding Stelling / Twee Kerspelenweg Slochteren	130	n.v.t.	
Riolering koppelkans KC Kropswolde vervangen ac persleiding 250	60	n.v.t.	
Riolering aanleg persleiding Gouden Driehoek *	200	n.v.t.	
Riolering Beukenlaan e.o. Kolham	550	n.v.t.	
Riolering Boslaan Sappemeer	500	n.v.t.	
Riolering Burgemeester Venemastr. en Burgemeester Buitenhofstr. en Weth. Johannesstr. Muntendam	1.300	n.v.t.	
Riolering Esdoornlaan & Tussen baide Meulens en Kerkstraat Meeden	650	n.v.t.	
Riolering Kerkstraat Zuidbroek *	650		
Riolering Kleine Venne Muntendam	460	n.v.t.	
Riolering Mars Hoogezand	250	n.v.t.	
Riolering Winkelhoek Hoogezand	350	n.v.t.	
Riolering Ruitenweg, Ruitenlaan, Ruitendwarsstr. Froombosch Voorbereidingskrediet	50	n.v.t.	
Riolering Kern Hellum Voorbereidingskrediet	50	n.v.t.	
Riolering Boswijk Hoogezand Voorbereidingskrediet	50	n.v.t.	
Sport en Bewegen			
Renovatie en vernieuwen sportvelden 2026 -2029	155	20	
Vervanging sport en spelmateriaal onderwijs 2026-2029	77	10	8
Vervanging sport en spelmateriaal sport 2026-2029	55	10	6
Totaal	35.773		102

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Bedrag	Afschrijvings-termijn	Kapitaal lasten vanaf 2027
* De afschrijving van investeringen gaat in vanaf het nieuwe jaar nadat de investering is afgerond. Deze investeringen worden niet opgeleverd in 2026, waardoor de kapitaallasten voor 2027 alleen bestaan uit rente voor dit jaar.			

N.B.

1) Bij investeringen met vermelding van de afschrijvingstermijn, maar zonder vermelding van de kapitaallasten, worden deze gedekt vanuit andere middelen, zoals beleidsplannen, specifieke uitkeringen et cetera. Dit leidt niet tot hogere lasten voor de exploitatie.
2) De investeringen met betrekking tot riolering (afschrijvingstermijn: n.v.t.) worden ineens gedekt ten laste van de voorziening rioolrechten.

4.9 Overzicht reserves en voorzieningen

Algemene reserve	Nut, noodzaak en bestaansrecht	Boekwaarde 31-12-2025	Storting	Onttrekking	Boekwaarde 31-12-2026
Algemene reserve (algemeen)	De algemene reserve vormt een buffer om financiële tegenvallers op te vangen en wordt in dit verband gerekend tot de zogenoemde weerstandscapaciteit van de gemeente. De algemene reserve wordt gevormd uit batige rekeningsaldi. De algemene reserve is in principe vrij aanwendbaar.	14.678		159	14.519
Totaal algemene reserve		**14.678**		**159**	**14.519**
Bestemmingreserves					
Herfinanciering AJC Hoogezand	Deze reserve vloeit voort uit de herfinanciering van het schoolgebouw van het Dr. Aletta Jacobscollege en is ingesteld om in 2042 de grond onder het huidige gebouw terug te kunnen kopen.	795	130		925
Huis van Cultuur en Bestuur; Kielzog	Met deze reserve zijn n.a.v. de nieuwbouw kosten gedekt waarop niet mag worden afgeschreven. Het Huis van Cultuur en Bestuur is in 2021 opgeleverd en in gebruik genomen. De resterende middelen blijven beschikbaar voor de dekking van de mogelijke btw-claim van de belastingsdienst over de bouwkosten.	395			395
Duurzaamheidsinvesteringen	In de Najaarsnota 2021 is deze reserve ingesteld voor het revolverend fonds. Dit fonds dient ter dekking van duurzaamheidsinvesteringen in gemeentelijk vastgoed. Het draagt bij aan de algemene doelstellingen rondom duurzaamheid en de wettelijke verplichtingen die hiermee samenhangen.	319			319
Hart van Muntendam	Deze reserve is gevormd uit de extra dividend opbrengsten van Essent en BNG en de positieve rekening resultaten van 2006 – 2009 van de voormalige gemeente Menterwolde. Uit deze reserve worden middelen gehaald ter dekking van eenmalige kosten voor het Centrumplan Muntendam. Resterende middelen zullen na afsluiting van het project omgezet worden naar een afschrijvingsreserve.	2.351			2.351
Beeldende kunst	De gelden uit de reserve worden besteed aan de realisatie van beeldende kunst in de openbare ruimte, raadsbesluit 28-11-2019.	114		22	93
Onderhoud beeldende kunst	De gelden uit de reserve worden besteed aan onderhoud van beeldende kunst in de openbare ruimte.	70			70
Nieuwbouw BWRI	De reserve is ingesteld ter dekking van de eenmalige investeringskosten voor de vervangende nieuwbouw BWRI en de tijdelijke huisvestingskosten.	395		360	35
Accommodatiefonds	De reserve is gevormd voor het op aanvraag verlenen van subsidies voor twee doeleinden: 1. Voor alle projecten op het gebied van (vervangende) nieuwbouw, uitbreiding, groot en / of technisch onderhoud en technische- en functie verbeterende aanpassingen aan de eigenaren van accommodaties. 2. Voor de aanleg, onderhoud of vervanging van speel- en trainingsvelden en/of veldverlichting.	184			184
PAW Steendam-Tjuchem	De ontvangen subsidie "Programma Aardgasvrije Wijken" wordt in een bestemmingsreserve gestort. Vanuit deze reserve kunnen de kosten van een integraal versterkingstraject in Steendam-Tjuchem worden gedekt. Dit traject zal samen met het verduurzamen en aardgasvrijmaken van panden worden uitgevoerd.*	-46		7	-53
Inflatiebuffer	De reserve, ingesteld bij de rekening 2022, is bedoeld om de sterk stijgende kosten te kunnen compenseren.	794		139	655
Opvang ontheemden Oekraïne	In 2022 heeft het Rijk de kosten voor de opvang van ontheemden uit Oekraïne ruim gecompenseerd. Daarnaast hebben wij eigen gebouwen ter beschikking gesteld en hiervoor alleen de kostprijs in rekening gebracht. Van de ontvangen uitkering houden wij € 3,4 miljoen	1.200		1.200	

Algemene reserve	Nut, noodzaak en bestaansrecht	Boekwaarde 31-12-2025	Storting	Onttrekking	Boekwaarde 31-12-2026
	over. Dit bedrag willen wij voorlopig beschikbaar houden omdat nog onzeker is of we moeten terugbetalen en/of we extra kosten in 2023 gaan maken. Deze extra kosten kunnen voortkomen uit het feit dat de opvang langer duurt dan vooraf was gedacht en er daarom betere en meer privacy gerichte opvangplekken moeten komen. In 2023 is de zoektocht naar alternatieve huisvesting in gang gezet voor de locaties in Muntendam en in Hoogezand.				
Grondexploitaties	Door het instellen van deze reserve is het mogelijk om de resultaten van de bestaande grondexploitaties via de reserve te muteren zonder dat de begroting- of het jaarrekeningresultaat direct wordt beïnvloed. Gezien onze ambitie om het aantal ontwikkellocaties te vermeerderen met hierdoor een toename in de omvang van grondexploitaties is dit gewenst. De reserve is ook om risico's in de grondexploitaties op te vangen.	4.092	2.675	86	6.681
Opvang Zuidbroek	Sinds 19 september 2022 vangt het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA) in de Eurohal in Zuidbroek maximaal 500 asielzoekers op. De opvang duurt uiterlijk tot 19 september 2023. Vanuit het Rijk ontvangen wij een vergoeding van € 100.000 per maand. Na aftrek van de gemaakte kosten komt het resterende bedrag 2022; € 400.000 volledig ten goede aan het dorp Zuidbroek en (gedeeltelijk) Noordbroek. In samenspraak met de inwoners houdt de dorpsraad zich bezig met de besteding van dit budget.	697			697
Volkshuisvestingsfonds	Dit fonds is bedoeld om goedkope koopwoningen in de meest kwetsbare gebieden te verduurzamen.	2.865		284	2.581
Investeringsagenda Dorpen en Wijken	Deze bestemmingsreserve is bedoeld om te kunnen investeren in de plannen in dorpen en wijken.	2.780		111	2.669
Harmonisatie sportaccommodaties	Harmonisatie sportfaciliteiten buitensportverenigingen.	450			450
Reserve financiële ruimte 2023	De reserve is ingesteld voor de overheveling van niet bestede middelen in 2023 zodat deze in 2024 en 2025 nog besteed kunnen worden.	3.250			3.250
IZA-middelen	Middelen voor het Integraal Zorgakkoord (IZA). Het Integraal Zorgakkoord (IZA) heeft als doel de zorg voor de toekomst goed, toegankelijk en betaalbaar te houden.	100			100
Reserve financiële ruimte 2024	De reserve is ingesteld voor de overheveling van niet bestede middelen in 2024 zodat deze in 2025 en 2026 nog besteed kunnen worden. Conform motie 08 Jongerenwerk plus, wordt er € 250.000 gereserveerd vanuit het Raadswerkprogramma voor verdere uitbreiding van Jongerenwerk plus.	2.806		125	2.681
Afwikkelen VTH-systeem ODG	De reserve is ingesteld voor de afwikkeling van het VTH-systeem bij ODG voor het afboeken van het niet geleverde systeem en het voorzien in een nieuw VTH-systeem.	376			376
Afschrijvingsreserves					
Uitbr.scholen; peuterspeelz. Hoogezand	Deze (afschrijvings-)reserve vloeit voort uit investeringen peuterspeelzalen bij scholen voor het basisonderwijs.	302			302
Stimulering kinderopvang Hoogezand	Deze reserve vloeit voort uit investeringen voor kinderopvang en peuterspeelzalen bij scholen voor het basisonderwijs en is bestemd ter dekking van de afschrijvingslasten.	63		4	59
Buiten peuterbad de Kalkwijck	Deze reserve vloeit voort uit het raadsbesluit om een investeringskrediet van € 115.000 beschikbaar te stellen voor de realisatie van een buiten peuterbad bij sportcentrum de Kalkwijck (Voorjaarsnota 2007).	48		4	44
MFA Westerbroek	Op basis van het raadsbesluit van 27 januari 2014 (voordracht nr. 011) is besloten een	143		4	139

Algemene reserve	Nut, noodzaak en bestaansrecht	Boekwaarde 31-12-2025	Storting	Onttrekking	Boekwaarde 31-12-2026
	restant stelpost van € 170.000 om te zetten in een bestemming reserve ter dekking van een deel van de kapitaallasten van een nieuw MFA Westerbroek.				
Slochterhaven	Deze reserve is ingesteld om de toekomstige afschrijvingslasten te dekken die voortkomen uit de investering Slochterhaven.	254		13	241
Overkluizing Slochteren	Deze reserve is bestemd om de toekomstige afschrijvingslasten te dekken die voortkomen uit de investering overkluizing Slochterhaven.	52		3	49
Informatisering herindeling 2018	De reserve is bestemd om de afschrijvingskosten van de investeringen in nieuwe software en dergelijke als gevolg van de herindeling, gedurende de economische levensduur op te vangen.	0			0
Automatisering herindeling 2018	De reserve is bestemd om gedurende de economische levensduur de afschrijvingskosten van de investeringen in nieuwe hardware etc. als gevolg van de herindeling op te vangen.	11		11	
Terreininrichting KC De Vosholen Hoogezand	De eenmalig beschikbare middelen 2013 (openbare verlichting) en 2015 (terreininrichting) zijn omgezet in een reserve ter dekking van de afschrijvingslasten van deze investeringen in het Ketelhuis.	110		7	102
Scholenprogramma	Deze in 2021 gevormde reserve dient ter dekking van een deel van de afschrijvingslasten van de investeringen die voortvloeien uit het scholenprogramma.	2.758		109	2.649
Huisvesting BWRI	Deze in 2023 gevormde reserve dient ter dekking van een deel van de afschrijvingslasten van de investeringen die voortvloeien uit de nieuwbouw BWRI.	1.063			1.063
Gebiedsontwikkeling Slochterhaven	Deze bestemmingsreserve is bestemd om de toekomstige afschrijvingslasten te dekken die voortkomen uit de investeringen gebiedsontwikkeling Slochterhaven.	1.031		27	1.005
Investeringen Wegen	Deze bestemmingsreserve is ter dekking van de toekomstige afschrijvingslasten die voortkomen uit de investeringen wegen 2024-2031.	686		676	10
Ford Transit BWRI	Deze in 2024 gevormde reserve dient ter dekking van de afschrijvingslasten van de investering Ford Transit BWRI.	21		2	19
Totaal bestemmingsreserves		**30.529**	**2.805**	**3.193**	**30.141**
Resultaat					
saldo rekening / begroting		4.140	2.710		6.850
Totaal resultaat		**4.140**	**2.710**		**6.850**
Totaal eigen vermogen		**49.347**	**5.515**	**3.352**	**51.510**

bedragen x € 1.000

* Er moet nog een begrotingswijziging worden doorgevoerd, zodat stand van de reserve 31-12-2025 niet negatief is en de geplande onttrekkingen vanaf 2026 gerealiseerd kunnen worden.

Besluitvorming Najaarsnota 2025 is niet verwerkt in deze tabel.

Omschrijving	Nut, noodzaak en bestaansrecht	Stand per 31/12/2025	Storting 2026	Onttrekking 2026	Aanwending 2026	Stand 31/12/2026
Voorzieningen - verplichtingen en verliezen						
APPA wethouders	De voorziening is ingesteld om een mogelijk tekort van de pensioenuitkeringen van wethouders op basis van Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (APPA) aan te vullen.	4.185	172		185	4.171
Verlofsparen	Naar aanleiding van een nadere toelichting van de commissie BBV zijn gemeente vanaf 2022 verplicht een voorziening te treffen voor het bovenwettelijke verlof dat geen gelijke omvang kent en/of bestaat uit overmatige verlofsaldi of spaarsaldi.	365	55		55	365
Personeel Oekraïne	Om de financiële gevolgen met betrekking tot personele kosten na afloop van de vluchtelingenopvang op te kunnen vangen is deze voorziening getroffen.	800				800
RVU	De voorziening is ingesteld om aan de verplichtingen die voortvloeien uit de Regeling voor vervroegd uittreding (RVU) te kunnen voldoen.	646	417		529	535
RVU en verlofsparen (BWRI/Midwerk)	Gemeenten zijn verplicht om vanaf 2024 een voorziening te hebben voor de financiële verplichting die zij hebben op basis van de RVU-regeling voor medewerkers die deelnemen aan de RVU (CAO Sociale werkvoorziening), voor alle jaren tot aan de AOW-leeftijd.	249				249
Totaal voorzieningen - verplichtingen en verliezen		6.245	644		769	6.120
Risicovoorzieningen						
Stadscentrum Hoogezand	Deze voorziening is ingesteld om de saneringskosten te dekken die gedaan worden in het centrumgebied van Hoogezand. De gesaneerde gronden worden ingebracht in de grondexploitatie Stadshart Hoogezand	361				361
Totaal risicovoorzieningen	Totaal risicovoorzieningen	361				361
Egalisatievoorzieningen						
Groot onderhoud gebouwen	Deze voorziening is in 2019 gevormd op basis van het meerjarenonderhoudsplan. Op basis van de meerjarenbegroting is bepaald hoe groot de voorziening moet zijn en hoe hoog de jaarlijkse stortingen moeten worden om het groot onderhoud van de komende tien jaar te kunnen dekken.	1.984	926		1.157	1.752
Rioolrechten*	Deze voorziening is bedoeld voor het opvangen van tekorten en hierdoor de stijging van tarieven te temperen. Daarnaast worden de lasten voor jaarlijks onderhoud en vervanging van de riolering uit de voorziening gedekt.	6.020		496	5.525	-1
Afvalstoffenheffing	Door middel van deze voorziening kunnen de jaarlijkse schommelingen binnen de afvalstofheffing te kunnen temperen.	1.269				1.269
Totaal egalisatievoorzieningen		9.273	926	496	6.682	3.021
Voorzieningen toekomstige investeringen						
Groot onderhoud wegen	Het doel van deze voorziening is het dekken van de jaarlijkse kosten groot onderhoud van de verhardingen.	1.359	2.845		3.090	1.114
Renovatie 2 tennisbanen TCM	Het doel van deze voorziening is het dekken van de kosten van de renovatie van de twee tennisbanen van TCM Muntendam.	50				50

Omschrijving	Nut, noodzaak en bestaansrecht	Stand per 31/12/2025	Storting 2026	Onttrekking 2026	Aanwending 2026	Stand 31/12/2026
Totaal voorzieningen toekomstige investeringen		1.409	2.845		3.090	1.164
Voorzieningen middelen van derden						
Groot onderhoud graven	Deze voorziening is ingesteld ter dekking van de onderhoudskoten ten aanzien van graven. De afkoopsommen 'grafonderhoud' worden aan deze voorziening toegevoegd.	756	223		172	807
Onderhoud station Kropswolde	Betreft een voorziening waarin jaarlijks een bedrag wordt gestort door de huurders van het pand voor het onderhoud van het gebouw.	19	2			21
Totaal voorzieningen middelen van derden		775	225		172	828
Totaal voorzieningen		**18.062**	**4.640**	**496**	**10.713**	**11.493**

Voorzieningen in mindering op activa

Omschrijving	Nut, noodzaak en bestaansrecht	Stand per 31/12/2025	Storting 2026	Onttrekking 2026	Aanwending 2026	Stand 31/12/2026
Voorzieningen - verplichtingen en verliezen						
IJsbaanlocatie Sappemeer	Deze voorziening wordt periodiek geactualiseerd op basis van de laatst vastgestelde grondexploitatie op basis van de Meerjaren Prognose Grondexploitaties (MPG) en dient ter dekking van de verwachte verliezen uit deze grondexploitatie.	4.527				4.527
Grondexploitatie Veenlaan Slochteren	Deze voorziening is ingesteld ter dekking van verwachte verliezen van deze grondexploitatie. De voorziening wordt jaarlijks geactualiseerd middels de MPG.	2.187	44			2.231
Grondexploitatie stadshart Hoogezand	Deze voorziening is ingesteld ter dekking van verwachte verliezen van deze grondexploitatie. De voorziening wordt jaarlijks geactualiseerd middels de MPG.	363	7			371
De Vosholen II deelplan 2	Deze voorziening is ingesteld ter dekking van verwachte verliezen van deze grondexploitatie. De voorziening wordt jaarlijks geactualiseerd middels de MPG.	1.007	20			1.027
Vrijkomende locaties:						
2a Poststraat Siddeburen	De voorzieningen zijn ingesteld ter dekking van verwachte verliezen van deze deelexploitaties. Op basis van de ontwikkelingen worden deze verliesvoorzieningen jaarlijks geactualiseerd.	6	0			6
2b Singellaan Siddeburen						
3a Astronautenlaan Hoogezand		88	2			90
3b Zonneweg Hoogezand		226	5			231
4b Boswijklaan Sappemeer		314	6			320
7a Kerkstraat Zuidbroek		32	1			33
9b Troelstralaan Hoogezand		60	1			61
10c Twee Kerspelenweg Slochteren						
15a Troelstralaan Meeden		5	0			5
15b Middenweg Meeden						

Omschrijving	Nut, noodzaak en bestaansrecht	Stand per 31/12/2025	Storting 2026	Onttrekking 2026	Aanwending 2026	Stand 31/12/2026
Totaal voorzieningen - verplichtingen en verliezen		8.816	86			8.902
Risicovoorzieningen						
Lening NNTTM	Deze voorziening is gevormd ter dekking van het risico van deze verstrekte lening aan de Noord-Nederlands Trein & Tram Museum (NNTTM) te Zuidbroek.	98		1		97
Gemeentelijke kredietbank	Door middel van deze voorziening worden de risico's afgedekt in verband met het niet terugontvangen van verstrekte leningen door de gemeentelijke kredietbank.	74	10		2	82
Dubieuze debiteuren belastingen	Door middel van deze voorziening wordt het risico op oninbare vorderingen van belastingdebiteuren afgedekt.	434	214		214	434
Dubieuze debiteuren sociale zaken	Deze voorziening is gevormd in het kader van de herwaardering van de debiteuren sociale zaken naar aanleiding van de invoering van de Wet Werk en Bijstand (WWB). Door middel van deze voorziening wordt het risico op oninbare vorderingen afgedekt.	1.957	300	300		1.957
Dubieuze debiteuren Financiën	Door middel van deze voorziening wordt het risico op oninbare vorderingen van overige privaatrechtelijke debiteuren afgedekt.	180	25		25	180
Totaal risicovoorzieningen		2.743	549	301	241	2.751
Totaal risicovoorzieningen		**11.559**	**634**	**301**	**241**	**11.653**
Totaal Generaal Voorzieningen		**29.622**	**5.274**	**797**	**10.953**	**23.146**

Bedragen x € 1.000

* Door een afrondingsverschil in de berekening van de rioolvoorziening, toont de voorziening afgerond een negatief saldo ultimo 2026. Meerjarig wordt dit hersteld.

Meerjarig verloop reserves en voorzieningen

Omschrijving	Stand 31/12/2025	Storting 2026	Onttrekking of aanwending 2026	Stand 31/12/2026	Storting 2027	Onttrekking of aanwending 2027	Stand 31/12/2027	Storting 2028	Onttrekking of aanwending 2028	Stand 31/12/2028	Storting 2029	Onttrekking of aanwending 2029	Stand 31/12/2029
Algemene reserve	14.678		159	14.519		65	14.454		65	14.389		65	14.324
Bestemmingsreserves	30.529	2.805	3.193	30.141	2.314	1.064	31.391	2.720	913	33.198	1.845	767	34.275
Saldo rekening / begroting	4.140	2.710		6.850			6.850			6.850			6.850
Voorzieningen	29.622	5.274	11.750	23.146	5.161	5.527	22.780	5.437	4.713	23.504	5.545	4.599	24.450
Totaal	**78.969**	**10.789**	**15.102**	**74.656**	**7.474**	**6.655**	**75.475**	**8.157**	**5.691**	**77.941**	**7.390**	**5.431**	**79.899**

Bedragen x € 1.000

4.10 Algemene dekkingsmiddelen

Omschrijving	realisatie 2024	Gewijzigde begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Saldo lasten en baten						
Lokale heffingen (waarvan de besteding niet gebonden is)	22.290	24.252	25.070	25.817	26.585	27.350
Algemene uitkeringen	161.122	167.528	173.563	175.647	175.983	182.312
Dividend	229	195	285	285	285	284
Saldo financieringsfunctie	837	1.005	417	88	-3	17
Overige algemene dekkingsmiddelen	0	0	0	0	0	0
Totaal	**184.478**	**189.712**	**196.510**	**201.375**	**202.874**	**210.351**

bedragen x €1.000

Toelichting algemene dekkingsmiddelen

Lokale heffingen

De lokale heffingen (waarvan de besteding niet gebonden is) laten een batig saldo zien van ongeveer € 0,8 miljoen ten opzichte van 2025. Dit is het gevolg van indexatie van de OZB opbrengst en actualisering van het areaal.

Algemene uitkering uit het gemeentefonds

De toename van de meerjarenraming van de algemene uitkering houdt onder andere rekening met de jaarlijkse accresontwikkeling. De raming van de algemene uitkering is gebaseerd op de mei- en septembercirculaire 2025.

Dividend

De geraamde dividenduitkering heeft betrekking op ons aandelenbezit Enexis en de Bank voor Nederlandse Gemeenten. De baten zijn ten opzichte van de begroting 2025 € 90.000 hoger. De begroting 2026 is naar boven bijgesteld (gebaseerd op 5-jaars gemiddelde realisatie).

Saldo financieringsfunctie

Ten opzichte van de begroting 2025 is het nadelig saldo op de financieringsfunctie met ongeveer € 0,6 miljoen afgenomen. Doordat de rentelasten van de langlopende leningen lager zijn en de rentebaten, voornamelijk betrekking hebbende op schatkistbankieren, lager, levert dat per saldo een nadeel op van € 0,6 miljoen.

4.11 Subsidies

Aanvrager	Doelstelling	Begroot 2026
7 km van Martenshoek	Jaarlijks terugkerend loopevenement	5.000
Accare	Ondersteuning jeugd en gezin	276.417
Actief 50+ Zuidbroek, Stichting	Organiseren van activiteiten voor ouderen in Zuidbroek	14.000
Aletta Jacobs college	Organisatie van de Techniekweek (al dan niet aangesloten op het Innovatiefestival Midden-Groningen), waarbij lokale basisschoolleerlingen en lokale bedrijven elkaar ontmoeten en samenwerken. Leerlingen worden geënthousiasmeerd voor een technisch beroep.	8.000
Alzheimercafé	Alzheimercafé om mensen met dementie en hun naasten te helpen	2.000
Artos, Stichting	Het beheren en uitlenen van van de gemeentelijke kunstcollectie, organiseren van tentoonstellingen	15.500
Beheer, onderhoud en instandhouding begraafplaats Overschild, Stichting	Bijdrage onderhoud bijzondere begraafplaats Overschild	214
Biblionet Groningen, Stichting	Innovatiefestival en/of 'challenge the future' van Biblionet; Stimuleren van techniek, innovatie, 21e eeuwse vaardigheden bij basisschooljeugd. Sluit aan op het innovatiefestival Midden-Groningen. Samenwerking tussen onderwijs (PO & VO), Biblionet, BWRI, bedrijven en gemeente.	7.500
Biblionet Groningen, Stichting	Taal- en leesstimulering voor- en vroegschoolse educatie (vve)	244.780
Biblionet Groningen, Stichting	Inwoners hebben voldoende kennis en informatie om zelfredzaam en onafhankelijk in de samenleving te functioneren.	1.583.027
Bureau Halt	Facultatieve inzet preventie overlast en criminaliteit.	41.685
Buurtgezinnen	Koppelen van steun- en vraaggezinnen.	70.906
Cultuurwerkplaats BC47, Stichting	Amateurs professionele begeleiden om te oefenen aan een breed aanbod van kunst- en cultuuruitingsvormen.	2.599
DIG050	Uitvoeren van activiteiten in het kader van dagbesteding op maat, computerondersteuning en computercursussen.	138.339
Dorps Advies Raad Noordbroek, Stichting	Organiseren van activiteiten voor ouderen in Noordbroek	5.000
Dorpshuis Meeden, Stichting	Instandhouden dorpshuisfunctie	6.000
DorpsZorgCoöperatie "Mit Mekoar" U.A.	Bijdrage exploitatie DorpsZorgLoket Noordbroek	2.570
DorpsZorgCoöperatie Meeden U.A.	Bijdrage exploitatie zwembad De Kolck in Meeden	52.947
Evenementen Hoogezand-Sappemeer, Stichting	Bijdrage exploitatie Oranjemarkt Sappemeer	3.000
Gasthuis Hoogezand-Sappemeer, Stichting	Schoonmaakkosten hospice	14.505
Groningen Hartveilig, Stichting	Opleiden van burgerhulpverleners	8.000
Hervormde gemeente te Siddeburen-Steendam-Tjuchem	Bijdrage onderhoud bijzondere begraafplaats Siddeburen (hervormd)	403
Huis voor de Sport Groningen, Stichting	Sport, co-financieringsbijdrage	376.082
Humanitas afdeling Midden-Groningen	Maatschappelijke begeleiding statushouders en Paperaszo (vrijwillige thuisadministratie)	270.000
Instituut voor Kunst en Cultuur, Stichting	Leerlingen bezoeken met de kunst- of erfgoedbus een historische erfgoedinstelling en/of het Groninger Museum	5.000
Instructiebad Slochteren, Stichting	Bijdrage exploitatie zwembad De Tobbe in Slochteren	42.357
International Welcome Centre North	Medewerkers van gemeente Groningen hebben mandaat verkregen van Midden-Groningen voor het inschrijven van internationals in de BRP, namens Midden-Groningen. Het IWCN is een 'one stop shop' voor internationals, daarmee is het wonen en werken voor Internationals in Noord Nederland aantrekkelijk. Het IWCN voorziet in een regionale behoefte voor het bedrijfsleven. Met deze dienst wordt het vestigingsklimaat voor bedrijven in onze regio aantrekkelijker.	4.000
Jeugdfonds Sport & Cultuur Groningen, Stichting	Draagt ertoe bij dat kinderen uit gezinnen met een laag inkomen kunnen deelnemen aan sport- en cultuuractiviteiten.	83.118
Kansrijke Groningers, Vereniging	Bijdrage ICT onderwijs	37.700
Kielzog, Stichting	Inwoners hebben toegang tot cultuur-aanbod in het theater, particuliere lessen, cultuureducatie op scholen & ondersteuning van het amateur cultuurveld.	2.754.252
Kindervakantie Besteding Hoogezand-Sappemeer, Stichting	Kindervakantiespelweken Hoogezand	10.000
Kledingbank Maxima Veendam, Stichting	Ondersteunen van mensen met een laag inkomen uit Muntendam, Meeden, Noordbroek en Zuidbroek met de verstrekking van kleding.	4.500

Aanvrager	Doelstelling	Begroot 2026
Kwartier Zorg & Welzijn, Stichting	Brede Sociaal Maatschappelijke Ondersteuning	6.634.838
Kwartier Zorg & Welzijn, Stichting	Welzijn op recept en Grip en glans	516.057
Kwartier Zorg & Welzijn, Stichting	De voorzieningenwijzer	53.142
Kwartier Zorg & Welzijn, Stichting	Opbouwwerk Overschild e.o. en Hoogezand Noord	194.043
Landgoed Fraeylemaborg, Stichting	1. Het presenteren en in stand houden van interieur, collectie, tuin, park en monumentale panden behorende bij landgoed Fraeylema; 2. Het organiseren van tijdelijke exposities; 3. Het samen met andere cultuurhistorische en toeristische organisaties organiseren van activiteiten om bezoekers te trekken; 4. Het afstemmen van activiteiten op vragen vanuit het onderwijs in het kader van cultuureducatie (erfgoed- en kunsteducatie) 5. Het versterken van het positieve imago van Slochteren en Midden-Groningen voor zowel bewoners als bezoekers van Slochteren.	89.057
Lang Leve Kolham, Stichting	Bijdrage exploitatie servicepunt Kolham	5.000
Leergeld, Stichting	Vergoeding voor schoolkosten, sport- en cultuuractiviteiten voor kinderen uit gezinnen met een laag inkomen.	5.000
Lentis	Algemene voorziening De Drijfveer. Laagdrempelige voorziening voor iedereen die problemen ervaart op psychisch vlak	125.272
MEE Noord	Inzet in de sociale team met specifieke expertise gericht op mensen met een beperking, (licht)verstandelijke beperking, niet aangeboren hersenletsel en autisme	555.409
MFC de Noordsuythoeve, Stichting	Exploitatiesubsidie schoonmaak	41.704
Molenstichting Midden- en Oost Groningen	Het onderhouden en bedrijfsvaardig houden van de molens in de Gemeente Midden-Groningen. Het verzekeren van de molens tegen brand en andere schades.	34.700
Noord Nederlandse Coöperatie van Zorgorganisaties U.A.	Dagontmoeting Noordbroek (algemene Wmo-voorziening)	37.063
Onderhoud begraafplaats Schildwolde, Stichting	Bijdrage onderhoud bijzondere begraafplaats Schildwolde	474
Ontdek Midden-Groningen, Vereniging	Economische promotie, recreatie en toerisme	99.702
Oogvereniging regio Groningen	De oogvereniging behartigt de belangen van blinden en slechtzienden, onder andere in de Gemeente Midden-Groningen.	150
Open Monumenten Dag, Stichting	Organiseren van open monumentendag(en) met recreatief en educatief doel	4.000
Ouderen Actief Muntendam, Stichting	Het doel van de ouderenactiviteiten is om de eenzame en niet actieve ouderen van 55+ te stimuleren om actief te worden en te blijven.	14.554
Plaatselijk Overleg Samenwerkende Ouderenorganisaties, Stichting	De activiteiten van het POSO zijn erop gericht om de zelfredzaamheid van alle ouderen in Midden-Groningen te bevorderen en hun netwerk te vergroten zodanig dat zij beter kunnen participeren in de samenleving.	26.458
Platform Ouderen Midden-Groningen, Stichting	Behartigen van collectieve belangen van ouderen in Midden-Groningen	3.000
Present, Stichting	Koppelen van vrijwilligers aan inwoners die hulp nodig hebben.	21.179
Protestantse gemeente de Woldkerken te Schildwolde-Overschild-Hellum-Noordbroek	Bijdrage onderhoud bijzondere begraafplaats Hellum	142
Protestantse gemeente Slochteren	Bijdrage onderhoud bijzondere begraafplaatsen Slochteren en Kolham	712
Protestantse gemeente te Scharmer-Harkstede	Bijdrage onderhoud bijzondere begraafplaatsen Scharmer en Harkstede	474
Protestantse gemeente te Siddeburen	Bijdrage onderhoud bijzondere begraafplaats (protestants)	190
Rijdende Popschool, De	Uitvoering van de activiteiten van Stichting De Rijdende Popschool in de gemeente Midden-Groningen zoals beschreven in de aanvraag (organiseren van de popscholen, Slochteren en Noordbroek)	3.000
Routebureau Groningen, Stichting	geven impuls aan routegebonden toerisme door kwaliteitswaarborg en promotie	12.661
Slachtofferhulp Nederland, Stichting	Inzet vrijwilligers hulp na trauma	24.573
Soamen kop ter veur' Midden-Groningen, Stichting	SchuldHulpMaatje: met getrainde vrijwilligers mensen met schulden ondersteunen	15.000
Toverboom, Stichting de	Pedagogische activiteiten	200.000
Urgente Noden, Stichting	Ondersteunen van mensen in financiële nood die geen aanspraak kunnen maken op een wettelijke voorziening.	12.000
Verslavingszorg Noord Nederland	Preventieactiviteiten	8.471

Aanvrager	Doelstelling	Begroot 2026
Vier het Leven, Stichting	Samenbrengen van ouderen en vrijwilligers	2.000
VluchtelingenWerk Nederland, Stichting	Ondersteuning gezinshereniging vluchtelingen	15.279
Voedselbank Midden-Groningen	Ondersteunen van mensen met een laag inkomen met de verstrekking van voedsel of andere producten voor het levensonderhoud.	45.837
WerkPro, Stichting	Activiteiten voor natuur- en milieueducatie, beheer Heemtuin en Eeterie WIJKoken (in Zonnehuis St. Jozef)	670.707
WerkPro, Stichting (2025 t/m 2026)	Sociaal beheer wijkcentrum punt West	131.794
Zwemschool de Krabbelaar Muntendam B.V. (2019 tm 2026)	Bijdrage exploitatie zwemschool De Krabbelaar Muntendam	11.000
Totaal begrotingssubsidies		**15.704.043**